POLIROM
Parinoush Saniee
Cei rămaşi
şi cei plecaţi
BIBLIOTECA POLIROM
Autoarea bestsellerului Cel care mă aşteaptă

Parinoush Saniee

Cei rămaşi şi cei plecaţi

Roman

Traducere din limba persană de

Cristina Ciovârnache

EDITURA POLIROM
2019

Parinoush Saniee

AANHAA KE RAFTAND VA AANHAA KE MAANDAND

Copyright © 2017

All rights reserved

© 2019 by Editura Polirom, pentru traducerea în limba română

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1; sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-8218-8

ISBN PDF: 978-973-46-8219-5

ISBN print: 978-973-46-7222-6

Coperta: Carmen Parii

Foto copertă: © Jorge Fernandez/Alamy Stock Photo

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura eco - un supererou al lumii moderne!

Versiune digitală realizată în colaborare cu Libris.ro

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

PARINOUSH SANIEE s-a născut la Teheran, în 1949, într-o familie de intelectuali înstăriți. A absolvit Facultatea de Psihologie şi este de profesie sociolog şi psiholog. Pînă în prezent a scris mai multe romane, printre care *Cartea sorții* şi *Vălul Teheranului*, dar cel care i-a adus notorietatea a fost *Cel care mă aşteaptă*, debutul ei editorial, un imens bestseller internațional, în ciuda interdicției de publicare în țara natală. *Tatăl celuilalt copil*, un alt mare succes al său, s-a bucurat de aprecierea publicului iranian. Parinoush Saniee are alte cîteva cărți ce îşi aşteaptă publicarea, în cazul în care vor fi aprobate de comisia de cenzură din Iran.

Cuvânt-înainte

Emigrarea masivă şi stabilirea iranienilor în afara țării constituie un fenomen relativ nou în societatea noastră. Deşi este o realitate cu rădăcini istorice adânci, diversitatea şi amploarea actuală a fenomenului sunt fără precedent.

De-a lungul istoriei, schimbările sau crizele politice au atras emigrarea anumitor grupuri, care s-au stabilit în diverse colțuri ale lumii. A fost vorba în general de categorii aparte de persoane, alcătuite, de pildă, din membri ai familiei regale care domnise anterior şi susținătorii acesteia, din poeți sau personalități căzute în dizgrație, minorități care nu erau tolerate de cei care dețineau puterea, cum ar fi adepții maniheismului sau mazdakismului în perioada preislamică. Singura epocă istorică în care emigrarea iranienilor a atins un nivel comparabil cu cel din ziua de azi a fost perioada care a urmat cuceririi arabe a Iranului. Comunitatea parşilor din India, concentrată mai ales în Mumbai, este urmaşa celor care au părăsit Iranul în acea vreme.

Datorită asemănărilor culturale, destinația celor plecați a fost mai ales India şi, ulterior, Turcia actuală. Numărul mare de poeți de limbă persană din India şi Turcia otomană şi influența persană în aceste culturi sunt o reflectare a prezenței iranienilor strămutați în aceste țări.

Dacă luăm în discuție tradiția călătoriilor în afara țării, trebuie să precizăm că, până acum un secol, acestea aveau loc mai mult în contextul ritualurilor religioase, cum ar fi pelerinajele la Mecca, Medina, Kerbala, Najaf, precum şi în Siria sau Liban şi, mai rar, în Cairo. Iranienii au început să călătorească în Europa abia spre sfârşitul epocii qajare[1], apogeul fiind atins odată cu trimiterea pe scară largă a tinerilor la studii în străinătate în timpul domniei şahului Reza Pahlavi.

În perioada celui de-al Doilea Război Mondial şi în anii imediat următori, problemele şi frământările din Europa au redus numărul iranienilor care călătoreau în străinătate, acesta cunoscând apoi o nouă creştere odată cu relativa stabilitate din anii 1950. De la mijlocul anilor 1960 şi până spre sfârşitul deceniului următor, dezvoltarea economică a oferit condiții propice nu doar pentru plecarea la studii, ci şi la muncă sau în scop recreativ. În această perioadă, puține din deplasările în afara țării se finalizau cu stabilirea în străinătate şi majoritatea celor plecați se întorceau.

Revoluția islamică a adus cu sine o răsturnare a tiparelor de până atunci ale emigrării. Cei care plecau din țară reprezentau acum categorii foarte diverse din punctul de vedere al circumstanțelor politice, sociale şi economice, al

[1] Dinastia Qajar a domnit în Iran între anii 1789 şi 1925.

destinației şi al obiectivelor. Ar fi necesar un studiu amplu şi aprofundat pentru a realiza o clasificare precisă a acestor grupuri.

Aşadar, emigrarea pe scară largă este de peste treizeci de ani una din realitățile pregnante ale țării noastre. Spre deosebire de perioadele anterioare, când, în general, cei plecați nu rămâneau în străinătate decât forțați de împrejurări, în prezent este dificil de găsit o familie din mediul urban care să nu aibă câțiva membri stabiliți în alte țări. Aceste circumstanțe au determinat o redefinire a modului în care se desfăşoară relațiile între membrii unei familii, complet diferit de cel tradițional. În trecut, părinții, frații şi surorile, şi chiar şi verişorii, unchii şi mătuşile trăiau foarte aproape unii de alții, împărtăşind aceleaşi experiențe. În ziua de azi, însă, se întâmplă adesea ca membrii apropiați ai aceleiaşi familii să nu se cunoască bine între ei şi să trăiască în medii atât de diferite, încât să nu-şi poată contura în minte o imagine corespunzătoare a situației celuilalt. Cei plecați păstrează vii amintirile idealizate ale unei copilării fericite care aparține unui alt timp, iar cei rămaşi plăsmuiesc tabloul unei vieți de vis peste mări şi țări, care adesea nu seamănă deloc cu realitatea. Distanța în timp şi spațiu are uneori un impact atât de puternic şi durabil, încât legăturile de sânge şi

afective nu-i pot supraviețui. Înstrăinarea şi prejudecățile îi îndepărtează şi mai mult pe cei cândva apropiați, iar lipsa de înțelegere reciprocă, resentimentele şi răceala ajung până într-acolo încât aceştia se transformă aproape în străini.

Chiar şi atunci când legăturile afective se mențin, membrii acestor familii nu mai împărtăşesc experiențe, amintiri, temeri, griji, bucurii, dureri sau activități comune. Chiar şi în cazul în care comunică frecvent – telefonic, prin scrisori sau prin mijloace virtuale – şi îşi povestesc întâmplări cotidiene, nu pot avea o percepție completă asupra experiențelor celuilalt, cu atât mai mult cu cât adesea sunt povestite la ceva vreme după ce s-au produs, când s-a pierdut fervoarea momentului. Odată cu trecerea timpului, afinitățile între cele două grupuri se estompează. Îndepărtarea se accelerează în rândul celor din a doua şi a treia generație, care nu mai au nici măcar amintiri comune şi abia dacă mai pot fi numiți compatrioți.

În ultimii ani, perspectivele unidirecționale care se observă în interacțiunile acestor grupuri, indiferent dacă au loc în mediul virtual sau în persoană, relevă tot mai multe rupturi emoționale. Deşi nu putem vorbi de un comportament colectiv unitar, se poate trasa o curbă a tendințelor care caracterizează aceste interacțiuni. O extremă o reprezintă nivelul maxim al intoleranței şi

percepției negative în raport cu ceilalți, iar la polul opus se află negarea oricărei distanțe afective sau diferențe culturale. Desigur, ambele sunt nerealiste, însă cea mai mare parte a societății se regăseşte undeva la mijlocul acestui continuum. Majoritatea celor aflați în această situație caută să-şi recupereze relațiile pierdute şi să-şi găsească locul printre compatrioți. În ultimă instanță, atitudinile şi perspectivele diferite ale celor împrăştiați prin lume pot salva sau distruge complet legăturile dintre ei şi au totodată o influență puternică asupra copiilor lor, cărora le pot insufla atitudini de atracție sau respingere, determinând decizia crucială a acestora de a se considera compatrioți sau a-şi tăia rădăcinile complet. Dar ce înseamnă în esență a fi compatriot? Este îndeajuns să trăieşti în acelaşi spațiu geografic sau trebuie să intervină şi alți factori pentru a te numi astfel?

A fi alături de ceilalți este, firește, un criteriu esențial, dar există mulți vecini sau chiar membri ai aceleiaşi familii care sunt lipsiți de afinități. Din punctul meu de vedere, a trăi pe teritoriul aceleiaşi țări cu cineva nu este singura condiție pentru a fi compatriot cu persoana respectivă. A împărtăşi aceeaşi cultură este un criteriu poate chiar mai important. Aşadar, ca să rămânem compatrioți chiar şi atunci când trăim vieți rupte unele de altele, în locuri

diferite, unde ne-am adaptat la culturi diferite, trebuie să ne dăm mâna şi să facem tot ce ne stă în putință pentru a păstra legăturile afective dintre noi. Distanța fizică e şi aşa destul de mare, să încercăm deci să le diminuăm pe celelalte.

Am scris această carte în anul 2006 cu o perspectivă fundamental pesimistă în ce priveşte visul de a reface relațiile rupte, pe care la acea vreme le consideram pierdute. Evenimentele din anii următori şi strigătul de libertate al celor rămaşi în patrie mi-au arătat că aceste legături sunt încă solide şi deosebit de strânse.

În această carte am încercat să abordez cele mai dure acuzații pe care cele două tabere şi le aruncă una celeilalte şi cu siguranță ambele grupuri vor fi deranjate de acest lucru, dar ce e de făcut? Trebuie să spunem lucrurilor pe nume şi să privim realitatea în față. Poate aşa vom reuşi să ne judecăm mai just unii pe alții, în mai mare cunoştință de cauză. Poate aşa ne vom înțelege mai bine şi, la greu, ne vom da mâna cu prietenie şi vom striga într-un singur glas lucrul pe care ni-l dorim cu toții.

Parinoush Saniee,
aprilie 2011

Prima zi

Pământul îmi fugea cu iuțeală prin fața ochilor. Pâlcurile de copaci mă însoțeau o vreme, însă munții vineții rămâneau neclintiți la orizont. Vocea unchiului Mohsen m-a făcut să tresar.

— La ce te uiți?

Nici nu băgasem de seamă când intrase în compartiment.

— La natură, la peisaj, la lume... Vreau să-mi dau seama ce e diferit aici.

— Şi ce e diferit?

— Nimic. Pământul are aceeaşi culoare, copacii, râul, munții din depărtare... toate sunt la fel. Cel puțin până acum, cât încă nu s-a schimbat clima, nu văd nici o diferență.

— Păi te-aşteptai ca totul să se schimbe îndată ce pui piciorul peste graniță?

— Sigur că nu, nu totul. Dar ceva s-a schimbat totuşi, ai observat?

— Ce anume? Soiul copacilor?

— Nu. S-a schimbat ceva înăuntrul meu. Poate că arată totul la fel sau e chiar mai frumos, dar dincolo mă simțeam altfel. Aveam un sentiment de apartenență. Simțeam că am ceva al meu. Însă aici, chiar dacă sunt curioasă şi nerăbdătoare să văd cât mai multe, nu mă simt legată de

nimic. Sunt doar un spectator. Nu ştiu cum să explic ce simt.

Mă privea cu mirare, un zâmbet ironic apărându-i involuntar pe buze.

— Bravo! Ce repede ai înțeles toate astea! Nu, draga mea, iei lucrurile prea în serios. Te-au influențat nişte idei răsuflate pe care le-ai tot auzit în jurul tău. Nici din pământul de dincolo de graniță nu îți aparține vreo fărâmă.

— Adică patria şi rădăcinile pe care le prinzi într-un loc nu înseamnă nimic pentru tine?

— Nu! Ştiu doar că, oriunde te-ai fi născut, ar fi fost mai bine decât acolo.

Apoi a adăugat mormăind:

— Pentru tine, cel puțin, ar fi fost mai bine.

I-am privit atent chipul brăzdat de riduri, care mi-era drag, deşi părea mereu morocănos şi obosit. Privirea mea scrutătoare l-a făcut să se fâstâcească. Regreta ce spusese. Ca să destindă atmosfera, a bătut din palme şi a început să recite tare, teatral: „O, Saadi, deşi iubirea de patrie e vorbă aleasă, / Nu pot muri în obidă pentru că m-am născut aici”.

Vocea mamei ne-a făcut pe amândoi să ne întoarcem.

— Dokhi dragă, îmi dai un pahar cu apă?

Unchiul Mohsen şi-a pus mâna pe umărul mamei.

— Bună dimineața, mamă! Te simți mai bine?

— Eh, aşa şi-aşa... Toată noaptea am stat ca pe ghimpi şi n-am putut dormi. Copila a rămas de veghe cu mine. Mi-a aruncat o privire plină de afecțiune şi, luându-mi din mână paharul cu apă, a exclamat: Domnul să te binecuvânteze!

— Nu am făcut nimic, e datoria mea.

— Ce datorie, mamă? Care din nepoții mei face pentru mine ce faci tu?

— Păi, ceilalți nepoți au părinți, dar pe mine dumneata m-ai îngrijit, aşa că datoria mea față de tine nu e la fel ca a lor.

Unchiul Mohsen s-a aşezat lângă ea.

— Mamă, pentru ce-ți mai faci griji? Toate treburile s-au aranjat aşa cum ai dorit. N-ai vrut să luăm avionul, aşa că am venit cu trenul. Ai spus să mergem împreună toți, aşa că am venit. Ai spus ce cadouri şi bunătăți să aducem, le-am adus. Acum ce te mai supără?

— Mohsen, ştiu că le-ați făcut pe toate, dar nu-mi pot opri neastâmpărul. Când mă gândesc că până diseară o să-mi revăd copiii, mi se strânge inima, de parcă aş cădea într-o prăpastie. Douăzeci şi opt de ani am trăit pentru clipa asta şi m-am gândit necontenit la ea. De-atât de multe ori mi-am închipuit cum o să fie, am repetat ce să zic, m-am văzut strângându-i în brațe, mirosindu-i şi sărutându-i, încât acum nu-mi vine să cred că se întâmplă cu adevărat. Mă

tem că n-am să pot suporta sau că o să mor înainte să îi văd. Mă tem că o să mă sfărâm în bucăți. Bietul taică-tău... a luat cu el în mormânt dorința de a-i revedea pe dragii lui.

Vocea a început să-i tremure şi şi-a şters lacrimile cu colțul cearşafului.

— Mamă, pentru Dumnezeu, te rog să nu începi!

Uşa compartimentului s-a deschis şi a intrat mătuşa Maryam, zâmbitoare ca întotdeauna, strângându-şi *chador*-ul ca să nu-i rămână prins în uşă.

— Bună dimineața, mamă! Te-ai trezit?

— Nu prea. Nu mai ştiu ce-i somn şi ce e veghe. Atunci când dorm, mintea şi simțurile îmi rămân treze şi nu am o clipă de tihnă. Iar când sunt trează, mi se pare că visez. Dar voi? Ați putut dormi?

— Hamidi, dragul de el, a adormit înainte să pună capul pe pernă. Somayeh şi Meysam s-au ținut de pozne până au căzut lați de oboseală. Dar eu n-am putut să pun geană pe geană de nerăbdare să-i revăd pe toți.

— Te înțeleg!

Mătuşa Maryam şi unchiul Mohsen au schimbat o privire. Stăteau de o parte şi de alta a mamei şi, ca printr-o înțelegere nespusă, au încercat să-i schimbe starea de spirit şi s-o înveselească. Mătuşa şi-a petrecut brațul pe după gâtul mamei şi a zis râzând:

— Ia spune drept, mamă, de care din ei ți-e cel mai dor?

Unchiul Mohsen a ridicat din umeri.

— Păi e clar, de Mohammad, domnul doctor sau, cum spunea tata, „prințul moştenitor”! Mai ales că pe el nu l-a mai văzut de cel mai mult timp. Nu-i aşa? Câți ani au trecut?

— Treizeci.

Mătuşa Maryam a intervenit cu falsă naivitate:

— Treizeci de ani? Nu se poate, mamă, Mohammad a mai venit de două ori în Iran. De câți ani e plecat?

— De treizeci şi cinci de ani. De atunci, a mai venit de două ori. O dată în ’73 şi încă o dată în ’76.

— Ce memorie bună! Şi te mai plângi că ai îmbătrânit. Eu nu pot să țin minte nimic, dar tu îți aminteşti toate datele astea!

— Sunt cele mai importante date din viața mea. Cum să le uit? Sunt ca zilele de naştere ale copiilor mei, ca data nunții mele. Prima plecare, prima despărțire... Îmi amintesc şi ziua, şi ora. Mohammad a rupt o bucată din ființa mea şi a luat-o cu el. Pe atunci eram încă tânără, ocupată cu ceilalți copii. Aveam o grămadă de responsabilități şi, vrând, nevrând, a trebuit să-mi văd de viață. Dar durerea nu m-a părăsit nici o clipă.

Mohsen a spus cu un nod în gât:

— Fireşte, doar îți plecase lumina ochilor!

— Toți sunteți lumina ochilor mei. N-aş fi vrut să plece nici unul.

— Dar numai pe mine ai reuşit să mă ții pe loc.

— Taică-tău voia să te trimită şi pe tine. Îmi zicea „După ce mai scad un pic cheltuielile lui Mohammad, o să-şi poată plăti singur taxa la facultate şi atunci îl trimit şi pe Mohsen”. Dar tu intraseşi deja la facultate în Iran, era păcat s-o laşi pe jumătate neterminată. Ne-am mai sfătuit şi cu Mohammad şi voiam să te trimitem acolo la masterat.

Mătuşa Maryam a readus discuția de unde plecase:

— Eu cred că cel mai dor îi este de Mehdi. La urma urmei, el e mezinul. Nu-i aşa?

Mi-am ridicat privirea din jurnal şi am spus:

— Biata mătuşă Mahnaz! Se pare că de ea nu-i este dor nimănui, deşi e plecată şi ea de douăzeci şi şapte de ani.

Mama nu mai putea să vorbească fără să ofteze adânc şi des.

— Ce să pot să zic? Nu ştiu de care din ei mi-e mai dor. Mă topesc de dorul fiecăruia. E ca şi cum ai întreba ce parte a unei inimi frânte doare mai tare.

Mătuşa Maryam a întors capul şi a protestat pe un ton exasperat:

— Ah, mamă, ajunge! De ce începi iar? Înainte să plecăm la drum, erai atât de liniştită! Întotdeauna ți-am admirat calmul, răbdarea şi credința. Am crezut că te-ai împăcat cu depărtarea de copii şi te-ai obişnuit cu situația. Dar de când am început să planificăm reuniunea asta, ai devenit agitată, nu mai mănânci şi nu mai dormi cum trebuie, ai slăbit, eşti neliniştită. Ce s-a întâmplat cu rațiunea şi tăria de caracter pe care le aveai înainte?

Privirea frământată a mamei s-a întors spre fereastră. Cu ochii ațintiți în zare, a spus cu voce domoală:

— Priveşte râul ăsta. Să curgă e în firea lui. Dacă facem un baraj, va deveni lac cu apă lină. Dar într-o bună zi barajul va crăpa. Crezi că atunci apa care s-a adunat va începe să curgă încet prin crăpătură? Nu, se va dezlănțui! Nu va mai putea să rabde nici o clipă să fie stăvilită, se va împinge-n el. Cu toată puterea, va lovi zăgazul până-l va dărâma. Atunci se va forma un vârtej incontrolabil, care va distruge totul în cale. Cât am crezut că n-o să-mi mai văd copiii, am păstrat aparența unui lac liniştit, dar, din clipa în care am înțeles că barajul s-a crăpat, nu am mai putut să-mi țin în frâu sentimentele pe care le-am înăbuşit atâția ani. Drumul s-a deschis şi fiecare fărâmă a ființei mele arde de nerăbdare să pună capăt acestei despărțiri îndelungate. Nu-

mi cereți să mai am răbdare şi să-ndur. Puterea de a îndura mi s-a dus, până la ultimul strop, odată cu Habib.

Bunica fusese mulți ani profesoară de literatură şi se transformase într-un adevărat tezaur de metafore, versuri şi poveşti. Nu ştiu de ce, însă ori de câte ori vorbeşte pe tonul acesta serios, mi se strânge inima şi-mi simt sufletul greu. M-am ridicat.

— Unchiule, cât timp stați aici cu mama, pot să merg să mă întind la voi în compartiment?

— Da, du-te. Nu e nimeni acolo, copiii s-au dus la vagonul-restaurant să bea un ceai. Ce-ai în mână?

— E jurnalul meu. Vreau să scriu tot ce se întâmplă în călătorie, să-mi rămână amintire.

— De ce?

— Nu ştiu, aşa vreau...

Am ieşit din compartimentul nostru şi am intrat în cel al unchiului Mohsen. Paturile erau desfăcute şi în dezordine. M-am întins în cuşeta de sus. Eram tristă. Nu pricepeau. Nimeni nu înțelege ce înseamnă să nu ai amintiri. Vreau ca totul să rămână întipărit întocmai aşa cum s-a întâmplat. Cu aroma, culoarea şi senzațiile fiecărei clipe. De aceea scriu mereu în jurnal sau îmi iau notițe în minte, pentru ca

apoi, când voi avea prilejul, să le aştern pe hârtie. Mi-a obosit mâna. Pleoapele mi se îngreunează. Mai bine dorm.

*

Abia apipisem când Afsaneh a deschis zgomotos uşa compartimentului. S-a auzit vocea exasperată a unchiului Mohsen:

— Acum ce s-a mai întâmplat? Nu putem avea şi noi un moment de linişte?

— Spune-i domnului să-şi vadă de treaba lui! Se pare că ghinionul mă urmăreşte peste tot. Facem şi noi în sfârşit o călătorie în străinătate şi aducem poliția moravurilor cu noi! Nu ne lasă să ne tihnească nici o clipă.

— Cine? Despre cine vorbeşti?

— Despre evlaviosul tău cumnat!

— Aha... Păi spune aşa, ca să înțeleg şi eu. Ce ți-a zis?

— Treceam prin fața lui şi mi-a spus: „Doamnă, n-ai făcut nici doi paşi peste graniță şi deja ai renunțat la *hijab*? Pesemne bărbații de aici îți sunt *mahram*”[2]. E doar vina ta!

[2] În islam, rude de sânge între care este interzisă căsătoria. Conform legislației iraniene, femeile trebuie să îşi acopere capul în prezența oricărei persoane de sex masculin care nu intră în această categorie.

I-ai îngăduit prea multe. Ți-am spus c-o să ne facă zile fripte!

— Afsaneh, călătoria asta nu e de distracție. Ne-am înțeles cu toții să strângem din dinți şi, de dragul mamei, să ne suportăm unii pe alții zece, douăsprezece zile, mai ales că altcineva ne plăteşte cheltuielile de drum. Ai fost şi tu de acord, aşa că acum rabdă!

S-a auzit zgomotul înfundat al uşii compartimentului deschizându-se şi apoi închizându-se. Aşa cum îi stătea în obicei, unchiul Mohsen spălase putina. Îmi şi imaginam chipul schimonosit de furie al lui Afsaneh.

— Asta crede el! Eu am alt scop. Dacă n-ar fi fost la mijloc viitorul copiilor mei, n-aş fi acceptat niciodată să plec la drum cu unii ca ei. Călătoria asta trebuie să ne schimbe viața cu totul. Înțelegi, Sanaz? Totul depinde de tine. Musai să-l prinzi în plasă pe unul din verii tăi! În primul rând pe Michael, băiatul unchiului Mohammad, pentru că nu suport ifosele mătuşii Mahnaz.

— Oh... mamă! Michael e prea bătrân. E cu cel puțin treisprezece, paisprezece ani mai mare decât mine.

— O fi, dar treisprezece ani nu-s mare lucru, ba chiar e foarte bine aşa. Şi-a orânduit deja viața, ştie că e vremea să se-nsoare şi îşi va aprecia mai mult soția.

— Atunci ce-ai zice să mă mărit cu un moş de şaptezeci de ani, care şi-a aranjat deja absolut toate treburile în viaţă?

— Hai, nu te mai fandosi!

— Vorbesc serios. Poate că el şi-a pus viaţa-n ordine, dar cu mine cum rămâne? Eu n-am apucat să fac nimic încă! În plus, nu-mi plac bărbaţii în vârstă. Ar fi mai bun pentru Dokhi.

— Biata Dokhi, dacă ar fi fost bună de măritat, s-ar fi măritat deja.

Eram sigură că nu mă observaseră, dar nu aveam deloc curiozitatea să aud cum mă vorbesc pe la spate. Ştiu foarte bine ce gândeşte despre mine Afsaneh. Nu voiam să mai spună şi altceva, pentru că n-ar fi făcut decât să mărească şi mai mult distanţa dintre noi. La urma urmei, unchiul Mohsen mi-e una din cele mai apropiate rude, printre puţinii care au rămas alături de mine. Îmi place şi familia lui, cu toate problemele şi cusururile ei. M-am ridicat şi m-am izbit cu capul de plafon. Afsaneh a scos un ţipăt:

— Vai, Doamne, ce faci acolo sus?

— Unchiul a spus că e gol compartimentul... Mi-am înghiţit cuvintele, de teamă să nu isc altă ceartă. Şi... ştiţi, mi-era somn... şi aici nu era nimeni, iar patul de sus era desfăcut. M-am gândit că nu deranjez prea tare dacă dorm aici...

— Nu e nici un deranj!

Mi-a aruncat o privire încurcată, probabil încerca să-şi dea seama cât auzisem din conversația lor.

— Întâmplător, chiar de tine vorbeam.

— Serios? Ce spuneați?

— Nimic important.

Sanaz s-a băgat în vorbă:

— Mama face planuri în numele meu, spune că trebuie să mă mărit cu Michael. Ce caraghios, nu-i aşa? Am zis să te măriți tu cu el, ți s-ar potrivi mai bine.

— Nu sunt pregătită să mă căsătoresc.

Afsaneh a răsuflat uşurată:

— Exact asta am zis şi eu. Dar, ia spune drept, nu te simți pregătită, sau nu vrei să te măriți ca să stai cu mama? Gândeşte-te puțin şi la tine, la viitorul tău! Ştiu că ai avut pețitori. De ce îi refuzi pe toți?

— Nu ştiu. Deocamdată nu pot nici măcar să mă gândesc la căsătorie.

— Dar trece timpul! Dacă părinții tăi ar mai fi fost în viață, sigur ți-ar fi găsit un soț până acum.

— Afsaneh, hai să nu mai vorbim despre asta, mă indispune.

Afsaneh s-a liniştit. Aşa e ea întotdeauna: acum e nervoasă şi înverşunată, iar câteva clipe mai târziu e calmă şi senină. A continuat pe un ton blând:

— Cineva trebuie să-ți spună toate lucrurile astea. Jur pe cei trei copii ai mei că vorbesc doar fiindcă-mi fac griji pentru tine. Cred că eşti cel mai de preț membru al acestei familii, pentru că, într-un fel, eşti copilul fiecăruia dintre noi. Simt că nu am făcut pentru tine atât cât ar fi trebuit. Poate că cei din familia asta sunt necugetați şi vor să te țină acasă ca să stea liniştiți în ceea ce-o priveşte pe mama sau să mai scape de o parte din propriile responsabilități.

— Nu-i aşa, Afsaneh! Mama şi mătuşa Maryam mi-au vorbit mult despre căsătorie, dar eu am problemele mele, după cum ştii. Încă nu mă cunosc prea bine pe mine însămi. Nu ştiu cine sunt, nu ştiu ce să fac, nu ştiu ce vreau. În zăpăceala asta, cum aş putea să mai am în grijă şi viața altcuiva?

— Nu, draga mea, faci prea mult caz de lucrurile astea. Dacă te căsătoreşti, n-o să-ți mai bați capul cu ele.

În stilul ei glumeț, Sanaz a pus capăt discuției:

— Nici eu nu sunt pregătită, dar pentru mama nu contează. După ea, măritişul e soluția tuturor problemelor, mai ales dacă soțul e din altă parte a lumii. A şi luat pe cineva în vizor. Nu contează că eu spun că nu vreau, că

bietul om nici măcar n-are habar de planurile ei, că nu vorbim aceeaşi limbă, că nu ne-am văzut niciodată, că nu simțim nimic unul pentru celălalt. Când mama ia o hotărâre, nimeni nu i se poate împotrivi. O să ia decizii şi pentru tine, dac-o laşi.

— Tot ce spun e spre binele tău. Vreau să găsim o cale de salvare pentru tine. Poate vei reuşi să-l iei şi pe bietul de frate-tău cu tine.

— Vezi? E gata să mă sacrifice doar ca Siroos să aibă o viață îmbelşugată!

— Cum să te sacrific? Pentru tine ar fi cel mai bine! Ce-are dacă-l ajuți şi pe Siroos să-şi facă un rost dincolo? Apropo, Dokhi, te rog, vorbeşte tu cu el.

— Cu cine?

— Cu Siroos. Iar nu şi-a luat pastilele. Am sperat că excursia asta îi va îmbunătăți starea de spirit, dar, dimpotrivă, până acum agitația i-a făcut mai mult rău. E foarte irascibil.

— Unde e acum?

— Nu ştiu, se plimbă pe culoar. S-a plictisit.

Ardeshir, care se juca pe laptopul fratelui său, a exclamat:

— Dokhi, să nu-l aduci aici! O să mă bată la cap şi n-o să mă lase să mă joc.

Am ieşit râzând din compartiment şi am aruncat o privire în ambele părți alte culoarului. Ferestrele trenului erau ca nişte tablouri mereu schimbătoare, înfățişând acelaşi peisaj din unghiuri uşor diferite. Am pornit în direcția opusă compartimentului nostru.

*

Două vagoane mai încolo, Siroos stătea la o fereastră deschisă, chiar lângă uşile trenului. Avea capul pe jumătate afară, cu părul răvăşit de vânt şi ochii pe jumătate închişi. M-am oprit lângă el fără să scot un cuvânt.

— Ce e? Iar te-au trimis după mine?

— Spui „iar" de parcă aş veni mereu după tine! Voiam să beau un ceai, aşa că m-am gândit să te caut ca să mergem împreună la restaurant. Vii? Nu vreau să mă duc singură.

S-a desprins de fereastră, şi-a aranjat părul ciufulit şi a spus:

— Ştii care e problema noastră? Avem atâtea neamuri şi rubedenii, dar tot singuri suntem.

— Lasă filosofia şi spune-mi, vii sau nu?

— Da, hai să mergem. Cu condiția să nu mai vină nimeni.

— Fii pe pace, nimeni n-are chef să stea cu noi.

— Mai bine. Toți mă calcă pe nervi.

Am luat-o încet spre vagonul-restaurant, dându-ne din când în când la o parte pentru a-i lăsa să treacă pe cei care veneau din partea opusă. Îl apucasem pe Siroos de un colț al mânecii, de parcă mi-ar fi fost teamă să nu fugă.

Vagonul-restaurant era aproape gol. Ne-am aşezat față-n față la o masă de lângă geam.

— Ia zi, de ce te calcă toți pe nervi? Ce ți-au făcut?

— Nu-şi mai încap în piele de bucurie. Ai zice că li s-au realizat cele mai înalte aspirații.

— Ce aspirații?

— Dorințe prosteşti... Să mergi în străinătate fără nici o cheltuială, să-ți descoperi capul în public fără teamă, să bei alcool fără să fii biciuit, să poți vorbi fără să fii arestat, cabaret, muzică...

— Şi să-ți vezi după ani de zile frații şi surorile!

— Nu, ăsta e doar un pretext. La ce bun să-ți vezi rude pe care nici măcar nu le cunoşti?

— La ce bun?! Chiar nu te bucuri că ne adunăm cu toții după atâta amar de vreme?

— Pentru ce să mă bucur? Nu-i cunosc deloc. Ce contează dacă îi văd sau nu?

— Cum să nu-i cunoşti? Avem acelaşi sânge, aceleaşi rădăcini, ni s-au spus atâtea poveşti despre ei! Bunica şi

ceilalți vorbesc întruna despre ei, despre copilăria lor, despre isprăvile pe care le-au făcut. Atât de mult au povestit, că uneori mi se pare că am fost şi eu de față.

Siroos a strâns din buze cu îndărătnicie.

— Asta nu înseamnă că-i cunoaştem! Copilăria şi adolescența le-o ştim din amintirile bunicii şi ale celorlalți. Ştim că unchiul nostru cel mai în vârstă, domnul doctor, a făcut pipi în havuz, în fața musafirilor, când avea cinci ani. Ştim că a spart prețioasa fructieră a doamnei Mahin. Ştim că, la nouă ani, a sărit să-l apere pe tata şi a spart capul băiatului vecinilor. Când avea patru ani, mătuşa Mahnaz îşi punea *chador* şi se prefăcea că e femeie măritată. Unchiul Mehdi era favoritul tuturor şi a adormit în brațele lui taică-său până la şapte ani, molfăind suzeta pe furiş. În ziua de azi, ei nu sunt pentru mine decât nişte voci neclare, bruiate de hârâituri, pe care le aud la celălalt capăt al firului o dată pe an, când mă obligă părinții să le urez sărbători fericite. Cred că lucrurile pe care le ştim despre ei nu mai au de mult nimic de-a face cu babalâcii ramoliți pe care urmează să-i întâlnim.

— Chiar nu-ți doreşti să-ți vezi unchii, mătuşile şi verişorii?

— Nu! Ce e de văzut? În toți anii ăştia au fost inexistenți şi vor continua să fie inexistenți. De ce să-i ascult

lăudându-se cu viețile lor? De ce să mă uit la poze cu casele lor? De ce să-mi fac sânge rău că acolo poți intra la facultate fără admitere şi orice idiot poate ajunge doctor sau inginer? De ce să-i ascult pe ăia tineri povestind despre iubiții şi iubitele lor, despre petreceri şi cluburi la care eu nu pot nici să visez, despre viața lor independentă, despre cum îşi pot lua, după câteva luni de muncă, maşini ultimul tip pe care eu nu mi le-aş permite nici dac-aş lucra douăzeci de ani?

— Of, frate, da' invidios mai eşti! Fiecare loc are părțile lui bune şi părțile lui rele. Avem şi noi aici lucruri pe care ei nu le au.

— Serios? Cum ar fi?

— Patria, casa părintească... Ei au fost dezrădăcinați. N-ai auzit cum se plâng mereu că le e dor de casă?

— Da, dacă se amețesc puțin, încep să ofteze şi să bată câmpii despre dorul de țară, zic că noi suntem norocoşi c-am rămas în timp ce ei suferă în exil şi singurătate şi le e dor până şi de mâzga din jgheaburile de pe marginea drumului. Ai observat că, de câte ori se plâng de dorul de casă, primul lucru care le vine-n minte e noroiul de pe străzi? Ce asociere grăitoare! Zău aşa, dacă vreunul din ei zice că i s-a făcut dor de nămol, îi trag una peste gură.

— Calmează-te! Nu mi-am dat seama până acum cât de mult îi urăşti. Cum se face că le porți pică unor oameni pe

care nu i-ai văzut niciodată şi care nu ți-au făcut nici un rău?

— Nu i-am văzut?!

A întors capul spre fereastră şi tonul vocii i s-a schimbat, de parcă nu mai putea să vorbească altfel decât ironic.

— Ba i-am văzut, cu miile. Sunt toți la fel. În fiecare an, rudele maică-mii vin în vizită şi sunt primite cu surle şi trâmbițe. Din păcate, din toată familia ei, doar noi am rămas în Iran, aşa că ne revine onoarea de a-i găzdui. Aşteptăm ore întregi în miez de noapte la aeroport până suntem răsplătiți cu privilegiul de a le căra geamantanele. Îi aducem acasă, scăldându-i în complimente şi atenții. Ne punem toată viața la dispoziția lor. Ne luăm aşternuturile în spinare şi ne mutăm să dormim în hol sau pe coridor. Odată chiar a trebuit să dorm în bucătărie! Cu gesturi afectate, ne oferă câteva cadouri luate de la reduceri la a nu ştiu câta mână, iar noi trebuie să sărim în sus de bucurie.

— Vai, ce neobrăzat eşti! Din dărnicia lor porți tu mereu haine moderne. Şi totuşi bombăni că le-au luat la reduceri?

— Acolo au haine moderne chiar şi la magazinele cu preț redus. Nu e nici un deranj pentru ei să le cumpere, stai liniştită. Deranjul e pentru noi. Mama trudeşte zi şi noapte pentru ei, pregătind ba micul dejun, ba prânzul, ba cina. Trebuie să ne ploconim în fața copiilor lor răzgâiați,

înfumurați şi prost crescuți. Poftesc mereu mâncăruri speciale, *ash reshteh*, *ghormeh sabzi*, halva, până îi apucă pe toți burta. Apoi clatină din cap cu regret şi o necăjesc pe mama spunând că „sigur am mâncat ceva stricat”, iar biata mama se jură pe toate cele sfinte că a avut grijă să fie totul proaspăt şi bine spălat. Nimeni nu le zice că e normal să ți se facă rău când mănânci dintr-odată atâtea fructe şi verdețuri şi mâncăruri diferite. Îi ustură ochii şi gâtul din cauza poluării şi se tot minunează cum putem să respirăm un aer atât de murdar şi să rămânem în viață. Apoi trebuie să-i consolăm pentru că li s-au înnegrit secrețiile nazale.

— Ce? Ce li s-a înnegrit?

— Mucii. Socrul mătuşii Rooya spune că de câte ori vine în Iran i se înnegresc secrețiile nazale din cauza poluării, în timp ce dincolo sunt deschise la culoare.

Am pufnit în râs, dar Siroos a continuat cu o seriozitate imperturbabilă:

— Apoi se vaită că aici traficul e îngrozitor şi n-ar putea să conducă pe străzile astea, iar în maşină se țin strâns de mânerul uşii şi zbiară ca apucații că e foarte periculos şi-ar trebui să ne fie frică.

— Păi au dreptate. Aerul e poluat şi ei nu sunt obişnuiți. Trebuie să recunoşti şi tu că traficul din Teheran e

îngrozitor. Nu te apucă şi pe tine mereu damblaua la volan, de-o ții numai în înjurături?

Dar Siroos era în lumea lui şi n-a auzit nimic din ce-am zis.

— Cheltuielile casei se dublează, la fel şi certurile dintre părinți. Tata lucrează peste program şi face împrumuturi pentru că, deh, trebuie să păstreze aparențele! În fiecare seară se îndoapă la petrecerile organizate pentru ei, apoi spun „Vai, iar am venit aici să ne îngrăşăm!”. Cum se cherchelesc puțin, încep să fredoneze cântece de jale despre dorul de țară. Printre suspine adânci ne spun „Ferice de voi că trăiți în Iran, aveți parte de atâta iubire şi bunătate!”. Se plâng că dincolo nu găseşti nici un strop de umanitate, că poate să-ți ia cineva gâtul şi nu-ți sare nimeni în ajutor. Zic că şi-ar dori să rămână pe vecie în țara lor, dar dacă zborul de întoarcere e amânat cu doar o zi... să te ferească Dumnezeu de aşa tragedie! Intră groaza-n ei de parcă ar rămâne prinşi în cuşca leului, se agită şi se roagă necontenit. În cele din urmă, soseşte şi ziua plecării. Le cumpărăm cadouri şi le organizăm petreceri de rămas-bun. Stăm iar proțăpiți toată noaptea în aeroport până când în sfârşit ne lasă-n pace. Dar abia pleacă unii, că sosesc imediat alții şi o luăm de la început, ca la maraton, de parcă n-am avea şi noi viața şi treburile noastre şi menirea

noastră ar fi să avem grijă de musafiri. Dar de se-ntâmplă ca vreunul din noi să ajungă pe-acolo, ne spun nonşalant că sunt prea ocupați şi n-au timp să vină după noi la aeroport. Nu aşa i-a spus unchiul, domnul doctor, lui Parvin?

— Păi, poate chiar era ocupat! Poate avea o operație programată, nu e de glumă cu aşa ceva! Trebuie să ai aşteptări rezonabile.

— De ce le tot iei apărarea? Nici măcar nu i-ai văzut încă! Aha... apropo, uitasem. Trebuie să fiu corect. Există un singur lucru cu care sunt toți de acord, şi anume că nicăieri pe lume nu se găseşte loc de veci mai bun ca-n Iran. Toți vor să fie înmormântați acolo. Nu e o idee rea. Îți petreci viața în țări minunate, iar somnul de veci în mult iubita patrie!

— Eşti nedrept. Bietele tale mătuşi sunt atât de fericite când vin să vă vadă, iar tu vorbeşti aşa? Doar văd şi eu cu ochii mei ce veselă e mama când vin rudele în vizită. O fi având mai mult de muncă, dar se bucură şi îi face plăcere. Sanaz spune mereu că cele mai frumoase clipe din viața ei sunt atunci când vin mătuşile din străinătate.

— Da, nebuna plânge când ne pleacă musafirii. Nici cu mama nu mai poți schimba o vorbă multă vreme. Parc-ar fi în doliu. Iată încă o binefacere din partea dragilor noştri oaspeți!

— Nu pot deloc să pricep de ce eşti aşa. De ce vezi mereu doar părţile rele?

— Văd realitatea. Ce-am spus să nu fie adevărat? Ştii şi tu foarte bine că aşa stau lucrurile. Nu pot să-i sufăr!

— Dar de ce? Ce ți-au făcut?

— Simt că ne-au călcat în picioare. Ne-au lăsat să ardem şi acum râd pe seama noastră. Vin o dată pe an ca să se dea în spectacol şi să ne facă sânge rău.

— A fost dreptul lor să plece. Ce treabă are cu tine? Ba chiar şi-au pierdut multe drepturi când au plecat! Cred că pe tine eşti supărat, nu pe ei. Fii sincer cu tine însuți! Oamenii pe care urmează să-i vedem în seara asta, împotriva cărora îți ascuți acum cuțitul, sunt sânge din sângele tău. Au venit din celălalt capăt al lumii doar ca să ne vadă. Au cheltuit o grămadă de bani ca să ne invite la această reuniune. Suntem o familie. Te rog, încearcă să fii mai îngăduitor cu ei. Scoate-ți ochelarii ăştia de cal!

— Fără ochelari nu mai văd nimic, sunt orb.

— Mai bine! Mai bine să nu vezi nimic decât să vezi numai duşmani în toată lumea.

*

Mătuşa Maryam şi soţul ei, domnul Hamidi, au intrat în vagonul-restaurant, urmaţi de copiii lor, Somayeh şi Meysam. I-am făcut mătuşii semn cu mâna să ni se alăture. S-au apropiat de noi, însă, când a dat cu ochii de mine, domnul Hamidi şi-a plecat privirea şi s-a aşezat la prima masă liberă. Mi-am dus involuntar mâna spre cap, de obicei acoperit cu un batic, şi m-am simţit stânjenită.

— Bună, copii! Vă simţiţi bine?

— Păi când te lasă Siroos să te simţi bine? Nu vorbeşte decât de rele şi te face să vezi lumea în culori sumbre. De ce-o fi oare aşa de pesimist şi negativist? Apropo, Siroos, te caută tatăl tău.

— Ăştia nu obosesc odată să mă tot caute? Mă sufocă. Oricât le spun că nu sunt nici copil, nici invalid, nu vor să priceapă.

— Ei, nu-ţi mai da aere! Îţi place că eşti aşa de important pentru ei şi se tot ţin după tine. Eu, una, dacă aş avea un copil ca tine, l-aş da cât colo, nici nu l-aş mai băga-n seamă. Oricum, ştiu de ce te caută unchiul Mohsen. Se pare că nu ţi-ai luat pastila de dimineaţă, stimabile!

— Înadins n-am luat-o. Vreau să renunţ la medicamente.

— Felicitări, excelentă decizie! Şi eu zic că e mai bine să nu le mai iei. Calmantele astea nu fac decât să te moleşească şi să te adoarmă. Nu-s bune de nimic.

— Nu-s bune de nimic? Nu pot dormi fără ele. Ştii câte probleme poate cauza insomnia?

— Bun, atunci fugi să iei pastila. Ne-ai dus la disperare tot căutând nod în papură. Orice-am spune, trebuie să ne contrazici.

Ca şi cum ar fi fost nevoit să facă un efort istovitor de dragul altora, Siroos s-a ridicat de la masă şi a pornit pe culoarul strâmt dintre mese spre capătul vagonului.

— Bravo! m-a felicitat râzând mătuşa Maryam. Numai tu poți vorbi aşa cu el. Hai la masă cu noi să bem un ceai împreună.

M-am ridicat şi am urmat-o. Somayeh, fiica lor în vârstă de doisprezece ani, stătea lângă tatăl ei. *Chador*-ul negru prins la spate cu un elastic îi ascundea exuberanța copilăroasă, dar era evident că nu suporta să fie acoperită. Bătea cu degetele în masă ritmul unei melodii auzite doar de ea şi mişca uşor buzele, fredonând pentru sine versurile cântecului. Avea privirea ațintită pe fereastră; nu ştiu la ce se uita, dar părea că nu vrea să se întoarcă în compartiment. Meysam se lipise de geam şi număra oile. Domnul Hamidi mi-a aruncat încruntată o privire, apoi a

rămas cu ochii la ceaşca de ceai, de parcă nu mai văzuse în viaţa lui un asemenea obiect. Am spus:

— Am băut deja ceai, mătuşă. Dacă nu te superi, m-aş duce să văd ce face mama. Poate are nevoie de ceva.

*

Mama stă cu capul sprijinit de spătarul banchetei. Ridurile de pe gât îi sunt mai vizibile ca oricând. Se uită pe fereastră, Dumnezeu ştie pe unde îi hoinăresc gândurile. Privind-o, o voce îmi răsună în minte, recitând:

„Privindu-te,
toată existenţa mea tremură.

De parcă aş vedea de la o fereastră
copacul meu singuratic acoperit de frunze,
căzut în febra galbenă a toamnei.

De parcă mi s-ar arăta o imagine
Pe valul confuz al apei curgătoare.”[3]

[3] Fragment din poezia „Efemer” de Forugh Farrokhzad, în Forugh Farrokhzad, *Să dăm crezare începutului de anotimp rece*, ediţie, traducere, prefaţă, antologie critică, repere biografice, note şi comentarii de Gheorghe Iorga, Editura Tracus Arte, Bucureşti, 2015.

Şi scutur din cap. Nu trebuie să las gândurile negre să-mi strice momentele plăcute. Un foşnet îmi dă de ştire că mama s-a trezit din reverie. Tresare de parcă abia acum şi-ar fi dat seama că sunt lângă ea, dar mă prefac că nu observ.

— Ce scrii? mă întreabă.

Zâmbesc fără să-i răspund şi fără să-mi ridic privirea din jurnal. Ştie foarte bine ce fac. Arată foarte obosită.

— Cât mai e până ajungem? Simt că mă înăbuş.

— Nu mai e mult. Câteva ore. Vrei să-ți aduc un ceai?

— Nu, scumpo. Cu toaleta asta hodorogită, cum să mai beau ceai?

— Vin să te ajut, dacă vrei.

— Nu, nu vreau. Ajungem imediat, Doamne, ajută!

— Atunci încearcă să dormi puțin, ca să treacă timpul mai repede.

— Nu mi-e somn. Nu pot să adorm cu forța.

— Vrei să-ți citesc ceva?

— Ți se face rău dacă citeşti în mişcare.

— Nu, sunt obişnuită.

Am scos cartea din geantă şi am început să citesc. După doar câteva pagini, vocea a început să-mi răsune straniu în cap. Ochii îmi ardeau. Spațiul şi timpul s-au contopit şi s-

au îndepărtat. Cuvintele goneau în ritmul monoton al roților de tren. Mâna mi se înmuiase sub greutatea cărții. Am auzit-o căzând şi am alunecat într-un tunel întunecos.

*

Încăperea era în penumbră, cu pereți înalți şi ferestre invizibile şi inaccesibile. Lumina murdară a lămpii înnegrite crea forme ciudate pe pereți. Într-un colț, câteva persoane stăteau de vorbă. Un copil obosit şi plictisit a tras de sub pat o valiză mică şi verde şi a început să apese cu degețelele încuietorile fără luciu. O durere ascuțită i-a străpuns carnea buricelor şi şi-a muşcat buzele. Ochii i s-au umplut de lacrimi. Când a reuşit să deschidă valiza, un zâmbet victorios i s-a aşternut pe buzele palide. Din valiză au început să zboare haine de hârtie. Şase chipuri îngrozite s-au întors spre copil. S-a auzit un țipăt. Pielea de pe cele şase chipuri a început să se întindă. Copilul s-a dat câțiva paşi înapoi. Chipurile erau verzi acum. Aerul devenea tot mai greu. Nu e aer... nu e aer... nu e aer... nu este aer...

— Dokhi, draga mea! Trezeşte-te, mamă! Am simțit lovituri uşoare peste obraji, apoi furnicături şi o căldură plăcută, care mi-a cuprins tot corpul. Unde e spray-ul? Unde ți-e geanta?

Am deschis ochii. Fața mi-era scăldată în lacrimi, sau poate transpirație. Am tras adânc în piept substanța pulverizată. Toți erau aplecați deasupra mea. Unchiul Mohsen mă privea furios, în ochii mătuşii Maryam sclipeau lacrimi, Afsaneh îmi făcea vânt cu cartea transformată în evantai. Am închis ochii şi am încercat să respir. De data asta am reuşit. O voce din adâncul minții mi-a spus: „Poate data viitoare n-o să mai reuşeşti”.

*

Umbrele se alungeau tot mai mult sub razele soarelui la asfințit, iar trenul a început să încetinească. Prin fața ochilor îmi treceau clădiri, la început risipite ici-colo, apoi tot mai multe. Mă simțeam amețită. Întotdeauna mă cuprindea o stare de letargie şi melancolie după crizele de astm. De-aş fi găsit un colț retras unde să plâng în voie! Îmi doream să mă cufund în entuziasmul şi bucuria călătoriei, să mă simt liberă şi voioasă, dar o mână nevăzută mă trăgea înapoi.

Ardeshir a deschis năvalnic uşa compartimentului. S-a prins cu mâinile de cadrul uşii, strecurându-şi înăuntru doar capul îmbujorat:

— Ajungem imediat! Toată lumea şi-a scos bagajele pe culoar. Voi ce mai aşteptaţi?

S-a iscat o forfotă neobişnuită şi întreaga atmosferă vibra de neastâmpăr. Mi-am pus geanta pe umăr, am luat valiza mare cu o mână şi am strâns-o pe mama de braţ cu cealaltă. Mătuşa Maryam o ţinea de celălalt braţ. Mama se mişca atât de greu, încât mi se părea că se târăşte şi are picioarele de lemn. A durat o veşnicie până am răzbit prin înghesuiala de pe culoar şi am ajuns la uşa de ieşire.

Pe peron se formase un trenuleţ de valize, înşirate în faţa unchiului Mohsen. Domnul Hamidi a trântit pe jos un geamantan mare şi a spus gâfâind:

— Mohsen, ăsta e greu. Cheamă-l pe Siroos să ne ajute.

Siroos a întors capul în partea cealaltă.

— Îl duc eu, a spus unchiul Mohsen strângând din buze.

Afsaneh a dat fuga să-l ajute, apucând geamantanul de dedesubt. Am început să privesc iscoditor în jur. Mi-am reamintit toate fotografiile pe care le văzusem. Care din feţele de acolo semănau cu chipurile din imagini?

Bunica rămăsese cu ochii aţintiţi în gol. Mătuşa Maryam m-a întrebat în şoaptă:

— Ai pastilele ei la îndemână?

— Da. Am şi o sticlă de apă.

— Mamă, dă-mi mâna! a spus unchiul Mohsen. Hai jos, nu poate lumea să treacă.

M-am uitat şi eu în direcția în care privea mama şi am dat cu ochii de un grup de oameni. Mici, mari, femei şi bărbați de vârste diferite. Ultimele raze de soare îmi intrau în ochi şi nu puteam să disting chipurile. I-am numărat, şapte, opt, nouă... zece, cu tot cu copii. Adulții au pornit spre noi, în timp ce copiii au rămas absorbiți în jocul lor. Ei să fi fost oare?

*

Prezentările s-au pierdut în iureşul nestăvilit de săruturi şi plânsete ale mamei. O stropisem cu atâta apă pe față, încât nu-ți mai dădeai seama dacă are gâtul şi gulerul pline de apă, de lacrimi sau de transpirație. Am privit în jur – obrajii tuturor sclipeau umeziți de lacrimi. Chiar şi necunoscuții care ne înconjuraseră îşi ştergeau ochii cu colțul batistelor. Stânjeniți de toată atenția iscată în jurul nostru, ne-am adunat şi am ieşit din gară. Ne aştepta un microbuz frumos şi curat, în care ne-am urcat toți, cu excepția unchilor, care mergeau cu maşina în fața noastră. Începea să se întunece. Eram atât de zăpăcită din cauza tovarăşilor mei de drum, încât nu am mai văzut nimic în jur.

Vila era o clădire cu etaj, albă, cu ferestre spre mare. Curtea era împrejmuită de un gard viu scund şi avea o portiță de fier de aceeaşi înălțime. Pavajul era presărat cu petice de gazon de un verde viu şi proaspăt. Două şiruri de plopi înalți străjuiau aleea care pornea de la poartă şi se termina la cele trei trepte ale terasei din fața casei. Tufe mari de liliac mov împodobeau grădina.

Pe terasa mare şi primitoare din fața casei era o bancă lată de lemn lipită de perete şi acoperită cu un pled. În fața băncii se afla o masă mare cu multe scaune. Încă nu apucasem să mă uit bine în jur când am fost conduşi într-un hol mare.

În partea stângă a intrării era bucătăria, separată de camera de zi printr-o masă lungă şi îngustă. Eram foarte obosită şi scaunele neobişnuit de înalte aflate de o parte şi de alta a mesei mă îmbiau să mă aşez. Spațiul larg din partea dreaptă era ocupat de canapele şi fotolii cafenii din piele şi de o masă ovală. În față erau trepte largi care duceau la etaj.

— Am încercat să pun fiecare familie într-o cameră, a explicat unchiul Mohammad. Eu, Mehdi şi Mahnaz avem camere la parter. Am privit uşile închise care dădeau spre hol. Ne-am gândit ca în cele trei camere de sus să stea Mohsen, Maryam şi mama. Mergeți să vedeți dacă vă plac.

Putem să le schimbăm, dacă vreți. Mama s-a prăbuşit ostenită pe o canapea. Mamă, ştiu că ți-e greu să urci scările, dar camera de sus e cea mai bună din casă. Are vedere la mare şi e foarte frumoasă.

— Nu, dragul mamii, e bine. Pot să urc.

— Mergeți să vă instalați, a spus mătuşa Mahnaz. Duceți-vă geamantanele, spălați-vă pe mâini şi pe față. Dacă vreți, faceți un duş şi schimbați-vă hainele. Între timp, noi pregătim nişte gustări şi răcoritoare. Veniți după aceea jos, să stăm cu toții în tihnă la poveşti.

Ce idee bună! Nu mai suportam nici o clipă toată agitația aceea din jur.

Camera mea şi a mamei avea ferestre mari care dădeau spre mare şi părea foarte confortabilă. Unchiul Mehdi ne-a pus valizele în fața uşii şi a spus:

— Camera aceasta are baie proprie, am pregătit-o special pentru voi ca să-i fie mai comod mamei.

Am stat o vreme sub duş, m-am răcorit şi m-am liniştit. M-am întors în cameră, mi-am luat jurnalul şi, încă în halatul de baie, m-am întins pe patul de lângă fereastră. M-am întrebat unde-o fi mama. O voce din adâncul minții mi-a răspuns: „Ce-ți pasă? De ce să faci exces de zel? Toți copiii ei sunt aici şi pot să aibă grijă de ea mai bine decât tine”. M-am răsucit pe burtă şi am început să răsfoiesc jurnalul,

când uşa s-a deschis zgomotos şi în cameră a dat buzna Sanaz.

— Vai, câtă nonşalanţă! a exclamat. Cum poţi să stai tolănită aşa? Acum ţi-ai găsit să scrii? Hai, pregăteşte-te, toată lumea e jos. Cum zici că e mai bine, să-mi las părul despletit sau să-l prind?

— Eşti frumoasă, îţi stă bine oricum.

— Dar rochia? Arată bine?

— Da, dar parc-ai merge la o petrecere. N-ar fi mai bine să-ţi iei ceva mai comod?

— Ai dreptate. Mă duc să mă schimb. Tu cu ce te îmbraci? Grăbeşte-te, ca să coborâm împreună!

— O să iau ceva pe mine şi gata. Du-te, vin şi eu mai încolo.

Bravo ei, cât entuziasm! Pe mine, în schimb, mă cuprinsese un fel de nelinişte. Aveam nevoie de timp. Trebuia să analizez în minte, pe îndelete, toate chipurile pe care le văzusem. Oare erau chiar atât de amabili şi săritori pe cât mi-i imaginasem? Trebuia să rămân stăpână pe mine. Nu voiam să par sentimentală sau ipocrită. Cu excepţia unchiului Mehdi, pe toţi ceilalţi îi vedeam pentru prima oară în viaţă. De altfel, nici pe Mehdi nu mi-l aminteam prea bine, doar câteva frânturi de imagini neclare cu un tânăr nevoit să fugă din ţară.

*

Am coborât scările cu oarecare teamă şi şovăială. Discuțiile au încetat brusc şi toată lumea s-a întors spre mine. Prezentările au fost reluate, evident că tot ce se petrecuse în aglomerația din gară nu fusese de ajuns. Cu siguranță şi ceilalți fuseseră la fel de buimăciți ca mine la prima întâlnire din gară, sărutând din reflex pe oricine le răsărea în față. Unchiul Mohammad s-a ridicat, a venit spre mine şi m-a îmbrățişat cu căldură:

— Fata lui Habib! Ce mare te-ai făcut, eşti domnişoară în toată regula!

Lacrimile sale mi se prelingeau pe gât. Toți tăceau şi ne scrutau cu privirea. Mintea parcă mi se golise de gânduri şi îmbrățişarea lui îmi dădea o stare neaşteptată de pace. Mi-am lipit capul de pieptul lui.

Mătuşa Mahnaz a început să plângă înainte să ajungă lângă mine. M-a îmbrățişat rostind vorbe de alint cu o voce întretăiată de suspine. Tremura din tot trupul. Mi s-a făcut milă, aş fi vrut să-i spun să se calmeze. M-a sărutat pe obraji de mai multe ori, apoi s-a îndepărtat puțin şi m-a privit lung. Nu-mi dădeam seama ce vrea să vadă. Ochii au început să-i sclipească.

— Doamne, ochii tăi... seamănă leit cu ai tatălui tău.

Pe toți i-au podidit din nou lacrimile.

Nu-mi plăcea să fiu motiv de jale şi tânguială. Simțeam că fiecare fărâmă a ființei mele e analizată minuțios cu lupa. Toată lumea căuta un semn sau indiciu cât de mic, iar eu stăteam stânjenită sub apăsarea privirii lor. Nu ştiu dacă intenționat sau nu, dar unchiul Mehdi mi-a venit în ajutor şi a spus râzând:

— Bună, frumoaso, mă mai ții minte? Unchiul Mehdi din Suedia, cunoscut poate mai bine ca hamalul care tocmai ți-a dus bagajele în cameră. A făcut o reverență ca un actor din filmele de epocă, mi-a sărutat mâna şi m-a îmbrățişat. Apoi a făcut un semn spre băiețelul care se ținea de pantalonii lui. El e Danial, are opt ani. E mai tot timpul cu mine, spre deosebire de sora lui, care se ține mereu după mama ei.

I-am sărutat pe amândoi şi am spus:

— Păcat că soția şi fiica ta nu sunt aici.

— Of... Suntem despărțiți de cinci ani. Acum trăieşte cu altcineva.

Mătuşa Mahnaz m-a luat de mână.

— Hai să ți-l prezint pe soțul meu.

Domnul Shafaghi, soțul mătuşii Mahnaz, era un bărbat în vârstă, înalt şi chipeş, cu părul cărunt. Era îmbrăcat foarte elegant, deşi hainele mi se păreau puțin neobişnuite – cred că nu mai văzusem decât în filme bărbați cu eşarfă la

gât. S-a ridicat impozant. Când mi-a întins mâna, am remarcat mirosul foarte plăcut al apei de colonie.

Nici unul dintre noi nu îl mai întâlnise până atunci. Mătuşa Mahnaz era căsătorită cu generalul Sattari când a plecat din Iran împreună cu fiul şi fiica ei. Nu aveau să se mai revadă după ce şi-au luat rămas-bun la aeroport. Generalul nu a mai apucat să-şi urmeze familia la Paris şi mătuşa a rămas singură. Nici unul din noi nu ştia prea bine ce se întâmplă în viaţa ei. Casa şi toate bunurile din Iran le fuseseră confiscate, dar se zvonea că generalul reuşise să scoată din ţară, prin intermediul soţiei lui, toţi banii şi obiectele de valoare. Nazila şi Nader erau deja mari când noi am primit vestea că mătuşa devenise cea de-a treia soţie a unui bărbat care avea deja câţiva copii de vârste diferite din căsătoriile anterioare. Cei mai, adică Sara, în vârstă de doisprezece ani, şi Sam, de zece ani, locuiau cu ei. Nu înţelegeam cum un bărbat de vârsta lui poate să aibă copii atât de mici.

— Ei sunt Sam şi Sara, a spus mătuşa Mahnaz. Sunt de-o seamă cu Somayeh şi Meysam ai lui Maryam, se pot juca frumos împreună.

Domnul Hamidi, soţul mătuşii Maryam, s-a încruntat. Fără să-mi dau seama, am început să-i compar în minte pe copii, căutând o asemănare între ei, dar nu aveau nimic în

comun. Sam şi Sara şi-au spus ceva în franceză, apoi au ieşit nepăsători din cameră. Somayeh şi Meysam i-au urmărit nedumeriți cu privirea. Prefăcându-se că nu dă prea mare importanță gestului lor, mătuşa Mahnaz a ridicat din umeri şi a continuat.

— Nader, hai să ți-o prezint pe verişoara ta.

Un tânăr înalt s-a iţit din spatele computerului. A făcut câțiva paşi în față şi a spus, cu un accent aparte:

— Încă o verişoară?

Am vrut să dau mâna cu el, dar el m-a apucat de mâna întinsă, m-a tras spre el şi m-a sărutat pe obraz. Am simțit că mă înroşesc.

— Da, te recunosc! Dokhi, nu? Eşti mai frumoasă decât în poze.

Toată lumea a început să râdă. I-a spus apoi mamei lui câteva cuvinte în franceză şi mătuşa Mahnaz a tradus:

— Spune că semeni cu Nazila.

La auzul numelui, mama şi-a amintit că mai are o nepoată.

— Chiar aşa, unde e Nazila? N-a venit?

— E într-o călătorie cu prietenul ei. Le place să meargă în drumeții, să cutreiere Europa cu rucsacul în spate.

Am observat că ochii lui Sanaz s-au umplut de invidie, iar ai lui Siroos au scăpărat de mânie.

— Slavă Domnului! a exclamat mama pe un ton vesel. Nu ne-ai spus că ai măritat-o.

— Nu, mamă, nu am măritat-o.

Domnul Hamidi a clătinat din cap şi a spus pe un ton înțepător:

— A zis că e cu prietenul ei. Nu cu soțul ei.

Mătuşa Maryam, maestră în absolvirea păcatelor şi aplanarea conflictelor, s-a grăbit să intervină:

— Mamă, sunt logodiți, vor face şi nunta mai încolo.

Domnul Shafaghi a dat să spună ceva, însă vocea puternică a unchiului Mohammad a făcut ca toate privirile să se întoarcă spre el:

— Iată-l şi pe Michael!

— De ce-i zici Michael? a protestat mama. Nu-l cheamă Darius? Noi aşa îi spunem.

— Atunci era vorba să ne întoarcem în Iran, dar situația s-a schimbat, la fel şi planurile noastre. Numele iranian îi crea probleme acolo şi ne-am obişnuit să folosim al doilea prenume, Michael. Hai, fiule, vino să-ți prezint pe cineva.

Acesta i-a răspuns:

— *I have seen all of them*.

Unchiul a continuat în persană:

— Nu, pe Dokhi n-ai cunoscut-o încă. Hai! Ea e Dokhi, fiica răposatului meu frate Habib.

Mi-a întins mâna şi a spus pe un ton foarte ceremonios:

— *How do you do*.

L-am privit curioasă. La fel ca toți ceilalți, avea un chip familiar. Părea să aibă în jur de treizeci şi doi, treizeci şi trei de ani. Asemenea unchilor, părul din față i se rărise şi fruntea îi părea neobişnuit de înaltă. Nu moştenise de la mama lui americancă decât o culoare mai deschisă decât a noastră. Ai fi zis că se dăduse cu o soluție de albire şi pielea, părul şi ochii ar fi căpătat o nuanță uşor mai deschisă. Nu puteam să-mi dau seama dacă era nepăsător sau timid. Oricum, nu a mai scos nici un cuvânt, iar eu m-am mulțumit să dau din cap. Un băiețel de vreo cinci ani a venit în fugă spre el şi l-a luat de mână.

— El e Nick, a spus unchiul Mohammad pe un ton vesel. Fiul lui Michael.

L-am mângâiat pe cap şi am zis:

— A, n-am ştiut că Michael s-a căsătorit şi are copii.

Mătuşa Afsaneh a spus pe un ton uşor sarcastic:

— Pe cuvânt că nici noi n-am ştiut.

— Nici el nu ştie, a râs unchiul Mohammad. Adică, nu s-a căsătorit. A locuit o vreme cu prietena lui, au avut împreună copilul, dar apoi s-au despărțit.

Noi, cei veniți din Iran, am clătinat din cap cu zâmbet forțat, prefăcându-ne că înțelegem situația şi că nu-i dăm importanță. Doar mama a mormăit printre dinți:

— Bietul copil! Şi cu certificatul de naştere ce-au făcut?

Mătuşa Maryam dădea semne de agitație. Simțeam că o deranjează faptul că se discută de față cu soțul ei asemenea lucruri ilicite. S-a grăbit să schimbe subiectul:

— Ce vreme superbă! Haideți să ieşim pe terasă.

Mătuşa Mahnaz i-a ținut isonul:

— Ce idee bună! Ajutați-ne să ducem mâncarea afară ca să nu fie nevoie să ne tot întoarcem înăuntru.

Scaunele au fost date la o parte. Mama s-a aşezat pe bancă. Unchiul Mehdi a luat-o pe după umeri şi şi-a sprijinit capul de ea. Unchiul Mohammad se aşezase în fața ei şi o sorbea cu drag din priviri. Mătuşa Mahnaz i-a pus două perne la spate şi s-a aşezat lângă ea. Pesemne îşi stabiliseră dinainte locurile. Noi, ceilalți, ne-am tras nişte scaune şi ne-am aşezat în jurul lor. Eram fascinată de privirea plină de iubire a mamei şi de atitudinea copiilor săi care, deşi oameni în toată firea, păreau să tânjească după afecțiunea ei asemenea unor prunci.

Mătuşa Maryam a aruncat o privire în jur şi a spus:

— Ce frumos e aici! Cum ați găsit locul ăsta?

— Sunt firme care se ocupă de asta, i-a răspuns unchiul Mohammad. Le spui ce te interesează şi ei îți recomandă diverse locuri. Am zis că, dacă vin toți, o să fim douăzeci de persoane, deci ne trebuie cel puțin şase, şapte camere, câte una pentru fiecare familie, plus o cameră de zi unde să ne adunăm cu toții şi o terasă frumoasă, cu vedere la mare, să fie pe placul mamei.

— Chiar ai găsit un loc minunat. Dar Dumnezeu ştie cât o fi costat...

Afsaneh s-a foit pe scaun.

— Cine are bani are şi mâna largă. Pentru străini e o nimica toată, ei au o grămadă de bani.

Cei plecați în străinătate au privit-o cu uimire, ca şi cum ar fi spus ceva bizar.

Unchiul Mohammad s-a întors spre mama:

— Cum mai stai cu sănătatea, mamă? Ai făcut analizele de care ți-am zis?

Mătuşa Maryam a început să dea raportul, aşa cum făcea de fiecare dată când o duceam pe mama la doctor:

— Da, a făcut analizele. Rezultatele şi imaginile sunt la Dokhi. Dar să ştii, frățioare, că nu se simte prea bine. O dor toate şi nici nu are grijă de ea, nu-şi ia medicamentele la timp. Cât suntem aici, trebuie să faci ceva în privința asta.

— Păi ce, sunt o maşină stricată ce trebuie reparată? Nu, Mohammad dragă, n-am nimic, e doar bătrânețea. Ăştia se agită prea mult.

— Dar dumneata nu eşti bătrână, mama. Eşti la fel de frumoasă şi încântătoare ca pe vremuri.

Mi s-a părut că mama s-a îmbujorat puțin. Chiar arăta mai tânără decât cu câteva ore în urmă. Atmosfera era plină de iubire şi căldură. Până şi Siroos cel veşnic morocănos era paşnic şi zâmbitor. I-au pomenit cu dor pe bunicul şi pe Habib şi toată lumea a vărsat din nou lacrimi. Mi-am simțit inima grea amintindu-mi de bunicul, dar Habib nu înseamnă pentru mine decât un chip desprins din puținele fotografii pe care mi le-au arătat.

S-au întors apoi la vremea copilăriei, la casa veche cu havuz albastru şi peştişori roşii, la florile de cireş care umpleau grădina primăvara. La înghețata cumpărată de la vânzătorii ambulanți care cutreierau aleile în serile de vară. Subterfugiile folosite pentru a scăpa de somnul de după-amiază şi supărarea celor mari din cauza asta. Prima zi de şcoală, cu haine noi, guler alb şi emoții cât cuprinde. Iernile când zăpada acoperea copacii din grădina adormită, iar apa din havuz căpăta sclipiri de gheață. Căldura moleşitoare care-ți cuprindea picioarele înghețate când te întorceai de la şcoală. Primele semne ale venirii primăverii, când răsărea

grâul pus la încolțit pentru Nouruz[4], masa *haft sin*[5], cumpărăturile, hainele noi, forfota voioasă de pe străzi. Curățenia sclipitoare, ordinea şi liniştea din casă după ce se termina în sfârşit harababura dereticării generale. *Chaharshambeh soori*[6], când puteai să te descotoroseşti dintr-odată de toate poznele adunate de-a lungul anului, să aprinzi focuri uriaşe şi să sari peste ele împreună cu ceilalți copii din familie şi din vecini, să cânți cântece, să-ți ascunzi fața în *chador*-ul mamei şi să mergi din casă-n casă bătând cu linguri în castroane, fără să te dai bătut până nu primeai ceva. Şterpelitul cu neruşinare de fructe şi dulciuri ascunse în dulapuri închise. Momentul fericit când plecau musafirii şi părinții îi petreceau până la uşă, oferindu-ți prilejul de a-ți umple buzunarele cu dulciurile rămase pe masă, departe de privirile mustrătoare şi consecințele neplăcute. Excursiile în afara oraşului pentru a izgoni ghinionul în cea de-a treisprezecea zi[7]. Meciurile de volei pe care fiecare echipă

---

[4] Anul Nou iranian, care începe odată cu echinocţiul de primăvară.

[5] În Iran, tradiţie de Anul Nou care constă într-o masă pe care se aşază, pe lângă alte obiecte simbolice, şapte alimente care încep cu litera „s” (*sin*).

[6] Ultima zi de miercuri a anului iranian, sărbătorită prin aprinderea de focuri peste care oamenii sar pentru a rămâne sănătoşi în noul an.

[7] A treisprezecea zi din an, care marchează încheierea sărbătorilor de Nouruz şi trebuie petrecută în natură pentru a alunga ghinionul.

susținea că le-a câştigat. Vacanțele de vară la țară şi culesul de dude. Leagănele prinse de cele mai înalte crengi. Căzăturile. Capetele sparte. Rănile ale căror cicatrici încă se văd. Drumețiile pe munte cu încălțăminte nepotrivită. Mersul la uşa casei fetei din vecini sub pretextul recuperării mingii care cădea mereu în curtea lor. Examenele din primul, al doilea şi al treilea trimestru. Copiuțe nevinovate. Priviri pe furiş spre foaia colegului studios. Mustrările supraveghetorului. Tragedia de a fi dat afară din clasă. Pozne, stricăciuni, certuri, bătăile mamei, evadările. Ciondăneli, împăcări şi mii de alte poveşti. Întâmplări care fuseseră poate înspăimântătoare sau amare la vremea lor, dar, văzute acum, de după perdeaua timpului, păreau pline de dulceață şi de farmec.

Auzisem majoritatea poveştilor de nenumărate ori, dar îmi făcea plăcere să le ascult iar, mai ales că cei plecați în străinătate stâlceau uneori cuvintele sau aveau un accent amuzant. Ascultam, râdeam, dar nu găseam nimic de spus. Amintirile mele unde sunt? Ce s-a întâmplat cu copilăria mea? Care au fost bucuriile mele?

În noaptea aceea am mers toți la culcare copleşiți de iubire, toropiți de plăcerea revederii, obosiți după drumul lung şi relaxați după sosirea într-un loc atât de frumos. După atâta nelinişte şi agitație, bunica s-a cufundat într-un

somn adânc şi a ratat rugăciunea din zori. Pentru mine, noaptea a trecut fără nici un coşmar. Era ca şi cum mi s-ar fi luat o povară de pe umeri şi aş fi devenit atât de uşoară, încât puteam să zbor.

A doua zi

Mirosul de *ghormeh sabzi* umpluse întreaga casă. Amestecul de verdeţuri era cel mai preţios suvenir pe care îl adusesem din Teheran. Pe drum, mama ne trimitea întruna să verificăm dacă nu cumva s-au dezgheţat. Când, în cele din urmă, au început să se dezgheţe, am dat cu toţii fuga la şeful de tren şi l-am convins să ne lase să folosim congelatorul trenului. Din când în când, mama ne reamintea îngrijorată:

— Copii, aveţi grijă să nu uităm verdeţurile.

Chiar şi aşa, în agitaţia sosirii am uitat de ele. Slavă Domnului că Afsaneh şi-a amintit în ultima clipă că tocmai piesa de rezistenţă fusese lăsată în urmă. Bietul Mohsen a alergat înapoi până la peron, s-a urcat în tren şi a recuperat neprețuitele verdeţuri.

Unchiul Mohammad a tras cu nesaţ în piept aroma iute şi caldă.

— Ah, cât am tânjit după *ghormeh sabzi* făcut de mama! Credeţi-mă că uneori îl visez şi noaptea.

— Ei, na! a exclamat Siroos cu zâmbetul lui caracteristic. *Ghormeh sabzi* nu e un motiv să te topeşti de dor. Deschizi o carte de bucate şi ți-l faci singur.

Până la prânz, toți cei din străinătate au venit de câteva ori să ridice capacul cratiței, să miroasă şi să guste pe furiş. Bucuria lor o ungea la inimă pe mama.

Am stat împreună toată ziua aşteptând să fie gata mâncarea. Nimeni nu voia să meargă nicăieri, încercam să stăm cât mai aproape unii de ceilalți. Chiar şi soții mătuşilor, care nu fuseseră implicați în problemele de familie sau în copilăria nevestelor lor, îşi dădeau cu părerea şi râdeau împreună cu noi. Amintirile care umpluseră toată noaptea trecută au făcut acum loc întrebărilor despre cunoştințele din Iran; voiau să ştie ce mai face toată lumea, chiar şi doamna Soghra, cosmeticiana, sau Hassan Beik, responsabilul cu distribuția apei în cartier pe vremea când nu era canalizare. Au pomenit oameni pe care noi îi uitaserăm de mult.

— De ce întreabă doar de morți? a exclamat Sanaz râzând.

— E un tertip de-al lor, a mormăit Siroos, să vorbească de cumnata unchiului care a murit acum douăzeci de ani, dar să nu se sinchisească de cei vii. Vor să ne arate că sunt mai iranieni decât noi. Apoi a spus cu glas tare: Sunteți

siguri că toți oamenii ăştia au trăit în aceeaşi țară cu noi? Cum se face că nu-l cunoaştem pe nici unul din ei?

— Are dreptate, a râs mama. Nu ştiu cum ați reuşit să-i țineți minte pe toți!

Unchiul Mohsen a intervenit pe un ton uşor ironic:

— Păi occidentalii ăştia n-au capul împovărat de griji, de-aia au aşa memorie bună. Pe noi însă ne macină mereu atâtea necazuri şi probleme, că nu mai ştim nici ce-am mâncat aseară.

Unchiul Mohammad a răspuns gânditor:

— Nu-i aşa. Noi am plecat din țară cu amintirile acestea de acum douăzeci, treizeci de ani. Sunt amintirile care ne vin în minte ori de câte ori ne gândim la țara noastră. Nu s-a mai adăugat nimic la ele. Ne-am gândit de atâtea ori la toate câte s-au petrecut, încât pentru noi au rămas vii şi proaspete. Voi, în schimb, v-ați continuat viața în țară, iar întâmplările de zi cu zi, săptămânile, lunile şi anii au dat naştere la noi şi noi amintiri care le-au îngropat pe cele vechi. Asta e diferența! Când mă gândesc la trecut, îmi amintesc oamenii de atunci, ceilalți nu există pentru mine. Însă pentru voi aceste amintiri s-au şters de mulți ani.

Unchiul Mohammad voia să punem fața de masă pe jos şi să mâncăm ca pe vremuri, aşa că am întins un cearşaf în loc de față de masă. Abia acum am observat cât de multe

lucruri dosise mama în bagaje fără ca noi să ne dăm seama: de la vinete murate până la verdeţuri proaspete şi pâine *sangak*. Era necăjită că nu putuse înghesui şi câţiva pepeni roşii în valize. Cum mai scotea câte ceva din bagaje, toţi izbucneau în chiote de bucurie şi le ploua în gură. Masa de prânz ne-a luat mai mult de o oră şi toată lumea a mâncat pe săturate. Chiar şi pentru noi, cei din Iran, mâncarea a avut parcă alt gust şi o savoare inedită.

După ce-am terminat prânzul şi am strâns masa, ne-am tolănit în camera mare de la parter. Nici măcar celor din partea noastră, obişnuiţi cu somnul de după-amiază, nu le dădea inima ghes să se retragă în camerele lor să doarmă, dar îşi puseseră câte-o pernă sub cap şi moţăiau. Siroos, Sanaz şi Nader stăteau la computer, ceilalţi copii se jucau pe terasă. Doar bietul Ardeshir rămăsese pe dinafară – prea mare să se joace cu copiii şi prea mic să-şi găsească locul printre adulţi, ajunsese să-i agaseze şi pe unii, şi pe alţii în egală măsură.

Cei din străinătate au găsit cu ce să-şi umple timpul până spre seară, dar în cele din urmă n-au mai avut răbdare ca noi, ceilalţi, să ne terminăm siesta. Mătuşa Mahnaz a început să se vaite:

— Gata, ajunge! Cât mai dormiți? Apune soarele deja. Nu e păcat să irosim dormind timpul atât de scurt pe care-l avem de petrecut împreună?

— Cum pot oare să doarmă la ora asta? s-a mirat Nader.

— Iată unul din motivele pentru care Iranul nu progresează, a intervenit domnul Shafaghi clătinând din cap. Iranienii dorm prea mult.

— Ce vorbe-s astea? a întrebat unchiul Mehdi râzând. Orice popor are un mod de viață şi obiceiuri formate după clima şi condițiile geografice din zona în care trăieşte. Somnul de după-amiază e ceva obişnuit în țările cu climă caldă şi mult soare. Ei nu sunt ca noi, să tânjească mereu după o rază de soare.

O oră mai târziu, stăteam cu toții pe terasă şi ne delectam cu ceai şi bomboane de ciocolată delicioase aduse de cei din străinătate. Mătuşa Mahnaz a strâns ceştile de ceai, iar mătuşa Maryam a pus în mijloc un bol mare cu nuci şi fructe uscate. Au reînceput aceleaşi discuții interminabile, până când soarta tuturor cunoştințelor comune a fost trecută în revistă şi nu a mai rămas nimeni despre care să ne întrebe. A venit aşadar momentul bârfelor, alt prilej de încântare. Cu cât întâmplările povestite erau mai şocante sau neaşteptate, cu atât mai bine! Mătuşa Mahnaz şi Afsaneh erau fruntaşe la acest capitol.

— Ştiaţi că Shirin Behroozi a divorţat de soţul ei şi s-a măritat cu fratele lui?

— Nu se poate! Glumeşti, nu-i aşa?

— Pe cuvântul meu! Dacă nu mă crezi, întreabă-l pe Mohsen. Mohsen, spune-i!

— Apropo, Soghra, nevasta lui Amani, tot aşa înfumurată a rămas?

— Pe nevasta lui Amani o cheamă Sonia.

— Cum?! Ce nostim, „Soghra” s-a schimbat în „Sonia”.

Mătuşa Maryam i-a imitat mersul şi toţi ne-am prăpădit de râs.

— Ştiaţi că fata lui Molla Mohammad e medic? E aşa de plină de ifose acum, că nici nu se mai uită la noi.

— Aşa sunt toţi parvenitii.

— Aţi auzit că un proiectil a lovit casa familiei Mohseni? Nora lor şi trei copii au murit.

— Serios? Ce tragedie... Dar cine era familia Mohseni?

— Domnul Mohseni era prieten şi coleg cu tata. Nu ţi-l aminteşti?

— Nu, a răspuns mătuşa Mahnaz. Nu i-am cunoscut. Dar mătuşa Shamsi ce mai face? Mai trăieşte?

— Da, slavă Domnului. A îmbătrânit mult, dar se simte bine.

— Nu mi-a plăcut niciodată de ea.

Am privit-o cu toții uimiți. Mătuşa Maryam a întrebat:

— De biata mătuşă Shamsi? De ce? E aşa de cumsecade...

— Cumsecade? Nu, era un adevărat tiran. Îți aminteşti, Mohammad? Odată s-a repezit la noi cu coada de la mătură.

Am tăcut toți. Noi o ştiam pe mătuşa Shamsi drept femeie iubitoare, gata oricând să le sară celorlalți în ajutor, mai ales când era vorba de familie.

— Nu-i frumos să-i porți pică, a spus mama cu dojană. Erați copii pe-atunci şi vă țineați mereu de pozne. Îi sărea şi ei repede țandăra. Poate ați supărat-o cu ceva şi a vrut să vă sperie. A continuat mai încet apoi: Dumnezeu să-i dea sănătate, mi-a fost de mare ajutor în vremuri de restrişte.

Mătuşa Maryam a adăugat:

— Când Mehdi şi prietenii lui au vrut să scape de serviciul militar, i-a ținut ascunşi trei luni în casa ei până s-a rezolvat problema. Îți aminteşti, Mehdi?

— Da, biata femeie stătea de pază noaptea în curtea casei, credea că în felul ăsta ne poate feri de pericol. Uneori mai lua şi-un băț în mână. Noi râdeam şi-i spuneam să meargă la culcare, că dacă ne găsesc oricum nu-i va înspăimânta bățul ei, dar degeaba. Apoi, după ce treaba s-a rezolvat şi am putut să plecăm, a plâns mult. Spunea că o să-i fie dor de noi.

Unchiul Mohammad şi mătuşa Mahnaz ne-au aruncat o privire ciudată, ca şi cum nu le-ar fi venit să creadă că vorbim de aceeaşi mătuşă Shamsi. Mătuşa Mahnaz a schimbat subiectul:

— Kobra ce mai face? Ce mai ştiți de ea?

Ne-am uitat mirați unii la alții, întrebându-ne cine-o fi oare Kobra. Mama a fost cea care a rostit cu glas tare întrebarea din mintea tuturor:

— Care Kobra?

— Stătea în capul străzii noastre, nu-ți aminteşti?

— A, ba da! Ultima dată am auzit de ea acum vreo patru sau cinci ani, când au dus-o la un azil de bătrâni. Nu ştiu dacă mai trăieşte sau nu.

— Biata de ea! Dar nu era foarte bătrână. Când m-am dus să-mi iau rămas-bun de la ea era sănătoasă şi plină de viață. Mi-a făcut orez cu vişine şi mi-a dat un borcan cu murăturile ei speciale.

— Draga mea, asta a fost acum douăzeci şi şapte de ani. Dacă atunci avea vreo şaizeci de ani, acum trebuie că are optzeci şi şapte. E o mare diferență!

— Mi-era aşa de dragă... Se purta cu mine de parcă aş fi fost copilul pe care nu l-a avut niciodată. Îmi cosea rochii şi îmi gătea tot felul de bunătăți. Oare cum de nu m-am gândit niciodată că şi ea a îmbătrânit? Îmi făceam mereu griji că

părinții mei îmbătrânesc şi aveam coşmaruri de teamă că n-o să-i mai văd, dar la bătrânețea şi moartea ei nu m-am gândit niciodată. Ea mi-a rămas în minte doar ca un refugiu unde găseam afecțiunea şi atenția care mi-au lipsit în copilărie.

Unchiul Mohsen şi-a încrețit fruntea şi a întrebat mirat:

— Cum adică ți-au lipsit afecțiunea şi atenția? Din câte-mi amintesc, erai fata cea mare din casă şi ți se făcea mereu pe plac. Ne dădeai ordine ca la armată. Şi, pe deasupra, erai şi greu de mulțumit!

— Cine, eu? Cui îi păsa de dorințele mele? Eram fata cea mare, cu o grămadă de responsabilități şi trei frați mai mici zvăpăiați. Mama era mereu ori gravidă, ori cu copil la sân, iar eu trebuia să o ajut.

Mama a protestat:

— Vorbeşti de parcă aş fi făcut douăzeci de copii. Ați fost doar şase!

— *Doar* şase?

— Pe vremea aceea, aproape toate familiile aveau mulți copii. Se întâmpla foarte rar să fie doar un copil sau doi copii într-o familie. Voi ați fost patru unul după altul şi a fost într-adevăr mai greu, dar singurul ajutor pe care mi-l dădeai, Mahnaz, era că te răsteai la băieți. Aveam mereu

grijă să-ți iau partea ca să-ți păstrezi autoritatea în fața lor şi să te asculte.

Unchiului Mohammad i s-au redeschis răni vechi.

— Bieții de noi! Câte bătăi am mâncat de pomană din cauza ta! Îți aminteşti, Mohsen, ce des mergea la părinți cu pâre mincinoase?

— N-am făcut niciodată aşa ceva! Vă țineați mereu de năzbâtii, ați meritat fiecare bătaie pe care ați primit-o.

Mama a pus capăt acestei dispute fără rezolvare:

— Ştiu că îi iubeai pe cei mici. Îmi amintesc că te jucai tot timpul cu Maryam în loc să-ți faci temele.

— Eram deja mare când s-au născut Maryam şi Mehdi, îmi plăcea să am grijă de ei. Mai ales de Maryam, care era o frumuşică – parcă m-aş fi jucat cu o păpuşă! Cu Mehdi am petrecut puțin timp, era încă foarte mic când m-am măritat. Dar Mohammad, Mohsen şi Habib mi-au făcut zile fripte.

— Te văicăreşti fără motiv. Ne țineai mereu din scurt, nu ne lăsai deloc să ne jucăm. Orice făceam, mergeai să ne pârăşti şi îl băteai pe Habib pentru că era cel mai mic.

S-a lăsat tăcerea. După o vreme, Mohammad a continuat:

— Bietul Habib, ce băiat bun era! L-am iubit tare mult.

Ca de fiecare dată când se pomenea numele lui Habib, s-a aşternut o linişte apăsătoare, plină de dor şi amărăciune.

Fiecare şi-a găsit un pretext să se ridice de la locul lui; mătuşa Maryam s-a dus în casă să aducă ceai, Afsaneh a scos un pepene, l-a pus pe masă şi s-a apucat să-l taie felii, unchiul Mohammad a adus medicamentele mamei şi un pahar cu apă. A mai trecut o jumătate de oră până ne-am adunat iar laolaltă. Mama a arătat cu mâna spre Michael şi a spus răspicat, măsurându-şi parcă fiecare cuvânt:

— Vino să stai aici, dragul meu. Bietul copil, e aşa singur şi nu înțelege limba noastră, sigur se plictiseşte.

Unchiul Mohammad s-a simțit dator să răspundă în numele lui:

— Înțelege persana, doar că nu poate să vorbească.

— Aşa e, dragule? Înțelegi?

Michael a zâmbit, s-a aşezat lângă mama şi i-a răspuns cu dezinvoltură:

— Da!

Mama l-a îmbrățişat şi l-a sărutat pe creştet.

— Ce copil bun! Nader, hai să-mi dai şi tu un pupic.

Sanaz a protestat râzând:

— Ai dat de prieteni noi şi te-ai lepădat de ăia vechi!

— Nu mai face nazuri, aveți fiecare locul vostru în inima mea.

— Dar, de când au venit nepoții din partea cealaltă, pe noi nici nu ne mai bagi în seamă! Nu-i aşa, Dokhi? m-a întrebat râzând cu poftă.

— N-o amesteca pe Dokhi în asta! Ea nu e la fel ca ceilalți.

— A, da! Să-mi fie cu iertare, am uitat că domnişoara Dokhi are un loc special şi nu trebuie comparată cu ceilalți nepoți.

— Da, chiar aşa este, degeaba eşti invidioasă. Ea mi-e şi fiică, şi nepoată. Însă, când e vorba de nepoți, să nu uităm că pe voi v-am ținut în brațe şi v-am tot sărutat din clipa în care v-ați născut, dar pe ei nu i-am mai văzut de-un car de ani.

Ca şi cum tocmai şi-ar fi amintit ceva, unchiul Mohammad a întrebat:

— Apropo, ce mai face familia Akbari?

— Cine?

— Akbari era un verişor de-al tatei, nu-i aşa? Ne simțeam aşa de bine la ei! Vă amintiți când mergeam vara la livada lor?

Am aruncat o privire uimită spre Sanaz şi Siroos. Siroos a clătinat din cap:

— Nu avem pe nimeni cu livadă în familia tatei. Bunico, dumneata ştii să fi avut pe cineva?

Mohsen a răspuns cu amărăciune în glas:

— Am avut, dar acum nu mai avem.

— Cum aşa? A murit?

— Nu, dar au rupt orice legătură cu noi.

— De ce?

— Probabil pentru că socializarea cu noi le crea probleme. Băiatul lor, Karim, care era de-o vârstă cu Mohammad, a ajuns foarte sus... ranguri, funcţii, mereu la muncă. A schimbat multe posturi, dar tot în cercurile înalte a rămas. Se zice că e stăpân peste jumătate din Teheran.

— Şi ce legătură are asta cu noi?

— După revoluţie au devenit habotnici şi nu ne mai consideră musulmani adevăraţi.

— Incredibil! Dar nu erau deloc aşa înainte... Îmi amintesc că eram în casa lor când am băut pentru prima dată alcool, şterpelit împreună cu Karim din ascunzătoarea tatălui său.

— Să-i vezi acum! Ţin tot timpul ceremonii religioase în casă, iar femeile au aruncat pozele vechi în care apăreau cu capul descoperit şi au dat de ştire la toată familia să nu cumva să se mai uite la fotografii în care ele nu sunt acoperite.

Siroos a intervenit:

— Dar ce, erau aşa nişte frumuseți nemaivăzute? Semănau cu Elizabeth Taylor?

Hamidi i-a răspuns cu seriozitate:

— Cum poți vorbi aşa? Nu contează cum arată, nimeni nu trebuie să privească o femeie musulmană cu capul neacoperit, mai ales dacă ea nu e de acord.

— Păi atunci când au făcut fotografiile cum de-au fost de acord?

— Poate că mai demult, din cine ştie ce motive, nu respectau preceptele religioase, dar acum s-au căit şi urmează calea cea dreaptă. Uşa căinței este deschisă întotdeauna. Bine ar fi dacă ar mai găsi-o şi alții.

Întreaga familie, nu doar cei din străinătate, ci şi familia unchiului Mohsen, îl privea pe domnul Hamidi cu uimire şi uşor dispreț. Domnul Shafaghi a spus printre dinți:

— Sunt doar nişte profitori care-şi schimbă convingerile după cum bate vântul. Aşa s-au îmbogățit.

Mama avea o privire absentă şi era evident că nu mai auzea nimic din ce se discuta. A spus cu voce domoală şi plină de amărăciune:

— Când m-am dus să-i cer ajutor pentru Habib, nici nu mi-a răspuns la salut. De fapt, m-a dat politicos pe uşă afară. Ne-am gândit că poate s-a purtat aşa pentru că era la muncă şi nu era prudent să arate că mă cunoaşte. În seara

aceea, tatăl vostru s-a dus la ei acasă. Când s-a întors, era alb ca varul şi ai fi zis că slăbise câteva kilograme bune. Nu ne-a spus niciodată ce s-a petrecut între ei. Toată noaptea a umblat în sus şi-n jos prin curte fumând, iar după aceea nu i-a mai rostit numele niciodată. Era atât de influent, încât i-ar fi stat în putere să-l salveze pe Habib, dar nu a mişcat un deget.

A treia zi

— Azi facem curăţenie! ne-a spus mama cu ton de ultimatum. Două zile n-am făcut altceva decât să mâncăm şi să dormim.

Sanaz mi s-a văitat în ureche:

— Pentru bunica, viaţa n-are sens dacă nu deretică.

Mătuşa Maryam a răspuns îndatoritoare şi plină de voioşie:

— Sigur că da, mamă! Vă amintiţi cum sclipea totul de curăţenie în ziua când am ajuns? Şi frigiderul era plin cu mâncare... Acum e harababură şi frigiderul e gol.

— Chiar aşa! a exclamat Afsaneh. Două zile n-am ieşit deloc din casă. Ce treabă-i asta, să vină omul în străinătate şi să stea toată ziua încuiat în casă? O să ajungem de râsul lumii!

Unchiul Mohammad a spus cu glas domol:

— În primul rând, n-au fost chiar două zile, era deja seară când ați ajuns. Şi apoi, nu-i mai bine că am petrecut timp împreună, după atâta amar de vreme, în loc să mergem la cumpărături sau la plimbare?

Mătuşa Mahnaz s-a băgat şi ea în vorbă:

— Dar putem împuşca doi iepuri dintr-un foc. Am făcut rezervare pentru o excursie de o zi cu vaporul pe o insulă din apropiere, am auzit că e foarte frumos.

Zâmbind, mama a spus pe un ton categoric:

— Bărbații să meargă la plimbare, noi avem treabă.

— Adică noi să muncim şi ei să se distreze? a protestat Sanaz.

— Evident, a râs Siroos. Bărbații cu ale lor, femeile cu ale lor.

Sanaz l-a fugărit mânioasă şi i-a aruncat peste cap cârpa de praf pe care tocmai i-o dăduse Afsaneh. O admiram pentru cât de uşor îşi putea exprima sentimentele.

— Are dreptate, a spus Nader pe un ton foarte serios. Nu e bine aşa. Trebuie să ajutăm şi noi.

— Ba aşa e cel mai bine, l-a contrazis mătuşa Maryam. Bărbații mai mult încurcă.

Domnul Shafaghi a clătinat din cap.

— Nu e nici un strop de dreptate şi egalitate în cultura asta. Dar recunosc că, în cazul faţă, mie îmi convine!

Râzând şi pălăvrăgind, bărbaţii au ieşit pe terasă. Mătuşa Mahnaz a spus:

— Mamă, mergi şi dumneata pe terasă. Facem noi curăţenie.

Mătuşa Maryam a început să strângă lucrurile împrăştiate prin casă şi să cureţe băile. Sanaz a şters praful, iar eu am dat cu aspiratorul prin toate cotloanele. Afsaneh a spălat vasele şi mătuşa Mahnaz a curăţat bucătăria şi frigiderul şi a făcut o listă de cumpărături. Am auzit robinetul de afară pornind şi am văzut că unchiul Mohammad spăla curtea şi terasa. Mama se aşezase pe bancă şi stătea de vorbă cu Michael şi Nader. Nu ştiu despre ce puteau vorbi încât să râdă cu atâta poftă, dar, oricum, în zilele acelea mama râdea mereu fără motiv. Conversaţiile ei cu Michael se desfăşurau într-un mod foarte amuzant. Mama se împăcase cu gândul că Michael doar ascultă şi nu mai aştepta nici un răspuns din partea lui, iar atunci când îl întreba ceva ridica glasul, rostind clar şi răspicat cuvinte foarte simple, ca şi cum ar fi vorbit cu un copil încet la minte şi tare de urechi. Apoi răspundea singură la întrebare, iar Michael dădea din cap şi râdea.

În cele din urmă am terminat treaba şi ne-am pregătit să ieşim. Sub pretextul că o dor picioarele, mama a rămas acasă, iar unchiul Mohammad s-a oferit să-i țină de urât. Cred că se înțeleseseră dinainte, probabil aveau lucruri pe care doreau să le discute între patru ochi.

Am mers pe jos o distanță destul de mare. Sanaz era mai veselă ca de obicei şi zburda în fața noastră cu atâta vioiciune, încât aveam impresia că-i vor creşte aripi. Abia atunci mi-am dat seama cât de frumoasă era, de fapt. Mă simțeam cu douăzeci de ani mai bătrână decât ea. Nader şi Siroos i s-au alăturat şi râdeau toți în hohote, era limpede că se distrează pe cinste. Se îndepărtau din ce în ce mai mult de noi.

Michael plecase înaintea noastră, împreună cu băiețelul lui. Unchiul Mohammad ne-a spus că trebuie să se întâlnească cu cineva şi nici unul din noi nu a întrebat pe cine cunoaşte Michael în această țară străină. Cred că nu simte că e de-al nostru şi că nu suportă să stea prea mult cu noi. Sau poate are o părere proastă despre noi. La urma urmei, noi suntem din lumea a treia, iar el, având mamă americancă, e mai presus de noi.

Ceilalți copii zburdau în fața noastră, rugându-se întruna de părinți să le mai cumpere câte ceva. Mătuşa Mahnaz s-a apropiat încet de unchiul Mohsen şi de Afsaneh:

— Ce mari s-au făcut copiii! Şi sunt atât de frumoşi, de eleganți şi de drăguți!

Un zâmbet larg a luminat chipul lui Afsaneh, care a răspuns cu încântare şi stânjeneală în voce:

— Mulțumesc, dar nu merită atâtea laude.

— Cum poți să spui aşa ceva? Sunt sinceră, nu-mi plac deloc politețurile goale. Nu trebuie să-ți discreditezi copiii fără rost. Afsaneh s-a fâstâcit şi zâmbetul i-a dispărut de pe buze. Mătuşa Mahnaz a continuat: Dar, în calitate de mătuşă, aş avea o mică critică. Îmi dai voie, Mohsen?

— Sigur, spune!

Afsaneh s-a aprins la față şi a întrebat tăios:

— Ce s-a întâmplat?

— Nu s-a întâmplat nimic, nu ai de ce să te superi. E doar felul în care vorbesc copiii voştri.

— Ce fel?

— Uneori spun lucruri care nu prea arată bună-cuviință.

— Adică vorbesc urât? Înjură? Spun obscenități?

— A, nu! N-aş putea zice că vorbesc urât, dar folosesc uneori un limbaj de mahala. Noi nu vorbeam niciodată aşa.

Nu e frumos, mai ales la fete. E păcat ca Sanaz, care e atât de drăguță, să vorbească ca un golan.

Afsaneh s-a făcut foc şi pară.

— Nu merge aşa! Trebuie să-mi dai un exemplu, să-mi spui exact ce-a zis.

— Nu ştiu, de exemplu, spun mereu „naşpa”, „ai îmbulinat-o”, „e supertare”, „mi-a sărit muştarul”. Ieri Sanaz îmi povestea despre plimbarea cu vaporul şi mi-a zis „Mătuşă, Nader e beton!”. Am roşit de ruşine. Nici nu înțeleg unele vorbe pe care le aud de la ei, „e blană rău”, „marfă”...

Afsaneh o privea nedumerită.

— Aşa, şi?

— Şi ce? Asta-i tot.

— Astea-s cuvintele urâte pe care le-au zis?

— Păi da.

Noi, cei din Iran, am izbucnit în râs. Ceilalți ne priveau ofensați. Afsaneh i-a strigat pe copii:

— Siroos, Sanaz, veniți încoace! Cereți-i iertare mătuşii pentru că ați vorbit urât.

Copiii s-au întors mirați spre noi, iar Sanaz a întrebat cu inocență:

— Ce? Eu am vorbit urât?

I-am povestit râzând ce spusese mătuşa. Am încercat fiecare s-o lămurim pe Mahnaz ce înseamnă acele expresii, dar mai mult am zăpăcit-o.

— Vai! Avem o limbă aşa de frumoasă, şi ei ne-o distrug! Pe de-o parte sunt ăia care ţin discursuri pline de cuvinte obscure, de ai nevoie de zece dicţionare ca să le înţelegi, pe de altă parte e limbajul acesta de stradă care sună grosolan. Eu n-aş folosi niciodată aşa cuvinte!

Unchiul Mohsen i-a spus:

— Crezi ce vrei, dar limba e ca o fiinţă vie. În timp, creşte, se transformă, apar cuvinte noi şi dispar altele. Îşi schimbă înfăţişarea de la o epocă la alta, aşa îşi dau seama specialiştii, când citesc un text, în ce perioadă a fost scris. Voi aţi plecat de aproape treizeci de ani. În tot timpul ăsta, limba şi-a urmat cursul firesc, voi sunteţi cei care au rămas pe loc.

Am făcut cumpărături, am mâncat sandviciuri într-o cafenea, am stat de vorbă şi am râs împreună şi, în cele din urmă, ne-am întors acasă cu braţele pline. Mama era aşezată pe banca de pe terasă. Unchiul Mohammad stătea cuibărit ca un copil cu capul în poala ei, iar mama îl dezmierda, fredonând o melodie. Unchiul căzuse într-un somn adânc şi liniştit, dar zgomotul sosirii noastre l-a făcut

să tresară. Ruşinat, s-a recules şi şi-a rearanjat ţinuta. Mi s-au umplut ochii de lacrimi. Michael a ajuns mai târziu. A intrat în casă singur, fiul lui rămăsese în curte cu ceilalţi copii. Abia dacă ne-a salutat.

Tocmai ne aşezaserăm la masă ca să ne bem ceaiul când copiii au început să vocifereze şi ne-am îndreptat cu toţii atenţia spre ei. Somayeh s-a prins plângând de fusta mamei sale, Meysam venea încruntat în urma ei. Sam şi Sara Shafaghi s-au postat în spatele tatălui lor. Danial s-a dus la unchiul Mehdi şi l-a luat de mână. Nick privea nedumerit în toate părţile. Michael s-a apropiat de el, l-a ridicat de jos şi l-a luat în braţe.

— Ce s-a întâmplat, copii? a întrebat mama.

S-a pornit dintr-odată o zarvă de glasuri amestecate, fiecare în altă limbă. Mahnaz şi domnul Shafaghi îi ascultau pe Sam şi pe Sara, care vorbeau în franceză. Danial vorbea în suedeză, limbă pe care n-o mai auzisem până atunci. Îi povestea ceva unchiului Mehdi. Nick dădea explicaţii în engleză tatălui şi bunicului său. Şi, în final, Somayeh şi Meysam spuneau în persană că ceilalţi copii au râs de ei şi nu voiau să se joace împreună, apoi au aruncat cu pietre în direcţia lor şi una din pietre a lovit-o pe Somayeh în cap.

Îi priveam cu toţii consternaţi.

— Ce harababură! a exclamat Siroos ironic.

Unchiul Mohsen m-a întrebat râzând:

— Dokhi, ce ți-ai amintit?

— Oamenii au fost blestemați şi împărțiți în grupuri şi fiecare vorbea altă limbă şi nu se înțelegeau între ei. Povestea cu Turnul Babel.

— Cum să se joace împreună dacă nu se înțeleg unii cu alții? a întrebat Sanaz.

— Păi nu se joacă, a răspuns Siroos. Se bat. Nu trebuie să vorbeşti aceeaşi limbă ca să te războieşti cu cineva. Dimpotrivă, cu cât se înțeleg mai puțin unii pe ceilalți, cu atât se detestă mai mult şi le e mai uşor să sară la bătaie.

Fiecare părinte şi-a luat copilul deoparte, încercând să-l liniştească. Ardeshir s-a ridicat de la computer şi a întrebat:

— Nu vreți să-i duc pe plajă?

— Nu, nu! E periculos. Şi nici tu nu le înțelegi limba!

— Le dau una după ceafă. Ăsta e limbaj universal.

— Ai grijă, a intervenit Siroos sarcastic, ăştia sunt copiii celor mai buni decât noi. Dacă te atingi de ei, o să-ți ia gâtul. Mai bine vezi-ți de treaba ta la computer şi nu-i băga în seamă.

Le-am dat fiecăruia câte o înghețată şi i-am trimis în grădină.

— Copiii voştri nu ştiu persană? a întrebat mama cu obidă în glas. Nu vă e ruşine că propriii voştri copii nu-şi înţeleg limba maternă?

Cei din partea noastră a familiei au încuviinţat vorbele mamei cu priviri mustrătoare spre cei din străinătate.

— Ai dreptate, a spus unchiul Mohammad. Mi-am dorit mult ca fiul meu să ne vorbească limba. Aşa am şi convenit cu Caroline. Îţi aminteşti ce bine vorbea Caroline persana când am venit în Iran? A mai făcut progrese şi după aceea, pentru că în casă vorbeam între noi în persană. Dar, după ce Caroline s-a dus, Michael a avut tot felul de bone, iar eu nu prea aveam timp să mă ocup de el, eram mereu la muncă. Am uitat de învăţatul persanei, deci fireşte că nici fiul lui n-a prea auzit persană.

Unchiul Mehdi a intervenit cu un zâmbet plin de amărăciune:

— Mama copiilor mei e iraniancă, dar voia să înveţe cât mai bine suedeza, aşa că insista mereu ca nici copiii să nu vorbească deloc în persană. Era de părere că i-ar fi derutat, mai ales că acolo trebuiau să mai înveţe câteva limbi europene. Spunea că nu le-ar fi de nici un folos să mai ştie şi o limbă orientală care nu se vorbeşte decât în câteva ţări înapoiate, mai bine să înveţe germana sau franceza.

— Adică nu voia să-i învețe pe copii nimic despre cultura iraniană? a întrebat Mohsen surprins.

— Of, mai bine să nici nu vorbim despre asta! Nu ştiu prin ce-a trecut ea în Iran, dar a rămas convinsă că în cultura noastră nu există decât înşelăciune, ipocrizie, linguşeală şi minciuni... Zice că tocmai de aceea e mai bine să nu-i învețe pe copii nimic despre Iran.

Sub privirile noastre stupefiate, Mehdi a coborât treptat vocea, până a amuțit de tot.

— Copiii mei vorbesc bine persana, a spus mătuşa Mahnaz. Poate că au puțin accent, dar pot să spună şi să înțeleagă orice. Ați văzut ce frumos vorbeşte Nader?

— Mahnaz, a intervenit domnul Shafaghi, copiii tăi vorbeau deja când au plecat din Iran, nu e acelaşi lucru. Ai noştri s-au născut în străinătate. Totuşi, copiii mei, care s-au născut la Paris, ştiu persana.

— Chiar ştiu? a exclamat Afsaneh cu surprindere. Şi atunci de ce nu vorbesc? N-am auzit nici un cuvințel în persană de la ei!

— Le e ruşine, pentru că vorbesc cu accent. Se tem să nu râdeți de ei.

Siroos a început să filosofeze aşa cum îi stătea în obicei:

— Eu cred că nu vor să se înjosească vorbind persana. Vor să se dea mari cu franceza lor şi să se simtă superiori.

— Cum adică superiori?

— Păi copiii noştri nu le ştiu limba, dar ei înțeleg ce vorbesc copiii noştri. E un avantaj pentru ei, pe care copiii noştri nu-l au. De aici vine superioritatea. E ca atunci când, în război, duşmanul ar reuşi să vă descifreze codul, fără ca voi să-l ştiți pe-al lor.

Am privit pe fereastră. Copiii se risipiseră prin curte, singuri sau în perechi. Se prefăceau că sunt ocupați şi că nu-i interesează ce se întâmplă în jur, dar aveau toată atenția îndreptată spre ceilalți.

A patra zi

Nu ne făcuserăm deloc planuri şi se părea că nu mai aveam ce să ne spunem. Atrase de diversitatea magazinelor, Afsaneh şi Maryam ieşiseră în oraş, dar cei plecați afară nu împărtăşeau entuziasmul nostru pentru cumpărături şi îl luau în râs. S-a stabilit că, după ce termină treburile, mama va merge împreună cu copiii să facă o plimbare pe malul mării. Eu m-am alăturat grupului de tineri. Ne-am aşezat sub o umbrelă lângă apă. Soarele ardea. Îmi doream din tot sufletul să intru în apă, dar mi-era ruşine să-mi pun costum de baie şi ştiam că voi arăta şi mai ridicol dacă intram în

apă îmbrăcată. Mi-am impus singură atâtea reguli şi restricţii!

Sanaz şi Nader se făcuseră nevăzuţi. Siroos făcea sărituri în apă împreună cu câţiva dintre copii. Am privit lumea din jur. Cât le era de uşor să se bucure de tot ce le oferea prezentul! De ce nu învăţasem şi eu această artă? Am decis că e mai bine să merg în oraş cu ceilalţi, aşa că m-am întors acasă. Unchiul Mehdi mi-a deschis uşa şi mi-a spus că mama şi restul tocmai plecaseră. Se pregătea şi el să iasă şi m-a invitat să-l însoţesc, dar n-aveam chef. Casa se umpluse de mirosul orezului pus la gătit, deci sigur aveau de gând să se întoarcă la prânz. Nu mă deranja să rămân singură o oră, două. Mi-am pus hainele în ordine, am făcut un duş şi m-am apucat să scriu. Era trecut de amiază când mama şi grupul ei s-au întors. Mătuşa a mai făcut un *chebap* şi l-am mâncat cu orez. Ritualul s-a încheiat cu somnul de după-amiază.

Vremea se răcorise şi am ieşit pe terasă. Orizontul se aprinsese în culorile minunate ale apusului. Cei care plecaseră în oraş se întorseseră de o oră. Mi-am pus jurnalul pe masă şi m-am aşezat într-un colţ. Unchiul Mohsen şi Afsaneh erau în grădină, în spatele unor arbuşti. Am auzit-o pe Afsaneh ridicând tonul:

— De ce te tot codeşti? Dacă ţi-e jenă, atunci îi spun eu...

Unchiul a răspuns ceva, dar nu am auzit ce.

— Nu e mare scofală, a continuat mătuşa. E datoria lui să-şi ajute nepotul. Nu trebuie să-l poarte pe brațe, doar să aibă grijă de el o perioadă, până se pune pe picioare. Fii pe pace, n-o să-l strâmtoreze câtuşi de puțin, doar învârte banii cu lopata.

Mi-am dat seama despre ce vorbesc. Mi s-a făcut milă de unchiul Mohsen, care trebuia să suporte toate cicălelile lui Afsaneh. Aş fi vrut să ascult restul discuției, dar trebuia să-l scot pe unchiul Mohsen din încurcătură. Am tuşit de câteva ori ca să-mi semnalez prezența. Tactica a avut efectul scontat. Au tăcut, au urcat treptele şi au intrat în casă. M-am reapucat de scris.

Am simțit pe cap mângâierea caldă a unchiului Mohammad. M-a întrebat cu blândețe:

— Ce faci, draga mea?

— Sunt cele mai frumoase zile din viața mea şi nu vreau să le las să treacă pe nesimțite şi să le uit. Aşa că le pun pe hârtie, în felul acesta poate îmi vor rămâne mai mult timp. Ştii, eu nu am deloc amintiri clare, în general. Toate sunt amestecate şi tulburi. Nici măcar nu ştiu dacă lucrurile alea s-au întâmplat cu adevărat sau nu, dacă nu cumva le-am visat sau dacă nu s-au format din poveştile spuse de alții. Nu vreau să uit şi zilele astea.

Unchiul Mohammad a dat gânditor din cap.

— Îmi fac griji pentru tine. Mă simt dator față de Habib. Aş vrea să pot face ceva.

— Ați făcut tot ce se putea. Mi-ați plătit studiile. Ați vrut să mă luați la voi. Toată bunătatea pe care mi-ați arătat-o, în scrisori, la telefon... înseamnă foarte mult pentru mine.

— De ce nu vii să stai cu noi?

— Nu pot. Simt că locul meu e dincolo. Simt că am pierdut ceva ce trebuie să regăsesc. Şi apoi, cum rămâne cu mama? Nu se poate să rămână singură la vârsta ei. Ne avem doar una pe cealaltă. E drept că mai sunteți şi voi, dar, când vă întoarceți toți la casele şi viețile voastre, rămânem doar noi două. Ea e totul pentru mine. E singurul lucru prețios pe care îl am. Are răspunsul la toate întrebările mele, chiar dacă sunt întrebări pe care nu am curajul să le pun şi la care ea nu e încă pregătită să răspundă. Dar până la urmă va vorbi şi nu vreau să fiu departe când se întâmplă asta şi să ratez momentul.

— Am auzit că uneori ai crize de astm. Aşa e?

— Da, mi-e greu să respir când am coşmaruri. Mi-e foarte frică. Mă tem că într-o zi un coşmar îmi va tăia respirația pentru totdeauna.

— Nu vrei să mergi la psiholog?

— Crezi că e o problemă psihică?

— N-am vrut să insinuez că ai o boală psihică, dar cred că stările astea ale tale nu sunt cauzate de astm, par a fi o afecțiune psihosomatică. Visele care se repetă sunt, de obicei, semnul unei frământări mentale. Dacă le descoperi cauza, ai putea să scapi de ele cu totul.

— N-am nevoie de psiholog. Sunt convinsă că mama şi ceilalți ştiu care e cauza coşmarurilor mele. Dacă ar discuta cu mine despre asta, aş putea să umplu golurile dintre frânturile de imagini pe care le am şi să înțeleg de unde provin.

— Ce anume se repetă mereu în visele tale?

— Şase mame! Toate arată la fel, sunt îmbrăcate la fel, perfect identice. De ce la mine imaginea mamei e multiplicată? Şi nu se întâmplă doar în vis, uneori când merg pe stradă şi văd un copil cu mama lui mă uit în jur după celelalte mame.

Unchiul m-a privit consternat şi a căzut pe gânduri, părea că duce un război în sinea sa. Rămăsesem cu ochii pironiți la buzele lui, sperând că va spune ceva. L-a salvat vocea mamei:

— Mohammad! Unde eşti, mamă?

— Aici! Vin imediat! Nu sta singură aici, hai să mergem la ceilalți.

Am plecat capul deznădăjduită. Mi-am luat jurnalul, am intrat în casă şi m-am aşezat la masa din bucătărie.

Unchiul Mohsen şi unchiul Mehdi puseseră două perne pe jos şi se lungiseră unul lângă celălalt. Nu ştiu ce-şi spuneau, dar părea foarte amuzant, nu-l mai văzusem niciodată pe unchiul Mohsen râzând cu atâta poftă. Mohammad s-a dus lângă ei. I-au spus ceva în şoaptă şi au izbucnit iar cu toții în hohote de râs. Nader, Sanaz, Siroos şi Ardeshir erau cu ochii ațintiți în monitorul computerului şi urmăreau ceva cu atenție. În bucătărie, mătuşa Mahnaz, mătuşa Maryam şi Afsaneh pregăteau cina pălăvrăgind. Dintr-odată, mătuşa Maryam a tăcut, a ciulit urechile şi a scos capul pe fereastră.

— Nu i-am mai auzit pe copii de ceva vreme. Să mă duc să-i caut?

— I-a dus Michael pe plajă.

— Ce tăcut şi rezervat e Michael ăsta! a exclamat Afsaneh. Ai zice că nu-i place deloc să stea cu noi.

— Dimpotrivă, chiar e foarte simpatic, a răspuns mătuşa Mahnaz. N-ar fi venit aici dacă nu i-ar fi plăcut, că doar nu e copil să-l iei cu forța. Însă nu ştie limba şi îi e mai greu să comunice.

Domnul Hamidi citea o carte într-un colț, iar domnul Shafaghi se retrăsese în camera lui să doarmă. Mama a profitat de absența lui şi a chemat-o pe Mahnaz:

— Mahnaz dragă, vino aici. Povesteşte-mi cum e viața ta. Cum îți merge? Cum se face că te-ai căsătorit cu domnul Shafaghi? Nu vreau să zic că e om rău, dimpotrivă, e un domn în toată regula... dar cum te descurci cu copiii? Nu par să fie ascultători, poate pentru că ai luat locul mamei lor. La vârsta ta, poate că nu mai eşti dispusă să ai grijă de copii. Cum de ți-ai asumat responsabilitatea asta?

— Ce era să fac, mamă? Mi se urâse de singurătate. Aveam nevoie de un tovarăş de viață, de cineva cu care să vorbesc aceeaşi limbă şi care să-mi fie alături. Nici nu ştii ce grea e viața când eşti singur. Nu mai suportam.

— Înainte să pleci din Teheran lucrai, erai o femeie activă şi de succes. Nu credeam că o să-ți fie greu în străinătate.

— Ah, nu poți compara Iranul cu ce-i dincolo. În Iran, munca e o distracție. Mergeam dimineața la serviciu, acolo ne țineam de glume, ne simțeam bine, nu ne critica nimeni.

— Acum lucrurile stau cu totul altfel, a intervenit Afsaneh. Mohsen se întoarce cu nervii zdruncinați de la serviciu şi e atât de obosit, că nici nu mai are putere să vorbească.

— În Iran vă obosiți mai mult în trafic, că la serviciu nu prea munciți. N-a spus chiar guvernul vostru că iranienii nu muncesc efectiv decât o jumătate de oră pe zi? Sau era un sfert de oră?

Nader a strigat din spatele computerului:

— Să nu uităm de zilele libere! Ori de câte ori dă mama telefon, spune că e cu ocazia unei sărbători.

Mohammad şi Mehdi au izbucnit în râs:

— Că bine zici! Cred că aveți cele mai multe zile libere din toată lumea. Suntem plini de invidie! Cât ai spus că se lucrează într-o zi?

Unchiul Mohsen a încercat să arboreze o atitudine nepărtinitoare:

— Nu e chiar aşa. Oamenii îşi consumă toată energia la serviciu. În plus, situația economică s-a înrăutățit atât de mult în ultima vreme, încât toată lumea mai are şi alte locuri de muncă, pe lângă serviciul de bază. Ar trebui să petreceți cinci zile la mine la birou ca să înțelegeți ce spun.

— Da, am auzit că salariul nu mai ajunge pentru nimic, a spus mătuşa Mahnaz. Nu mai e ca pe vremuri, când erai o persoană respectabilă dacă lucrai la birou. Acum, un funcționar nu poate supraviețui decât furând şi luând mită, sau lucrând şi în alte locuri, cum spui tu.

Ieşind din camera lui, domnul Shafaghi a intrat imediat în discuție:

— Foarte bine, au primit ce-au meritat! Ați colaborat cu ei şi ați lucrat în instituțiile lor, acum trebuie să răbdați.

Noi, cei din Iran, l-am privit stupefiați. Nu înțelegeam ce voia să spună prin „colaborare”. Unchiul Mohsen s-a înroşit la față şi a dat să spună ceva, însă mătuşa Mahnaz i-a luat-o înainte:

— Nu se compară munca din Iran cu cea de dincoace. Lucrez ore întregi fără să găsesc nici o clipă de răgaz.

Unchiul Mohammad s-a grăbit să-i întărească spusele:

— În timpul rezidențiatului, eram uneori nevoit să rămân câteva zile în spital, nu apucam nici măcar să dau o fugă până acasă şi să dorm o oră. Un prieten de-al meu, care reuşise după multe greutăți şi necazuri să-şi ia viză şi să plece în America, după un an şi-a făcut bagajele şi s-a întors. L-am întrebat: „Te-ai chinuit atâta să pleci, ți-ai găsit de lucru acolo, de ce te-ai mai întors?”. Mi-a răspuns: „Într-un an am muncit acolo cât douăzeci de ani în Iran. Nu sunt obişnuit cu atâta muncă. Aş fi murit cu zile dacă mai stăteam un an să muncesc tot aşa”.

Ceilalți au început să râdă în hohote, dar noi am rămas cu capul plecat, fără nici o reacție, ca şi cum n-am fi auzit nimic.

Mama avea însă curiozitățile ei şi uitase că domnul Shafaghi ni se alăturase:

— Draga mea, tot nu mi-ai spus cum îți merge. Eşti mulțumită? Eşti fericită? Stai bine cu banii? Nu-ți faci griji pentru viitor?

Am ciulit toți urechile. Viața mătuşii Mahnaz fusese întotdeauna un mare semn de întrebare pentru noi. Mătuşa a aruncat priviri stânjenite în jur şi a răspuns pe un ton încurcat:

— Nu, slavă Domnului! Toate-s bune cu Shafaghi, avem o casă mare la periferia Parisului, am o maşină modernă şi nu ducem lipsă de nimic, aşa că nu-mi fac griji pentru viitor. Copiii sunt mari acum. Shafaghi se poartă foarte frumos cu noi.

S-a întors şi a aruncat o privire plină de dragoste şi afecțiune către soțul ei. Am întors capul. Comportamentul ei mi se părea artificial.

— Copiii ce fac? Ce au studiat?

— Nazila şi-a terminat doctoratul şi acum e director într-o companie mare. Prietenul ei lucrează tot acolo şi locuiesc împreună pe lângă Lyon.

Maryam a dojenit-o şoptindu-i la ureche:

— Nu mai tot spune „prietenul” ei, se supără mama. Spune că-i e soț sau măcar logodnic.

— O supără pe mama, sau pe tine şi pe soțul tău?

— Ai dreptate, nici nouă nu ne prea place. Dacă vorbim aşa de față cu cei mici, ar putea să ia exemplu prost.

— Vrei să zici că fiica mea dă un exemplu prost?

— Nu, nu asta am vrut zic, ci doar că ea poate să-şi ducă viața aşa cum vrea – nu contează dacă într-un mod greşit sau nu –, ceea ce copiilor noştri nu le este permis. Se vor necăji dacă încep să se gândească la asta.

— Va trebui să progresați şi voi până la urmă.

— Dacă ăsta e progresul, atunci mai bine mergem îndărăt, a spus domnul Hamidi, soțul mătuşii Maryam, strângând din buze.

Domnul Shafaghi a râs zgomotos:

— Păi asta şi faceți de aproape treizeci de ani! Încă puțin şi ajungeți în epoca de piatră!

Ceilalți au izbucnit în hohote de râs. Mătuşa Maryam şi-a lăsat în jos colțurile gurii şi a strâmbat din nas pe parcă ar fi deranjat-o un miros neplăcut. Mi-a spus în şoaptă:

— Ce glumă nesărată!

Mama însă avea şi alte întrebări şi ținea morțiş să primească răspuns la ele. Fără să bage în seamă ultimul schimb de replici, a continuat:

— Dar Nader? El ce mai face?

— Şi el studiază. Semestrul viitor îşi termină doctoratul.

— Se pare că în Franța doctoratele se iau foarte uşor, a spus unchiul Mohsen cu un zâmbet neîncrezător şi insinuant.

— Sigur că se iau uşor, a intervenit mătuşa Afsaneh pe un ton aprobator. Ei n-au examen de admitere. Acolo oricine poate merge la facultate, în timp ce bieții noştri copii se chinuie ani întregi cu admiterea şi trebuie să concureze cu un milion de alți candidați.

Cu umbra unui zâmbet pe buze, unchiul Mohammad a adăugat:

— Pe vremuri, doctoratele din Franța erau numite „doctorate de covor": dădeai un covor şi luai notă de trecere. Aşa e în toată Europa.

Mătuşa Mahnaz i-a aruncat o privire iritată şi a răspuns pe un ton duşmănos:

— Nu, frate, asta e situația din State: universitățile iau bani şi dau în schimb diplome. În Europa nu e uşor să fii student. Universitățile de stat din Franța scot untul din studenți. De aceea europenii sunt mai educați decât americanii.

— Eu n-am văzut aşa ceva. În ziua de azi, America e fruntaşă în domeniul ştiințelor şi al educației. Uitați-vă numai ce diferență mare e între medicii care au studiat în America şi cei care au studiat în Europa.

— Cine zice asta? a protestat domnul Shafaghi. Eu chiar i-am spus soției că nu m-aş lăsa decât pe mâna medicilor francezi, dac-ar fi să pățesc ceva. Dar hai să lăsăm deoparte medicii şi să ne uităm la oamenii obişnuiți. Americanii sunt nişte inculți, în schimb, în Franța cu oricine ai sta de vorbă vezi că are o cultură generală deosebită.

Urmăream uimiți acest război între America şi Europa. Unchiul Mohsen a trecut pe lângă mine, spunându-mi cu un zâmbet larg:

— Vezi? Nu doar pe noi ne dezaprobă, nu se suportă nici între ei!

— E amuzant... Fiecare apreciază doar locul unde trăieşte.

Unchiul Mohammad nu avea de gând să piardă bătălia, de parcă toată onoarea lui ar fi depins de asta, şi îşi căuta cu îndârjire aliați.

— Să-i întrebăm pe ei! Ia spuneți, voi ce preferați: medici care au studiat în America sau medici care au studiat în Europa?

Am schimbat între noi priviri confuze. Mătuşa Maryam şi-a asumat sarcina de a răspunde în numele nostru:

— Eu merg la medicii de la noi. Avem doctori foarte buni, mulți dintre cei stabiliți afară vin să se opereze în Iran.

— Pentru că e mai ieftin, a intervenit mătuşa Mahnaz cu un gest dezaprobator. Nu pentru că ar face treabă mai bună.

— Păi, dacă n-ar face treabă bună, n-ar mai veni lumea. Nu se joacă nimeni cu propria sănătate. Nu e o haină pe care o cumperi doar pentru că e ieftină, chiar dacă n-ai nevoie de ea.

Mama, care îşi pierduse răbdarea, a schimbat iar subiectul:

— Eu n-am încredere decât în medicul meu. Mohammad, dragul meu, ție cum îți merge? Povesteşte-mi! Eşti bine? Eşti fericit?

— Da, mamă. M-am acomodat şi toate merg foarte bine.

— Şi atunci de ce nu te însori? Ai rămas tare singur de când s-a dus Caroline. Poate acum ți se pare suportabil, dar, pe măsură ce îmbătrâneşti, simți tot mai mult nevoia să ai alături pe cineva cu care să vorbeşti aceeaşi limbă. Sunt foarte îngrijorată pentru tine.

— N-ai nici un motiv de îngrijorare, mamă! M-am obişnuit cu singurătatea. Încă de când aveam nouăsprezece, douăzeci de ani şi m-ați trimis cu buzunarele goale în cealaltă parte a lumii am înțeles că sunt singur, că trebuie să mă obişnuiesc cu asta şi să mă descurc pe cont propriu.

— Dar nu te-am trimis cu forța, tu ai vrut să pleci! Plus că nu era vorba să rămâi acolo... Planul era să-ți termini studiile şi apoi să te întorci acasă. Dar ți-a plăcut mai mult acolo. Ne-am păcălit, avem un fiu doctor, dar pe nimeni care să aibă grijă de noi.

— Am vrut să mă întorc. Nici eu n-aveam de gând să rămân acolo. I-am spus asta şi lui Caroline, ferm şi categoric, iar ea a acceptat să vină cu mine. Ba chiar era foarte bucuroasă, pentru că îi plăcea mult în Iran. Nici măcar nu făcusem cerere pentru *Green Card*[8]. Dar, tocmai când îmi terminam studiile şi se apropia momentul plecării, situația din Iran s-a dat peste cap.

— Dacă într-adevăr voiai să te întorci, atunci de ce ai tot tras de timp? Şi-apoi, ce-are asta de-a face cu situația din Iran? Noi am continuat să trăim acolo, nu-i aşa?

— Cum să trag de timp, mamă? Trebuia să muncesc şi să studiez în acelaşi timp! Mărunțişul trimis de tata nu-mi ajungea să trăiesc şi să-mi plătesc taxa la universitate. Dacă mi-ar fi dat atunci zece mii de dolari, mi-aş fi putut cumpăra o casă – nici nu ştiți cât erau de ieftine pe vremea aceea! Dacă aş fi avut locuința mea, n-aş mai fi fost apăsat mereu de nevoi, aş fi putut să mă ocup mai bine de studii şi aş fi terminat mai repede. Şi cine ştie cât ar fi valorat acum

[8] Document de rezidență permanentă în Statele Unite.

locuința aia! Chiar i-am spus că aş cumpăra-o pe numele vostru, ca o investiție în viitor.

— Păi crezi că tatăl tău se scălda în bani? Nu ştiu cât înseamnă suma pe care-ai pomenit-o, nu ştiu nici cât însemna pe atunci, dar ştiu că ne speteam pentru „mărunțişul" pe care ți-l trimiteam, cum îi zici tu. Ce salariu crezi că avea tatăl tău?

— Păi era director general, mereu am dus-o bine.

— Era director general, dar nu era hoț. Salariul lui trebuia să ne ajungă pentru încă cinci copii, pentru casă, cheltuieli zilnice, transport, haine, şcoală şi alte cursuri, iar Mohsen era student în Shiraz şi avea şi el cheltuielile lui. Habib era la universitate în Teheran şi aveam cheltuieli mai mici cu el, dar nu erau neglijabile. Apoi a trebuit să strângem zestrea pentru nunta surorii tale... şi mai erau multe alte cheltuieli.

Mătuşa Mahnaz s-a întors spre Mohammad şi a spus cu un zâmbet amar:

— Nu, frățioare, nu despre asta era vorba. Eu te înțeleg. Problema e că ochii care nu se văd se uită. La fel am pățit şi eu, cum am plecat, cum m-au dat uitării. La început, chiar i-am spus de câteva ori tatei că mi-ar fi mult mai uşor dacă aş avea o mică sumă de bani să-mi iau un apartament, oricât de modest. Nici nu s-a sinchisit... şi ştii cât era

francul atunci? Dar copiii din Iran erau mai importanți. Iar când a murit, n-am primit nici o para chioară din moştenire.

Îi priveam muți de uimire. Parcă s-ar fi înțeles între ei să ne şocheze întruna toată seara! Nu mi-aş fi închipuit că cei plecați afară sunt atât de rupți de realitate şi că pot să le treacă asemenea lucruri prin minte. Unchiul Mohsen s-a întors spre mine şi mătuşa Maryam şi a mormăit cu o furie înăbuşită:

— Ne-au luat tot ce ni se cuvenea, au mers la cele mai bune şcoli, se bucură de tot ce e mai bun în viață. Au viitorul asigurat – al lor, al copiilor, al nepoților. Şi tot ei au pretenții de la noi!

Simțind că atmosfera se încordase, mama a pus capăt discuției:

— De ce nu ne aşezăm la masă, mai bine?

S-a iscat o forfotă generală. Afsaneh a ridicat capacul cratiței cu orez, aburul dens obligând-o să dea capul într-o parte. Mătuşa Mahnaz a pus pe masă în fața mea ustensilele pentru salată şi s-a dus să verifice tocănița. Asta însemna că eu trebuia să pregătesc salata. E o fire irascibilă şi nu prea o înțeleg. Uneori e de-o blândețe fără seamăn, alteori pare imposibil de mulțumit. Sanaz a adus farfuriile şi fața de masă.

Am pus jurnalul deoparte, am tras mai aproape tava şi am început să tai mărunt frunzele de salată. Mătuşa Maryam a înşirat pe masa din bucătărie sucurile şi paharele.

Afsaneh a pus cratița cu orez pe masă şi, încruntată, a început să-l amestece cu o lingură cu coadă lungă. Arunca priviri furişe în jur, aşteptând momentul potrivit să spună ce-i stătea pe limbă. Când mătuşa Mahnaz a adus la masă bolul în care pusese tocănița, Afsaneh a profitat de prilej ca să se aplece spre mine şi mătuşa Maryam şi să ne spună-n şoaptă:

— Vezi? Ei câştigă într-o lună cât noi într-un an, nu ajută niciodată cu nimic, dar stau ca vulturii să culeagă rămăşiţe dintr-o moştenire care nici măcar n-a existat. E adevărat ce se spune, că cei de dincolo sunt materialişti şi nu se gândesc decât la bani.

A cincea zi

Am petrecut întreaga zi hoinărind. Vremea era foarte plăcută; am vizitat câteva monumente istorice, iar la prânz ne-am oprit să mâncăm *chebap* turcesc. Ne-am simțit foarte bine, dar mama a obosit repede şi s-a întors acasă cu unchiul Mohammad şi mătuşa Mahnaz. Noi, ceilalți, am rămas să ne mai plimbăm prin oraş şi să facem

cumpărături. Totul mi se părea interesant, parcă abia acum ajunsesem să simt cu adevărat cât de mare este lumea.

Începea deja să se întunece când am pornit spre casă. Mama ne pregătise *ash reshteh*, ceea ce a fost o surpriză foarte plăcută pentru noi, aşa cum fusese, de fapt, şi intenția mamei. Ne-am arătat unii altora cumpărăturile făcute, întrebându-i mereu pe ceilalți în ce magazine le găsiseră. Apoi toți s-au tolănit şi au reînceput să depene amintiri din copilărie, râzând şi făcând glume, în timp ce eu încercam să descopăr şi să reconstitui din aceste amintiri imaginea tatălui pe care nu-l cunoscusem niciodată. Era prima oară când mă gândeam atât de mult la el. Pentru mine, bunicul îndeplinise foarte bine rolul de tată şi, în mintea mea, nu aveam alt tată în afară de el. Imaginea lui Habib, aşa cum se contura din poveştile celor din jur, îmi părea mai degrabă a unui alt unchi decât a tatălui meu. Lipsa mamei însă, cu toată bunătatea şi afecțiunea bunicii, o resimțeam dureros în adâncul sufletului. Uneori tânjeam după ea. Dacă ar fi rămas în viață, nu ştiu dacă ar fi putut face pentru mine mai multe decât făcuse bunica, dar cu siguranță eu aş fi fost alt om. Aş fi avut mai multă încredere în mine, aş fi fost mai puternică. Poate chiar mi-aş fi permis să mă răsfăț uneori şi să-mi doresc mai multe lucruri. Nu aş fi trăit mereu cu teama că, dacă nu-mi controlez

comportamentul, voi pierde afecțiunea celor din jur. Poate bunica ştie că mă gândesc la mama. Poate că, în adâncul inimii, e geloasă din cauza asta şi de aceea nu vorbeşte niciodată despre ea. Ah, ajunge cu gândurile astea! Îmi fac singură rău, parcă aş avea o boală! Mi-am pus deoparte jurnalul.

După ce vasele au fost spălate, mătuşile au pus în mijloc un vas cu nuci şi fructe uscate şi s-au aşezat la masă. Mama şi-a reluat şirul de întrebări. Cred că-şi pregătise dinainte o întreagă listă, pe care acum o parcurgea cu seriozitate şi rigurozitate, revenind mereu asupra ei dacă cineva întrerupea discuția. Probabil aşa se purta şi cu elevii ei când îi asculta la ore.

— De ce nu ați venit când ați auzit că tata e bolnav? a întrebat cu reproş disimulat în glas. Nu ați vrut să-l vedeți?

Am fost cu toții uluiți de franchețea ei. În cele din urmă, vocea unchiului Mohammad a întrerupt tăcerea grea care se lăsase:

— Doar Dumnezeu ştie cât de mult mi-am dorit să vin, dar eram într-o situație foarte dificilă, era cea mai aglomerată perioadă la spital. Nici nu mi-am dat seama de gravitatea bolii. Tocmai îmi organizasem programul în aşa fel încât să pot veni luna următoare, când am primit vestea că s-a prăpădit.

— Ai fi putut veni la înmormântare, a obiectat unchiul Mohsen.

— La ce bun? Se dusese... Aş fi vrut să-l văd pe el, nu să ascult litanii în moschee. Ah, Mohsen, nici nu ştii ce greu mi-a fost. Te invidiam atât de tare că i-ai fost alături în ultimele clipe!

Unchiul Mohsen l-a fixat cu privirea o vreme, apoi expresia uimită de pe faţa lui s-a transformat într-o grimasă dispreţuitoare.

— Ha!

Apoi a izbucnit într-un hohot de râs. Ne-am întors cu toţii consternaţi spre el. Era un râs atât de amar, atât de nervos, încât ceilalţi nu puteau nici măcar să schiţeze un zâmbet. După câteva clipe, s-a oprit brusc:

— Uite că şi eu te invidiam pentru traiul lipsit de griji şi responsabilităţi, în capătul celălalt al lumii. Nici nu-ţi păsa de toate prin câte trecem.

Unchiul Mohammad s-a încruntat. Mama a intervenit înainte ca acesta să apuce să spună ceva şi a întrebat-o pe Mahnaz:

— Dar tu, Mahnaz? Mohammad era prins cu munca şi distanţa era prea mare ca să ajungă la înmormântare. Iar

Mehdi, săracul, n-ar fi putut oricum să vină. Dar tu? Tu erai aproape şi n-aveai nici o problemă.

— Cum nu?! Cum adică nu aveam? Doar ştiți care era situația atunci în Iran, voiați să mă vedeți arestată pe aeroport şi aruncată în închisoare?

— Pe tine? De ce să te fi arestat? Prezentai vreun interes special?

Unchiul Mohsen a râs batjocoritor:

— Ei, poftim, ce importanți se cred unii! Ce motiv ar fi avut s-o aresteze pe una ca tine?

— De parcă le-ar fi trebuit vreun motiv sau vreo logică! Doar faptul că primul meu soț a fost generalul Sattari şi al doilea este Shafaghi ar fi fost de-ajuns pentru ei.

— Bietul Sattari e mort de-atâta timp, că nimeni nu-şi mai aminteşte de el. Iar pe domnul Shafaghi nu-l cunoaşte nimeni. N-ai spus că e om de afaceri? Se mai ocupă şi cu altceva?

— Afacerile şi magazinul sunt doar ca să ne asigurăm traiul. Ocupația lui principală, care îi ia aproape tot timpul, e cu totul alta...

Şi, asemenea unui crainic de televiziune care prezintă un invitat cu totul special, şi-a ridicat cu mândrie mâna şi a îndreptat-o spre domnul Shafaghi. Toate privirile s-au aţintit asupra lui.

— Toată lumea îl cunoaşte! Nu ştiţi ce face?

Afsaneh a răspuns în numele nostru:

— Nu! De unde să ştim? Dar ce face?

Mătuşa Mahnaz a dat ochii peste cap. Părea că n-are deloc chef să explice un lucru care-ar fi trebuit să fie clar pentru toată lumea. Dar n-avea de ales şi trebuia să le explice rudelor înapoiate şi încete la minte nişte lucruri foarte simple.

— Acolo îl cunoaşte toată lumea, cel puţin oamenii cultivaţi care urmăresc ştirile. Toţi ştiu că şi-a sacrificat întreaga viaţă pentru libertatea Iranului.

S-a lăsat o linişte în care plutea uimirea. În cele din urmă, domnul Hamidi a rupt tăcerea:

— În ce fel şi-a sacrificat întreaga viaţă pentru libertate în Iran?

— Prin dezvăluirile pe care le face, prin informaţiile pe care le oferă! Shafaghi este unul din cei mai cunoscuţi specialişti în istoria politică a Iranului... Ştiu că nu i-aţi răsfoit cartea, dar mă mir că nu i-aţi ascultat interviurile de la radio. Voi nu ascultaţi radioul?

— Nu prea!

— Şi atunci cum aflaţi ştirile reale?

— Avem şi noi radio, televiziune şi ziare, a răspuns mătuşa Maryam.

— Păi astea nu-s bune de nimic, sunt pline de minciuni! De-asta n-aveți habar ce se întâmplă, de fapt, în lume.

Afsaneh a ridicat din umeri:

— Avem câteva canale de ştiri, dar se prind şi o mulțime de posturi de radio şi televiziune străine. Dar avem de lucru, nu putem sta toată ziua să ne uităm la televizor sau să ascultăm radioul. Iar unele posturi spun atâtea minciuni sfruntate şi răuvoitoare, încât îl scot din sărite până şi pe Mohsen, care e dependent de radiouri şi televiziuni străine.

— Unele?! a intervenit domnul Hamidi. Toate mint de sting! Nu există nici o fărâmă de adevăr în analizele pe care le prezintă!

Unchiul Mohsen a încercat iar să fie nepărtinitor. Chiar dacă el însuşi era un împătimit al ştirilor posturilor străine de radio şi televiziune, de care nu se putea lipsi nici măcar o zi, nu era deloc de acord cu părerile extremiste ale domnului Hamidi.

— Nu e chiar aşa, a spus el pe un ton domol. Sursele pe care le folosesc sunt adesea de încredere, cel puțin mai de încredere decât ale noastre. Au şi oameni bine pregătiți care fac analize serioase, cu dezbateri şi comentarii interesante. Aceştia chiar sunt o sursă esențială de ştiri reale.

Domnul Hamidi fierbea de furie.

— Ce analize serioase? Ce dezbateri şi comentarii? Cum scoate cineva un cuvinţel şi-i contrazice îl cenzurează imediat. Dacă cineva îndrăzneşte să le spună americanilor adevărul verde-n faţă e terminat. Toţi sunt spioni, aserviţi, agenţi CIA sau ai altor servicii secrete.

Unchiul Mohsen a început să dea din mâini exasperat:

— Ah! Nu începe iar cu poveştile astea, Hamidi... Ne-ai înnebunit cu ideile astea fixe! Are dreptate când spune că trebuie să asculţi şi ştirile de dincolo ca să înţelegi realitatea.

— Dar sunt pline de minciuni! Chiar nu pricepi?

Roşu la faţă de furie, domnul Shafaghi a pufnit:

— Poftim! Mi-am pus viaţa-n joc, m-am sacrificat şi tot ce-am făcut am făcut pentru binele patriei, iar ăştia mă cred mincinos şi spion! Meritaţi din plin guvernul pe care-l aveţi!

Domnul Hamidi a făcut o grimasă de parcă i-ar fi venit să râdă, dar pe faţă nu i-a apărut nici măcar umbra unui zâmbet.

— De unde până unde a pierde vremea în cafenele pe Champs-Élysées declamând aiureli la un pahar de vin se cheamă sacrificiu pentru patrie?

— Nu mă aştept de la unul ca tine, sclav al regimului, să înţeleagă ce înseamnă să-ţi iubeşti patria. Nu vă interesează decât să jefuiţi ţara şi să vă umpleţi buzunarele.

— Pfui! Deci cei care au rămas în țară, au mers la război şi chiar şi-au dat viața pe front nu ştiu nimic despre patriotism, iar trădătorii laşi, care şi-au luat averile şi-au şters-o în străinătate sunt cei care-şi iubesc cu adevărat patria? Mă faci să râd!

A izbucnit într-un râs forțat. Domnul Shafaghi a strâns din dinți şi a răspuns:

— Cei care au plecat nu au mai suportat să vadă în ce hal a ajuns țara, nu au suportat să fie martori la devalizarea bogățiilor naționale. Viața le era în pericol. Au preferat suferința exilului şi a singurătății în loc să colaboreze cu duşmanul.

— M-am săturat de lozincile astea! Fii bărbat şi spune adevărul. Ați văzut că traiul de dincolo e mai dulce şi v-ați zis „La naiba cu patria, vreau o viață bună, ceilalți ducă-se pe pustii!”.

— N-am plecat pentru o viață mai bună, ci ca să avem posibilitatea de a lupta pentru țară.

— Da, sigur, am văzut cum luptați. Vă adunați o dată pe lună, ascultați muzică de prost-gust şi ridicați un pahar de whisky în cinstea patriei. Recitați nişte versuri, vărsați nişte lacrimi şi vă plângeți țara. Vă întoarceți apoi acasă pe trei cărări, şi gata până luna următoare. Cică asta e luptă pentru patrie! Şi, la urma urmei, care patrie? Sunteți

cetățenii altor țări, vă mândriți cu paşapoartele străine. Nu aveți patrie!

— Păi, cum țara a ajuns pe mâna duşmanilor, nu avem nici o siguranță. Ăştia arestează, torturează şi întemnițează pe oricine, sub cel mai neînsemnat pretext, aşa că trebuie să acceptăm cetățenia altor țări ca să rămânem în viață. Dar suntem mândri că suntem iranieni şi pentru asta luptăm.

— În primul rând, cei care au fost realmente în pericol să-şi piardă viața după revoluție nu reprezintă nici unu la sută din populație. În al doilea rând, cu cine vrei să lupți, stimate domn? Dacă ai fi crezut cu adevărat în ceea ce spui, ai fi rămas, ai fi luptat pentru convingerile tale, ai fi fost gata să mori pentru ele. Asta înseamnă să lupți. Nu să stai în restaurante, la teatru sau la concerte şi din când în când să participi o oră, două la marşuri de protest pe străzile frumoase din Europa, în deplină siguranță.

— De ce să fi rămas şi să risc să fiu executat de unul ca tine? Am mai multă minte şi ştiu cum să lupt. Să organizezi marşuri de protest, demonstrații, discuții între liderii altor țări, să faci dezvăluiri, să le dai o voce celor reduşi la tăcere şi multe alte lucruri importante care pot duce la salvarea poporului ținut ostatic de regim sunt tot o formă de luptă.

— Nu, dragul meu, asta nu e luptă! Ți-ai găsit un loc confortabil şi sigur, te-ai înconjurat de oameni cu aceleaşi

idei ca tine şi vă umpleți timpul cu toate astea ca să nu vă plictisiți. Mai eşti şi plătit pentru asta, te alegi şi cu faimă şi avere. Crezi că nu ştim de unde-ți vin banii? Asta nu e compasiune pentru țară, e urmărirea propriilor interese. De fapt, ce mai ştii tu despre țară, aşa cum e ea azi? Ați rămas înțepeniți în timp acum treizeci de ani. Nimic din ceea ce faceți nu are valoarea unui singur cuvânt rostit în țară. Dacă într-adevăr credeți în ceea ce spuneți, haideți la un protest în țară. Dacă nu, terminați cu fanfaronada şi trăiți-vă viața acolo unde sunteți.

— Nu pot accepta ce se întâmplă-n țară, mă simt responsabil pentru patria mea şi voi face tot ce-mi stă în putință pentru a o elibera. De aici pot s-o slujesc mai bine, pot să fiu de mai mult folos. Şi cred că e datoria morală a fiecărui iranian patriot să îşi dedice viața şi averea țării sale. Dar tu şi cei ca tine, care nu vă gândiți decât la furturi, mită, să vă umpleți buzunarele, nu puteți înțelege asta. Nu mă voi întoarce niciodată, atât timp cât țara e pe mâna voastră. După ce vom îndrepta situația, ne vom întoarce.

— Altfel spus, când țara e la greu, ne găsim alta. Când lucrurile merg bine, ne întoarcem şi ne luăm partea. Patria nu e o pălărie pe care s-o schimbi după bunul plac. Dac-ai fi bărbat adevărat...

Nu-l mai auzisem niciodată pe Hamidi vorbind atât de deschis, fără menajamente. Mi-am întors privirea spre domnul Shafaghi, care se făcuse roşu ca racul. S-a ridicat brusc, a gesticulat cu braţele spre unchiul Mohammad şi unchiul Mohsen şi a strigat:

— Vedeţi? Ne punem în joc viaţa şi averea, le oferim informaţii, dăm în vileag crimele regimului, organizăm marşuri, demonstraţii şi simpozioane, implicăm organizaţiile internaţionale, facem tot ce putem ca să le dăm o şansă de scăpare. Iar ei, în loc să ne mulţumească, ne răspund cu injurii!

Domnul Hamidi părea încântat că reuşise să-l scoată din sărite pe domnul Shafaghi. Fără să-şi poată stăpâni zâmbetul, s-a sprijinit de spătarul scaunului şi, cu ironie în glas, a spus:

— Shafaghi, poţi să-ţi iei povara asta de pe umeri. Nu te mai strofoca. Lupta asta pe care-o duci în celălalt capăt al lumii nu e pentru binele nostru.

Shafaghi se aprinsese atât de tare la faţă, încât mi-era teamă să nu facă atac cerebral. Cu vocea tremurând, a strigat:

— Ba e pentru binele vostru, al soţiilor şi copiilor voştri, care sunt privaţi de drepturi ale omului fundamentale. Pentru binele vostru, care nu sunteţi în stare să ieşiţi în

stradă, deşi aşa aţi putea să vă eliberaţi ţara într-o singură noapte. Pentru binele vostru, laşii care au plecat capul în faţa regimului şi au amuţit de tot.

Hamidi s-a ridicat şi s-a aplecat spre Shafaghi. Păreau doi cocoşi de luptă gata de încăierare. Dacă ajungeau într-adevăr să se ia la bătaie?

— Explică-mi, te rog, ce va fi dacă ieşim în stradă. Cine va prelua apoi conducerea? Tu?

— De ce să vin? Ca să vă folosiţi de mine şi apoi să mă daţi la o parte? Nu am nici o pretenţie să ajung la guvernare, n-aş fi capabil de aşa ceva, dar sunt destui alţi oameni potriviţi. De ce să nu preia ei conducerea? Sunt educaţi, inteligenţi, susţin libertatea, sunt cinstiţi şi nu au mâinile pătate de sânge. Nu şi-au trădat niciodată ţara şi nu au colaborat cu duşmanii. Nu-i interesează decât binele pământului strămoşesc.

— Scuteşte-mă! Vrei să ne lăsăm copiii să moară pe străzi ca să vină unii ca tine apoi să ne conducă? Nu, mulţumesc! N-o să ne lăsăm amăgiţi iar. Cu ce-o să ne ajute dacă cei de la putere poartă cravată în loc de turban? Vouă nu vă pasă de noi, vă supără doar că aţi rămas cu mâna goală şi averea ţării e pe mâna altora.

— Nu mă interesează decât democraţia. Nu-mi doresc decât libertate şi dreptate pentru ţara mea. Vreau ca averea

țării să fie folosită pentru popor, pe baza unor principii economice informate. Vreau ca producția să crească şi să fie distribuită în mod echitabil. Nu vreți şi voi aceleaşi lucruri?

— Aşa spun toți. Ai auzit până acum pe cineva să se laude că vrea o funcție în stat ca să poată fura în voie şi să înăbuşe vocea poporului?

Ca şi cum ar fi aşteptat o veşnicie să spună ceva, unchiul Mohsen a găsit prilejul să intervină:

— Problema e că nu sunteți uniți. Fiecare cântă altă melodie. Nu există un singur grup sau partid în care să aveți toți încredere. Nu ne oferiți un plan pe care să-l susținem cu toții. Nu putem să acceptăm orbeşte că oricine ar veni la putere ar fi mai bun decât ăştia de-acum.

Hamidi s-a repezit furios la unchiul Mohsen:

— Nu pleca urechea la balivernele lor! Nu au pe nimeni. Sunt toți nişte trădători cu reputație proastă şi un trecut dubios. Nu trebuie să mă crezi pe mine, urmăreşte-i şi-o să vezi cum se mănâncă între ei. Nici ei nu sunt în stare să se unească. Nu le pasă de noi. Viața şi interesele lor sunt în altă parte. La primul semn că ceva nu merge, îşi vor umple buzunarele şi-o vor şterge iar din țară.

— Tu eşti trădător, țap ipocrit!

Asemenea spectatorilor unui meci de tenis, întorceam capul de la unul la celălalt. Ne îngrijora extremismul

amândurora, iar discuția devenea tot mai aprinsă şi înverşunată pe clipă ce trecea. În toată agitația, am auzit respirația neregulată a mamei, pe care ajunsesem s-o simt chiar şi în somn. Mi-am întors privirea spre ea. Avea fața scăldată în transpirație, gâfâia şi era palidă. Am strigat:

— Vai, mamă! Ce-ai pățit? Te simți rău?

Disputa s-a oprit şi toți au început să alerge de acolo-colo. Eu am fugit în cameră, am luat flaconul cu pastile şi am coborât în goană scările. Mătuşa Maryam, ea însăşi lac de sudoare, îi pregătea un sirop. Mătuşa Mahnaz îngenunchease lângă ea cu un pahar de apă. Unchiul Mohammad îi masa spatele. Unchiul Mehdi s-a retras încruntat într-un colț, apoi s-a strecurat înapoi la locul lui. Părea atât de calm şi nepăsător şi rareori se amesteca în discuții. Ceilalți spuneau că înainte nu era aşa. Unchiul Mohsen a ieşit îngândurat din casă şi s-a dus pe terasă, iar Afsaneh l-a urmat.

După vreo jumătate de oră, spiritele s-au calmat. Mama s-a întins pe o canapea, refuzând, în pofida insistențelor noastre, să meargă să se odihnească în camera ei. Cred că îi era teamă că, dacă va pleca, cearta va începe din nou. Toți vorbeau încet, grijulii să nu spună ceva ofensator. Asemenea unor copii neascultători care făcuseră o prostie,

cei doi certăreți urcaseră în camerele lor. Ceilalți umblau derutați prin casă, încercând să-şi găsească ceva de făcut. Unchiul Mehdi a strâns hainele murdare ale copilului său, întrebând unde le poate spăla. Am auzit de afară râsul lui Sanaz, care plecase după cină la plimbare cu Nader, Siroos şi Ardeshir. Au intrat veseli în salon, fără să aibă habar de ce se întâmplase. Dând cu ochii de mine, Sanaz m-a întrebat:

— De ce n-ai venit cu noi? Vremea a fost superbă! Era un foc de tabără pe plajă, toată lumea cânta şi dansa.

Am vrut să-i spun că nu m-au chemat cu ei, dar m-a întrerupt glasul aspru al mătuşii Mahnaz:

— Şşş! Ce-i cu gălăgia asta? Mai încet!

Sanaz a rămas descumpănită, iar Nader a întrebat:

— Dar ce s-a întâmplat? Doarme careva?

Cu un gest spre mama, Mahnaz a explicat:

— Nu, dar nu se simte bine. Vorbiți mai încet.

Sanaz m-a întrebat în şoaptă:

— Ce s-a întâmplat?

— Nu ştii ce-ai pierdut! A fost o adevărată bătălie.

Sanaz a făcut ochii mari de mirare. Siroos şi Nader au venit lângă mine, iar Siroos m-a întrebat entuziast:

— Între cine şi cine?

— Între domnul Shafaghi şi domnul Hamidi.

Nader părea foarte surprins. Siroos a clătinat din cap cu regret şi a spus:

— Ce păcat că n-am fost aici! Cine-a câştigat?

Râzând, Sanaz mi-a spus la ureche:

— Mai bine se omorau unul pe celălalt.

Mi-am stăpânit râsul. Mătuşa Mahnaz se uita la noi suspicioasă. Ştia că îl vorbim de rău pe soțul ei, aşa că ne-a spus dojenitor:

— La treabă! Să strângem pe-aici şi să mergem la culcare. Mâine trebuie să ne trezim devreme, avem un program încărcat. Vreau să ne trezim la timp şi să fim în formă.

A şasea zi

M-am trezit devreme în dimineața următoare. Priveam pe fereastră peticele de nori albi cu nuanțe galbene şi portocalii, plutind parcă pe o mare albastră, şi tânjeam să mă scufund şi eu în valurile aurii şi să mă contopesc cu natura. Ah, ce învălmăşeală de gânduri... Mi-am luat jurnalul şi m-am întins pe pat ca să-mi pun în ordine însemnările. Mama a ieşit din baie şi, cu mişcări lipsite de vlagă, s-a îmbrăcat şi şi-a pus medicamentele în geantă.

— Hai, mamă, ridică-te! mi-a spus. Să mergem înainte să înceapă zarva.

Mi-am pus în rucsac o bluză de rezervă, un prosop şi jurnalul, am luat-o pe mama de braţ şi am coborât împreună scările. Mătuşa Mahnaz, domnul Shafaghi şi Nader erau deja gata de plecare, iar unchiul Mohammad şi unchiul Mehdi stăteau de vorbă pe terasă. Copiii alergau veseli prin grădină. Pe masa din bucătărie era pregătit un mic dejun frugal, semn că nu aveam timp să mâncăm pe îndelete. Am turnat nişte ceai pentru mine şi mama, care s-a aşezat la masă, dar apoi a dat pâinea la o parte, declarând că n-are poftă de mâncare. Mi-am întins brânză pe o felie de pâine şi am mâncat în picioare, cu ceai. Chiar atunci s-a deschis uşa camerei unchiului Mohsen, care a ieşit încruntat, strângând din buze. Afsaneh îl urma cu paşi grăbiţi, spunându-i ceva ce nu auzeam. Mereu îşi găseau motiv de ceartă! Sanaz se îmbrăcase cu nişte pantaloni strâmţi şi îşi legase cămaşa în talie. Siroos vorbea cu ea pe un ton iritat, gesticulând vehement. Ardeshir, obişnuit cu ciondănelile lor, a trecut fluierând nepăsător pe lângă ei şi, văzându-i pe ceilalţi copii, a ieşit în fugă pe terasă.

Meysam şi Somayeh apăruseră şi ei pe neobservate în capul scărilor. Sprijiniţi de balustradă, priveau în jos cu o expresie tristă şi pierdută.

— De ce nu coborâți odată? i-a întrebat Mahnaz pe un ton exasperat. Somayeh, unde-i mami? Spune-i că s-a făcut târziu.

Somayeh a răspuns cu voce stinsă:

— Noi nu venim...

S-a lăsat brusc liniştea. O priveam toți uimiți. Domnul Shafaghi, deja scos din sărite de întârziere, a făcut câțiva paşi în față:

— Cum, adică, nu veniți? Am făcut rezervare.

Mătuşa Mahnaz l-a apucat de braț:

— Tu nu te băga!

L-a târât afară, apoi s-a întors înăuntru cu o față încruntată şi a strigat:

— Maryam! Maryam, unde eşti, dragă? De ce nu veniți? E târziu...

Vocea domnului Shafaghi a răzbătut de pe terasă:

— Ce bătaie de joc! Auzi la ei, „Noi nu venim”!

Atunci au intrat şi unchii în hol şi ni s-au alăturat aruncând priviri confuze spre mătuşa Maryam, care stătea în capul scărilor.

— Mahnaz dragă, duceți-vă, altfel o să întârziați. Hamidi are treabă în oraş şi o să mergem cu el.

— Cum aşa? Am făcut planuri, am rezervat locurile!

Gata îmbrăcat, domnul Hamidi a ieşit din camera lui şi a spus țâfnos:

— Nu-ți face griji, plătesc eu partea noastră. Nu-l las pe soțul tău să iasă în pagubă.

— Ce vorbe-s astea, Hamidi? N-a zis nimeni nimic de bani! Vrem doar să petrecem puțin timp împreună, după atâta amar de ani. Ce rost a avut să batem atâta drum dacă acum fiecare îşi vede de treaba lui?

Mătuşa Maryam îşi ațintise ochii asupra soțului ei. Chiar şi eu puteam desluşi înțelesul privirii sale. Stânjenit de povara acestei priviri, domnul Hamidi s-a adresat soției lui cu amărăciune în glas:

— Ce e? Dacă vrei să mergi cu ei, du-te. Eu nu vin.

Mătuşa Maryam şi-a plecat capul. Mahnaz a intervenit pe un ton împăciuitor:

— Te implor, Hamidi, nu ne strica planurile! Mai avem doar câteva zile împreună.

— Deja mi-au ajuns astea care-au fost...

Totul părea să se ducă de râpă. Unchiul Mohsen şi unchiul Mehdi au urcat în grabă scările spre domnul Hamidi. Au început să-i spună ceva încet, fără ca noi să auzim ce vorbeau, şi l-au dus înapoi în camera lui. Unchiul Mohammad s-a aşezat lângă domnul Shafaghi. Mătuşa Maryam a coborât scările şi ne-am adunat toți în jurul ei.

— Cât m-am rugat să petrecem zilele astea în linişte şi voie bună! a exclamat, ştergându-şi lacrimile. Dar se pare că e imposibil.

Mătuşa Mahnaz i-a răspuns îmbufnată:

— O fi Shafaghi bătrân şi irascibil, dar şi soţul tău e arţăgos şi încăpăţânat peste măsură.

Maryam i-a aruncat o privire ursuză.

Mama i-a luat deoparte pe Somayeh şi Meysam, care aşteptau cu îngrijorare deznodământul situaţiei, şi a început să-i dezmierde.

— Nu vă necăjiţi, uneori şi oamenii mari se mai ciondănesc. O să fie bine până la urmă. Trebuie să fie bine pentru că, orice-ar fi, suntem cu toţii o familie.

Unchiul Mohammad a intrat triumfător în casă, însoţit de domnul Shafaghi. Ne-a făcut semn din cap şi, fără să scoată nici un cuvânt, a trecut pe lângă noi ţinându-l pe Shafaghi de umeri. I-am urmărit cu privirea până au urcat scările şi s-au făcut nevăzuţi în camera mătuşii Maryam.

Plină de optimism, mama le-a spus copiilor:

— Mergeţi şi strângeţi-vă lucrurile. O luăm înainte încet-încet. Ne ajung ei din urmă.

Nu ştiu cum, dar până la urmă s-a ajuns la un fel de armistiţiu. Câteva minute mai târziu eram deja pe drum cu

toții. Copiii mătuşii Maryam au alergat râzând voioşi spre ceilalți copii. Somayeh şi Sara s-au îmbrățişat şi, ținându-se de mână, ne-au luat-o înainte țopăind. Danial şi-a pus brațul în jurul gâtului lui Meysam. Nick a fugit în direcția lor şi i-a împins pe fiecare într-o parte pentru a-şi face loc între ei. Ardeshir i-a adunat pe toți şi le-a spus ceva ce a stârnit hohote de râs şi i-a făcut să alerge veseli după el. Siroos s-a întors spre noi şi a exclamat uimit:

— Ia uitați-vă la ei! Până ieri nu se puteau înghiți, iar acum sunt prieteni la cataramă!

Mama a spus gânditoare:

— Copiii nu poartă pică. Se împacă uşor. Ştiu să-şi vorbească pe aceeaşi limbă. Dumnezeu să ne ajute pe noi, adulții...

Copiii mergeau aproape unii de ceilalți, în timp ce adulții erau risipiți şi îngânduraţi. Mătuşa Mahnaz şi mătuşa Maryam mergeau alături de soții lor. Nu ştiu dacă voiau să demonstreze în acest fel că fac front comun cu ei sau era, de fapt, o încercare de a-i supraveghea pentru a nu se isca un nou conflict.

Cu toată hărmălaia copiilor, am urcat cu bine pe vapor şi ne-am găsit fiecare un loc. Unchii s-au aşezat la o masă într-un colț al punții, absorbiți într-o conversație aparent neplăcută. Afsaneh stătea pe un scaun cu spatele la ei, la

distanță de ceilalți, prefăcându-se pierdută în contemplarea mării albastre, deşi era evident că avea toată atenția îndreptată spre discuția care se purta la masă. Eu şi bunica ne-am tolănit pe nişte şezlonguri, privind reflexiile scânteietoare ale soarelui în valuri. Vremea era blândă şi plăcută, dar mă cam plictiseam. Nu aveam chef nici să scriu. Nu ştiam unde dispăruseră tinerii. Bravo lor, ştiu mereu să se distreze mai bine decât ceilalți.

— Măcar băieții mei încă vorbesc unul cu altul, a spus mama. Ce crezi că-şi spun cu atâta seriozitate?

— Dacă nu greşesc, e vorba de plecarea lui Siroos.

— Dar ce-are aşa de grozav străinătatea, încât îi apucă pe toți dorința de plecare?

— Nu ştiu!

O umbră apărută pe masă dintr-odată m-a făcut să ridic capul. Mătuşa Mahnaz şi domnul Shafaghi stăteau deasupra noastră. Soarele le bătea din spate, aşa că nu puteam să le văd prea bine chipurile. Mătuşa Mahnaz s-a aşezat lângă mama.

— Cum te simți, mamă? Nu ai rău de mare, nu-i aşa? Vrei ceva de băut? Fără politețuri, te rog! Tot ce-mi doresc e să te simți cât mai bine şi să rămâi numai cu amintiri frumoase.

Domnul Shafaghi şi-a tras un scaun, s-a aşezat alene şi a început să-şi umple cu grijă pipa, apoi a încercat să aprindă bricheta de câteva ori şi, în cele din urmă, a început să tragă adânc fumul în piept. Aerul s-a umplut de aroma plăcută a tutunului. S-a sprijinit relaxat de spătarul scaunului, s-a întors spre mine şi m-a întrebat cu un zâmbet prietenos:

— Ce mai faci, draga mea? Ți-ai terminat studiile?

— Da.

— Ce ai studiat?

— Sociologie.

— Minunat! La fel ca mine! Ştii că am predat teorii sociologice? Erau nişte cursuri aşa de interesante... În câteva clipe, s-a transformat într-un profesor care compara plin de entuziasm diverse teorii, iar eu, în studentul plin de admirație față de cunoştințele sale inepuizabile. Aveam impresia că se transpusese în alt spațiu şi timp, înapoi în sala de curs, în mijlocul studenților săi. Parcă întinerise dintr-odată. După o vreme, a revenit cu picioarele pe pământ, a tăcut şi şi-a plecat capul. Iartă-mi vorbăria, mi-a spus el cu blândețe. Ce profesori ai avut?

I-am spus numele unora dintre cei mai buni pe care-i avusesem. A clătinat din cap cu mâhnire.

— Nu, nu-i cunosc...

După care a continuat cu voce tremurândă:

— Încep să cred că nu mai cunosc nimic din țara aceea.

Îmbătrânise iar.

— E rândul tău să povesteşti. Eşti atât de tăcută şi liniştită! Hai, spune şi tu ceva...

— Ce să spun? N-am nimic de zis. Nu-mi place nici politica.

— Cine-a zis că trebuie să vorbeşti despre politică? Trăieşti într-o țară atât de frumoasă, povesteşte-mi cum e acolo. Se mai joacă copiii pe stradă? Se mai aud strigătele vânzătorilor ambulanți vara la amiază? Mai cântă oamenii pe alei şi prin grădini? Mai merge lumea în serile de vară să mănânce înghețată la Podul Tajrish? Apropo, se mai găseşte înghețată Akbar Mashti? Mai răsare soarele din spatele muntelui Damavand? Dimineața deschideam fereastra ca să admir cum răsare soarele de după splendidul său pisc. De-ai şti cât îmi e de dor de casa mea! Mi-aş da tot restul vieții doar ca să mă pot întoarce câteva zile acolo.

Şi-a întors ochii roşii, plini de lacrimi spre mare şi s-a lăsat tăcerea. Am simțit că mi se rupe inima. Aş fi vrut să-l pot alina, să-l consolez. Nu ştiu cât a trecut până şi-a venit în fire.

— Iartă-mă! Te-am supărat?

— Nu, pe mine nu. Te-ai lăsat singur năpădit de gânduri care te-au întristat. Mie doar îmi pare rău... Îmi pare rău pentru noi, pentru că am pierdut un profesor de valoarea ta. Şi îmi pare rău că lucruri atât de mărunte s-au transformat într-un vis irealizabil pentru tine.

— Ce să spun? Aşa a fost să fie. Jumătate din viaţă am suferit şi mi-a fost dor de casă.

— N-am trecut niciodată prin aşa ceva, dar înţeleg ce-nseamnă. E un chin să-ţi fie dor!

M-a privit cu mai multă atenţie.

— Chiar înţelegi ce spun şi ce simt?

— Poate nu întocmai. Dar îmi pot imagina cum ar fi să ajung într-o zi în situaţia în care sunteţi voi şi cât de greu mi-ar fi.

— Eşti foarte matură. Mi-ar fi plăcut să am o fiică sau o noră cu isteţimea ta.

Mama, care tocmai terminase de vorbit cu mătuşa Mahnaz, a auzi ultimele cuvinte şi a intervenit râzând:

— Nu se mai găseşte nicăieri fată ca Dokhi a mea!

Am ajuns la o insulă desprinsă parcă dintr-un tărâm de vis. Priveliştea era minunată, vremea era superbă, dar parcă nimeni nu dădea atenţie peisajului splendid. Toţi păreau frământaţi de gânduri negre. Erau tot mai încruntaţi, iar

distanța dintre ei, tot mai mare. Am luat prânzul într-o atmosferă rece. Nici unchii nu-şi mai vorbeau. Parcă dintr-odată nu mai rămăsese nimic de spus şi toți şi-ar fi amintit că au lucruri mai importante de făcut decât să-şi țină companie unii altora. Tot drumul de întoarcere, unchiul Mohsen şi Afsaneh au stat retraşi într-un colț, şuşotind. Unchiul Mohammad a găsit în sfârşit primul prilej în ziua aceea să se aşeze lângă mama.

— Despre ce-ați vorbit atâta vreme, Mohammad?

— Nimic important. Mohsen mi-a povestit despre copiii lui.

Am profitat de prezența lui Mohammad alături de mama ca să fac o plimbare şi să examinez diferitele părți ale vaporului. În cele din urmă, m-am întors pe punte. Mi-am proptit coatele de parapetul din lemn şi am privit îndelung unduirea valurilor.

— Ce s-a întâmplat de sunt toți în toane proaste? s-a auzit o voce.

M-am întors surprinsă. Michael stătea lângă mine, cu privirea ațintită spre orizont. Uitasem cu totul că e şi el cu noi! Era atât de tăcut şi retras, încât prezența lui trecea neobservată.

— Vorbeşti persana? l-am întrebat cu uimire.

— Puțin...

— Dar unchiul Mohammad a spus că nu poți vorbi în persană.

— După ce s-a dus mama, el nu a mai vorbit cu mine în limba asta. Dar nu ştiu de ce a presupus că am uitat tot ce ştiam.

— Şi nu ai uitat?

— Nu! Eu şi mama ştiam mai multă persană decât îşi dădea el seama. Exersam când nu era acasă. Apoi, în timpul facultății, am făcut şi nişte cursuri.

— De ce nu i-ai spus tatălui tău? S-ar fi bucurat mult.

— Nu ştiu. Moartea mamei ne-a îndepărtat unul de celălalt. Mi-e jenă. Vezi şi tu că nu vorbesc prea bine...

— Nu-i adevărat, vorbeşti foarte bine! N-ai greşit nici o propoziție. E drept că te exprimi literar, ca-n cărți, dar aşa e mai uşor de înțeles ce spui. Iar accent au toți... ia uită-te la Nader!

— Mulțumesc! Mi-ai luat o... o...

S-a bătut de câteva ori cu degetele pe piept.

— Vrei să spui „piatră de pe inimă”?

— Aha, da, exact!

— Ce mă bucur că vorbeşti limba noastră! Mă dădeam de ceasul morții încercând să mă folosesc de toată engleza pe

care o ştiu ca să pot schimba câteva vorbe cu tine. Acum pot răsufla uşurată.

— De ce e supărată toată lumea?

— După discuțiile politice de aseară s-a văzut limpede că nu mai putem conviețui în bună înțelegere.

— De ce?

— Pentru că există o diferență uriaşă de opinii. Discuțiile nu vor duce nicăieri, fiecare e convins că are dreptate. După ani întregi de propagandă, s-a ajuns la un fel de spălare a creierului... Nu mai putem avea încredere unii în ceilalți.

— Peste tot în lume oamenii au opinii diferite, dar nu-şi fac atâta sânge rău.

— Poate că iranienii sunt mai intoleranți. Nu ştiu dacă e la fel peste tot sau doar noi suntem aşa, dar problemele politice ne influențează foarte tare viața personală şi le dăm foarte multă importanță.

— Peste tot e aşa. Singura diferență e că discuțiile politice se poartă între partide, specialişti, politicieni... În schimb, în Iran toată lumea face politică. Urmăresc şi posturi de televiziune iraniene. Toți sunt experți şi îşi dau cu părerea.

— Şi încă n-ai văzut nimic! Ar trebui să vii în Teheran, absolut toți se cred politicieni, indiferent dacă sunt şoferi de taxi, vânzători în piață, profesori universitari sau casnice.

— Ce amuzant! Şi vorbesc toți aşa, în necunoştință de cauză?

— Nu neapărat, oamenii din Iran cunosc destul de bine situația politică. Problema e că nu acceptă opinii diferite, că nu se gândesc nici o clipă că s-ar putea să greşească sau că şi celălalt ar putea avea măcar parțial dreptate. Fiecare e convins de superioritatea părerilor sale şi, dacă cineva are o părere diferită, nu resping doar punctul de vedere al acelei persoane, ci şi persoana cu totul şi se transformă în duşmani. Am auzit că, imediat după revoluție, multe familii s-au destrămat din cauza convingerilor politice diferite.

Era deja întuneric când ne-am întors la vilă. Toți păreau prea obosiți pentru a mai sta împreună. Am mers în camerele noastre şi ne-am culcat mai devreme decât de obicei.

A şaptea zi

Discuțiile din ultimele două zile au continuat în visele mele, de care m-a salvat doar lumina dimineții. Am sărit din pat încercând parcă să mă scutur de toate gândurile fără noimă. M-am îmbrăcat în grabă şi am coborât la parter. Mătuşa Mahnaz pregătea micul dejun, aşa că am ajutat-o să

pună masa. Mama a coborât scările încet, cu mare dificultate.

— Ce-a pățit mama?

— Cred că o doare iar spatele. A umblat mult ieri, iar stările de agitație îi agravează şi mai mult durerile. I-am turnat mamei ceai şi i-am spus: Azi nu avem nici un program special, hai să ne plimbăm prin oraş. N-ai zis că vrei să cumperi nişte suveniruri pentru Shamsi şi Monir?

Ceilalți au coborât pe rând din camerele lor, s-au aşezat la masă şi au mâncat, apoi s-au ridicat şi au plecat. Le-am spus tuturor că vrem să mergem în oraş la cumpărături. Nimeni n-a avut obiecții, dar propunerea nu a stârnit nici încântare, fiind privită ca o obligație inevitabilă. Copiii au luat micul dejun în grabă şi au ieşit gălăgioşi din casă. Fără să schimbăm prea multe vorbe, ne-am pregătit de plecare şi i-am aşteptat pe ceilalți la uşa de la intrare. Ultimii care au coborât au fost mătuşa Maryam şi domnul Hamidi. La apariția lor, s-a lăsat o linişte grea. Priviri stupefiate s-au îndreptat spre mătuşa Maryam. Era îmbrăcată în *chador*, care flutura uşor în urma ei în bătaia vântului.

— Aşa vrei să vii?! a exclamat Mahnaz. Ți-am trecut cu vederea baticul, dar asta e prea de tot!

Domnul Hamidi s-a înroşit la față de mânie, a tras-o de mână pe mătuşa Maryam şi a spus:

— Nu venim cu voi, deci n-o să vă faceți de ruşine.

— De ce te superi aşa, domnule Hamidi? Mă gândesc doar la binele ei. Se acoperă chiar şi în casă, între fraţii şi surorile ei! Şi poartă mereu văl, pe căldurile astea! O s-o arate lumea cu degetul dacă iese în oraş îmbrăcată cu *chador*. Las-o, te rog, să vină doar cu batic pe cap, ca ieri.

— Nu ține de mine, e dorința ei. Nu i-am impus eu să se îmbrace aşa şi nici nu pot s-o oblig să-şi scoată *chador*-ul.

— Nu mai spune! Sora mea era un om cu capul pe umeri până să se mărite cu tine. Nu ştiu dacă de vină e funcția ta sau habotnicia, dar din cauza ta a ajuns aşa!

Mătuşa Maryam i-a sărit în apărare:

— Nu, soro, nu-i adevărat. E alegerea mea.

— Nu mai minți! E greu de crezut că o fată educată are din senin revelația că părul ei descoperit e o sfidare la adresa islamului!

— N-a fost nici o revelație. Am studiat şi am ales să mă îmbrac aşa din convingere. M-am gândit mult timp la asta. Mă simt în largul meu aşa, mai în siguranță.

— Nu, draga mea, ți-ai pierdut mințile. Te acoperi chiar şi în fața fraților şi nepoților tăi. Am strâns din dinți şi n-am zis nimic zilele astea, dar mă apucă şi pe mine năduşeala când te văd cu batic pe căldura asta. Şi în casă de ce nu te simți în siguranță? Suntem toți *mahram*!

— Soțul tău nu mi-e *mahram*.

— Zău aşa! Din cauza bietului Shafaghi te acoperi? Fii pe pace, nu se uită la tine.

— Ştiu! Dar credința mea e doar a mea, n-are nimic de-a face cu voi. Tu poți să te îmbraci cum vrei.

Domnul Hamidi a intervenit:

— Hai să mergem, Maryam. Am treabă.

— Vezi cu ce oameni ne-am pricopsit? a zis pufnind domnul Shafaghi. De-aia nu face țara noastră nici un progres.

Venele de la gâtul domnului Hamidi se umflaseră de furie. S-a apropiat de fața lui Shafaghi şi a spus:

— Crezi că țara va progresa dacă soția mea îşi lasă părul să fluture despletit? Când soția ta umblă dezbrăcată pe stradă, o face pentru țara ei, sau pentru Franța?

Unchiul Mehdi a deschis şi el gura într-un final:

— De ce te legi de îmbrăcămintea oamenilor, frate? Lasă-i în pace, e treaba fiecăruia cum se îmbracă.

Hamidi şi Shafaghi păreau gata să se ia la bătaie, vorbind unul peste celălalt, astfel că nu se mai înțelegea ce spun.

— Să mă bată Dumnezeu, iar ați început? a strigat mama. Spune-le să înceteze!

Unchiul Mohammad a fugit spre Shafaghi, l-a luat de mână şi l-a tras deoparte, iar Hamidi a pornit cu paşi repezi

în direcția opusă. Mătuşa Maryam a alergat în urma lui, chemându-i şi pe copii. Meysam a strigat:

— Noi nu venim cu voi. Mergem în parc cu Michael.

*

Am pornit la drum ca o ceată dezorganizată. Îndată ce am ajuns în zona magazinelor, am început să ne separăm şi să ne pierdem unii de ceilalți. Unchiul Mohsen şi Afsaneh, care erau plictisiți şi morocănoşi încă de dimineață, s-au despărțit de noi la intrarea într-un centru comercial, iar mătuşa Mahnaz şi domnul Shafaghi s-au aşezat la o masă într-o cafenea, ocupându-şi timpul cu ceva de băut. Pe tineri nu i-am văzut, probabil profitaseră de prilej pentru a scăpa de certurile fără rost şi plecaseră la plimbare. Mie nu-mi spun niciodată nimic despre planurile lor, ca şi cum ar fi de la sine înțeles că eu trebuie să stau mereu cu mama. Michael şi unchiul Mehdi plecaseră cu copiii în parc, fiind astfel scutiți de compania noastră.

M-am plimbat puțin pe străzi cu mama, uitându-mă în vitrinele magazinelor. Ştiam că doreşte să cumpere câteva suveniruri pentru Shamsi şi alte prietene, dar nu avea deloc dispoziția şi răbdarea necesare pentru cumpărături. Am

încercat să-i arăt lucrurile interesante expuse în vitrine. Aproba absentă tot ce spuneam, dar nu dădea semne că ar dori să cumpere ceva.

— Mă dor picioarele, a mărturisit în cele din urmă. Să mergem să ne aşezăm undeva.

A aruncat o privire la scaunele goale înşirate pe trotuar în faţa unei cafenele, aşa că ne-am aşezat chiar acolo. Din cafenea a ieşit în fugă un puşti şi a zis ceva în turcă:

— *Tea, please*, i-am răspuns.

Mama a oftat.

— De ce s-a dus totul de râpă? Le-a pierit toată bucuria.

N-am ştiut cum s-o consolez. Am privit în jur şi l-am văzut în depărtare pe unchiul Mohammad. M-am ridicat şi am făcut câţiva paşi în direcţia lui, dând din mâini cu entuziasm, până când m-a văzut şi a venit spre noi. S-a aşezat lângă mama, care s-a întors spre mine şi mi-a spus:

— Draga mea, poţi să mergi la cumpărături dacă vrei. Eu rămân aici. Ia şi câteva bluze, ce-ţi place ţie, pentru prietenele tale din Teheran.

M-am ridicat şi am intrat într-un magazin mare aflat în apropierea cafenelei. M-am plimbat o vreme de la un etaj la altul şi am cumpărat diverse lucruri. Dar nu mă simţeam în largul meu, gândurile îmi zburau şi nu mă puteam

concentra. Lângă raionul de haine de damă, m-am întâlnit cu Afsaneh.

— Şi tu erai pe-aici? Ce-ai cumpărat?

— Nimic. La cumpărături e nevoie de bună dispoziție, pe care eu n-o am.

— De ce? Soțul mătuşii Mahnaz s-a certat cu soțul mătuşii Maryam, de ce să te superi tu din cauza asta?

— Nu ştii ce i-a spus Mohammad lui Mohsen?

— Nu, ce i-a spus?

— Bietul Mohsen şi-a călcat pe mândrie şi, la insistențele mele, l-a rugat pe frate-său să-l ajute pe Siroos şi să-l ia şi pe el în America. Mohammad i-a spus destul de brutal că „cine nu poate să muncească în Iran sigur nu va putea nici în America, nu e deloc o idee bună". Nu-ți poți imagina cum s-a simțit Mohsen. S-a supărat atât de tare, încât n-ar mai fi stat aici o clipă, doar de dragul mamei a rămas.

Mirată, era cât pe ce să spun că mi-e greu să cred că s-a întâmplat aşa, pentru că unchiul Mohammad chiar mă încurajase să rezolv cu actele şi să vin la el în America. Noroc că am avut atâta minte, încât să-mi înghit la timp cuvintele. De ce nu voia unchiul Mohammad să-l ajute pe fiul unchiului Mohsen? Oare mai existau între ei rivalitatea şi gelozia din copilărie?

Nu mai aveam chef de cumpărături sau plimbare. Am ieşit în stradă şi m-am îndreptat încet spre cafenea. Mătuşa Mahnaz şi domnul Shafaghi se alăturaseră şi ei mamei şi unchiului Mohammad şi stăteau de vorbă cu nişte feţe serioase şi posomorâte. Unchiul Mohammad, care era cu spatele la mine, tocmai spunea:

— Nu se mai poate aşa, până când? Trebuie să-i spuneţi adevărul. O îmbolnăviţi cu zile!

Mama, care îl privea îngândurată, şi-a ridicat ochii şi, văzându-mă în spatele unchiului Mohammad, l-a întrerupt repede cu un „Şşt!”. Toţi s-au întors spre mine. Mătuşa Mahnaz mi-a zis cu un zâmbet forţat:

— Ce repede te-ai întors, scumpo! Ai terminat deja cumpărăturile?

— N-am avut multe de luat.

— Ei, cum aşa? Iranienii sunt pasionaţi de cumpărături. Primul lucru de care se interesează e bazarul. Uită-te la ai noştri, nici unul n-a propus să mergem la muzeu sau să vizităm oraşul, dar pentru cumpărături au fost toţi gata cât ai clipi. Fac atât de multe cumpărături, că mereu depăşesc limita la bagaje!

Domnul Shafaghi i-a continuat vorba:

— În orice aeroport din lume, poţi depista iranienii după cât de multe bagaje au şi după faptul că încearcă să se

târguiască atunci când au de plătit taxa pentru greutate suplimentară!

Avea dreptate. Noi înşine ne luam peste picior adesea din cauza acestui obicei, dar, venind din gura lor, ironiile astea păreau mult mai aspre şi usturătoare şi ne simțeam obligați să ne apărăm.

— Când ne întoarcem acasă? a întrebat mama nerăbdătoare.

— Ce s-a întâmplat, mamă? a întrebat unchiul Mohammad cu îngrijorare în glas. Ai obosit?

— Da, mă dor picioarele şi am palpitații. Am uitat să-mi iau pastilele la mine.

Am vrut să-i reamintesc că îşi pusese pastilele în poşetă, dar din privirea ei am înțeles că nu trebuie să-i răpesc scuza.

*

Ne-am întors acasă pe rând, la distanță mare unii de alții şi din locuri diferite. Unii luaseră deja cina, alții mâncaseră ce găsiseră prin frigider. Mama se întinsese pe canapeaua din camera de zi, dar nici măcar prezența ei nu-i convinsese pe unchi şi pe mătuşi să se adune laolaltă. Michael şi

unchiul Mehdi au revenit împreună cu copiii. Nu ştiu ce făcuseră, dar abia se mai ţineau pe picioare de oboseală. Părinţii i-au adunat şi i-au dus la culcare în camerele lor. Am ieşit pe terasa întunecată şi m-am sprijinit de balustrada de lemn. În adierea serii, copacii aruncau umbre stranii. Michael a venit lângă mine şi a spus:

— Situaţia s-a înrăutăţit şi mai mult de azi-dimineaţă, nu-i aşa?

— Da, pare că e tot mai rău cu fiecare clipă. Parcă e calmul dinaintea furtunii.

— Deja nu mai văd o familie numeroasă, ci nişte străini învrăjbiţi unii împotriva celorlalţi.

— După bucuria şi entuziasmul de la început, nu-mi vine să cred cât de repede ne-am săturat unii de alţii. Toată lumea numără minutele rămase până plecăm acasă.

— Cum s-o fi ajuns la asta?

— Cred că e o consecinţă firească a două, trei decenii de separare. Ni s-au schimbat perspectiva, experienţa, chiar şi felul de a vorbi. Ei au rămas cu impresiile din copilărie. Nu mai avem prieteni comuni, activităţi comune, un viitor comun sau planuri comune despre care să discutăm. De câte ori poţi depăna aceleaşi amintiri din copilărie? Le-am povestit pe toate de zeci de ori. N-a mai rămas nimic de spus.

— Eu am venit cu speranța că o să mă regăsesc. Dar ei par chiar mai pierduți şi mai confuzi decât mine.

— De ce simți nevoia să te regăseşti? Ai tot ce vrei.

— Nu ştiu ce vrei să spui prin „tot”. Dacă e vorba de bani, atunci da, am. Dar nu am rude şi apropiați. Şi când ieşeam cu colegii de clasă, de muncă sau alte cunoştințe, în adâncul sufletului tot singur mă simțeam. Mi s-a părut mereu că există o diferență între mine şi ceilalți copii de vârsta mea, o dificultate de a comunica cu ei. Nu mă consideram de-al lor şi nici nu aveam o familie, rude sau o patrie căreia să simt că-i aparțin.

— De ce nu te-ai axat mai mult pe identitatea ta iraniană? Ți-era ruşine că eşti iranian?

— Nu, nu mi-era ruşine, dar nici nu simțeam că e identitatea mea. Eram dezorientat. Când eram copil, ne pregăteam să venim în Iran. Mama îl iubea atât de mult pe tata, încât uneori ai fi zis că e mai iraniancă decât el. Nu uitase niciodată când mersese prima oară în Iran, când fusese primită cu foarte multă căldură şi dusă la o mulțime de petreceri şi în excursii. Îi considera pe iranieni un popor plin de voioşie şi poftă de viață. Era convinsă că vom avea o viață foarte frumoasă în Iran şi număra zilele până la plecare. Vorbeau mult despre ce vom face acolo, ce vom lua cu noi şi ce nu. Când am mers la şcoală, m-au învățat să fiu

mândru că sunt iranian. Acasă, făceam exerciții de persană cu mama, ca să-i facem o surpriză tatei; învățasem chiar şi poezii! Mama spunea că o să ajungem să vorbim atât de bine, încât, atunci când o să mergem în Iran, nimeni n-o să-şi dea seama că suntem străini. Era secretul nostru. Dar totul s-a năruit când s-a îmbolnăvit. Copleşit de tristețe, tata şi-a îndreptat toate gândurile şi atenția asupra mamei. Nu mă mai băga nimeni în seamă. Deşi eram foarte mic, simțeam tragedia care ne lovise, însă ei au considerat că soluția e să mă țină la distanță. Aşa se face că am pierdut totul într-o clipită: mama, tata, căminul, chiar şi identitatea de iranian. Lecțiile de persană au fost date uitării. La televizor erau ştiri rele despre Iran şi, dintr-odată, a fi iranian nu mai era bine. Bunica mi-a spus: „Nu-ți face griji, tu eşti american. Să nu spui nimănui că tatăl tău e iranian". Dar eu am spus şi ceilalți au râs de mine, aşa că nu mai voiam să merg la şcoală. Un an mai târziu, tata a venit după mine şi m-am întors într-o casă fără mamă. Totul se schimbase. L-am întrebat dacă să spun la şcoală că sunt iranian, iar tata mi-a răspuns nepăsător că nu contează, dar, dacă ceilalți copii mă necăjesc, mai bine să nu spun. Aşa că n-am spus. Nu am mai vorbit cu el în persană. Dar mă simțeam în continuare pierdut şi nu ştiam unde îmi este, de fapt, locul. Când am crescut, am luat câteva cursuri

de persană şi, cu baza pe care o aveam, am făcut progrese rapide. Mi-am reamintit totul foarte bine sau poate că nu uitasem niciodată cu adevărat, pentru că în toți aceşti ani am continuat să vorbesc cu mama în mintea mea. Vezi tu, nu învățam persana pentru tatăl meu iranian, ci de dragul mamei mele americane, pentru a-i păstra vie amintirea. Simțeam că totul e de-a-ndoaselea.

*

Vocea mamei ne-a readus la realitate.

— Unde sunteți, copii? Haideți înăuntru, vreau să vă spun ceva.

Ne-am întors în casă. Toți erau adunați acolo, tăcuți şi ursuzi. Felul în care se aşezaseră te ducea cu gândul la o tactică militară, în care forțele combatante formau două rânduri, față-n față. Mătuşa Maryam şi unchiul Hamidi stăteau lipiți pe o canapea cu două locuri. În mod normal, atunci când erau în compania altora, nu îi vedeai niciodată atât de aproape unul de celălalt, considerau că e semn de frivolitate şi necuviință. Uneori se purtau atât de formal şi distant, încât mă întrebam dacă se ating vreodată şi mi se părea uimitor că au doi copii. Pesemne că atmosfera ostilă îi apropiase.

Domnul Shafaghi se tolănise într-un fotoliu confortabil, iar mătuşa Mahnaz stătea pe jos lângă el, cu cotul sprijinit pe genunchiul lui.

Cu o atitudine posacă, unchiul Mohsen şi Afsaneh s-au aşezat la cele două capete ale unui divan. Încruntat, Siroos se plimba de colo-colo în spatele lor ca o santinelă. Pe o canapea în faţa lor, unchiul Mohammad şi unchiul Mehdi stăteau de-o parte şi de alta a mamei. Din grădină se auzeau râsetele lui Sanaz şi Nader. Eu şi Michael am privit îndelung dispunerea grupurilor din cameră. Nu ne puteam hotărî în ce parte să mergem. Spre oricare ne-am fi îndreptat, am fi dat impresia că facem front comun cu ei împotriva celorlalţi. Ca să destind puţin atmosfera apăsătoare, am exclamat râzând:

— Am o veste bună!

Toţi ochii s-au îndreptat spre mine, însă fără nici o sclipire de curiozitate sau interes. Mă simţeam ca un copil care vrea să recite o poezie, dar nimeni nu-l ascultă. Am îngheţat, nu ştiam cum să continui. Mama mi-a sărit în ajutor:

— Spune, draga mea! Ce veste ai?

M-am îndreptat spre ea şi am încercat să vorbesc cu mult entuziasm:

— Mamă, Michael vorbeşte persana! Şi nu o persană stâlcită, ci vorbeşte foarte frumos şi corect, uneori chiar mai elevat decât noi!

Toți şi-au întors uimiți privirea spre Michael. Unchiul Mohammad a întrebat stupefiat:

— Aşa este?

— Păi, da! a răspuns Michael, tulburat. Am învățat persană în copilărie. Tu m-ai învățat, nu-ți aminteşti?

— Dar aveai doar şase ani atunci. Credeam că poți înțelege unele cuvinte, dar pe restul le-ai uitat şi nu poți să vorbeşti.

— Nu am uitat nimic. Tu ai uitat de mine.

Cu ochii plini de lacrimi, unchiul Mohammad s-a ridicat de la locul său şi s-a îndreptat spre Michael cu brațele deschise. Tatăl şi fiul s-au îmbrățişat de parcă s-ar fi regăsit după mulți ani.

— Ai văzut? i-am spus râzând lui Michael. Până la urmă ai reuşit să-i faci o surpriză!

Cu lacrimi sclipindu-i în colțul ochilor, Michael a răspuns:

— Întocmai cum şi-a dorit mama!

Mama şi-a proptit mâna de spătarul canapelei şi s-a ridicat cu dificultate. L-a apucat pe Michael cu o mână şi pe Mohammad cu cealaltă şi i-a îmbrățişat pe amândoi.

Mătuşile s-au ridicat şi ele, în cele din urmă, au venit spre el şi l-au sărutat. M-am dus în bucătărie, am pregătit ceştile şi am început să torn ceai. S-a lăsat din nou liniştea şi toți s-au reîntors la locurile lor. Trebuia să continui jocul.

— Dar asta nu e tot. Ştie chiar şi poezie persană. Ştie pe de rost toate poeziile lui Hafez!

— Nu-i adevărat! a protestat Michael.

I-am făcut cu ochiul.

— Credeți-mă, aşa e. Hai, recită-ne un gazel de Hafez!

— Nu, nu pot!

S-a ridicat îngrozit şi s-a îndreptat spre uşă, părea gata s-o rupă la fugă. Toți au izbucnit în râs. Am tras adânc aer în piept şi-am spus:

— Slavă Domnului, în sfârşit râdeți şi voi! Am pus pe masă tava cu ceai şi am continuat: Ieşiți din tranşee şi poftiți la ceai. N-o să vă stau în cale.

Unchiul Mohammad s-a îndreptat spre mine cu un zâmbet larg şi o privire caldă şi afectuoasă în care se citea recunoştința:

— Şmechero! Cum ai reuşit să-l faci să vorbească?

Când şi-a luat ceaşca de ceai, a ajuns față-n față cu unchiul Mohsen. Au schimbat priviri ursuze, apoi au plecat

capul şi s-au prefăcut că nu se bagă în seamă unul pe celălalt. Răceala dintre ei nu a scăpat privirii agere a mamei:

— Ce-aţi păţit? De ce vă uitaţi aşa unul la altul, ca două pisici gata să sară la bătaie?

Unchiul Mohsen a râs ironic:

— Nu ştiu ce-aş putea spune.

— De ce nu-i spui? Spune-i de ce eşti supărat pe mine!

Unchiul Mohsen a ridicat din umeri şi i-a şoptit ceva la ureche lui Afsaneh care, în mod neobişnuit pentru ea, stătea tăcută într-un colţ. Unchiul Mohammad a continuat:

— Vrea să-l iau pe Siroos cu mine în America. I-am spus că nu va rezista, că munca e grea acolo şi cine n-a reuşit să lucreze în Teheran nu va reuşi nici în America. Mohsen a pus totul la inimă. Nu ştiu ce aşteaptă de la mine. Ce-ar trebui să fac?

Afsaneh a intervenit, în sfârşit, în discuţie, cu un zâmbet ironic:

— Fii pe pace, nu mai avem nici o aşteptare de la voi. În toţi anii aceştia, am îndeplinit în locul vostru toate îndatoririle faţă de familie şi n-am primit în schimb nici măcar un „mulţumesc” de complezenţă. Dar vom continua să facem la fel şi de-acum încolo.

Unchiul Mohsen s-a aprins la auzul acestor cuvinte şi a spus pe un ton tăios:

— Am învățat acum mulți ani să nu mai am nici o aşteptare de la fratele meu mai mare, indiferent dacă e vorba de sprijin material sau sufletesc, de ajutor sau susținere. Am dus singur pe umeri toate responsabilitățile şi poverile vieții, îngrijirea părinților bătrâni, bolile, medicamentele, doctorii, distracția şi călătoriile, spitalizările, cumpărăturile, chiar şi înmormântarea, fără să am vreo aşteptare de la fratele meu, doctor înavuțit în celălalt capăt al lumii. Dintr-un amărât de salariu şi lucrând în mai multe locuri am reuşit să țin trei copii la facultate, în timp ce fratele meu mai mare cheltuieşte într-o lună cât salariul meu doar pe dulciuri pentru nepotul lui. Mi-ar putea schimba cu totul viața doar cu mărunțişul pe care-l are în buzunare, dar eu sunt nevoit să apelez la străini ca să împrumut nişte bani. S-a întors spre mama şi a continuat: N-am să vă iert niciodată, pe tine şi pe tata, că nu m-ați trimis şi pe mine în străinătate, ca pe domnul aici de față. Singura mea vină a fost că eram cuminte şi studios. Ați smuls din ce era al meu şi i-ați trimis lui, l-ați făcut fericit, bogat şi de succes, iar pe noi ne-ați ținut în infernul ăla. Şi acum trebuie să ne ploconim în fața lor şi să le suportăm toate ifosele. Să-i lăsăm să se minuneze că nu vorbim engleza şi nu suntem la curent cu ştirile şi cultura lumii. Nimeni nu le zice că nu-i nici o realizare să vorbeşti engleza

după ce-ai stat treizeci de ani acolo. Dac-aş fi stat şi eu măcar doi ani, aş fi vorbit mai bine decât voi! Trebuie să-i ascultăm fără să crâcnim când ne spun că suntem înapoiaţi şi ne bat la cap că suntem complici. Şi, culmea, mai au şi pretenţii de la noi! Se plâng că nu le-am trimis bani să-şi cumpere casă acolo şi că au primit prea puţini bani de buzunar, de le-a fost greu toată studenţia. Eu aş fi fost gata să dorm pe străzi dacă asta mi-ar fi asigurat viitorul şi confortul lor!

Unchiul Mohsen prinsese avânt şi îşi vărsa tot amarul şi furia înăbuşite atâţia ani. Nu-l mai auzisem până atunci plângându-se, poate doar dând glas nemulţumiri exprimate voalat. Îşi îndeplinea mereu responsabilităţile tăcut şi posomorât şi, chiar dacă uneori se mai simţea o furie ascunsă în comportamentul său, reuşea imediat să o disimuleze. Acum, după mulţi ani, începuse în sfârşit să dea glas tuturor nemulţumirilor şi nimeni nu mai putea să-l oprească. Nici măcar nu-şi dădea seama cât de mult o rănea pe mama prin ceea ce spunea.

S-a scotocit surescitat prin buzunare şi a scos două fotografii.

— Uite, ăsta e apartamentul meu de o sută treizeci de metri pătraţi în care-mi înghesui toată familia, în centrul unui oraş aglomerat şi poluat. Şi iată vila lui uriaşă, cu

două etaje, cu gazon şi grădină şi în faţă, şi în spate, în care trăieşte de unul singur! Care e diferenţa dintre noi? De ce ţi s-a cuvenit ţie totul?

Îl priveam toţi cu gura căscată.

— Ce e cu tine, Mohsen? a întrebat mama cu amărăciune. Linişteşte-te.

— De ce să mă liniştesc? Cum să mă liniştesc? Toată viaţa mi-am înghiţit amarul în tăcere. Am fost mereu pe locul doi – şi acasă, şi la muncă. Acasă îmi dădeam sufletul muncind în timp ce toată lumea ridica în slăvi generozitatea lui Mohammad, iar mama plângea mereu că-i e fiul departe şi mă suna în miez de noapte să-mi spună că-i tremură sufletul de grija lui Mohammad al ei, care nu răspunde la telefon. Pentru mine ţi-ai făcut vreodată griji? La muncă a fost la fel. Dintre colegii mei, toţi leneşii care n-au luat examenul de admitere la facultate au fost trimişi în străinătate. Noi, fraierii care-au învăţat bine, am rămas să ne spetim muncind. Ne-au luat apoi în armată doi ani şi în cele din urmă am reuşit cu chiu, cu vai şi relaţii să ne angajăm în vreo instituţie oarecare, ca apoi să vedem că leneşii se întorc cu diplome luate cine ştie unde, plini de fumuri şi aere, şi dintr-odată sunt şefii noştri! Nici nu mai ştiu să vorbească cum trebuie, jumătate din cuvinte le spun în engleză, franceză sau germană, şi se mândresc cu studiile

din străinătate, cu viața de acolo, cu clădirile, laboratoarele şi dotările facultăților, de parcă ei le-ar fi construit pe toate! Mereu regret că n-am fost şi eu leneş, era mai bine dacă nu intram la facultate...

Mohammad i-a tăiat avântul, protestând:

— N-a fost vorba că n-am putut intra la nici o facultate! La Medicină era concurența foarte mare, de-asta am picat. Dacă mi-aş fi ales ceva mai simplu, ca tine, sigur aş fi luat examenul de admitere. Crezi că nu mi-ar fi plăcut să rămân în sânul familiei, unde să mi se ofere totul pe tavă? Tu nu trebuia nici să-ți speli hainele, nici să-ți pregăteşti prânzul sau cina şi erai mereu înconjurat de dragoste. Ce ştii tu despre cum e să munceşti şi să înveți singur-singurel într-un oraş străin? Nu te-ai confruntat niciodată cu greutățile astea!

— Nu mai spune! Ia hai să facem schimb de locuri, doar de amuzament. Vino să petreci puțin timp cu familia, iar eu voi duce greul străinătății, ce zici?

Domnul Shafaghi a intervenit cu un ton calm şi măsurat:

— Mohsen, atunci de ce-ai rămas, dacă îți doreai atât de mult să pleci? Ai fi putut să pleci după revoluție, s-ar fi găsit un loc şi pentru tine în lumea asta largă.

Afsaneh a clătinat din cap şi a oftat adânc:

— Că bine zici!

Unchiul Mohsen s-a apropiat de domnul Shafaghi, vărsându-şi toată furia pe el:

— Cum să plec? Ce-aş fi făcut cu mama şi cu tata? Un fiu li s-a prăpădit, altul a fugit din țară, iar celălalt se transformase de patruzeci de ani într-o fotografie pusă pe perete şi motiv de griji şi jale. După ce-au trudit atâția ani, cum să-mi las părinții bătrâni şi bolnavi singuri şi cu inima plină de dor? Din nefericire pentru mine, am avut conştiință şi simțul datoriei.

— Nu aveau nevoie de tine, i-a răspuns Mohammad tăios. Nu arunca totul în cârca lor, nu erau bătrâni pe-atunci! Tata era încă în putere, se descurca fără noi. De ce pui pe seama lor teama, slăbiciunea şi lipsa ta de curaj?

— Aşa e, mi-a fost teamă! Când am înțeles că ar fi mai bine să plecăm, era deja prea târziu, eram însurat şi aveam copii, nu puteam să renunț la tot şi s-o pornesc aiurea în lume ca să încep o viață nouă de la zero. Trecuse momentul. Nu m-au trimis la timp şi am pierdut prilejul. Am fost sacrificat pentru succesul tău.

Domnul Shafaghi a continuat cu acelaşi ton calm:

— Nu sunt de acord cu ce spui. Ştii ce vârstă aveam eu când am plecat? La patruzeci şi ceva de ani am luat hotărârea să las totul şi să plec din țară. În viață trebuie să mai şi rişti. Mi-am luat de mână soția şi copilul şi am plecat.

— Voi aveați un capital substanțial, ați plecat din țară cu o grămadă de bani. Ăsta nu e nici un risc! Mie banii nu mi-au picat din cer şi nici nu i-am făcut pe spinarea altora.

Domnul Shafaghi s-a încruntat. Unchiul Mohsen atinsese o coardă sensibilă.

— Am plecat doar cu banii mei. Muncisem douăzeci şi cinci de ani, plus ce moştenisem. Şi nu eram singurul. Toți care aveau câte ceva, o diplomă, o rudă sau altă legătură în afară, paşaport sau cetățenie străină... toți care au putut să plece au plecat. De-asta se tot vorbeşte despre exodul de creiere. A râs scurt, nervos, apoi a continuat: Se spune, chiar dacă doar cu jumătate de gură, că numai ăia fără creier au rămas, ca ăia care s-au dat de partea regimului şi au obținut astfel funcții înalte şi şi-au umplut buzunarele.

Unchiul Mohsen fierbea de mânie:

— Ce aiureli! Şaptezeci de milioane de oameni sunt nişte trădători fără creier! Oameni adevărați sunt doar cei două, trei milioane care au prădat bogăția țării şi s-au dus în celălalt capăt al lumii, unde au continuat să se tragă pe sfoară unii pe alții.

— Noi am prădat? Voi prădați statul de treizeci de ani încoace! Dar tot nu vi s-au umplut buzunarele şi sunteți atât de lacomi, încât nu lăsați să vă scape nici un bănuț printre degete în folosul țării! N-a mai rămas nimic din

bogăția națională, o să ajungeți în curând la sapă de lemn! Şi nici nu mai aveți oameni de valoare, toți au plecat.

— Hai, scuteşte-mă! La fel ca tine, jumătate din ăştia care-au plecat n-aveau nimic de pierdut. De aceea şi-au luat tălpăşița îndată ce-au auzit că există locuri în lume unde ar avea un acoperiş deasupra capului şi o brumă de bani. Maryam, ți-l aminteşti pe Ali Asghar, ăla care ne aducea îngrăşământ şi ne întreținea grădina? Într-o bună zi, a venit să-şi ia rămas-bun, a spus că sora lui obținuse statut de refugiat şi ducea o viață mai bună decât în țară şi acum voia să plece şi el.

Mătuşa Maryam nu părea dornică să se amestece în cearta celor doi frați, dar, într-o încercare de a destinde atmosfera, a spus râzând:

— Aşa e! Ți-l aminteşti, mamă, pe Ali Asghar, grădinarul? Când tata lucra la Ministerul Agriculturii, l-a trimis la nişte cursuri de duzină pentru grădinari. După aia, nu-i mai ajungeai cu prăjina la nas, se credea mare expert!

Cu un râs nervos, unchiul Mohsen şi-a reluat ideea:

— La asta se referă când zic „exodul creierelor”! Unde mai găsim noi creier ca al lui Ali Asghar?

Domnul Hamidi nu mai putea urmări discuția în tăcere. Ignorând-o pe mătuşa Maryam, care îl trăgea de marginea pantalonilor şi îi şoptea discret să nu se amestece, s-a

ridicat de la locul lui şi, gesticulând, a spus cu glas răsunător:

— Ştii ce doare cel mai tare? Ne-au lăsat în toiul războiului, într-o stare deplorabilă, şi-au plecat la distracţii şi beţii, iar acum mai au şi pretenţii de la noi! Crede-mă, cu prima ocazie, oameni ca Ali Asghar ar fi gata să revină în ţară, să ne acuze de trădare şi complicitate şi să preia chiar ei puterea!

Cu o sprinteneală neaşteptată pentru vârsta lui, domnul Shafaghi a sărit de la locul lui, de parcă nu mai putea vorbi stând jos, şi, fluturând un deget în aer, a încercat să acopere vocea domnului Hamidi:

— Oamenii ca Ali Asghar merită mai mult respect decât toţi trădătorii şi colaboratorii care au mâinile pătate de sângele tinerilor noştri!

— Şi mâinile voastre sunt pătate de sânge! Complotaţi cu oricine ne duşmăneşte şi nu vă daţi în lături de la nici un fel de propagandă, doar ca să găsească şefii voştri un pretext să ne atace şi să arunce bombe peste noi. Nu contează că mor mii de oameni, atâta timp cât voi vă puteţi întoarce să preluaţi conducerea!

Unchiul Mohsen, care nu era niciodată de acord cu domnul Hamidi şi nu-l avea deloc la inimă, s-a văzut pentru prima dată în aceeaşi tabără cu cumnatul său şi a adăugat:

— Iar când nu pot ajunge la oamenii din țară, se iau unul de celălalt. Când apare cineva capabil să facă ceva concret, se ridică şi bat toba împotriva lui, la posturi de radio şi televiziune, până îl distrug. Dacă cineva încearcă să opună rezistență, este apreciat numai dacă îşi pierde viața, altfel e aruncat tot în tagma trădătorilor.

Asemenea unui cântăreț dintr-un cor, domnul Hamidi a înțeles imediat că trebuie să intervină pentru a duce mai departe ideea celuilalt:

— Şi toate astea în condițiile în care nu dețin nici o putere. Vai şi-amar de noi dacă vor ajunge vreodată la conducere, vor fi de o sută de ori mai răi decât Hitler şi Stalin.

— Fiecare îi judecă pe ceilalți după propriile limite! Până una alta, ce-ați făcut voi îi pune pe Hitler şi Stalin într-o lumină bună, uitați-vă numai unde s-a ajuns cu încălcarea drepturilor omului în țara aia! Noi luptăm să le redăm oamenilor toate drepturile. Spre deosebire de voi, noi nu condamnăm pe nimeni fără proces şi fără dovezi, chiar de-ar fi cel mai cunoscut trădător. În schimb, voi trimiteți mereu oameni la moarte, chiar şi minori, fără tribunal, fără judecată, fără dovezi... Dacă ați avea o fărâmă de bun-simț, ați înțelege că ne sacrificăm pentru salvarea voastră!

Domnul Hamidi, unchiul Mohsen, Afsaneh şi Siroos au izbucnit într-un râs forțat şi răsunător, iar unchiul Mohsen a exclamat:

— Nu te mai sacrifica, Shafaghi, e păcat de tine!

Mătuşa Mahnaz s-a înfuriat atât de tare, încât a țâşnit de la locul ei şi s-a dus lângă soțul său, pe care l-a luat protector de braț, asemenea unei mame care vrea să-şi salveze copilul din mijlocul unei cete de bătăuşi. Cu o privire aspră, a tăiat râsul celorlalți. Unchiul Mohammad i-a venit în ajutor şi a spus pe un ton împăciuitor:

— Aveți o părere proastă despre oamenii care au rămas în Iran. Statisticile din America arată că iranienii sunt printre cei mai educați şi de succes imigranți, indiferent de domeniul pe care şi l-au ales.

Domnul Hamidi l-a întrerupt:

— Vai, ce noroc pe noi că ăia care au studiat în America s-au îmbogățit şi au succes în viață! Ce legătură are cu noi? E treaba lor!

Fără să-şi piardă cumpătul, unchiul Mohammad a continuat:

— Vreau să spun că, dacă ei ar putea să-şi pună capitalul, experiența, cunoştințele şi experiența în slujba Iranului, țara noastră ar face mari progrese şi viața oamenilor ar fi mai bună şi mai frumoasă.

Domnul Hamidi a schițat un zâmbet:

— Te ții de glume, domnule doctor! Cei mai în vârstă nu ne-ar mai putea fi de folos, iar tinerii, care au crescut acolo, nu se vor întoarce niciodată. Părinții lor ce-au făcut pentru țară, în afară de faptul că au plecat? Şi atunci cum să le pese copiilor de o țară pe care nici n-au văzut-o? Pe ei nu-i preocupă binele Iranului, ci propriul confort. S-ar întoarce doar dacă ar avea condiții şi o viață mai bună, dar la fel de bine ar merge şi într-o țară africană sau arabă dacă ar şti că ar face mai mulți bani acolo. Ăsta nu e sacrificiu pentru patrie! Putem angaja specialişti oricând, nu trebuie să le dăm pe mână şi conducerea țării şi să devenim sclavii lor.

Unchiul Mohsen părea nelămurit. El fusese întotdeauna un susținător al schimbării regimului, sperând în apariția unui salvator patriot şi în reîntoarcerea specialiştilor.

— Mi-e inima grea. Sunt cel mai mare critic al regimului, dar nu am încredere nici în voi. Uneori spuneți nişte lucruri atât de rupte de realitatea din țară, încât mă pufneşte râsul. Mi-e silă că stați pe margine şi vă dați cu părerea, că îi încurajați pe copiii noştri să-şi dea viața în timp ce voi vă duceți viața în confort şi siguranță, că vă credeți superiori. După douăzeci şi opt de ani, am reuşit în sfârşit să ne împăcăm cu viața care ne-a fost dată. Dar voi vreți s-o luați de la capăt şi să găsiți un țap ispăşitor. Când mă gândesc

cum ar fi să se repete toată povestea de la începutul revoluției – arestările, persecuțiile, întemnițările, execuțiile, mă trec fiorii! Nu, n-aş mai suporta să trec iar prin aşa ceva.

Mătuşa Mahnaz l-a privit surprinsă.

— Când ai devenit aşa de mărginit? În primul rând, noi n-am spus niciodată lucrurile astea! Nu trebuie să pui pe seama noastră părerile unor posturi private de televiziune sau ale unor indivizi! În al doilea rând, te-ar supăra dacă nişte oameni educați în cele mai bune universități ale lumii şi formați într-unele din cele mai avansate culturi s-ar întoarce ca să preia administrarea unei țări în paragină şi v-ar scăpa de dezastru? Pentru asta e nevoie de sacrificii. La urma urmei, totul are un preț şi, până nu-l plăteşti, nu poți obține ce-ți doreşti.

Într-un final, mătuşa Maryam s-a aruncat şi ea în luptă:

— Cei care au crescut acolo sunt de folos culturii ăleia „avansate”, cum zici tu. Cum să înțeleagă ei problemele noastre?

— Dar ce-au aşa de special problemele voastre? La fel ca toată lumea, şi voi vreți s-aveți ce pune pe masă, o viață liniştită, siguranță, libertate.

— Sigur că da, a intervenit domnul Hamidi ironic. Dar crezi că vrem să ne lepădăm principiile, credința şi moralitatea şi să trăim în depravare în schimbul unui trai

îndestulat? Avem şi noi cultura noastră religioasă, care e mai importantă decât stomacul plin.

Afsaneh a întors capul, indignată. Extremismul domnului Hamidi o indispunea întotdeauna, chiar şi acum, când erau de aceeaşi parte a baricadei.

— Ă... te rog să vorbeşti în numele tău doar.

Unchiul Mohsen a strâns din dinţi şi a continuat ideea lui Afsaneh:

— Nu mai pescui şi tu în ape tulburi! Ghinionul nostru este că ne aflăm între ciocan şi nicovală... Noi...

Vocea mătuşii Mahnaz s-a ridicat peste celelalte, întrerupând cuvintele unchiului Mohsen. Se pare că fiecare ţinea morţiş să-şi exprime punctul de vedere, fără să-l intereseze ce au de spus ceilalţi.

— Dar ai voştri, care vă înţeleg situaţia, ce au făcut pentru voi în aceşti treizeci de ani? Au făcut şi altceva în afară că v-au luat şi cămaşa de pe voi? Problema voastră e alta. Vă e teamă că dacă ceilalţi, care sunt mai capabili şi mai bine pregătiţi decât voi, se întorc în ţară n-o să vă mai meargă bine. Dacă nici asta nu e trădare, atunci ce e? De ce nu aveţi ochi să ne vedeţi şi pe noi?

Unchiul Mohsen a răspuns gânditor:

— Ştii de ce nu putem să avem încredere în voi?

— De ce? Pentru că ţi-am luat moştenirea de la tatăl tău?

— Mai rău de-atât. Ne-ați trădat. Ne-ați abandonat în cele mai grele momente şi ați plecat. V-ați aşezat într-un loc călduț şi acum ne luați peste picior sau chiar ne insultați spunând că suntem laşi pentru că nu ne ridicăm la luptă şi nu ne trimitem copiii să moară ca să vă deschidă vouă drumul de întoarcere. Nu putem avea încredere în voi. De unde să ştim noi că la prima problemă apărută n-o să fugiți iar, mai ales că acum aveți deja un loc asigurat în altă țară. Nu aveți nimic de pierdut. Nouă, în schimb, ni se poate distruge întreaga viață.

Domnul Shafaghi a intervenit gesticulând vehement:

— Crezi că eu n-aş fi putut să schimb culorile, să-mi las barbă şi să rămân în sistem, ba chiar să-mi sporesc de câteva ori averea în felul ăsta, la fel ca ei?

A arătat spre domnul Hamidi, care, roşu l-a față, i-a răspuns:

— Cine crezi că te-ar fi acceptat pe tine? S-a întors spre Mohsen şi a continuat: Mai bine c-au plecat. Cine are nevoie de ei? De câte ori prind programele lor idioate la televizor, îmi spun „Slavă Domnului c-a fost revoluția şi-am scăpat de ei!”.

— Sunt de acord. Dacă au plecat, asta e. Să le fie de bine. Dar acum vin cu pretenții, aici e durerea!

Vacarmul a cuprins întreaga încăpere. Toți țipau, de parcă cel care striga mai tare ar fi avut dreptate. Nu se mai înțelegea ce spun, auzeam doar frânturi de propoziții, risipite în aer.

— Îşi văd doar de-ale lor, beau whisky, merg în cluburi şi dansează, iar apoi ne impun nouă cum să ne trăim viața!

— Zău aşa, în Iran trageți la măsea mai mult decât noi! Iar alcoolul nu e nimic, mulți au vicii şi mai mari. Toată lumea care se întoarce din Iran povesteşte că a fost în fiecare seară la petreceri unde s-a consumat alcool. Şi nu e vorba de băuturi uşoare, rachiul vostru poate adormi şi-un taur!

— Ce să mai spunem de droguri! Toți tinerii sunt dependenți, complet sau aproape, şi fumează mereu haşiş sau iarbă.

— Se zice că mai nou e la modă să se fumeze narghilea şi tot soiul de prostii de care nici n-am auzit.

— Pesemne copiii de-acolo sunt toți sfinți! De unde credeți că vin toate drogurile astea?

— Nu se poate trăi într-o țară în care drepturile omului sunt călcate în picioare, unde poți fi arestat pentru un singur cuvințel, unde închisorile gem de oameni a căror singură vină este că au gândit altfel şi au spus ce cred!

— Felicitări că trăiți în țara libertății, unde vă sunt controlate telefoanele mobile, vă sunt deschise scrisorile, aveți închisori secrete, iar guvernanții apără răspicat şi pe față tortura! Acolo se poate trăi?

— Parcă la voi n-ar fi tortură! Pesemne deținuții se oferă voluntar să dea mărturii false pentru a putea fi executați! Sau dau de bunăvoie cu capul de tot felul de obiecte până mor!

— E atâta nesiguranță, încât nu poți organiza nici măcar o nuntă restrânsă în familie la tine acasă.

— Ce nuntă? Păi tinerii sunt arestați şi la o mică adunare de zece, douăsprezece persoane!

— În America voastră, cu care vă tot lăudați, vă e teamă să ieşiți din casă după opt seara.

— Oricine poate avea arme de foc, chiar şi elevii, când încep să se certe, pot scoate arma să-şi omoare colegii şi profesorii!

*

Am auzit strigătul mamei, printre celelalte voci. M-am întors în direcția ei – se învinețise la față şi respira greu. M-am repezit îngrozită spre ea, răsturnându-mi scaunul din cauza mişcării bruşte.

— Linişte! am ţipat. N-aveţi de gând să vă opriţi până n-o omorâţi?

Cred că am ridicat glasul foarte tare, pentru că vacarmul furibund s-a stins şi s-a lăsat o linişte grea. Toate privirile s-au aţintit asupra mamei. După câteva clipe, au început toţi să forfotească. Unchiul Mohammad şi-a adus trusa medicală, mătuşa Maryam a început să pregătească obişnuitul sirop. Mătuşa Mahnaz a adus un pahar cu apă, s-a ghemuit lângă mama şi a stropit-o cu apă pe faţă. Mama respira sacadat, clipind foarte repede. Unchiul Mohammad a ridicat o seringă în dreptul lămpii şi i-a verificat conţinutul, apoi a scos o picătură prin vârful acului. Cu un ton autoritar, a început să dea dispoziţii:

— Afară! Goliţi camera. Dokhi, rămâi doar tu. Ridică-i mâneca.

Plecându-şi capetele, toţi au ieşit din încăpere. După puţin timp, mama şi-a recăpătat cunoştinţa şi a reînceput să respire normal.

— Cheamă-i pe Mohsen şi pe Mehdi, mi-a spus unchiul. Să vină să ne ajute s-o ducem sus, în patul ei, ca să se odihnească.

*

În casă se lăsase liniştea. Toți se duseseră în camerele lor.

M-am spălat pe dinți şi m-am întors. Mama plângea încetişor. Am îngenuncheat lângă patul ei.

— Mamă, te implor, încearcă să te linişteşti şi să adormi.

Mama a rostit cu greutate:

— Dacă se încaieră aşa cât timp sunt eu în viață, ce-o să fie după ce mor?

— N-a fost nimic serios, mamă, doar nişte ciondăneli, i se poate întâmpla oricui. Au gusturi şi păreri diferite şi, la urma urmei, trăiesc de foarte mulți ani în culturi diferite. E normal să nu se pună de acord.

— Tocmai diferențele astea transformă frații şi surorile în străini. Sunt sigură că se înțeleg mai bine şi sunt mai prietenoşi cu vecinii din țările lor decât unii cu alții.

— Acum încearcă să dormi. Nu te mai chinui singură. Îți promit că mâine totul va fi bine.

Nu credeam nici eu ce spun, dar mama a închis ochii. Am ieşit din cameră. Luminile de la parter erau stinse. Dintr-odată, parcă toată energia rămasă mi s-a scurs din corp. Am simțit că nu mă mai pot ține pe picioare şi m-am aşezat pe trepte. Îmi venea să plâng, deşi nu ştiam de ce. Mi-am luat jurnalul, care rămăsese jos, şi m-am întors în

cameră. După cum respira mama, mi-am dat seama că adormise deja. În lumina slabă a veiozei de pe noptieră, chipul îi părea şi mai îmbătrânit şi palid. Unchiul Mohammad a băgat capul pe uşă:

— Cum se simte?

— Doarme. Ce i-ai dat? Şi-a făcut foarte rapid efectul.

— Un calmant. Era foarte agitată. Dacă se trezeşte la noapte, cheamă-mă.

— Bine.

— Te las, atunci, noapte bună!

— Noapte bună!

*

Simțeam un miros neplăcut, rânced, umed, de transpirație, mizerie, puroi şi sânge. Pereții erau înalți şi fără ferestre. Din tavan atârna un bec mic. În mijlocul camerei, un copil scotea haine dintr-o valiză. Hainele se transformau în hârtie. Şase femei stăteau într-un colț al încăperii cu capetele lipite unele de altele, de parcă s-ar fi unit formând un singur cap uriaş în mijloc...

Foile de hârtie zburau în cercuri prin aer, iar copilul râdea bucuros. O siluetă întunecată a acoperit lumina. Speriat, copilul a alergat într-un colț. Capul uriaş s-a

separat în mai multe bucăți şi fiecare a început să scoată țipete asurzitoare. Corpurile alergau în jurul camerei, dar picioarele le dispăruseră...

Nu au picioare. Trebuie să le găsesc picioarele. Picioarele! Picioarele! Unde le sunt picioarele? Am dat la o parte o pătură murdară. Nu! Nu! Bucățile astea de carne roşie, neagră, galbenă nu sunt picioare. Miros îngrozitor, oribil. Un țipăt pornit din adâncul ființei mele mi-a rămas prins între dinți şi îmi bloca respirația. Deschideam şi închideam gura, asemenea unui peşte scos din apă care îşi petrece ultimele clipe de viață zbătându-se fără rost. În cap îmi răsuna ecoul straniu al unui zgomot foarte îndepărtat. Trebuie să fug, dar nu-mi pot mişca picioarele. Oricât încerc, nu mă pot sprijini pe picioare. Respirația mi se accelerează. Trebuie să plec. Îmi privesc picioarele, dar locul e gol! Nu am picioare! Oh, Doamne, ce s-a întâmplat cu picioarele mele? Tot ce-a rămas din ele e duhoarea care umple aerul. Nu am aer! Nu am aer! Mă sufoc. Nu am aer. Nu mai pot respira. Mor! Mor. Nu mai am aer.

*

Un lichid rece m-a stropit pe față. Am tresărit tare şi am început să tremur. Am deschis ochii dintr-odată, atât de

larg, încât am simțit că-mi sar din orbite. Cineva era în spatele meu şi mă susținea, încercând să mă aşeze. Am înghițit lichidul care mi-a fost pulverizat în gură, dat tot nu puteam respira. Cineva m-a lovit cu palma peste față şi mi-a spus să țip. Nu ştiu cum am reuşit să scot un țipăt înfiorător, care mi-a eliberat respirația înăbuşită. După alte câteva țipete, respirația mi s-a transformat în nişte gâfâieli zgomotoase. Nu-mi puteam opri lacrimile. Îmi tremura tot trupul. S-a auzit o voce care-mi spunea să plâng. M-am lipit de brațele care se întindeau spre mine şi am spus printre suspine:

— Nu aveau picioare! Picioarele le-au fost smulse. E vina mea, eu am făcut asta!

Nu reuşeam nicicum să mă stăpânesc, era ca şi cum altcineva ar fi vorbit cu vocea mea, nu aveam nici un control. Am simțit înțepătura acului de seringă. Vorbele incoerente care-mi ieşeau pe gură fără voia mea s-au transformat în şoapte. Am căzut pe pat fără vlagă. Aveam ochii deschişi, dar nu vedeam nimic. Nu ştiu cât timp am rămas în starea asta. Respirația mi-a revenit încet-încet la normal. Vocile care se auzeau în jurul meu au început să capete sens:

— Încă două atacuri ca ăsta şi ar putea muri.

— De-am fi avut un tub de oxigen!

— Trebuie rezolvată problema principală.

Am distins glasul slab şi temător al mamei:

— Pân-acum n-au fost aşa de intense, nici n-au durat atât de mult.

Vocile au început să se amestece iar, să se prelungească şi să se îngroaşe, ca o înregistrare audio cu încetinitorul. Şi-au pierdut sensul şi au început să plutească în întunericul de deasupra mea. Mi-am simțit corpul ca de plumb scufundându-se, înghițit de un vârtej adânc.

A opta zi

Am deschis cu greu ochii. Îmi simțeam pleoapele umflate. Am privit în jur. Nu eram în camera mea. Unde mă aflam? Îmi simțeam mintea golită, lipsită de orice gând sau emoție. Era ca şi cum capul mi-ar fi fost plin de aer, ca o minge. În încăpere nu mai era nimeni. Imaginile au început treptat să prindă contur. Mi-am întins brațele şi am dat la o parte draperiile grele. O lumină orbitoare m-a făcut să închid involuntar ochii. Ce sus era soarele! E dimineață? Amiază? M-am trezit din somnul de noapte sau dintr-un somn de după-amiază? Nu-mi aminteam nimic. M-am uitat la ceas. Cum adică două?! Evident că nu era noapte, dar nu putea fi nici două după-amiaza! Nu părea cu putință să fi dormit de seara până atunci. Sigur era stricat ceasul. Amorțită,

simțindu-mi în continuare capul greu, m-am dat jos din pat. M-a cuprins amețeala şi a trebuit să mă sprijin de perete ca să-mi recapăt echilibrul. Am făcut cu grijă câțiva paşi spre uşă, am deschis-o şi am ieşit din cameră. Văzut de sus, salonul de la parter părea mai familiar decât camera, astfel că imaginile amestecate şi tulburi au început treptat să devină mai clare, deşi erau încă tremurânde. Mătuşa Mahnaz ținea într-o mână capacul unei oale şi în cealaltă, o lingură. A suflat în lingură şi a gustat cu precauție din conținutul apetisant. A închis ochii, aşteptând câteva clipe, de parcă ar fi vrut să simtă gustul cu toată ființa. M-a cuprins o stare de slăbiciune – eram lihnită! Mătuşa a luat solnița, a pus nişte sare în lingură şi apoi a amestecat-o în oală. Lângă masa din bucătărie, mătuşa Maryam tăia frunzele de salată. Pe ceilalți nu-i vedeam nicăieri. M-am întors în camera mea. Nu mai eram aşa de amețită, dar ştiam că trebuie să fac un duş pentru a-mi reveni cu adevărat în simțiri. Am stat sub ploaia rece a duşului simțind cum îmi spală nu doar corpul, ci şi mintea. Aerul pe care-l simțisem până atunci în cap se risipea încet şi gândurile începeau din nou să prindă formă. Am auzit o bătaie în uşă, urmată de vocea mătuşii Maryam:

— Ce faci? Te-ai trezit?

Ce întrebare stupidă...

— Nu, mătuşă, încă dorm! Cât e ceasul?

— E trecut de două.

— Cum de-am dormit aşa de mult? De ce nu m-aţi trezit?

— Aveai mare nevoie de somn. Vrei să-ţi aduc ceva?

— Nu! Cobor eu imediat.

*

Bunica m-a îmbrăţişat.

— Ah, draga mea, era să mă omori de spaimă!

Unchiul Mohammad m-a strâns la piept şi m-a sărutat pe creştet. Mătuşile, care ţineau de capetele feţei de masă, mă priveau cu duioşie. Am vrut să le ajut.

— Nu trebuie să faci nimic! Mergi şi stai jos.

— Unde sunt ceilalţi?

— Mohsen şi ai lui au plecat în oraş la cumpărături. Ceilalţi sunt pe plajă. I-am strigat, vin şi ei imediat.

Cât am luat prânzul, toată lumea a vorbit domol, alegându-şi cuvintele cu grijă pentru a nu supăra pe nimeni. Se uitau pe furiş unii la alţii, ţinând mai mult ochii în farfurie. Păreau atât de stânjeniţi! Aveam impresia că abia aşteaptă fiecare să termine de mâncat pentru a scăpa din cameră. Vasele au fost strânse foarte rapid, iar somnul de după-amiază s-a dovedit un pretext foarte bun de fugă.

Michael s-a aşezat lângă mine.

— Tu de ce nu vii cu copiii afară? De ce stai mereu cu bătrânii?

— Păi, tinerii nu mă iau şi pe mine cu ei. Nu m-a invitat nimeni.

Sanaz s-a încruntat:

— Ţie nu-ţi place să stai cu noi. Eşti ca un om mare şi nu ne iei în serios, ne faci să ne fie ruşine. Am privit-o uimită. Oare cu câţi ani eram mai mare decât ea? Bun, atunci te invit acum. Vii cu noi pe plajă?

— Acum? Nu, sunt obosită... Nici mama nu se simte bine, vreau să stau cu ea.

— Poftim! a exclamat Siroos râzând forţat. Mereu găseşti scuze să nu vii cu noi, de-asta nu te chemăm şi pe tine.

Clătinând din cap, Michael a spus:

— Dependenţa asta de mama ta nu e ceva firesc. Poate eşti deprimată şi o foloseşti ca pretext să rămâi acasă.

Sanaz m-a tras de mână şi a insistat:

— Are grijă unchiul Mohammad de ea. Haideţi, doamnă, să mergem. O să-ţi facă bine să ieşi la aer.

Vremea era foarte plăcută. Am închis ochii şi m-am lăsat în voia brizei uşoare a mării. Sanaz şi Nader glumeau şi râdeau, Siroos îşi uitase rolul de băiat posac şi dificil şi se

alăturase hohotelor de râs. Copiii se alergau în jurul nostru. Unchiul Mehdi, care era mereu îngrijorat din cauza fiului său, a venit în fugă şi ne-a ajuns din urmă la jumătatea drumului.

După o vreme, Nader a spus:

— Eu mă simt foarte bine aici, dar nu înțeleg de ce sunt supărați ceilalți. De ce nu se înțeleg?

Siroos a răspuns:

— Ah, occidentalii ăştia sunt atât de plini de ei! Scuză-mă, unchiule Mehdi, dar nu vă ajunge nimeni cu prăjina la nas.

— Ce? a întrebat Michael confuz. Ce prăjină? Cum adică?

Văzându-i fața nedumerită, am izbucnit cu toții în râs.

— E o expresie. Adică prea vă dați importanță. Vă dați mari în fața noastră.

— Nu-i adevărat! Nu ne dăm mari. Vă invidiem.

Eu şi Siroos am pufnit în râs. Siroos a spus:

— Ți-am spus de la început că-i lipseşte o doagă!

— Doagă? Adică un fel de piesă?

— Exact!

— Dar nu-mi lipseşte nimic.

— Siroos, nu fi rău!

— Nu sunt rău. Ştie foarte bine ce vreau să spun. E singurul normal din toată şleahta!

— Mulțumesc pentru apreciere!

M-am întors spre unchiul Mehdi şi am spus:

— Scuze, unchiule Mehdi. Nu s-a referit la tine. Aşa vorbeşte el.

— Nu face nimic. Ne-am obişnuit. Până acum nu v-ați sfiit să ne spuneți verde-n față ce credeți despre noi.

Siroos şi-a plecat ruşinat capul.

— Tu eşti altfel decât ceilalți, unchiule. Semeni mai mult cu noi decât cu ei.

Sanaz l-a tras pe Nader de mână şi au luat-o înainte. Mi-a alunecat piciorul pe nisip şi m-am împleticit. Michael m-a prins de braț şi m-a întrebat îngrijorat:

— Ce s-a întâmplat? Ai obosit?

— Nu! Doar m-am împiedicat. Şi încă mi-e puțin somn.

— Ia uite cine vorbeşte! a protestat Siroos. Cum să-ți fie încă somn, ai dormit toată dimineața! Noi, săracii, ce să mai zicem? N-am pus geană pe geană toată noaptea din cauza ta!

— V-am trezit şi pe voi?

— Cred că i-ai trezit şi pe vecinii de vizavi! O luaseşi razna rău de tot!

Michael m-a întrebat cu blândețe:

— Ți se întâmplă când visezi?

— Nu sunt vise, pur şi simplu, sunt coşmaruri. Nu-ți poți imagina cât e de terifiant! Uneori nu pot să adorm de teama lor.

— Mergi la psiholog. Te ajută să lămureşti multe lucruri. Am fost şi eu.

— De ce?

— Crezi că eşti singura care are probleme? Şi eu am avut. Singura diferență între noi este că tu eşti înconjurată de oamenii ăştia care-şi fac griji pentru tine şi sunt acolo să te țină în brațe când te trezeşti. Eu eram singur, mic, slab, fără nici un sprijin. Ştii cum e?

— De ce erai singur? a întrebat mirat Siroos. Unde era tatăl tău?

— La spital. La serviciu. Cufundat în gândurile lui. Ocupat. Obosit. Şi el era singur.

— Dar parcă aveai bonă, nu?

— Am avut. O mulțime, de toate felurile! Dar, după ce-am mai crescut, de cele mai multe ori rămâneam singur acasă nopțile.

Ardeshir ne-a țâşnit în față cu o mască fioroasă. Am tresărit cu un țipăt scurt. Sanaz şi Nader s-au apropiat venind din spatele lui, purtau şi ei nişte măşti caraghioase

şi se ţineau de ghiduşii. Am râs de gesturile lor amuzante şi de propria noastră sperietură.

— Copii, hai să ne aşezăm aici! a spus Michael. Doriţi să consumăm o băutură răcoritoare?

Siroos l-a imitat glumeţ:

— Da, dorim să consumăm o băutură răcoritoare. Apoi a continuat râzând: Ce limbaj elevat are! Sigur e pe placul mătuşii Mahnaz!

M-am tolănit pe un scaun de nuiele şi mi-am întins braţele deasupra capului. O voce din străfundul conştiinţei m-a mustrat: „Nu-i frumos!”. Mi-am schimbat poziţia, punându-mi braţele pe lângă corp. Constrângerile astea pe care le am în minte nu mă lasă niciodată în pace... Nader şi Sanaz îşi ţineau în continuare măştile pe faţă.

— Nader, i-am spus pe un ton dojenitor, nu-i frumos! Ardeshir şi Sanaz sunt copii, nu-i duce mintea prea mult, dar tu ce scuză ai? Într-un an o să fii doctor!

Nader şi-a dat jos masca şi mi-a răspuns pe un ton grav:

— Ba Sanaz chiar are multă minte! Ştie să se bucure de viaţă. Voi, ceilalţi, parc-aţi fi... parc-aţi fi... Cum ai zis tu, Sanaz?

— Negri-n cerul-gurii!

— Aha, exact! Sunteţi toţi posaci... Nici nu-mi vine să cred cât eşti de tânără, chiar mai mică decât mine, pentru

că te porți mereu ca bunica. Căutați mereu probleme în lucruri care nici măcar nu vă privesc. Şi apoi vă şi mințiți unii pe ceilalți.

— Când am mințit? Suntem o familie, de ce să ne mințim unii pe alții?

— Nu ştiu de ce, dar aşa faceți. Nu ştiu exact când ați mințit, dar ştiu ce minciuni s-au spus despre mine.

— Ne-ai spus minciuni?

— Eu nu! Dar mamei îi place să vă mintă când vorbeşte despre noi. Nu ştiu de ce, dar toți părinții prietenilor mei iranieni au acelaşi obicei tâmpit.

— Cum adică?

— Îşi laudă exagerat copiii. Toți trebuie să ne facem medici sau ingineri. Vai de capul copilului care vrea să studieze altceva sau, Doamne fereşte, să nu meargă la facultate! Chiar înainte să plecăm, două prietene de-ale mamei au venit pe la noi plângând cu lacrimi de crocodil şi jelindu-l pe Farhad. M-am şi speriat, am crezut că a murit bietul Farhad. Dar nu... doar se lăsase de Medicină şi voia să dea la Arte! Când le-am întrebat care-i problema cu asta, am crezut c-o să mă strângă de gât!

Am pufnit toți în râs.

— Titlurile sunt totul, a spus Sanaz. Dă bine să spui că eşti doctor sau inginer, alte ocupații nu sunt aşa de

impresionante. Femeilor le place să-şi alinte soții spunând „dragul meu inginer” sau „scumpul meu doctor”.

Am mai glumit o vreme găsind tot felul de apelative pe care nevestele le-ar putea folosi pentru soții lor. Sanaz era într-adevăr foarte nostimă, nu mai puteam de râs.

Siroos, care rămăsese tăcut până atunci, s-a întors brusc spre Michael şi l-a întrebat:

— Chiar aşa, tu de ce nu lucrezi la NASA?

— La NASA? De unde până unde? N-are nici o legătură cu domeniul meu.

— Nu contează. Te-ar angaja doar pentru că eşti iranian. Toți copiii cunoştințelor noastre care au plecat din Iran în America au ajuns să lucreze la NASA.

Sanaz i-a continuat vorba:

— Păi pe alte planete se vorbeşte persana, aşa că NASA angajează pe oricine ştie persană.

Cred că în după-amiaza aceea am râs mai mult decât în toată viața mea, eram veselă şi mă amuzau chiar şi glumele nesărate. Briza mării ne învăluise cu totul. Am privit forfota oamenilor din jur. Nici unul nu-mi crea o stare de nelinişte, de ruşine, de teamă. Râsetele noastre gălăgioase n-au atras nici o privire mustrătoare. Toți îşi vedeau de treburile lor, fără să ne bage în seamă. Ce senzație minunată de libertate! Mi-am simțit părul fluturând în bătaia vântului, era ca şi

cum natura ar fi reuşit să mi se strecoare în adâncul ființei. Căldura soarelui, adierea răcoroasă a brizei şi mirosul sărat al mării m-au umplut de energie. Poate că asta înseamnă să fii tânăr. Nu voiam să mă întorc la vilă. Michael a propus să rămânem să luăm cina pe faleză.

Ne-am întors târziu în noapte, cu multă zarvă, în casa rece şi fără viață. Unchiul Mohsen şi Afsaneh se culcaseră de câteva ore. Mătuşa Maryam, îmbrăcată într-o cămaşă de noapte care-o făcea să semene cu o călugăriță, a întredeschis precaută uşa de la camera ei, cât să-şi poată lua copiii. Domnul Shafaghi ațipise în fața televizorului, iar mătuşa Mahnaz deretica prin bucătărie. Biata de ea, mereu îşi găsea ceva de lucru, deşi nu părea să-i facă plăcere. Mama şi unchiul Mohammad stăteau de vorbă pe terasă.

Odată cu sosirea noastră, s-au ridicat şi ei şi au urcat în camerele lor. Ne-am pregătit de culcare. Nu ştiu dacă a fost efectul medicamentelor din seara precedentă sau al după-amiezii plăcute pe care o petrecuserăm împreună, dar îmi simțeam pleoapele de plumb şi m-am cufundat imediat într-un somn adânc.

A noua zi

M-am trezit cu forțe proaspete. Mama încă dormea. M-am spălat, m-am îmbrăcat încet, fără zgomot, şi m-am strecurat din cameră. În camera de zi şi în bucătărie nu era nimeni. Am umplut ceainicul şi l-am pus pe foc.

Am descuiat încet uşa de la intrare şi am ieşit pe terasă, care fusese lăsată într-o mare dezordine. Am inspirat adânc aerul răcoros. Frunzele copacilor străluceau sub razele piezişe ale dimineții şi o adiere plăcută îmi mângâia pielea. Oare de ce nu mâncaserăm niciodată pe terasă, unde era atât de frumos? Ar fi fost o idee bună să invit pe toți să luăm micul dejun afară. Mi-am pus pe masă jurnalul şi m-am apucat de treabă, plină de avânt. Am terminat foarte repede de spălat pe jos, apoi am curățat masa şi am strâns scaunele. Nici nu mi-am dat seama când începusem să îngân o melodie în timp ce lucram. Am întins o față de masă şi am cules câteva flori din grădină. Am pregătit ceaiul şi am adus din casă vesela pentru micul dejun, împreună cu un pahar mare cu apă. Am pus florile în mijlocul mesei, care a căpătat dintr-odată un aspect foarte plăcut.

M-am aşezat apoi relaxată şi am început să-mi răsfoiesc jurnalul. În scurt timp, din casă au început să se audă zgomote, semn că lumea începea să se trezească. Mai întâi a apărut mătuşa Mahnaz. O vedeam pe fereastră cum se învârte prin bucătărie, uitându-se în toate părțile şi

încercând să descopere cine pregătise ceaiul. Când a dat cu ochii de mine, a ieşit pe terasă şi, văzând masa pregătită pentru micul dejun, a exclamat:

— Oh, ce frumos ai aranjat! Când te-ai trezit?

— Puțin mai devreme. M-am gândit că e păcat să nu profităm de vremea bună. Mi-ar plăcea ca azi să luăm cu toții micul dejun împreună.

A făcut o grimasă ca şi cum s-ar fi îndoit şi, ridicând din umeri, s-a întors în casă.

Mătuşa Maryam şi domnul Hamidi, gata îmbrăcați, îşi mânau grăbiți copiii spre ieşire. Nu m-au văzut nici pe mine, nici masa pregătită pentru micul dejun – părea că vor să fugă înainte să se trezească ceilalți. Când au ajuns la poartă, s-a iscat cearta. Copiii erau supărați şi refuzau cu îndărătnicie să meargă mai departe, sub pretextul că nu sunt gata de plecare. Am auzit vocea lui Somayeh:

— Nu vreau să vin, m-am săturat de atâtea cumpărături! Azi vreau să merg cu Sara pe plajă să facem castele de nisip.

Meysam a zis şi el revoltat:

— Nici eu nu merg. Unchiul Mehdi şi Michael au spus că ne duc la parcul acvatic. Nu merg cu voi!

Încercând să-şi păstreze calmul, domnul Hamidi le-a spus:

— Vă duc eu, am adresa.

— Nu, aşa n-o să fie distractiv! Vrem să mergem cu copiii. Singuri ne plictisim.

— Până acum o săptămână nici nu-i cunoşteaţi! a intervenit mătuşa Maryam. Apoi v-aţi tot luat la ceartă unii cu alţii. Cum se face că dintr-odată nu mai puteţi să vă distraţi fără ei?

— Ne-am împrietenit. Acum nu ne mai certăm.

Domnul Hamidi a spus cu un ton ferm:

— Aş prefera să veniţi cu mine. Nu pot să-mi las copiii pe mâna străinilor.

— Ce străini? a protestat mătuşa Maryam, cu voce tremurândă. Sunt surorile şi fraţii mei!

— Or fi, dar un om cu care nu ai absolut nimic în comun e mai rău decât un străin. Nu-l vreau pe Somayeh în preajma fetei lui Shafaghi, e o influenţă negativă.

Cu glas rugător, Somayeh a insistat:

— Nu, pe cuvânt că e o fată minunată! Şi mi-e milă de ea, îmi tot spune ce noroc că mama şi tatăl nostru sunt împreună şi avem o familie adevărată. Îi este foarte dor de mama ei.

*

Trebuia să fac ceva. Mi-am pus jurnalul deoparte, m-am ridicat şi, sprijinindu-mă de balustradă, am spus:

— Mătuşă Maryam, e gata micul dejun, haideți la masă! Mâncați ceva înainte să plecați.

Toți au tresărit şi s-au întors spre mine.

— Acolo erai?

— Da. E gata micul dejun.

— Noi o să mâncăm ceva în oraş.

— Atunci beți măcar un ceai cu noi. Copiilor sigur le e foame, nu-i aşa?

Înveselindu-se dintr-odată, Somayeh şi Meysam n-au scăpat ocazia şi au luat-o la fugă spre terasă.

— Da, mi-e foame! a strigat Meysam. Vreau micul dejun.

Mama a ieşit pe terasă ținându-l de braț pe unchiul Mohammad.

— Unde vă duceți, Maryam? Nu luați micul dejun? Ia uite ce frumos e aranjată masa!

Maryam şi domnul Hamidi păreau nehotărâți.

— Nu putem, a bâiguit mătuşa Maryam. Hamidi are treabă în oraş, vrem să plecăm cât mai devreme, să apucăm să terminăm tot ce-avem de făcut.

— E încă devreme, mamă! Nici nu s-au deschis magazinele. Haideți să luați micul dejun, vă rămâne destul timp pentru restul.

Mătuşa Mahnaz a apărut cu tava cu ceai, urmată de unchiul Mehdi, care aducea coşul cu pâine.

— Maryam, ai gustat din pâinea asta? a întrebat Mehdi. Seamănă cu pâinea noastră *barbari*.

Cei doi soți au pornit şovăielnic spre terasă. Mătuşa şi-a dat jos *chador*-ul, l-a împăturit în două şi l-a pus pe spătarul unui scaun. S-au aşezat apoi pe scaunele de-alături.

— Să-i cheme cineva şi pe Mohsen şi-ai lui! a spus mama. Nişte leneşi! Mereu se trezesc ultimii.

Odată cu sosirea gălăgioasă a celorlalți copii pe terasă, Somayeh şi Meysam li s-au alăturat, încercând să se piardă printre ei. Au venit apoi şi domnul Shafaghi, Michael şi familia unchiului Mohsen.

Aerul dimineții, somnul odihnitor din ajun, masa întinsă sub copacii înalți şi freamătul îndepărtat al valurilor creau o atmosferă de linişte şi pace care a reuşit să îmblânzească oarecum spiritele agitate. În timpul micului dejun, copiii s-au străduit în fel şi chip, cu tertipuri şi argumente mieroase, să-i convingă pe mătuşa Maryam şi domnul Hamidi să-i lase

pe Somayeh şi Meysam cu ei. Fără să mai încerce să-şi ascundă cunoştinţele de persană, Sara spunea stăruitor:

— Dacă nu vine Somayeh, nu mai merg nici eu! Lăsaţi-o, vă rog, să vină şi ea! Vă rog!

Meysam a continuat:

— Vrem să stăm împreună. Ce vină avem noi că voi nu vă suferiţi unii pe alţii? Voi vă certaţi tot timpul, dar noi suntem prieteni. Vrem să ne jucăm împreună.

Toţi au tăcut, cu privirile plecate, fără replică în faţa adevărului spus pe şleau. Mama a oftat adânc.

— Ar trebui să vă fie ruşine de copiii voştri. Mergeţi, dragilor, jucaţi-vă şi fiţi prieteni. Doar să aveţi grijă de voi!

Cei mici au înfulecat în grabă ultimele rămăşiţe de mâncare şi, cu chiote de bucurie, au luat-o la goană spre capătul celălalt al grădinii, de parcă voiau să se îndepărteze cât mai mult de cei mari şi de ranchiuna lor. Regăsindu-şi atitudinea de profesoară, mama i-a privit scrutător, pe rând, pe fiecare din copiii ei.

— Ăştia mici, care nu s-au mai văzut niciodată, s-au împrietenit şi au reuşit să-şi vorbească pe aceeaşi limbă. Cum se face că voi, care sunteţi fraţi şi surori, aţi ajuns să vă duşmăniţi aşa? Voiam să vă mai văd o dată pe toţi laolaltă, în bună înţelegere, ca să stau liniştită că vă aveţi unii pe alţii. Am încercat să nu mă amestec în certurile

voastre, ca să ajungeți singuri la o înțelegere. Dar totul a ieşit pe dos! Nu ați spus lucruri ce-ar fi trebuit spuse şi ați spus ce n-ar fi trebuit auzit. În loc să vă apropiați mai mult unii de alții, ați distrus şi relațiile pe care le aveați deja. Ați călcat în picioare toate regulile de bună-cuviință. În două zile ne întoarcem acasă. Cum o să vă luați rămas-bun? Cu ce sentimente o să vă despărțiți? Mai sunteți frați şi surori? Sau v-ați îngropat tot trecutul şi mergeți mai departe fiecare pe drumul lui, un drum care poate o să vă aducă într-o bună zi unul împotriva celuilalt, gata să vă omorâți între voi?

A oftat şi vocea a început să-i tremure.

— Ce-o să mai rămână din mine atunci? Căruia din voi o să-i fiu mamă atunci? Nu-mi dați de ales decât să mă rup în bucăți.

*

Am rămas toți tăcuți şi nemişcați, cu privirea-n pământ. Mătuşa Maryam a rupt tăcerea în cele din urmă:

— Nu e chiar aşa, mamă. O să fim frați mereu, orice-ar fi. Chiar dacă ne certăm. Cum e şi vorba aceea, chiar dacă frații se sfâşie între ei, sângele apă nu se face.

Mama a râs scurt, cu amărăciune.

— La ce bun, dacă frații se sfâşie între ei? Adică o să fiți duşmani toată viața şi-o să vă chinuiți unii pe alții, dar o să vă jeliți după moarte? Nu! Nu pentru asta am trudit, ca să cresc aşa copii. Vreau să vă susțineți unul pe altul, să vă acceptați, să vă ajutați la nevoie.

Domnul Hamidi a intervenit:

— Nu se poate să-i faci cu forța pe toți să aibă aceleaşi păreri, să se încadreze în acelaşi tipar.

— Păi nici nu vreau, că doar nu suntem din lut, să ne putem modela după aceeaşi formă. Dar putem să respectăm măcar convingerile şi părerile celorlalți, să încercăm să-i înțelegem şi pe ei, să ne punem în locul lor şi să privim şi din perspectiva asta. Şi uneori putem să ne dăm mâna şi să ne ajutăm unii pe alții. Nu crezi că e posibil?

Toată lumea a căzut pe gânduri şi s-a lăsat din nou tăcerea. După câteva clipe, domnul Shafaghi a luat cuvântul:

— Aveți dreptate. Cât timp avem cu toții intenții bune şi ne pasă de viitorul țării, diferențele nu mai contează şi putem să ne unim forțele.

Abia stăpânindu-se, domnul Hamidi a spus:

— Ai o logică impecabilă, domnule. Dacă ție îți pasă de țară şi ai intenții bune înseamnă că noi trebuie să-ți ținem hangul?

Toți au făcut gesturi exasperate, sătui de aceste discuții interminabile şi fără rost. Unchiul Mohammad a strâns din buze şi, lovind puternic cu pumnul în masă, a spus ferm:

— Nu începeți iar! Mie, unuia, mi-a ajuns până-n gât! O să vă pregătesc o cameră separată şi voi, experții în politică, n-aveți decât să vă certați acolo de dimineața până seara, până nu mai puteți! Dar nu vă mai permit să ne tocați nervii şi s-o aduceți pe mama în pragul infarctului!

Calm şi plin de sine, domnul Shafaghi a răspuns:

— Dar ce-am spus? Ea a zis că vrea să fim prieteni, să fim uniți. Perfect! Şi noi vrem acelaşi lucru. Dar, ca să ajungem la unitate, trebuie să avem aceleaşi idei şi convingeri.

Domnul Hamidi i-a tăiat vorba cu un râs nervos.

— Poftim! El acceptă prietenia şi înțelegerea doar dacă-i îmbrățişăm necondiționat punctele de vedere. Inteligentă mişcare! Vezi, mamă, cât e de egoist şi îngâmfat?

Mama a dat din cap cu aer filosofic şi a spus cu regret în glas:

— Da, e la fel ca tine. Intolerant, îngust la minte, inflexibil, neiertător, fără iubire în suflet. Vă e atât de uşor să vă jigniți unul pe celălalt, să vă acuzați reciproc de trădare, să vă duşmăniți, ați fi în stare chiar să-l

condamnați pe celălalt la moarte... Există o asemănare uimitoare între voi care mă sperie şi mă îngrijorează.

Shafaghi şi Hamidi au sărit amândoi ca arşi, de parcă li s-ar fi adus o insultă atât de gravă, încât nu o puteau suporta. Glasurile li s-au amestecat în proteste vehemente:

— Mă compari cu...

— Cum să fiu la fel ca...

Cu o furie nedisimulată, unchiul Mohammad a ridicat vocea:

— Ajunge! Nu mă interesează că unul e monarhist şi altul fundamentalist, că unul e moderat şi altul reformist, că unul e prooccidental şi altul tradiționalist! Mă deranjează că nu pot să comunic cu fratele meu, că nu ne putem înțelege unii pe alții, că între noi s-a căscat un hău. Ce s-a întâmplat cu dragostea fraternă? Problema mea e că nu vă mai recunosc, nu mai ştiu cine sunteți! Distanța în timp şi spațiu şi separarea îndelungată ne-au înstrăinat. Nu ştim prin ce-au trecut ceilalți, nu ne-am mai împărtăşit tristețile şi bucuriile. Asta e durerea mea cea mai mare, că legătura dintre noi s-a rupt, pentru că acum nu ne mai cunoaştem.

Chipul mamei s-a luminat dintr-odată şi l-a aprobat cu entuziasm:

— Bravo! Asta e! Am sperat că această călătorie ne va da prilejul să ne cunoaştem din nou. Dar ne-am dat seama că,

în afară de amintirile de acum treizeci de ani, nu mai avem nimic în comun. Au început minciunile şi exagerările, iar ruşinea şi neputința de a spune lucrurilor pe nume au luat forma discuțiilor politice. Ați aruncat cu acuzații şi insulte unii-n alții. În loc să vă acceptați şi să vă respectați, v-ați transformat în duşmani, v-ați întors unii împotriva celorlalți. Nu pot să plec acasă cât persistă neînțelegerile astea, nu pot răbda să ştiu că au rămas atâtea probleme nerezolvate între voi. Dacă mai aveți o fărâmă de iubire şi respect pentru mama voastră, atunci o să petreceți cele două zile rămase încercând să vă rezolvați problemele şi să mă trimiteți acasă cu sufletul împăcat. Dar asta nu se poate nici cu forța, nici cu false politețuri, nici cu ifose şi nici măcar trecând sub tăcere din respect anumite lucruri. Trebuie să vorbiți deschis, față-n față. Atât cât mai aveți ocazia, trebuie să ajungeți să vă cunoaşteți din nou unii pe ceilalți. Doar aşa veți ajunge la înțelegere, afecțiune şi compasiune unii față de ceilalți. Ăsta e programul pe ziua de azi.

Domnul Shafaghi avea o expresie consternată, de parcă nu ar fi înțeles ce alte subiecte de discuție se mai pot găsi în afară de politică. S-a uitat la ceas şi a spus:

— Dar eu am o întâlnire, trebuie să merg în oraş.

— Dumneata poți să pleci. M-am referit doar la cei care sunt frați şi surori. Nu vrem să te încurcăm.

De parcă ar fi aşteptat tocmai acest pretext, domnul Hamidi s-a ridicat şi a spus ursuz:

— Atunci nici prezența mea nu este necesară. Cu permisiunea voastră, nu vă mai deranjez.

Fără să aştepte un răspuns, s-a îndreptat spre uşă. Cu un zâmbet ghiduş, Sanaz s-a întors spre mine şi mi-a spus:

— Ce bine, au plecat cocoşii de luptă!

Mi-am muşcat buzele ca să nu pufnesc în râs, în timp ce ceilalți au admonestat-o prin tăcere, cu fețe încruntate. Sanaz s-a fâstâcit şi a lăsat capul în jos. Toți ochii s-au ațintit apoi spre mătuşa Mahnaz şi mătuşa Maryam şi le-am zâmbit ruşinată, ridicând din umeri, în semn de scuză. Mătuşile au schimbat câteva priviri, cu un zâmbet imperceptibil care în cele din urmă s-a transformat într-un râs în toată regula. Am răsuflat cu toții uşurați – era evident că se bucură şi ele de plecarea soților lor îndărătnici.

*

Ne-am pus grăbiți pe treabă. Apatia de acum o oră făcuse loc unui freamăt vioi. Am strâns împreună masa şi am spălat vasele. Unchiul Mohammad a spus:

— Nu vă bateți capul cu prânzul. O să mergem la restaurantul de pe ponton. Luați-vă haine comode şi haideți să stăm de vorbă. Eu, unul, am multe de zis.

Eram toți curioşi şi nerăbdători. Mama s-a aşezat pe canapea, iar ceilalți şi-au tras scaune şi fotolii şi au format un semicerc mare în jurul ei. Eu am rămas aşezată la masa din bucătărie, preferând să privesc de la distanță. Voiam să-i pot vedea pe toți în acelaşi timp. Mi-am deschis jurnalul, sorbind cuvintele unchiului Mohammad.

*

— Abia împlinisem nouăsprezece ani. Până atunci, nu petrecusem nici măcar o singură noapte departe de casă. Cea mai lungă călătorie pe care o făcusem fusese până la Qom[9]. Ştiam doar engleza învățată la şcoală, adică puțin mai mult decât nimic. După multe ore de zbor cu un avion rablagit, am ajuns în State în zorii unei zile friguroase. Când am pus piciorul pe pământ, am încremenit. Parcă ajunsesem pe altă planetă. Simțeam teama şi singurătatea până în măduva oaselor. Dacă aş fi putut, m-aş fi întors în clipa aia. Aveam nevoie de familia mea. Am privit îngrozit în jur, sperând să găsesc un chip familiar. Am ciulit urechile,

[9] Oraş situat la 140 de kilometri de Teheran.

încercând să deslușesc măcar un cuvânt cunoscut. Pe vremea aceea rar se întâmpla să dai peste iranieni în străinătate. Îl căutam disperat pe Abdolreza, un cumnat al unchiului care ar fi trebuit să vină după mine, dar nu era nicăieri. Mi-am târât cu greu geamantanele uriașe până la ieșirea din aeroport. Acolo m-am așezat pe jos, întrebându-mă cum a putut tata să mă trimită atât de departe așa, pe nepregătite. El ținea morțiș să mă fac medic și recunosc că nu mă străduisem prea tare să iau examenul de admitere în Iran, pentru că știam că mă va trimite în State dacă nu voi intra la facultate acolo. America îmi părea atunci un vis minunat. Acum însă îl învinovățeam pentru singurătatea care mă copleșea și mă gândeam că poate își dorise să scape de mine, de fapt.

Am tremurat toată ziua acolo, înfometat și însetat, privind oamenii care se perindau pe lângă mine. Nu știu câte ore am stat. Spre seară, a apărut un polițist și mi-a spus ceva, dar nu am înțeles nici un cuvințel, era ca și cum nu aș fi auzit în viața mea limba engleză. Am avut cel puțin prezența de spirit să caut în bagaje adresa și numărul de telefon al lui Abdolreza și să i le arăt polițistului. Am mers la postul de poliție din aeroport și l-au sunat de acolo să vină după mine. Am înțeles doar că nu primise la timp telegrama pe care i-o trimisesem, că era în alt oraș și că va mai dura

puțin. Am stat două zile într-o cameră murdară şi umedă de hotel la marginea oraşului. Am avut noroc că n-am pățit nimic şi că nu mi s-a furat mia de dolari pe care mama mi-o cususe în buzunarul interior de la cămaşă – erau toți banii pe care-i aveam. Noaptea stăteam ghemuit, strângându-mi genunchii cu brațele şi plângând ca un copil. Aveam în fața ochilor casa părintească, veselă, caldă, plină de forfotă şi simțeam parcă mirosul îmbietor al mâncării gătite de mama. Abia plecat, îmi era deja cumplit de dor de certurile cu Mohsen şi Habib, de cum făcea Mahnaz militărie cu noi, de bunătatea lui Maryam, de glumele copilăroase ale lui Mohsen. Îi invidiam pe fiecare dintre ei. Au fost cele mai lungi două zile din viața mea. Într-un final a venit Abdolreza şi m-a dus acasă. Încet-încet, lucrurile au început să se aşeze. M-am înscris la un curs de engleză, apoi la facultate, însă banii pe care mi-i trimitea tata nu erau de ajuns. Mereu l-am considerat un om de succes, cu serviciu bun şi salariu mare. Acasă nu duceam lipsă de nimic, aşa că nu înțelegeam de ce mă pusese într-o situație atât de dificilă. Eram nevoit să muncesc. Eu, care acasă nu mişcam un deget, acum spălam vase şi măturam podeaua într-un restaurant până târziu în noapte. La facultate mi-era foarte greu să învăț într-o limbă străină, eram mereu cu nasul în dicționar. Luam note mici, munceam prea mult. Nesiguranța

şi teama de eşec mi-au mâncat toată tinerețea. Mi-am plâns de milă când am aflat că Mohsen a intrat la facultate în Shiraz, că toată familia l-a însoțit acolo să-l ajute să-şi găsească o locuință, că stătea în regim de pensiune şi avea mesele asigurate, că putea să vină acasă în fiecare vacanță. Nu uitați că pe-atunci nici măcar nu aveam telefon, abia dacă reuşeam să sun în Iran o dată, de două ori pe an, iar scrisorile ajungeau după foarte mult timp. Zi de zi, distanța dintre noi era tot mai mare.

Până la urmă m-am acomodat. Am ajuns să vorbesc foarte bine engleza şi mi-era mai uşor la facultate. Am început să observ şi lucrurile frumoase din jur. Mi-am făcut prieteni. Am învățat să mă bucur de toate posibilitățile şi avantajele de acolo şi nu-mi mai puteam imagina viața fără aceste facilități, mă întrebam cum trăisem fără ele pân-atunci. Uneori chiar mă simțeam acasă. A început să-mi meargă bine. M-am îndrăgostit. M-am căsătorit. Caroline mă accepta aşa cum sunt şi mă completa. Ni s-a născut un copil. În perioada aia abia dacă mă mai gândeam la Iran. Caroline era cea care-mi amintea să-mi sun familia. Desigur, plănuiam să mergem din nou în Iran după ce îmi terminam rezidențiatul. La vremea aia, majoritatea iranienilor nu prea erau interesați să rămână în State. Caroline începuse să învețe persana şi era chiar mai

entuziasmată decât mine la gândul că vom reveni, mai ales că îi plăcuse foarte mult în Iran, atunci când am venit în vizită două luni şi aţi primit-o cu atâta căldură. Eu însă nu mă grăbeam. Au fost cei mai frumoşi ani din viaţa mea. Cu toate astea, ori de câte ori aveam o problemă sau auzeam vreo veste proastă din Iran, mă întorceam acasă cu toată fiinţa mea. Mă simţeam din nou ca atunci, în prima zi. Uneori mă apuca dorul de casă pe nesimţite, doar de la un sunet, o melodie, un miros sau un cuvânt.

În ziua când am înţeles că nu mai există nici o speranţă pentru Caroline şi că o voi pierde în scurt timp aproape că mi-am pierdut minţile. Rătăceam de nebun pe străzi. Aş fi vrut să-mi pot pune capul pe umărul mamei şi să plâng. Aveam nevoie de apropiaţi, de oameni cu care să vorbesc aceeaşi limbă. Aveam o mulţime de amici şi cunoştinţe, dar la ce bun? Aveam nevoie de familie, de ajutor, de susţinere, aveam nevoie de cineva care să mă asculte şi să vorbească cu mine. Scăpasem din mână frâiele vieţii şi aveam nevoie de cineva care să le ţină până îmi revin. Aveam nevoie de cineva care să aibă grijă de copilul meu. Până la urmă l-am trimis la mama lui Caroline, dar era şi ea răpusă de durere, ştiam nu doar că nu-l va ajuta pe Michael, ci chiar îl va demoraliza şi mai mult. M-a cuprins iar un sentiment

insuportabil de singurătate şi mi-am dat seama cât de puțin mă adaptasem, de fapt, la noul mediu.

Mama a intervenit:

— Era bine dacă-l luai chiar atunci de mână pe Michael şi vă întorceați în Iran.

— Asta ar fi trebuit să fac, dar nu aveam puterea de a lua decizii. Pierdusem controlul asupra vieții mele. Ceva din adâncul ființei mă împingea, fără putință de împotrivire, să muncesc ca un nebun, iar în timpul liber, să beau tot ca nebunul.

— Mai bine că n-ai venit atunci, a spus unchiul Mohsen. Era în timpul războiului şi al bombardamentelor. Nici un om întreg la minte nu ar fi plecat din State ca să vină în mijlocul pericolului. Tragedia morții unui partener de viață poate lovi pe oricine şi oriunde, iar durerea e la fel de greu de suportat oriunde te-ai afla. Nu s-ar fi schimbat mare lucru dacă ai fi fost în Iran.

S-a lăsat liniştea. Ne gândeam cu toții ce-ar fi fost mai bine să facă unchiul Mohammad. Acesta a clătinat din cap, şi-a lăsat în jos colțurile gurii şi apoi a continuat:

— Nu ştiu. Poate ai dreptate. Ştiu doar că, dacă n-aş fi fost atât de singur, acei trei ani de criză şi depresie ar fi durat mai puțin şi m-aş fi întors mai repede la viața normală. Dar cel mai ciudat lucru a fost efectul pe care l-a

avut moartea tatei asupra mea. Eram om în toată firea, ştiam că tata a îmbătrânit. Mai mult, ca medic, eram obişnuit cu moartea, era un fenomen pe care învăţasem să-l accept. Cu toate astea, nu-l vedeam bătrân, rămăsesem cu imaginea unui om în putere, plin de viaţă şi capabil de orice. Când vorbeaţi despre boala lui, era ca şi cum aţi fi vorbit despre unul din pacienţii mei. Auzeam ce spuneţi, dar nu înţelegeam cu adevărat că pacientul ăla e tatăl meu, de fapt.

În ziua aceea, când am sunat să văd ce mai faceţi şi am auzit ţipetele mamei, am înlemnit. Mi-a scăpat receptorul din mână. Nu ştiam ce să fac. Tatăl meu murise şi trebuia să fac ceva, dar nu ştiam ce. M-am întrebat: „Trebuie să anunţ pe cineva? Nu, pe nimeni... Trebuie să merg la cimitir? Păi e înmormântat în cealaltă parte a lumii...". Mă simţeam iar singur şi dezrădăcinat, în derivă, mă zbăteam în mintea mea încercând să mă agăţ de ceva. M-am plimbat toată ziua, fără să ştiu unde mă aflu. Nici nu vă daţi seama cât de folositoare sunt înmormântările tradiţionale, pline de lume, bocete şi vaiete. Tristeţea mă apăsa de parcă pe umeri aş fi dus un munte, de care nu mă puteam debarasa. Lacrimile care mi se prelingeau în linişte pe obraji nu erau de-ajuns pentru a mă elibera de povara pe care o aveam pe suflet. Doliul şi durerea în singurătate m-au adus în pragul nebuniei.

Cu o expresie îngândurată şi vorbind parcă pentru sine, fără urmă de mustrare în glas, unchiul Mohsen a spus:

— Măcar ai fost scutit de toată agitația, de responsabilitățile legate de înmormântare, de primirea musafirilor timp de o săptămână, zi şi noapte, de teama că poate ceremoniile nu sunt pe măsura respectului cuvenit răposatului, de grija de a le da explicații celor care se lamentau că au fost lăsați pe dinafară sau veneau cu alte mii de mărunțişuri stupide care nu te lasă să plângi în voie. În acele zile tânjeam după o oră de singurătate, în care să uit de responsabilități şi să jelesc în pace, să pot asculta „Shod Khazan", melodia preferată a tatei, şi să plâng.

— Îmi pare rău că nu înțelegi ce noroc ai avut. Tu sufereai că ți-ai pierdut tatăl, dar eu aveam o mulțime de alte regrete, pe lângă moartea lui, cum ar fi mâhnirea că am pierdut atâția ani în care aş fi putut să-i fiu alături. Îmi recitam în minte versurile „Dar ce-a făcut băiatul pentru tine?/ Nimic, nimic / Singur... / Bolnav / Sperând pentru ceilalți / Într-o zi a venit ştirea / Vino, s-a terminat...". Mă simțeam atât de vinovat că nu am făcut nimic pentru el, încât simțeam că o să-mi pierd mințile. Mi-aş fi dorit să fiu o zi, doar o zi în locul tău, să pot face măcar puțin din tot ce-ai făcut tu pentru el în timpul vieții şi după ce-a murit.

Poate aş fi simțit atunci măcar o fărâmă de mulțumire care mi-ar mai fi alinat durerea.

— Ciudat! În vremurile alea grele, eu îmi doream să fiu în locul tău. N-o să uit niciodată ziua când l-am dus pe tata la spital pentru operația la prostată. Deşi mă ocupasem de toate din timp, a trebuit să aşteptăm două zile întregi pe holurile spitalului pentru că nu era nici un pat liber. Tata se chinuia din cauza sondei şi, oricât a încercat să reziste, până la urmă a fost nevoit să se întindă pe hol sub privirile pline de milă ale trecătorilor. Era în timpul războiului, spitalul gemea de răniți. Am vorbit cu toată lumea din spital, le-am explicat că avem toate aprobările pentru internare şi trebuie operat de urgență. Mi se răspundea că sunt prea mulți răniți, că tata e bătrân şi au atâția tineri în stare mult mai gravă... Țipam la ei că nu se poate să-l lăsăm să sufere doar pentru că e bătrân. Am încercat să rezolv cu pile, la alte spitale, dar medicul lui mi-a spus că e zadarnic, că dacă la cel mai scump şi bun spital din oraş nu sunt locuri înseamnă că la celelalte e şi mai rău. Aşa că am rămas acolo, aşteptând să se elibereze un pat. Nu-ți poți imagina prin ce-am trecut...

Afsaneh a intervenit:

— Şi ce-a fost mai rău încă nu trecuse. După operație l-au externat prea repede şi a făcut hemoragie, i se blocase

sonda. Avea dureri cumplite, am mers din nou la spital în miez de noapte, dar nu aveau soluție pentru perfuzie.

— Vai, ce noapte îngrozitoare! a spus unchiul Mohsen, clătinând din cap. Țipa şi se zvârcolea de durere, iar eu alergam dintr-o parte în alta a oraşului.

O cută adâncă s-a format între sprâncenele unchiului Mohammad.

— Vrei să spui că nu aveau în tot spitalul soluție pentru perfuzie? a întrebat uimit.

— Ştiu că pentru tine e greu de crezut aşa ceva, dar nu, n-aveau. Era război, nu se găsea nimic. A trebuit să facem noi rost chiar şi de firele de sutură! Uneori mă întreb cum am supraviețuit.

— Şi ce-ați făcut până la urmă?

— Am sunat acasă la doctorul Arbashahi, era prieten cu tata, se întâlneau duminica, mai ştii? În fine, el avea acasă o perfuzie şi, aşa de bătrân cum era, a venit să ne-o aducă. Am avut mare noroc de data asta, medicul de gardă îi fusese student şi a intervenit pentru noi, a mai făcut rost de o perfuzie din sala de operație, pentru că ce ne adusese doctorul Arbashahi nu era de ajuns. Până la urmă au deblocat sonda şi durerea s-a mai potolit, dar nu ştii cât am pătimit în noaptea aceea! I-am spus lui Afsaneh: „La ce bun că fratele nostru e doctor? Unde e prințul moştenitor să

vadă ce îndurăm aici? Bravo lui, se bucură de viaţă în cel mai bun loc din lume!”. Îmi crăpa inima de invidie!

*

Unchiul Mohammad s-a înroşit la faţă şi a plecat capul, fără să spună nimic. Arăta ruşinat şi stânjenit, ca un şcolar prins cu o greşeală. Unchiului Mohsen i s-a făcut milă de el şi a spus domol, cu glas împăciuitor:

— N-am vrut să te dojenesc. Ţi-am spus toate astea doar ca să-ţi dai seama că ar trebui să fii recunoscător că n-ai fost acolo şi n-ai văzut prin ce-am trecut.

— Nu, frăţioare, aş vrea să fi fost şi să fi văzut. E mai bine să arzi în flăcări decât să stai pe margine şi să-i vezi pe cei dragi arzând.

— Fii rezonabil! La ce bun să intri şi tu în foc?

— Poate că e raţional ce spui. Dar cum ai putea să-i vezi pe cei dragi arzând şi să fii recunoscător că nu eşti şi tu cu ei? Dacă te-ai simţi doar o clipă recunoscător pentru aşa ceva, mustrările de conştiinţă te-ar chinui tot restul vieţii atât de tare, încât ţi-ai dori să mori numai ca să scapi de chin.

— Era bine dacă veneai, ne-ar fi fost mai uşor.

— Asta mă macină şi pe mine, că n-am fost acolo atunci când ar fi trebuit. Îmi găseam o sumedenie de pretexte să nu vin – nu aveam concediu, riscam să-mi pierd postul, mi-era teamă de război, de situația din țară, pe care ştirile de la noi o înfățişau într-o lumină foarte sumbră... şi mii de alte scuze care-mi păreau foarte rezonabile la momentul respectiv, dar cărora nu le mai văd sensul acum. Îmi doresc să fi fost în locul tău. Ți-aş lua eu toate greutățile prin care ai trecut în schimbul unei conştiințe împăcate. Mai erau nişte versuri, nu ştiu cine le-a scris, care îmi răsunau mereu în minte: „Ah, patrie iubită, ce uşor te-am pierdut / O clipă doar aş vrea să te mai pot atinge”. O clipă, doar o clipă aş fi vrut să mă întorc, de parcă atât mi-ar fi fost de-ajuns ca să răscumpăr toată absența din sânul familiei şi iubirea pierdută. Pe măsură ce îmbătrânesc, simt tot mai tare această lipsă.

Cei doi frați s-au privit cu ochii împăienjeniți de lacrimi. Îmi erau foarte dragi în acel moment. Ce bine semănau unul cu celălalt!

Mătuşa Mahnaz a clătinat din cap, părea că un gând nu-i dă pace. A spus pe un ton grav:

— Eu nu am mustrări de conştiință. Am vrut să mă întorc, dar n-au vrut ei, nu m-au lăsat. Simt că am fost înşelată. Mi-am irosit tinerețea şi am trecut prin multe

greutăți. Credeți că mi-a fost uşor? Eram soție de general, trăiam în puf, nu-mi lipsea nimic. În anul ăla, ca în fiecare vară, am plecat din țară într-o scurtă vacanță, cu două valize şi ceva bani, fără să-mi treacă o clipă prin minte că va fi un drum fără întoarcere. Sattari mi-a spus că situația s-a agravat pe neaşteptate şi ar fi mai bine să rămân la Paris până se limpezesc lucrurile. L-am întrebat cât timp să mai rămân, i-am spus că nu mai am bani... A zis că o să-mi trimită bani şi că, dacă lucrurile nu se liniştesc, o să vândă casa şi tot ce-avem şi o să vină şi el. Dar deja era prea târziu. N-a mai apucat să-mi trimită nici un ban. Nici acum nu pot pricepe de ce-am pățit aşa ceva. De ce ni s-au confiscat toate bunurile. Pe Sattari nu-l interesa câtuşi de puțin politica, era doar un militar care executa ordinele superiorilor. Era mai preocupat de muzică, de poezie şi de bucuriile vieții decât de politică. Mereu îl întrebam cum de s-a hotărât să intre în armată cu aşa suflet de artist. Am trecut prin momente grele, chinuitoare. Nu vă puteți imagina cum e să te trezeşti dintr-odată singură, după ce ani de zile te-ai bazat pe susținerea soțului. O vreme nici nu am crezut că a murit, îl tot aşteptam să vină. Durerea pierderii lui, lipsa de bani, exilul într-un loc unde abia vorbeam limba, teama pentru ziua de mâine, lipsa de sprijin, responsabilitatea a doi copii, toate m-au dărâmat.

Nu vă puteți închipui ce-a fost în sufletul meu! Nimeni nu mi-a venit în ajutor şi cel mai mult m-a durut atitudinea voastră. V-ați purtat de parcă execuția lui Sattari ar fi fost justificată. Simțeam că nu-mi sunteți alături, cum ar fi trebuit.

Mama i-a confirmat oarecum presupunerile:

— Draga mea, de-ai şti ce-au spus despre el, de câte crime şi hoții l-au acuzat! N-am vrut să te necăjim cu asta, n-am vrut să-ți fie ruşine. Eu şi tatăl tău eram copleşiți de tristețe. Tatăl tău îşi reproşa că te-a lăsat să te măriți cu el.

— Şi-ați crezut tot ce-au spus despre el? Pesemne că aveam şi o cameră de tortură în pivniță! Bietul Sattari! Păi nu l-ați cunoscut? Nu v-a tratat mereu cu bunătate şi respect? Ştiu că tata nu l-a plăcut niciodată. Îmi amintesc când a venit să mă ceară şi tata mi-a spus că, pe lângă că e prea bătrân pentru mine, îl deranjează faptul că e militar. Mi-a spus că militarii sunt aspri, violenți, lipsiți de rațiune şi îşi conduc casa de parc-ar fi o cazarmă. Pentru el, toți militarii erau ca ofițerul ăla care-l lovise în tinerețe, în timpul armatei. I-am spus că Sattari e, de fapt, un om bun, sensibil, că iubeşte muzica şi poezia şi chiar cântă la tar. Tata a făcut ochii mari, nu i-a venit să creadă. Voi n-ați înțeles niciodată că l-am iubit. Credeați că m-au atras uniforma, aerul impozant, autoritatea lui. Nu l-ați cunoscut

niciodată cu adevărat. Şi apoi aţi crezut toate minciunile care s-au spus despre el. N-am să vă iert niciodată pentru asta!

— Eram derutaţi. Peste tot domnea haosul. Au zis că există acte şi dovezi ale crimelor pe care le-a comis. Noi nu ştiam cine are dreptate şi cine nu. Eram doar recunoscători că tu şi copiii sunteţi în siguranţă şi aveţi o situaţie bună.

— O situaţie bună? Cum aşa? Toată viaţa mea avusesem menajere şi servitori, iar acum ajunsesem să spăl vase şi să frec podele! Locuiam într-o cameră mică, jegoasă şi plină de igrasie şi trăiam de pe-o zi pe alta! Şi nici aşa n-am fi supravieţuit fără ajutorul lui Mohammad. Eram distrusă fizic şi psihic, dar trebuia să muncesc pentru copiii mei.

Mama a întrebat mirată:

— Dar ce s-a întâmplat cu banii pe care i-a scos Sattari din ţară?

— Ce bani? Nu aveam deloc bani în străinătate. Toată averea noastră era în Iran: casa din Teheran, vila din nord, terenul din Shahrak-e Gharb, maşinile... şi toate au fost confiscate! Într-o singură zi am căzut de pe culme în prăpastie.

— Dar mi-ai spus odată că ai cont bancar în străinătate.

— Aşa e, aveam un cont în care Sattari punea bani când călătoream, însă doar atât cât să-mi ajungă în vacanță. Ați crezut că am un cont doldora de bani?

— Păi... da!

O priveam toți stupefiați. Oare cum se descurcase toți anii aceştia? Era prima dată când mă gândeam la asta.

După câteva clipe de tăcere, a continuat cu un nod în gât:

— Vă amintiți că bunica se ruga uneori ca cei dragi să nu cunoască niciodată umilința şi obida? Ei bine, eu le-am cunoscut pe pielea mea. Nu vă puteți închipui ce greu mi-a fost.

— De ce nu ai venit acasă? Tatăl tău era încă în viață. Deşi se pensionase şi eram cam strâmtorați pe-atunci, nu muream de foame, ne-am fi descurcat împreună.

— Ha! Cum să mă întorc? Nu, mamă, pentru mine nu mai exista cale de întoarcere. Ştirile din Iran erau înfiorătoare şi oamenii fugeau în valuri din țară. Să mă întorc unde? În ce casă, la ce viață? Să mă întorc ca să stau cu mâna întinsă, cerşind de la cunoştințe şi străini? Cum poți să spui aşa ceva?

— Păi nu ar fi fost mai bine decât spălatul vaselor şi tot ce îndurai dincolo? Nu ți-ar fi fost mai uşor să-ți găseşti de lucru în țara ta?

— Cine ar fi angajat văduva unui general executat? Chiar am primit o scrisoare de la birou, prin intermediul lui Farideh, în care eram informată că fusesem concediată, sau, cum spuneau ei, „epurată”. Cel puțin acolo nu mă cunoştea nimeni. Puteam să-mi iau orice slujbă fără să dau socoteală nimănui. În Iran ar fi fost imposibil. Nici voi nu ați fi suportat toate lucrurile care s-ar fi spus despre mine. Nu puteți înțelege starea mea de atunci. Detestam orice lucru legat de țara voastră. Îi uram pe toți cei care au stat cu mâinile-n sân la moartea soțului meu, chiar şi pe voi pentru că ați crezut ce s-a spus despre el. Vă vedeam pe toți vinovați. Aveam sufletul plin de ură. Când auzeam ştiri despre război şi despre lipsurile cu care vă confruntați, îmi spuneam, chiar fără să vreau, că vă meritați soarta. Asta mă mai răcorea puțin, dar tot nu-mi uşura suferința. Totul în jurul meu era negru. Am stat doi ani în purgatoriul ăsta până când am început să mă acomodez încet-încet. Ni s-a aprobat cererea de azil. Am început să vorbesc mai bine limba. Am găsit de lucru, am trimis copiii la şcoală. Dar starea de spirit nu mi s-a îmbunătățit, nu puteam scăpa de depresie şi de tristețea trecutului pierdut. Luam calmante, eram mereu obosită, dar nu aveam timp de odihnă. Trebuia să-mi reconstruiesc singură viața şi să-mi găsesc o slujbă bună, dar asta nu se putea fără studii. M-am chinuit foarte

mult până am intrat, în sfârşit, la facultate. M-am bucurat enorm, era prima mea reuşită după foarte mult timp. V-am sunat plină de entuziasm ca să vă dau vestea cea bună, dar reacția voastră m-a lovit ca un sloi de gheață. Tata, care mereu mă încurajase să studiez, mi-a spus doar sec „Succes!" şi nici măcar n-a întrebat ce facultate am ales. Iar mama mi-a reproşat că n-o să mai am timp să mă ocup de copii. M-am simțit strivită. Mi s-a urcat sângele în cap şi-am început să țip, spunând că nu e cazul să vă faceți griji pentru copiii mei, iar mama s-a simțit ofensată şi a închis telefonul. La toată furia şi tristețea profundă care mă copleşeau s-a mai adăugat şi sentimentul de vinovăție că am supărat-o pe mama. Care încă mă frământă şi face distanța dintre noi din ce în ce mai mare.

Mama a intervenit necăjită:

— Păi, la vremea aceea, ori de câte ori te sunam, nu erai acasă. Nazila plângea şi spunea că e mereu singură. Odată ne-a sunat foarte speriată, țipa la telefon că Nader nu poate să respire, că s-a învinețit la față şi mama nu e acasă. Am crezut că fac infarct. I-am spus că sigur s-a înecat cu ceva şi i-a rămas în gât, i-am explicat ce să facă, dar am murit de câteva ori până s-a rezolvat. Mă tot întrebam ce s-a întâmplat cu Mahnaz, de ce e aşa de nepăsătoare, de ce lasă doi copii mici de capul lor şi pleacă mereu de-acasă. Nazila

avea doar câțiva anişori pe-atunci, era o responsabilitate mult prea grea pentru ea.

Chipul mătuşii Mahnaz s-a întunecat şi, clătinând din cap, a spus cu tristețe în glas:

— Nu aveam de-ales. Dacă n-aş fi muncit, am fi murit de foame. Dacă n-aş fi mers la facultate, aş fi rămas să frec podele tot restul vieții. Aveam mai multe responsabilități decât puteam duce, dar nu mi-am dat seama că pentru Nazila e chiar mai greu decât pentru mine. Şi ea îşi amintea viața dinainte şi nu putea face față unui contrast atât de puternic. Eu eram prea deznădăjduită şi deprimată ca s-o pot ajuta. A fost foarte greu şi în perioada adolescenței, era supărată pe toată lumea şi pe ea însăşi mai mult decât pe oricine altcineva. Nu învăța, avea un anturaj nepotrivit. La paisprezece ani a fugit de-acasă. Aproape că m-a băgat în mormânt. Credeți-mă, dacă nu era Nader, mi-aş fi pus capăt zilelor.

A tăcut şi ochii i s-au umplut de lacrimi. S-a întins să ia un pahar cu apă şi mâna îi tremura. Mama a întors capul, ca şi cum ar fi vrut să se ascundă de noi, a scos un şervețel şi şi-a şters lacrimile de pe obraji. Afsaneh rămăsese cu gura căscată şi părea incapabilă să-şi ia privirea uimită de la chipul mătuşii. După câteva înghițituri de apă, Mahnaz a reuşit să-şi controleze tremurul vocii şi lacrimile.

— Mă durea sufletul gândindu-mă la căminul pe care îl clădiserăm cu atâtea visuri şi speranţe şi pe care îl pierduserăm într-o clipită. Bietul Sattari, construise şi aranjase totul după dorinţele mele. Îmi era dor de fiecare lucru din casă, nu doar de cele pe care le cumpărasem după nenumărate drumuri prin magazine, ci şi de mărunţişuri, oale şi strecurători. Îmi imaginam mereu că sunteţi toţi adunaţi în casa părintească, râzând şi povestind, aşa cum făceam pe vremuri, şi mi se umplea inima de invidie. Plângeam în fiecare seară din cauza oboselii, a singurătăţii, a grijii pentru viitor, a regretelor pentru trecut. Mohammad încerca să mă consoleze. Îţi aminteşti când mi-ai scris că primii ani sunt mai grei, să încerc să mă adaptez, să-mi găsesc locul şi că în câţiva ani totul va fi bine. Am încercat să găsesc puterea de a merge mai departe, dar a fost în zadar. Când am auzit că tata vânduse casa şi voia să cumpere un apartament, i-am scris şi l-am rugat să mă ajute şi pe mine să cumpăr un apartament mic, undeva la marginea Parisului, ca măcar să nu mai am grija că nu le pot oferi copiilor un acoperiş sigur deasupra capului. Dar nici nu s-a sinchisit de rugămintea mea. Nu mi-a venit să cred cât de uşor fusesem dată uitării, de parcă nu mai existam şi nimănui nu-i mai păsa de mine.

— Dar tata s-a necăjit foarte tare! Nu ştia ce să facă. Ne-am sfătuit cu Mohammad şi el ne-a promis că o să aibă grijă de tine. A încercat să ne aline şi ne-a spus că nu sunt motive de îngrijorare.

— Ce era să fac? a răspuns Mohammad, gânditor. Să vă spun că Mahnaz plânge zi şi noapte şi că e într-o stare jalnică? Ce-aţi fi putut face pentru ea? Nu mai aveaţi bani să-i trimiteţi. Eram hotărât să-i iau la mine în State, dar a început criza ostaticilor şi totul s-a dat peste cap. Ce rost avea să vă spun adevărul? La ce-ar fi folosit în afară, poate, doar să grăbească moartea tatei?

Fără să-i asculte, pierdută parcă în lumea ei, mătuşa Mahnaz a continuat:

— Simţeam că nu mai am pe nimeni. Ajunsesem la concluzia că, de fapt, nu m-aţi iubit niciodată. Ca toţi oamenii depresivi, îmi treceau prin faţa ochilor scenele dureroase şi experienţele urâte din trecut, dar nu-mi puteam aminti nici un gest de afecţiune din partea voastră. Mohammad îmi tot spunea că situaţia economică din Iran e foarte grea, că se trecuse pe raţii şi cartele, că lumea stătea ore întregi la cozi ca să cumpere cele necesare, cursul valutar crescuse de zece ori, iar tata nu mă putea ajuta în aceste condiţii. Dar eu nu-l credeam. Nu trecuse prea mult timp de când părăsisem ţara şi nu puteam crede că situaţia

se schimbase atât de mult. Când Afsaneh a venit să-şi vadă părinții, care se pregăteau să plece în Canada, am mers la ea în vizită câteva zile. Îți aminteşti câte cumpărături ai făcut, Afsaneh? Cunoşteai magazinele mai bine decât mine! Ți-ai luat de toate – haine, pantofi, obiecte pentru casă, suveniruri. A făcut atâtea cumpărături, încât tatăl ei a fost nevoit să plătească o grămadă de bani pentru bagaje suplimentare. Mi-am spus că totul e o minciună. Cum să fie situația grea în Iran, când ea îşi permite să cumpere atât de multe lucruri? O duc mai bine decât mine, asta sigur. Chiar dacă încercam să mă stăpânesc, furia îmi creştea pe zi ce trecea. Nu mă ajutau nici telefoanele săptămânale, de complezență şi repetitive, la ore nepotrivite, care ne făceau să sărim din pat. Simțeam că mă înstrăinasem cu totul de voi, mai ales după ce nu primisem nimic din moştenire după moartea tatei. Eram supărată pe voi toți.

Fața mamei se posomorâse. A spus cu blândețe:

— Toți spuneau că ai plecat din țară cu o căruță de bani. Spuneau că toți ofițerii şi funcționarii din timpul şahului aveau vile în sudul Franței. Nu ne-am gândit nici o clipă că ai rămas cu mâna goală.

Mătuşa Maryam a intervenit:

— Chiar de-ar fi ştiut, n-ar fi putut să facă mare lucru. Tata se pensionase, venitul i se înjumătățise, iar cursul

valutar crescuse de câteva ori. Peste tot domnea nesiguranța. Câțiva vecini fuseseră omorâți în casă, chiar şi la noi existaseră câteva tentative de furt. De-asta s-au hotărât să vândă casa, pentru mai multă siguranță. Prețurile locuințelor scăzuseră foarte mult, aşa că au vândut repede casa şi au obținut o sumă destul de mare în condițiile alea. Au închiriat un apartament şi au început să caute o locuință potrivită, dar în câteva luni prețurile au crescut vertiginos şi cu banii luați pe ditamai casa nu-şi mai permiteau să cumpere un apartament. Tata aproape că a înnebunit. Simțea că pierduse totul, era speriat şi deprimat. După patruzeci de ani de muncă într-un post respectabil, cu o funcție înaltă, nu rămăsese cu nimic. Au adunat şi ultimele bunuri, au vândut tot şi au reuşit să cumpere un apartament. Au avut noroc – dacă nu-l cumpărau atunci, în scurt timp nu şi-ar mai fi permis nici chiria şi ar fi ajuns să doarmă pe stradă. Gândeşte-te ce tragedie a fost pentru tata, care punea atâta preț pe prestigiul şi reputația lui. Mulți au ajuns săraci lipiți pământului din cauza fluctuațiilor economice din perioada aia. E drept că au fost şi unii care s-au îmbogățit de pe urma lor. Apartamentul l-au cumpărat pe numele mamei, aşa că nu a mai rămas nimic de moştenit şi de împărțit după moartea tatei. Tu nu ştiai lucrurile-astea?

Afsaneh avea în continuare o expresie confuză şi părea că vorbeşte singură.

— Când am mers în Europa să-mi văd părinții, Mahnaz a venit în vizită. I-am dat suvenirurile pe care le adusesem, dar părea supărată, ca şi cum s-ar fi aşteptat la altceva. Nu m-a invitat la ea acasă nici măcar aşa, de complezență. M-au durut indiferența şi răceala ei. I-am povestit despre greutățile şi lipsurile cu care ne confruntam, dar n-a dat nici un semn că i-ar păsa, ba chiar mi s-a părut că se bucură. Nu aş fi crezut niciodată că lucrurile pe care le-am cumpărat de la reduceri sau la mâna a doua i se vor părea cine ştie ce. Toată viața mi-am dorit lucruri din Occident, eram invidioasă pe rochiile moderne pe care Mahnaz şi le cumpăra în fiecare an, ca să le uite apoi prin şifonier şi pe unele să nu le poarte niciodată. Am făcut economii drastice multă vreme ca să pot strânge nişte bănuți pentru cumpărături. Câteva colege mi-au dat şi ele bani să le cumpăr una-alta. Iar părinții mei, care plecau în Canada, mi-au lăsat mie tot ce nu le mai trebuia ca să duc înapoi în Iran. Nu aş fi crezut vreodată că tu, care locuiai tocmai la Paris şi mă certai mereu când cumpăram lucruri ieftine şi lipsite de calitate, o să bagi de seamă toate prostiile pe care le cumpărasem. Îmi spuneam în sinea mea că nu sunt ca tine, să-mi pot cumpăra oricând lucruri moderne şi de

calitate. Nu ştiam nici dacă o să mai pun vreodată piciorul în Europa, mă gândeam că putea fi prima şi ultima oară când ies din Iran, aşa că am cumpărat cât de multe am putut. De fapt, şi în ziua de azi, după douăzeci şi ceva de ani, încă folosim unele din lucrurile cumpărate atunci.

S-a lăsat din nou tăcerea şi am căzut toţi pe gânduri. Privirea fixă a mătuşii Mahnaz era la kilometri depărtare de noi. După o vreme, s-a recules şi a continuat:

— Atunci când te-am vizitat eram în cea mai proastă situaţie financiară imaginabilă. Sperasem c-o să-mi aduci bani şi îmi făcusem o mulţime de planuri. Mă gândeam că poate o să-mi permit o garsonieră sau măcar un avans sau că, dacă era o sumă mai mică, o să pot să-mi plătesc din urmă chiria. În schimb, mi-ai adus câteva din rochiile mele de seară. Am fost şocată. Nu ştiam dacă să râd sau să plâng. Te-am întrebat de ce n-ai adus şi paltoanele copiilor şi mi-ai spus că le-au rămas mici, că v-aţi gândit că sigur le-am cumpărat deja altele şi aţi vrut să-mi aduceţi cele mai bune haine pe care le lăsasem în Iran. Nu-mi venea să cred cât eraţi de rupţi de realitate în ceea ce mă privea. Nu mi s-a părut extraordinar ce mi-ai povestit despre situaţia din Iran pentru că auzisem asta deja de mii de ori, fie la radio, fie de la alţi iranieni, care povesteau mereu cu detalii şi înfloriturişi se aşteptau să mă minunez şi să le plâng de milă. Tot ce

ştiam era că voi sunteți acasă, în timp ce eu eram înstrăinată şi nefericită. Mi-era greu să-mi imaginez schimbări atât de radicale. Chiar dacă le auzeam de la voi, nu mi le puteam imagina şi, mai mult, erau în contradicție cu ceea ce vedeam cu ochii mei. Aşa că, ori de câte ori mă gândeam la familia mea, îmi închipuiam aceeaşi casă şi aceeaşi viață dinainte. Poate că şi greutățile prin care treceam mă acaparau şi nu-mi lăsau prilejul să mă gândesc şi la ceilalți. Sufeream, eram foarte tristă şi simțeam că toată lumea îmi datorează ceva.

Afsaneh nu-şi revenise încă din uimire.

— Dar scrisorile şi pozele pe care ni le trimiteai erau mereu frumoase. Mă uitam la locurile din fotografii şi îmi doream să merg şi eu acolo.

— Păi nu era să fac poze în debara! Când mama a insistat să trimit poze ca să vadă cât au crescut copiii, ne-am îmbrăcat cu cele mai bune haine şi am mers să ne fotografiem în locuri frumoase, în parcuri sau lângă Turnul Eiffel. În plus, nu voiam să mă umilesc în fața voastră şi să vă dau satisfacție. Când nici măcar tata nu ridicase un deget pentru mine, ce aşteptări puteam avea de la restul? Eram dezamăgită de toată lumea şi nu voiam să-mi las mândria rănită să fie călcată şi mai mult în picioare. Nu voiam ca celorlalți să le fie milă de mine, aşa că mi-am

prezentat viața într-o lumină bună, m-am lăudat cu succesele copiilor, iar dacă ne întâlneam o dată pe lună cu alți iranieni sau mergeam la vreo sărbătoare, vă scriam despre asta cu multe înfloriturі, făceam poze şi vi le trimiteam.

Mamei i s-a pus iar un nod în gât. Nu-i vedeam lacrimile, dispăruseră în ridurile de pe obraji, care păreau mai adânci ca oricând.

— Pentru Dumnezeu, draga mea, de ce nu ne-ai spus pe şleau că îți merge aşa de rău?

— Păi m-ați întrebat vreodată? De fiecare dată când mă sunați, povesteați numai despre problemele voastre, de parcă situația mea ar fi fost perfecțiunea întruchipată.

— Ai dreptate, scumpa mea. Aşa ne închipuiam viața ta la Paris, frumoasă şi fără griji. În realitate, şi tu, şi noi trăiam într-un infern, şi pe deasupra ne purtam pică unii altora. Mă tot întrebam în sinea mea de ce fiica mea e aşa de nepăsătoare, chiar nu-i este dor de noi? Nu vine în vizită, nu ne cheamă la ea... Nu ne întreabă dacă n-avem nevoie de ceva... Şi-a şters lacrimile de pe obraji şi a întrebat cu nelinişte în glas: Povesteşte-ne despre Nazila. Cum e acum? Unde e? Îmi fac griji pentru ea.

— Acum nu mai sunt motive de îngrijorare. Duce o viață relativ normală. Dar mi-a scos peri albi pân-a crescut.

Lucrurile n-au decurs aşa cum speram, a avut prieteni care au influenţat-o în rău, nu mă asculta, am ţinut-o cu forţa să termine liceul. Nu şi-a continuat studiile, de altfel, nici n-ar fi putut intra la facultate cu notele proaste pe care le avea. A fost chiar internată la psihiatrie o vreme. Norocul nostru a fost că l-a întâlnit pe François, actualul ei prieten, care, spre deosebire de cei dinainte, e băiat de treabă. El a reuşit să-i mai îmblânzească spiritul rebel şi îndărătnicia. Trăiesc împreună, Nazila a făcut nişte cursuri şi acum lucrează. Încă visează la casa noastră cu piscină din Teheran. Nu-şi mai arată furia şi ura din trecut, dar nu a scăpat niciodată complet de ele. Binevoieşte să mă sune o dată pe săptămână şi ne vedem cam o dată pe lună. Am învăţat să nu mă amestec în treburile ei, s-o las să-şi trăiască viaţa aşa cum doreşte şi m-am împăcat cu gândul că s-a ales praful de toate visurile şi speranţele pe care le-am avut în privinţa ei.

Mătuşa Maryam s-a aşezat lângă Mahnaz, a îmbrăţişat-o şi, dându-i un sărut pe obraz, i-a spus:

— Nu te mai necăji, draga mea. Slavă Domnului că totul s-a terminat cu bine. Copiii tăi sunt sănătoşi şi ai iar o viaţă confortabilă şi fără lipsuri. Fii recunoscătoare şi nu te mai gândi la vremurile alea negre.

Cele două surori au rămas o vreme îmbrăţişate, plângând încetişor.

— Ți-e mai bine acum, că te-ai recăsătorit? a întrebat mama.

— După ce-am terminat facultatea, am reuşit să-mi găsesc o slujbă bună. Aveam mai mult timp liber, mai puține greutăți, îmi plăcea ce făceam, aşa că aveam o stare de spirit mai bună, deşi încă sufeream de singurătate. Poate că Shafaghi are cusururile lui, dar nu e uşor să ai grijă de doi copii mici, iar eu aveam nevoie de sprijin. Mă gândeam şi că ar fi mai bine pentru Nader să aibă o familie, ca măcar el să reuşească în viață. Din acest punct de vedere, Shafaghi e un model potrivit pentru el. E cumsecade, are o relație foarte bună cu Nader şi a reuşit să acopere lipsa tatălui său.

— Deci nu te-ai măritat cu Shafaghi din dragoste? Ai vrut doar să scapi de singurătate?

— Nu, n-a fost chiar aşa. Suferințele comune ne-au apropiat. Poate că nu ne-am îndrăgostit, dar țin la el şi ne înțelegem foarte bine unul cu celălalt. A trecut şi el prin multe greutăți.

— Ce greutăți? a întrebat unchiul Mohsen cu o grimasă. Până la revoluție a trăit ca un rege, apoi şi-a luat toți banii, s-a mutat în cel mai frumos oraş din lume, şi-a luat nevastă tânără şi a făcut copii.

— Nu te pripi cu judecata, te rog! Nici nu-ți poți imagina câte-a pătimit şi el. A fugit din Iran împreună cu prima

soție, pe care a iubit-o foarte mult. În apropiere de granița cu Turcia, în mijlocul pustietății, soției lui i s-a rupt apendicele. Când au ajuns la spital, era deja prea târziu, şi-a văzut soția stingându-se în floarea vârstei sub ochii lui. Nu i-a fost deloc uşor să-şi crească singur fiul. Când băiatul a crescut şi şi-a văzut de viața lui, familia din Iran i-a găsit o nouă nevastă şi a trimis-o în Franța. Era o femeie din acelea gata să se mărite pe nevăzute cu oricine numai ca să plece din țară. Mă mir doar că a făcut şi copii cu el. Apoi a divorțat, i-a luat jumătate din avere, i-a lăsat copiii şi a fugit cu un italian. Când l-am cunoscut pe Shafaghi, era atât de deprimat şi deznădăjduit, încât mi s-a făcut milă de el. Era ca şi cum m-aş fi privit în oglindă. Am petrecut mult timp consolându-ne reciproc. M-au atras şi activitățile lui culturale, e un om foarte citit şi îmi făcea plăcere compania lui, puteam discuta ore întregi despre un articol sau o carte.

— La ce te referi când spui „activități culturale”? Emisiunile alea de la radio de care ne-ai spus?

— Ah, nu! Alea au fost mai mult ca să-şi promoveze cartea şi uneori îl mai invită ca să discute anumite chestiuni politice.

— A scris o carte?

— Aşa v-ați grăbit să faceți front comun împotriva lui, încât nici n-ați apucat să-l întrebați cu ce se ocupă. Abia

aştepta să vă dea şi vouă cartea, să discutați despre ea şi să vă ceară părerea. Dar n-a fost să fie.

Unchiul Mohsen a bâiguit:

— Mahnaz dragă, crede-mă că am încercat, dar el vorbeşte numai despre politică şi, mai mult, despre grupările-alea pe care eu le detest. Dacă nu eşti de acord cu el, o ia personal, aşa că am preferat să-l evit.

— Ştii, el tânjeşte de foarte mult timp să se întoarcă în Iran, chiar de-ar fi doar pentru câteva zile, însă fără schimbarea regimului este un vis imposibil. De-asta a devenit politica atât de importantă pentru el. Şi cu mine discută mereu probleme politice.

— Of, e greu de trăit cu asemenea oameni.

— Câtuşi de puțin, Afsaneh! Odată ce-ajungi să-l cunoşti, nu mai e aşa de greu. Nimeni nu e perfect. Important e ca părțile bune să le depăşească pe cele rele. După atâta singurătate şi suferință, compania lui Shafaghi e o binecuvântare pentru mine.

*

Cu un zâmbet plin de recunoştință, Nader a traversat camera, a îngenuncheat lângă mama lui, şi-a înclinat capul pentru a-i vedea mai bine chipul şi i-a mângâiat mâinile.

Surâzând, mătuşa Mahnaz i-a ciufulit drăgăstos părul. Îi priveam în tăcere. Era o imagine frumoasă. Nader s-a înghesuit pe fotoliu lângă mama lui, şi-a petrecut un braţ în jurul umerilor ei şi a spus:

— Bravo, mamă! Sunt mândru de tine. Te simți mai bine acum?

Bunica l-a întrebat:

— Dar pentru tine cum a fost atunci, Nader? Ți-a fost greu?

— Nu! Eram mic, am uitat aproape tot. Spre deosebire de mama şi de Nazila, nu am amintiri din Iran, pentru mine totul a început la Paris – viața mea, casa, prietenii, viitorul. Nu am simțit că-mi lipseşte nimic. Dacă nu era mama, aş fi uitat şi persana până acum. Sunt mulțumit de ce am devenit şi mă consider un om împlinit. N-am apucat să vă cunosc, aşa că nu mi-a fost dor de voi. Sincer să fiu, nu vă înțelegeam prea bine şi nici acum adesea nu înțeleg motivele care vă determină să vă comportați aşa. Nu pricep de ce dați atât de multă importanță anumitor probleme. Mama îmi tot spunea să am grijă cum vorbesc, să nu cumva să zic ceva ce-ar putea s-o facă de ruşine. M-a exasperat! Trebuia tot timpul să fiu atent să nu-mi scape vreo vorbă greşită, nici măcar în glumă. Sunt lucruri care pentru mine nu au

importanță, de exemplu nu înțeleg de ce-a fost musai să se spună că şi eu, şi Nazila, şi François avem doctoratul!

Sanaz a întrebat contrariată:

— Adică nu eşti doctorand?

— Contează asta pentru tine? Dacă n-aş fi doctorand nu ți-ar mai plăcea de mine?

Sanaz s-a înroşit şi a răspuns cu candoare:

— Mama zice că trebuie să-mi găsesc un soț bogat, iar doctorii şi inginerii câştigă mulți bani. Dar, mai presus de toate, trebuie să trăiască peste ocean.

— Dar tu ce vrei? Ce condiții ai pentru viitorul tău soț?

— Eu? Nu ştiu. Mereu m-am gândit că mama are dreptate. Dar acum ştiu că vreau ca viitorul meu soț să-mi fie prieten bun. Să se poarte frumos, să aibă o fire veselă, să mă iubească şi să iubească viața. Să ne acceptăm reciproc. Vreau să putem discuta, să râdem împreună, să avem gusturi apropiate. Vreau să mă simt bine alături de el, aşa cum m-am simțit alături de tine zilele-astea.

Priveam toți uimiți această declarație inocentă de dragoste. Cred că şi eu făcusem ochii mari. Unchiul Mohammad şi Afsaneh rămăseseră încremeniți de mirare.

Nader a râs zgomotos, cu poftă:

— Vezi, mamă, ce dulce e? Câtă simplitate şi puritate! Îți mulțumesc că m-ai obligat să învăț persana.

Atmosfera s-a înveselit, eram toți plini de voioşie şi zâmbeam. Mama s-a întors spre Nader şi i-a spus:

— Du-te şi adu farfuria cu dulciuri, să serveşti pe toată lumea. Sanaz, adu-ne ceaiul.

Ştiam însă cu toții că mai rămăseseră lucruri de spus. Încă ne gândeam la cuvintele mătuşii Mahnaz.

Sanaz a început să împartă ceaiul. S-a oprit în fața mamei ei, dar Afsaneh nu a luat ceaşca. Am privit-o, întrebându-mă dacă o deranjaseră cuvintele lui Sanaz, dar pe fața ei nu se vedea nici o urmă de supărare. Părea distrasă, cu gândul cutreierând în altă lume. Până la urmă, sub greutatea privirilor noastre, a rupt tăcerea:

— Nu mai ştiu ce e bine şi ce e rău, dar tot cred că vouă v-a fost mai uşor, celor care ați plecat, decât nouă. Nu ați trăit haosul de după revoluție, arestările, persecuțiile, nesiguranța, lipsa de speranță în ziua de mâine, şi nici cei opt ani de război, când atâția oameni şi-au pierdut viața sau au rămas pe drumuri. Nu ştiți ce înseamnă să trăieşti zi de zi, timp de opt ani, cu teama de bombe şi rachete. Nu ştiți ce înseamnă ca sunetul unei sirene să te facă să tremuri din tot corpul...

Mătuşa Maryam a întrerupt-o, gesticulând cu nerăbdare:

— Vorbeşti de parcă am fi fost bombardați zilnic timp de opt ani.

— Păi nu a fost aşa?

— În zonele de luptă, poate. Dar în Teheran situaţia nu era tot timpul chiar aşa de gravă. Tu eşti mai sensibilă, de-asta ţi-era frică mereu. Noi nu eram aşa de speriaţi ca tine, ne obişnuiserăm oarecum.

Afsaneh s-a aprins la faţă şi i-a răspuns repezit:

— Vrei să spui că sunt fricoasă? Ei bine, sunt! Ce să fac, nu mă pot controla, aşa am fost de când mă ştiu. În acei opt ani am simţit zi de zi moartea suflându-mi în ceafă. Când au început bombardamentele mai mergeam în alte oraşe, în nord, pe la rude şi prieteni, dar, pentru că nu era o situaţie temporară, care să se termine în câteva zile, o lună sau un an, nu puteam să stăm pe capul lor la nesfârşit. Uneori se aduna atâta lume într-o singură casă, încât abia găseai loc să te aşezi. Bietele gazde! Mohsen trebuia să meargă la serviciu, aşa că am rămas în oraş. Apoi am cumpărat un cort şi noaptea mergeam să dormim în afara oraşului, printre tot felul de insecte şi târâtoare, în frig sau zăpuşeală. Cortul era atât de mic, încât dormeam ghemuiţi. Copiii se tot îmbolnăveau. Uneori stăteam în maşină până dimineaţa. Într-o bună zi, Mohsen a hotărât că nu mai iese din casă. Se obişnuise cu situaţia. Îmi spunea să nu-mi fac griji, că nu se întâmplă nimic. Dar eu eram speriată de moarte. Cum auzeam sirena începeam să tremur de-mi clănţăneau dinţii.

Îi duceam pe copii sub scară şi stăteam acolo ore întregi, plângând. Ca să mă liniştesc, visam cu ochii deschişi. Îmi imaginam că sunt cu părinții, frații şi surorile mele în Canada sau în State şi că ducem o viață tihnită acolo. Visul acesta era singurul meu refugiu şi îmi doream mai presus de orice să plecăm şi noi. Mă certam mereu cu Mohsen pe tema asta, de două ori chiar am vândut tot ce-aveam şi ne-am pregătit de plecare, dar de fiecare dată Mohsen s-a răzgândit în ultima clipă, spunând că nu-şi poate lăsa părinții. Deşi pe-atunci tatăl lui era încă sănătos şi în putere, Mohsen se considera responsabil pentru ei. Eu cred că era doar o scuză şi că, de fapt, nu avea curaj să lase totul şi să plece. Urmăream mereu ştirile la radio şi apoi pe canalele prin satelit şi, auzindu-le din perspectiva lor, ne deplângeam şi mai mult soarta. Le povesteam şi celorlalți ce auzeam, le urmăream reacțiile, apoi rămâneam prieteni cu cei care ne împărtăşeau punctul de vedere şi tăiam legăturile cu cei care spuneau că sunt minciuni.

Copiii au crescut, războiul s-a terminat, s-au redeschis drumurile şi nu mai era nici un pericol. Cei plecați au revenit veseli şi zâmbitori, îmbrăcați modern şi elegant şi cu valizele pline ca să-şi vadă rudele şi prietenii dragi, după cum ziceau chiar ei. Copiii lor erau relaxați, voioşi, se țineau de poznele normale pentru vârsta lor. Aveau un

comportament cu totul diferit de-al copiilor mei şi, comparându-i, mi s-a părut că Siroos îmbătrânise de copil şi mi s-a frânt sufletul de mila lui. Nu ne mai înțelegeam cu ceilalți, când ne povesteau problemele lor îmi venea să râd, iar când vorbeau despre avantajele şi libertățile de dincolo mă copleşea invidia. Când mă întrebau de ce port batic pe cap când e atât de cald şi de ce mă acopăr cu atâtea haine când ies din casă mi se făcea milă de mine şi parcă mi-era şi mai greu să suport *hijab*-ul. Vorbeau deschis despre iubiții şi iubitele copiilor lor, despre discoteci, picnicuri, călătorii fără nici o restricție, în timp ce eu îmi aminteam de câte ori mersesem să-mi scot de la poliție copiii reținuți pentru că fuseseră la o petrecere sau vorbiseră pe stradă cu o persoană de sex opus şi să-i salvez de loviturile de bici. Povesteau cum copiii lor s-au înscris la facultate fără să dea examen şi mie mi se rupea inima gândindu-mă la copiii mei, care au stat închişi în casă luni de zile învățând pentru admitere şi nici măcar nu au reuşit din cauza concurenței. Când vorbeau despre independența şi succesul copiilor lor, mă uitam la Siroos – fără loc de muncă, fără planuri, copleşit de tristețe şi amărăciune şi sub tratament cu antidepresive. Am încercat de multe ori să-l trimitem şi pe el în străinătate, dar degeaba. Aşa am ajuns să sper că măcar Sanaz se va mărita cu cineva din afară. Aveam altă opțiune?

Acum însă, după tot ce-ați povestit, sunt confuză. Oare tot ce spuneau oamenii plecați din Iran era doar de fațadă, doar minciuni?

Unchiul Mohammad a zâmbit cu blândețe:

— Nu, Afsaneh, nu-i aşa. Situațiile diferă. Ei au lucruri pe care voi nu le aveți şi care vă atrag tocmai pentru că vă lipsesc, în timp ce pentru ei sunt banalități. La rândul lor, şi ei vă invidiază pentru ce aveți şi vi se pare normal.

Cu un zâmbet afectat, Afsaneh a întrebat:

— Ce avem noi şi vouă vă lipseşte şi pentru ce anume ne invidiați?

Michael a intervenit cu voce tremurândă, vorbind în acelaşi stil formal:

— Pe mama! O aveți pe mama... şi vă aveți unii pe ceilalți. Dacă în acele zile amare de singurătate v-aş fi avut pe voi lângă mine, nu aş fi suferit atât de mult, nu m-aş fi simțit atât de izolat. Uitați-vă la Dokhi! Eu mi-am pierdut mama când eram mic, dar ea a rămas fără ambii părinți la o vârstă şi mai fragedă. Dar, dintre noi doi, ea a avut o relație mai apropiată cu familia, plină de afecțiune. Are mai multe rude apropiate decât mine. Are parte de mai multă iubire, de un sentiment mai profund de apartenență. Ştiu că şi ea s-a simțit singură, dar sunt convins că nu a suferit atât de mult ca mine din pricina singurătății. Văd cum vă faceți toți griji

pentru ea, cum o iubiți şi o ocrotiți ca parte din familie. Ah, cât am tânjit şi încă tânjesc după aşa atenție! Nici nu vă dați seama cât este de prețios ceea ce aveți.

Eram uluită. Într-adevăr, ce s-ar fi ales de mine fără ei? Mi s-a făcut milă de Michael. L-am privit pe unchiul Mohammad, o lacrimă îi rămăsese deasupra mustății. A spus:

— Aveai o bunică şi un unchi în State. Ai petrecut timp cu ei. Nu a fost de ajuns?

— Tată, erau oameni de treabă şi s-au purtat foarte frumos cu mine. Dar, din cauza distanțelor mari şi a tuturor problemelor, abia dacă îi vedeam o dată, de două ori pe an. Nu vreau să spun că erau nepăsători, dar îşi arătau în alte moduri grija şi afecțiunea. Ştii şi tu foarte bine că sunt foarte diferiți de ai noştri. Realitatea este că eu provin din două lumi diferite. Crezi că asta se vede doar în culoarea pielii? Nu! Nevoile mele afective şi identitatea mea sunt la fel de duale. Am nevoie de ambele părți ca să mă simt complet. De aceea simt mereu că îmi lipseşte ceva profund.

Ultimele cuvinte aproape că i s-au pierdut în tremurul vocii. Nu voiam să plângă de față cu toată lumea. S-a ridicat de pe scaun, a deschis uşa şi a ieşit pe terasă. Îl înțelegeam foarte bine. După ce mărturisise lucruri pe care le

ascunsese toată viața chiar şi față de el însuşi, avea nevoie să fie singur cu gândurile lui.

Ne-am ridicat şi ne-am mai mişcat puțin prin cameră. Am mâncat nişte fructe. Danial a dat buzna pe uşă, a alergat spre unchiul Mehdi şi i-a şoptit ceva la ureche. Unchiul Mehdi s-a dus în bucătărie, a deschis uşa frigiderului, a turnat un pahar cu lapte şi i l-a întins fiului său. A luat nişte fursecuri de pe masă şi tocmai dădea să iasă pe uşă, când vocea poruncitoare a mătuşii Maryam l-a oprit pe loc:

— Încotro? Stai jos! Nu te las să fugi, am o grămadă de întrebări. Toată perioada asta te-ai purtat ciudat şi nimeni n-a avut curaj să întrebe ce e cu tine. Îți vezi doar de treburile tale, eşti tăcut, stai mereu cu copiii, de parcă scopul acestei călătorii ar fi fost să-ți aduci fiul în vacanță, nu să petreci timp cu noi. Din ziua în care am sosit, mă tot uit la tine şi mă întreb ce s-a întâmplat cu acel Mehdi pe care îl ştiam, glumeț, blând şi plin de viață. Unde a dispărut? Cum se face că te-ai schimbat atât de mult?

Eram surprinşi şi totodată încântați de francheța întrebărilor mătuşii. Ne-am întors privirile curioase spre unchiul Mehdi. Danial şi-a tras mâna dintr-a lui, a strigat ceva într-un amestec de persană şi suedeză ca răspuns la

chemarea lui Meysam, şi a fugit înapoi pe terasă. Unchiul Mehdi a rămas mult timp tăcut, în timp ce noi aşteptam cu privirile ațintite asupra lui. După o vreme, a spus cu un ton aspru:

— Acel Mehdi a murit. E îngropat în întunericul şi frigul arctic.

Am auzit respirația precipitată a mamei şi am privit-o cu îngrijorare. Unchiul Mehdi a continuat:

— Ştiți cu toții că eu nu am avut de ales. Nu voiam să plec. Eram student şi îmi vedeam de cursuri când nu ştiu cărui geniu i-a venit ideea că, dacă, Doamne fereşte, se termină războiul, o mulțime de studenți nefericiți vor fi privați de şansa de a deveni martiri. În 1988, de Anul Nou, drept cadou ne-au trimis pe front, fără nici o pregătire. Am fugit după primul schimb de focuri, după ce-am văzut primii soldați ucişi, deşi ştiam că dezertarea se pedepseşte cu moartea. Chiar dacă ulterior, după ce s-au liniştit apele, au fost nevoiți să grațieze soldații studenți pentru că numărul de dezertori era prea mare, nu aveam certitudinea că se va întâmpla aşa. M-am ascuns o vreme în casa mătuşii Shamsi. Tata mi-a spus că şi dacă primesc grațierea trebuie să plec. Mai aveam doar un semestru de facultate, după care urma stagiul militar obligatoriu. Aşa scurtă cum fusese, lecția învățată pe front mă înspăimântase şi, după

ororile pe care le văzusem, eram gata să fac orice numai să nu mă întorc în armată. Singura soluție era să fug din țară, deşi îmi doream cu toată ființa mea să rămân în Iran. Eram îndrăgostit şi tot ce iubeam era acolo. L-am întrebat pe tata dacă nu poate face ceva ca să rămân. Mi-a răspuns că nu a putut face nimic nici pentru Habib şi că nu există altă cale. Aşa că am plecat.

Multă vreme am cutreierat dintr-un loc într-altul, până când am ajuns epuizat şi năuc într-o tabără înghețată din nordul Suediei. Zăpada se întindea cât vedeam cu ochii, sub o lumină stranie, şi simțeam că am ajuns pe altă planetă, în alt timp şi spațiu. Fără soare, nu mai ştiam când e zi şi când e noapte, când să dorm şi când să mă trezesc, iar gerul mă străpungea până în măduva oaselor. Am stat trei luni într-o cameră rece privind întinderea nesfârşită de alb şi negru. De ce-am devenit aşa tăcut? Când nu ai limbă în care să vorbeşti, când nu poți rosti nici un cuvânt şi nu ai pe nimeni pe care să-l asculți, nu-ți rămâne decât tăcerea. Aproape că uitasem să vorbesc. Dar am avut noroc. Forouzan fusese trimisă în acelaşi centru de refugiați, ne-am îndrăgostit într-o săptămână şi ne-am căsătorit o lună mai târziu. Mama m-a întrebat într-o scrisoare cum am putut să fac cea mai importantă alegere din viața mea într-un timp atât de scurt. M-a pufnit râsul. Ce înseamnă

alegerea atunci când nu ai nici o posibilitate de a alege? Cel puțin prezența lui Forouzan m-a salvat de la sinucidere, ceva obişnuit printre refugiați la acea vreme. Nu mai priveam în jur, aveam un motiv să rămân în viață. Încet-încet am învățat şi suedeza, apoi s-a finalizat procedura de azil, am plecat din tabără şi ne-am mutat în oraş. Ne-am găsit locuință, slujbe, ne-am clădit o viață împreună. Am avut copii. Dar nevoia aia care ne legase şi ne ajutase să supraviețuim în vremurile grele de la început nu mai exista. Ne-am dat seama cât suntem de diferiți. Nu găseam nici un subiect comun de discuție şi nici măcar nu aveam răbdare să ne certăm. Motivele pentru care plecaserăm în străinătate erau diferite şi fiecare îl vedea pe celălalt ca pe un obstacol în calea visurilor sale. Am devenit duşmani. Am divorțat şi ea a obținut custodia copiilor. Am rămas din nou singur. Aveam deja o slujbă bună şi o viață confortabilă, dar îmi era dor de casă. Nu m-am obişnuit niciodată cu distanța care-mi fusese impusă. Nu ştiți ce înseamnă să fii cetățean de mâna a doua. Oricât de sus ai ajunge, tot eşti văzut ca un intrus. O să râdeți dacă vă spun că mi se făcuse dor şi de măturătorul de pe strada noastră!

Fac parte dintr-o generație căreia nu i s-a permis niciodată să ia singură decizii. Totul ne-a fost impus şi am fost forțați să urmăm căi pe care nu ni le-am dorit. Am

redevenit taciturn. Ce era să fac? Ce era să spun? Tăcerea, răceala şi discreţia sunt oricum ceva firesc acolo. Asta am învăţat de la suedezi şi aşa am devenit: rece, îngheţat, nici fericit, nici nefericit. Nu-mi fac probleme sau griji, sunt asigurat în toate privinţele, nu am nici o dorinţă aparte. Atâta doar că uneori mă întreb dacă mai sunt în viaţă. Poate că am murit de mult fără să-mi dau seama. Singurele lucruri care mă fac uneori să simt că trăiesc sunt câte o amintire, un sunet, un miros sau un cântec care îmi aminteşte de trecut, de casă, de bucuriile copilăriei, de patria mea însorită. Şi singurul lucru pe care îl regret este că nu vă am alături, chiar şi atunci când vă certaţi.

*

Siroos a izbucnit într-un hohot de râs zgomotos şi impertinent. Era atât de deplasat, încât ne-am întors toţi surprinşi spre el, cu priviri dojenitoare. S-a oprit brusc din râsul forţat şi a spus cu glas uşor răguşit:

— Ce amuzant! Am înţeles în sfârşit ce înseamnă expresia „bolnav de fericire”. Of, mi se frânge inima de milă! A început iar să râdă. Avea mereu izbucniri violente, dar nu mai văzusem atâta insolenţă din partea lui. Dragă unchiule, a continuat, mai bine rămâneai în Iran, ca să mergi şi

dumneata pe front, să fii ucis, rănit sau luat prizonier, să mergi la închisoare, să fii torturat, să guşti sărăcia şi lipsa unui loc de muncă. Poate atunci ai fi simțit că trăieşti. Zău că ai dreptate! E chinuitor când e viața liniştită, când n-ai grija zilei de mâine, nu eşti obligat să te supui unor reguli pe care nu le accepți şi eşti liber să faci orice doreşti. Bun, ai divorțat, asta e. Caută-ți altă nevastă! De fapt, poți să nu te recăsătoreşti, găseşte-ți o iubită, că doar nu trăieşti în Iran ca să fii obligat să prezinți certificatul de căsătorie de fiecare dată când ieşi pe stradă cu ea. Nu ai de-a face cu poliția moravurilor, nu rişti să primeşti lovituri de bici, nu-ți impune nimeni cum să-ți trăieşti viața.

A râs iar nervos, în hohote zgomotoase. Aprins la față de mânie, unchiul Mehdi s-a întors spre el:

— N-am intrat într-o competiție la categoria „cel mai nefericit din familie”! M-ați întrebat de ce m-am schimbat şi v-am explicat motivele. Nu ştiți prin ce-am trecut şi nu mă aştept să înțelegeți. Nici eu nu vă înțeleg pe voi. Tot ce ştiu e de acum mulți ani şi evident că lucrurile s-au schimbat mult între timp. Mai ales generația ta îmi este complet necunoscută, dar mi se pare că sunteți formați numai din contradicții. Nu înțeleg de ce aveți atâtea pretenții şi aşteptări, de parcă toată lumea v-ar datora ceva! Dacă tot vorbim pe şleau, hai să-ți spun şi eu părerea mea despre

tine. Eşti infatuat şi răsfăţat. Arăţi de parcă vii din Massachusetts, dar ai mentalitatea epocii qajare! Părinţii tăi au trudit toată viaţa pentru tine, dar te porţi de parcă le-ai fi făcut o favoare fiind fiul lor şi, în semn de recunoştinţă, ar trebui să-ţi stea mereu la dispoziţie, ca nişte servitori gata să-ţi satisfacă orice capriciu. Nu ai nici un plan, nici o motivaţie, nu te interesează nimic. Eşti mereu în toane proaste şi ai pretenţii de la toată lumea. În ultimele zile te-am auzit de mai multe ori întrebând revoltat ce-a făcut tata, mama, unchiul, mătuşa sau ţara pentru tine. De ce nu te întrebi măcar o dată ce-ai făcut tu pentru ei? Ce-ai făcut tu pentru părinţii tăi, pentru unchii şi mătuşile tale, pentru bunica şi toţi ceilalţi, care să-ţi dea dreptul să ai atâtea pretenţii? Când eram de vârsta ta, aveam zeci de planuri, de speranţe şi dorinţe pentru viitor. Lucram din greu ca să ajung pe picioarele mele şi să nu mai fiu o povară pentru nimeni. Îmi îndeplineam toate îndatoririle în casă, dar tu nu eşti în stare să-ţi iei singur un pahar cu apă! Cât timp vrei să te mai întreţină tatăl tău? Până când vrei să-ţi spele mama hainele? Şi când vi se spune adevărul, vă sare ţâfna! Mohammad a spus că cine n-a reuşit până la treizeci de ani să-şi facă un rost în Iran nu va reuşi nici în altă parte şi s-a iscat un adevărat scandal. Între noi fie vorba, are dreptate! Eşti un sclifosit pe care mama încă îl hrăneşte şi-l

cocoloşeşte. Ai fi gata să speli vase şi să freci podele, sau vrei direct un post de conducere la Microsoft? Şi, de fapt, de ce-a trebuit să vorbească tatăl tău în numele tău? Doar eşti om în toată firea! În perioada asta de când am venit, în afara de observații sarcastice, n-am auzit nici un cuvânt de la tine. Oricât m-am străduit să-ți înțeleg perspectiva asupra vieții, n-am ajuns nicăieri. Nu văd decât zeflemea, invidie şi dispreț față de ceilalți. Tu cine eşti, de fapt?

Siroos îl privea perplex, galben la față, de parcă ar fi primit mai multe palme peste față. Nimeni nu-i vorbise vreodată în felul acesta. Ochii mi s-au îndreptat involuntar spre Afsaneh şi unchiul Mohsen. Erau şi ei încremeniți de uimire. În cele din urmă, instinctul matern al lui Afsaneh s-a trezit la viață. Revenindu-şi dintr-odată în simțiri, a strâns din buze şi s-a repezit la unchiul Mehdi. O să-l lovească, mi-am spus. Fără să vreau, mi-am acoperit imediat fața cu mâinile. Cred că şi mamei i-a fost teamă de acelaşi lucru, pentru că i-a scăpat un țipăt scurt de surpriză. Apoi nu s-a mai auzit nimic. Am privit printre degete. Afsaneh se oprise la un pas de țintă. Cred că privirea blândă a unchiului Mehdi o descumpănise.

— Afsaneh dragă, s-a auzit vocea calmă a unchiului, nu am vrut să-l supăr pe Siroos şi nici pe tine. Mie mi-ai fost ca o mamă şi nu o să uit niciodată cât de frumos te-ai purtat

cu mine. Îmi amintesc când erai însărcinată şi te simțeai rău, dar mi-ai oferit sprijin, mi-ai ascultat confesiunile de îndrăgostit nefericit şi m-ai alinat. Ba chiar ai invitat-o pe Susan în casa ta. Ştiai de ce nu vreau să plec din Iran şi ai plâns alături de mine. Siroos e nepotul meu preferat. Până să plec, era mereu în brațele mele şi de el mi-a fost cel mai dor în anii aceia grei de la început. Crede-mă că tot ce-am spus a fost din compasiune. Nu vreau să-l înjosesc şi să-l rănesc, vreau doar să-l trezesc. Mă doare sufletul să-l văd aşa de deprimat, irosindu-şi viața. Lasă-l să se apere singur. Lasă-l să fie bărbat. Te rog, nu pune la inimă şi lasă-mă să spun lucrurilor pe nume. Dacă eu nu fac asta, atunci cine?

Unchiul Mohammad s-a apropiat de Afsaneh, i-a cuprins umerii cu brațele şi a spus:

— Are dreptate. Crede-ne că nu-i vrem răul. Dimpotrivă, tot ce spunem e din dragoste. Am întâlnit atâția tineri ca Siroos, cu depresie clinică şi alte probleme psihice, pe care am fost nevoit să-i urc în avion şi să-i trimit înapoi acasă. Unii erau atât de capabili şi talentați, încât mi s-a frânt inima de milă, dar nu puteam să-i mai ajut, erau prea fragili şi vulnerabili, pentru că fuseseră şi crescuți în puf. Nu au avut puterea să suporte singurătatea şi greutățile exilului, nu fuseseră învățați să fie pe picioarele lor. Vă jur că viața de acolo nu e aşa cum vă imaginați, doar petreceri şi

distracție. Trebuie să înțelegeți care este realitatea înainte de a lua o decizie. Nu vreau să mă sustrag de la responsabilitate, dar vă înşelați dacă vă imaginați că sunt dispus să îndeplinesc acelaşi rol pe care l-ați jucat voi timp de treizeci de ani. Mai devreme sau mai târziu trebuie să ne lăsăm copiii să-şi ia zborul, să învețe, să vorbească singuri în numele lor, să ia decizii şi să-şi asume responsabilități. A scos din buzunar nişte hârtii şi a continuat: Astea sunt formularele de înscriere la facultate pe care le-am adus pentru Dokhi şi Siroos.

Afsaneh a rămas dezarmată şi fără replică. A stat o vreme nemişcată şi buimăcită, până când unchiul Mohammad a condus-o înapoi la locul ei. S-a aşezat lângă unchiul Mohsen, cu privirea ațintită la el.

Nimeni n-a scos nici un cuvânt. Mi se părea că erau toți obosiți. Unchiul Mohammad şi-a luat de pe masă cana cu ceai rece şi l-a băut pe nerăsuflate. Unchiul Mehdi şi-a aprins o țigară şi s-a sprijinit de spătarul fotoliului. Însă cutele adânci care brăzdau chipul mamei nu dispăruseră. Nu-mi dădeam seama dacă e furioasă, tristă sau mulțumită de adevărurile spuse. Cu o expresie absentă, mătuşa Mahnaz a curățat nişte fructe, le-a tăiat în bucățele şi le-a pus pe un platou. Față de alte dăți, Sanaz şi Nader erau tăcuți, cufundați în gânduri. Mătuşa Maryam a strâns

ceştile goale şi le-a pus pe masa din bucătărie. Ca să nu stau degeaba, m-am ridicat, am luat platoul cu fructe pregătit de mătuşa Mahnaz şi am trecut cu el pe la fiecare. Am stat câteva clipe în faţa lui Siroos, dar părea că nu mă vede – nu a luat din fructe, nici nu a reacţionat în vreun fel. M-am întors la locul meu. După o vreme, glasul obosit al lui Siroos m-a făcut să-mi ridic privirea spre el. Avea buzele palide şi uscate şi tremura.

— Prima mea amintire este dintr-o noapte rece când mama a dat buzna în camera mea, m-a tras din pat şi m-a dus sub scările casei. Era întuneric beznă şi sirenele răsunau terifiant. Stăteam ghemuiţi şi mama nu-şi dădea seama cât de tare mă strângea în braţe, abia mai respiram. Tremura din tot corpul. Spaima ei s-a strecurat în fiecare fibră a fiinţei mele. A început să vorbească, nu ştiu dacă încerca să mă liniştească pe mine sau pe ea însăşi: „În curând o să ne urcăm într-un avion mare şi o să zburăm sus, sus de tot, deasupra norilor. O să mergem departe, departe de tot, până o s-ajungem într-un loc minunat. Bunicul, bunica, mătuşa Rooya şi copiii ei, unchiul Esfandiyar, toţi ne vor aştepta la aeroport”. Vocea îi devenea tot mai domoală şi inima nu-i mai bătea atât de tare, de parcă s-ar fi văzut aievea în acel loc, îmbrăţişându-i pe cei dragi. „Ne vor duce cu ei într-un oraş frumos, curat, plin de

flori şi pomi verzi, unde aerul e pur şi cerul, albastru. O să mergem la bunica, într-o casă cu două etaje şi o curte plină de iarbă. Una din camerele de la etaj, cu mobilă frumoasă şi modernă, va fi a noastră. Acolo totul e frumos şi toată lumea e veselă. Nu e război, nu sunt bombardamente. Ne vom simți atât de bine...". A vorbit şi-a tot vorbit şi eu îmi imaginam un adevărat paradis spre care urma să pornim în curând. Toată copilăria am stat şi-am ascultat sub scări reveriile mamei şi am visat la momentul în care voi merge la bunica şi mătuşile mele. Toate amintirile plăcute şi toate imaginile frumoase care mi-au rămas în minte din copilărie sunt legate de cei care-au plecat. Şi, când vedeam la televizor vreun loc frumos, o strigam pe mama: „Vino repede, mami, arată la televizor casa mătuşii!".

Vă întrebați de ce sunt nervos şi agitat. Opt ani! Toată copilăria mea a însemnat întuneric, spaimă, mama țipând dintr-odată să rămân nemişcat oriunde-aş fi, trezirile bruşte în miez de noapte, sunetul sirenelor, bătăile inimii ei şi rugăciunile pe care le murmura îngrozită sub scări. La fiecare explozie, țipa şi i se tăia respirația, apoi răsufla uşurată spunând „Slavă Domnului că n-a căzut aici!". Apoi spaima o cuprindea din nou. Se întrista pentru cei înghițiți de dărâmături. Trăiam în fiecare zi cu teama că e rândul nostru. Nu am reuşit niciodată să scap de teroarea din anii

ăia, care mi-a pătruns, picătură cu picătură, în toată ființa. În fiecare zi, în drum spre şcoală, îi număram pe cei care muriseră în bombardamentele din noaptea anterioară sau pe front şi priveam fotografiile cu ei, care se schimbau mereu, de parcă cineva ar fi pregătit zilnic un album foto al cartierului. Nu se întâmpla nimic frumos. Pe-atunci nu ştiam nimic despre soțul mătuşii Mahnaz, despre moartea unchiului Habib, despre plecarea unchiului Mehdi, despre problemele economice şi despre toate lipsurile, dar vedeam că toată lumea e deprimată, nervoasă, îngrijorată. Tata stătea mereu cu urechea lipită de radio şi apoi ne dădea veşti şi mai groaznice decât ce ni se întâmpla nouă. Mama critica tot timpul programele televiziunii naționale. Singura noastră distracție erau casetele video ilegale la care ne uitam în secret. O dată pe săptămână, Javad venea cu o geantă plină cu filme pe casetă. Ce spectacol mai era! Ziceai că facem trafic cu heroină. Tata stătea de pază în capul străzii, iar eu, la uşa de la intrare. Între timp, mama alegea repede câteva filme. După ce pleca Javad, mai stăteam o vreme cu frica-n sân, ca nu cumva să fi fost prins pe stradă şi să ne denunțe. Mama îmi tot amintea să nu cumva să spun la şcoală ceva despre casetele video, să nu cumva să-mi scape că tata bea uneori alcool, să nu cumva să spun că mama nu-şi acoperă capul când avem musafiri... Să nu

cumva să... Să nu cumva să... Eram buimac, nu mai ştiam ce e bine şi ce e rău. Un copil cuminte trebuie să nu mintă sau să spună minciunile potrivite? Siguranța noastră depindea de minciuni, iar eu nu prea ştiam să mint. Într-o zi, am făcut prostia să-i zic unui coleg marele nostru secret şi i-am spus că în seara dinainte un prieten de-al tatei a adus nişte vin făcut de el, că eu şi fratele meu am reuşit să gustăm pe furiş din paharul tatei şi că avea un gust ciudat. I-am spus apoi că am văzut un film excelent şi că, dacă are video, îi voi împrumuta caseta să-l vadă şi el. O săptămână mai târziu ne-am luat la ceartă şi, din răzbunare, m-a pârât directorului. Doamne, ce groază m-a cuprins! Mă simțeam atât de vinovat, eram sigur că vor veni să ne aresteze, că voi fi bătut cu biciul şi părinții mei vor fi executați. Până la urmă nu s-a întâmplat nimic, dar a fost un adevărat coşmar pentru mine, aveam doar opt ani. Mi-am jurat atunci că nu voi mai avea încredere în nimeni niciodată şi că nu voi mai fi prieten cu nimeni.

Când oamenii mari se adunau, făceau schimb de ştiri, care mai de care mai înfiorătoare. Parcă le plăcea să se sperie unii pe alții, fiecare încerca să-l întreacă pe celălalt cu un zvon şi mai terifiant. Nu se gândeau nici o clipă cum ne afectează toate astea pe noi, copiii, care îi ascultam îngroziți. Nu se gândeau că ne fac şi mai mult rău. Ai fi zis că au o

boală care-i împinge la automutilare. Îşi imaginau că vorbele astea sunt o formă de rezistență, dar, de fapt, făceau ca lumea crudă şi înfricoşătoare în care trăiam să devină şi mai mare.

Mama tot vorbea despre norocul şi fericirea celor care au plecat, iar tata era furios că pe el nu l-au trimis la timp în străinătate. Se certau mereu dacă să rămână sau să plece. N-am dormit multe nopți după ce-am auzit-o pe mama amenințând că ea va pleca oricum, chiar de-ar fi să ne lase pe noi, copiii, cu el. Totul în jurul meu era brutal, chiar şi Dumnezeu! La şcoală, profesorii de religie ne vorbeau în aşa fel despre Dumnezeu, încât în mintea mea se crease imaginea unei ființe înfricoşătoare care îmi urmăreşte fiecare mişcare, gata să-mi pedepsească cea mai mică greşeală aruncându-mă într-o groapă, sau în focurile iadului, sau într-o mlaştină plină cu şerpi şi alte creaturi sinistre. Pedepsele divine depindeau de imaginația profesorilor, dar deveneau tot mai groaznice şi terifiante. Odată ne-au dus într-o excursie cu clasa la cimitir, unde-am fost obligat să mă întind într-o groapă ca să înțeleg ce mă aşteaptă la sfârşitul vieții. A fost o experiență foarte plăcută şi educativă care îmi dă şi acum coşmaruri, după douăzeci de ani. Nu am înțeles de ce Dumnezeu mă urăşte, aşa că am rupt legătura cu El. În momentele grele, de lipsuri şi tristețe,

nu mă mai puteam agăța de mila şi bunătatea divine. Am rămas complet singur în lumea asta mare şi sucită.

Să nu vă închipuiți că suferințele s-au terminat odată cu războiul. Nu! Doar s-au schimbat. Acum nu ne mai ascundeam de bombe, ci de poliția moravurilor. Ori de câte ori ieşeam din casă, trebuia să am grijă să nu fiu îmbrăcat nepotrivit şi mi-era teamă să nu dau de vreun polițist căruia să nu-i placă hainele mele. Un prieten de-al meu a fost dus la secție pentru că avea un tricou cu mesaj şi ne-a povestit despre tot soiul de lucruri oribile pe care le-a văzut în cele două ore petrecute acolo. Deşi mi-am dat seama mai târziu că nici în şase luni de detenție nu s-ar fi putut întâmpla atâtea grozăvii, a reuşit să mă sperie foarte tare. Chiar şi aici mă uit mereu în jur pe stradă, gata să mă feresc dacă apare vreo maşină a poliției moravurilor. Mă simt mereu urmărit, chiar dacă nu sunt în țară. Sunt aşa de obişnuit cu teama, încât nu contează dacă am făcut vreo greşeală sau nu. Indiferent cum sunt îmbrăcat, indiferent dacă mă plimb cu o fată sau ies cu băieții în oraş, indiferent dacă sunt la petrecere sau la înmormântare, oriunde-aş fi şi orice-aş face, simt mereu că sunt urmărit, că încalc o lege, că sunt vinovat de ceva.

Singurele ocazii când putem să strigăm în voie, să vorbim cu fetele şi să mergem în grupuri pe stradă sunt ceremoniile

religioase. Nu e ridicol? Cum să învăț ce înseamnă bucuria şi dragostea de viață dacă cele mai fericite zile ale mele sunt în timpul doliului religios?

Când s-a întors mama de la rudele ei din Europa, am simțit că nu i-a fost dor de mine. Părea mai tristă că s-a întors decât fericită să ne revadă. Primul lucru pe care l-a spus a fost: „Ce uscat şi prăfuit e totul aici!". Când am intrat în casă, i s-a pus un nod în gât şi a început să povestească ce case frumoase au dincolo, cu băi mai elegante decât sufrageria noastră. Pe măsură ce vorbea, eram tot mai convins că viața nu merită trăită decât dincolo şi am început să detest tot ce-aveam.

A tăcut o vreme, un gând părea că îi trezeşte furia din nou. A închis ochii pe jumătate, apoi i-a deschis dintr-odată larg, gata să-i sară din orbite, s-a aplecat în față şi a continuat pe un ton ridicat şi aspru:

— Voi m-ați crescut aşa, înconjurat de pesimism, teamă şi furie. Spuneați că totul e o minciună, că străinii sunt de vină pentru ce s-a întâmplat în țara noastră. Când toți sunt spioni sau trădători, cum să mai am încredere în oameni? Când cineva ajungea într-o funcție importantă sau avea succes, spuneați că e colaborator. În condițiile astea, cum puteam să-mi aleg un model în viață? Despre cei ucişi în

război şi consideraţi martiri spuneaţi că e o păcăleală amară. Făceaţi haz de naivitatea voastră din tinereţe, când eraţi optimişti şi idealişti, iar acum îmi cereţi socoteală pentru că nu am convingeri şi idealuri pentru care să lupt şi cărora să-mi dedic viaţa. Nu vă gândiţi că poate am mai multă minte decât voi fiindcă n-am intrat în jocul ăsta doar ca să ajung după ani să mă macine regretele şi să mă mir ce fraier am fost?

Mă întrebaţi de ce nu vreau să merg la facultate şi de ce nu am o slujbă. La ce bun? Uite cât de mult a învăţat tata, şi nu i-a folosit la nimic! Chiar dacă are un post bun de funcţionar, până şi-un zarzavagiu sau zilier câştigă mai bine decât el. Băiatul lui Reza, măcelarul, îşi luase diplomă de inginer agronom, dar acum lucrează cu tatăl lui şi face mai mulţi bani jupuind găini decât dacă ar lucra la birou. Dacă te ajută părinţii cu bani să-ţi deschizi o firmă, un magazin, un birou, ceva, atunci poate ai şanse să te descurci, dar, altfel, un salariu obişnuit nu-ţi ajunge nici pentru chiria unei garsoniere. De ce să mă chinui să-mi caut de lucru când salariul abia mi-ar acoperi transportul şi mâncarea? Mai bine stau tolănit în casă şi evit necazurile prin care trece tata în fiecare zi la muncă. Voi clătinaţi dojenitor din cap şi vă plângeţi că tinerii din ziua de azi nu lucrează, nu învaţă, nu-şi fac planuri pe termen lung. Păi ce planuri să-

mi fac când viitorul e negru şi fără speranță? Mi-e silă de tot. Am aşteptări de la voi, aşa e! Voi m-ați crescut aşa. Degeaba vă luați acum cu mâinile de cap şi vă jeliți că generația mea e înfumurată şi leneşă, că nu suntem ca voi, că nu suntem veseli, că nu ştim să ne bucurăm de viață, că n-avem nici o motivație. Păi de la cine era să învăț să fiu vesel şi să mă bucur de viață? Nu-mi amintesc să fi văzut în jurul meu râsete şi voie bună. Nu am fost niciodată în excursii, la vreun festival, carnaval sau sărbătoare unde să am parte de distracție şi veselie şi să ştiu ce înseamnă să te bucuri de viață. Cum să fiu entuziast şi plin de speranță în viitor, când în jurul meu nimeni nu priveşte viața cu optimism? Mă dojeniți că am pretenții de la părinți. Ei bine, am! Pentru că în loc să-mi ofere linişte, pace, optimism şi iubire am văzut din partea lor numai frică, nelinişte şi pesimism. Spuneți că au trudit pentru noi. Da, au trudit să ne ofere jucării şi haine, iar eu eram nemulțumit şi ceream tot mai multe. Mă lăudam cu ele în fața celorlalți copii, simțeam că în felul ăsta compensam umilințele şi invidia pe care o simțeam față de rudele noastre plecate afară, dar această satisfacție meschină dispărea cât ai clipi şi îmi pierdeam interesul față de lucrurile pentru care părinții cheltuiseră o grămadă de bani, le aruncam cât colo şi ceream altele, mai interesante şi mai scumpe.

Acum nu mai vreau nimic. Am obosit. M-am săturat de toate. Tot ce vreau e să uit. Să fug. Am şi soluția – e la îndemână, ieftină, disponibilă în forme variate, pentru toate gusturile. Pot să vă dau şi vouă.

Cu un râs nervos şi batjocoritor, a ieşit din cameră trântind uşa după el.

Cuvintele lui ne-au lovit atât de puternic, încât o vreme am rămas încremeniți. Ne aruncam priviri stupefiate, apoi plecam ochii şi ne cufundam în gânduri. Suspinele lui Afsaneh au rupt tăcerea.

— Are dreptate! a spus plângând. Bieții de ei, sunt copiii revoluției, războiului, violențelor şi nesiguranței. Au avut o viață amară. Noi am reuşit să uităm, dar sufletul lor a rămas ciuntit.

Unchiul Mohsen s-a aplecat, şi-a proptit coatele pe genunchi, şi-a luat capul în mâini şi a început să se legene în față şi-n spate. Ridurile parcă i se adânciseră, arăta cu zece ani mai bătrân. Vocea îi era slabă şi gâtuită:

— Toată viața m-am chinuit să asigur o viață bună familiei mele. Am tras ca un câine, la muncă am înghițit toate umilințele de teamă să nu-mi pierd slujba şi să-mi moară copiii de foame. Când Afsaneh a fost concediată după revoluție, presiunea s-a înzecit. Povara era atât de grea,

încât uneori simțeam că mă va zdrobi. Lucram în mai multe locuri, când ajungeam acasă eram mort de oboseală, trebuia să mă culc imediat ca să am puterea s-o iau de la capăt a doua zi. Dar, oricât mă străduiam, teama şi tristețea nu dispăreau din ochii soției şi copiilor mei. Când Siroos şi-a luat permisul de conducere, am împrumutat bani ca să-i cumpăr o maşină. Nu doar că nu s-a bucurat, ci chiar a fost supărat pe mine o vreme. I-a spus mamei lui că nu vrea o maşină la mâna a doua, când prietenul lui are una ultimul tip. Orice făceam nu era bine, nu reuşeam nicicum să-mi mulțumesc familia. Nu-mi stătea în putință să fac mai mult. Nu vă puteți imagina ce sentiment dureros de înfrângere e să vezi că, după atâta chin şi eforturi, nu numai că nu ai ajuns la rezultatul dorit ci, dimpotrivă, ai făcut mai mult rău.

*

Unchiul Mohammad s-a ridicat încruntat, strângând din buze. Am crezut că vrea să-l îmbrățişeze şi să-l consoleze pe unchiul Mohsen, însă a trecut în viteză pe lângă el, a deschis uşa şi a strigat:

— Hei, Siroos, pofteşte înapoi! Nu se poate să arunci aşa cu vorbele şi să dispari. Vino înapoi să asculți şi ce-avem noi de spus.

Luat prin surprindere, dar calm, Siroos a intrat în cameră cu o expresie curioasă şi s-a sprijinit de peretele din fața uşii. Unchiul Mohammad s-a apropiat de Mohsen şi i-a spus apăsat:

— Sunteți toți experți în sentimente de vinovăție. Ai făcut atât cât ai putut, şi chiar mai mult, pentru familia şi copiii tăi. De ce-ți pui cenuşă-n cap? Chiar crezi că eşti responsabil de nefericirea copiilor tăi? Nu, dragul meu, unele lucruri nu ne stau în puteri. Oare tu ai început războiul, tu ai aruncat cu bombe, tu ai creat nesiguranța şi problemele care au urmat? De ce să te simți vinovat? Ai făcut tot ce-ai putut ca să-i protejezi, să-i ții la adăpost de pericole, să le asiguri tot ce-aveau nevoie. Dacă nu înțeleg, dacă nu apreciază, dacă nu sunt mulțumiți, atunci e problema lor! Nu zic că n-ai făcut greşeli, dar cine nu greşeşte? Eu mă pricep destul de bine la psihologie, şi tot am făcut o grămadă de greşeli în relația cu Michael. Evident că n-a fost cu bună ştiință, evident că n-am vrut să-mi îmbolnăvesc sau să-mi necăjesc copilul. Am făcut atât cât am putut şi am ştiut, mai mult de-atât ce puteam face?

Crezi că atunci când vor avea şi ei copii vor face pentru ei mai multe decât noi?

S-a întors spre Siroos şi a continuat:

— Stimabile, dă-mi lista cu datorii şi am să ți-o achit. Ia spune-ne, ce-ar fi trebuit să facă tatăl tău pentru tine şi n-a făcut, deşi îi stătea în putință?

— Părinții mei nu sunt oameni răi, ştiu asta. Înțeleg că au trudit mult pentru noi. Dar eu nu aveam nevoie doar de jucării, aveam nevoie de iubire, de voioşie şi speranță.

— Păi crezi că nu te iubeau?

— Ba da, mă iubeau. Mă iubeau foarte mult, dar nu ştiau s-o arate. Tatăl meu nu a stat niciodată să discute cu mine, ca de la bărbat la bărbat, despre problemele cu care se confrunta. Era atât de ocupat, încât nu puteam niciodată să petrecem timp împreună. Eu aveam nevoie de bucurie şi speranță, nu de bani şi haine. Toate ştirile alea descurajante păreau şi mai apăsătoare şi reale atunci când le auzeam din gura lui. Aş fi vrut ca, atunci când eram speriat şi mă simțeam încolțit de lumea înfricoşătoare, părinții mei să-mi fi spus cu optimism că lucrurile nu stau chiar aşa de rău, că totul va fi bine. În schimb, ne spuneau că situația e mai gravă decât ne dădeam noi seama şi că se va înrăutăți şi mai mult. Când spun că am pretenții, nu mă refer la bani, ci

la liniştea, bucuria şi speranța de care aş fi avut nevoie, şi nu mi le-au oferit.

— Siroos dragă, nu zic că n-ai dreptate. Înțeleg de ce te simți lezat. Nu pretind că împrejurările în care ai crescut sau părinții tăi au fost fără cusur. Adesea, împrejurările nu depind de noi, însă am o întrebare cu privire la părinții tăi. Ai încercat vreodată să te pui măcar o clipă în locul lor? Ai încercat să înțelegi şi perspectiva lor? Nu poți nega că te-au iubit şi au făcut sacrificii pentru tine, cu toate acestea eşti nemulțumit şi nefericit. De ce? Spui că e din cauză că nu ți-au insuflat speranță şi bună dispoziție. Aşa o fi. Dar ai încercat să afli motivul? Ai încercat să te pui în locul lor şi să te gândeşti la problemele cu care se confruntau? Fă abstracție de problemele care te priveau pe tine şi încearcă să te gândeşti doar la ale lor.

— Problemele lor? Păi... nu ştiu. Cred că erau multe, dar nu pot să vorbesc decât despre problemele mele. Dacă vrei să ştii care erau problemele lor, trebuie să-i întrebi pe ei.

— Nu! Te întreb pe tine. Eşti copilul lor cel mai mare, ai fost martor la tot ce s-a-ntâmplat. Vreau ca măcar o dată să te desprinzi de propria persoană şi să te gândeşti la altcineva, la cei care-ți sunt cei mai apropiați. Pune-te în locul lor şi fă o listă cu toate problemele pe care le aveau. Ce-ai fi făcut în locul tatălui tău, în condițiile de atunci, cu

toate responsabilitățile, obosit după atâta muncă, apăsat de gânduri şi griji, îndurerat după moartea fratelui, fără linişte şi căldură în casă? Ai fi putut să stai şi să te joci cu copiii, să fii vesel, să-i duci la plimbare şi la distracții? Părinții tăi sunt oameni ca oricare alții, cu posibilități limitate, cu slăbiciuni, oboseală, boli şi uneori depresii.

— Dar eu ce vină aveam? Eram doar un copil, nu înțelegeam toate astea. Aveam doar nevoie de linişte, de optimism şi bucurie, lucruri pe care nu mi le-au oferit şi aşa am ajuns ceea ce sunt: o oglindă a amărăciunii lor.

Unchiul Mehdi şi-a sprijinit cotul de brațul fotoliului, s-a întors spre Siroos şi a spus:

— Dragul meu, nimic din toate acestea nu justifică felul în care eşti acum. Dacă toți am fi deprimați, bolnavi, fără loc de muncă, cu pretenții şi plini de sine pe motiv că în copilărie părinții ne-au mai şi bătut, că nu erau veseli sau nu ne-au arătat suficientă afecțiune, atunci întreaga lume ar fi bolnavă şi disfuncțională. Ce ți s-a întâmplat în copilărie e un capitol încheiat. Treci peste asta, trăieşte-ți viața şi învață din experiențele neplăcute, ca să nu le repeți cu propriii tăi copii.

Siroos a râs nervos şi s-a întors spre unchiul Mohammad:

— Unchiule, tu eşti doctor şi ştii ceva psihologie. Spune-i unchiului Mehdi că nu e aşa de simplu. Experienţele din copilărie ne afectează toată viaţa.

Unchiul Mohammad a ridicat sprâncenele şi a spus, clătinând din cap:

— Da, ai dreptate, efectul rămâne, dar cum se manifestă? Cineva care a fost bătut în copilărie poate să devină, la rândul lui, un părinte care îşi loveşte copiii. E convins că, din moment ce şi el a fost crescut aşa, nu există altă cale, dar în realitate se răzbună pentru loviturile primite. Însă altul, cu aceleaşi experienţe, nu va ridica niciodată mâna asupra copiilor săi. Îşi aminteşte durerea şi umilinţa şi refuză să pricinuiască aceeaşi suferinţă. Toate acestea depind de maturitatea, sensibilitatea şi modul de-a privi viaţa al fiecăruia. O persoană puternică nu se lasă dominată de lipsuri şi complexe şi nu repetă greşelile, ci încearcă să-şi rezolve problemele, încearcă să-i protejeze pe ceilalţi de suferinţele prin care a trecut ea. Nu vreau să-i absolv pe părinţii tăi de toată vina şi nici să bagatelizez experienţele tale din copilărie. Orice copil are nevoie de un mediu fericit, calm, sigur, plin de speranţă şi nici un părinte nu are dreptul să-i răpească bucuria copilăriei sub pretextul greutăţilor şi problemelor vieţii. Însă, din păcate, aşa se întâmplă. În situaţiile cele mai grave, când părinţii nu sunt

capabili să ducă responsabilitatea copiilor, aceştia ajung în grija altcuiva. Dar acum vorbim de oameni şi familii obişnuite. De obicei, părinții îşi doresc tot ce-i mai bun pentru copiii lor şi fac pentru ei tot ce le stă în putință, având de cele mai bune intenții. Dacă eşuează, e regretabil, dar gândeşte-te că nici cel care ucide din greşeală nu e considerat criminal... Şi atunci, e just oare să-ți pedepseşti atât de aspru părinții pentru greşeli neintenționate? Iertarea e una din etapele maturizării. Ai lăsat în urmă copilăria şi eşti bărbat în toată firea acum. Încearcă să-ți reevaluezi copilăria şi închide acest capitol o dată pentru totdeauna. Analizează tot ce-au făcut şi n-au făcut pentru tine părinții, încearcă să-i înțelegi şi să-i ierți, nu pentru ei, ci pentru binele tău! Doar aşa vei putea să-ți reîncepi cu adevărat viața şi să corectezi greşelile pe care le-au făcut ei. Asta e cea mai importantă responsabilitate a omului, să se construiască pe sine şi să devină mai bun, nu să stea plângându-şi de milă şi aruncând mereu vina pe ceilalți. Noi înşine suntem răspunzători pentru ceea ce devenim. Nu mai sta închis în casă, închis în tine, ieşi în lume şi învață singur. Părinții ți-au purtat mereu de grijă şi acum nu ştii să stai pe picioarele tale. Ridică-te, ia decizii, acționează! Va fi greu, foarte greu la început, dar treptat te vei obişnui şi îți vei găsi drumul în viață. Dacă crezi că lipsa de bucurie şi

speranță e sursa tuturor problemelor pe care le ai şi că părinții tăi poartă vina pentru asta, atunci e datoria ta, ca bărbat tânăr în casă, să îndrepți această lipsă. Ajută-l pe tatăl tău să-şi reamintească ce înseamnă râsul şi voia bună, dă-le speranță mamei şi surorii tale. Eşti parte din familie. Tatăl tău a îmbătrânit şi a obosit, aşa că unele din responsabilitățile lui trec în seama ta. Integrează-te în societate şi încearcă să cunoşti lumea din afara ta, din afara casei tale. Ai ratat una din cele mai importante etape ale maturizării, găsirea unei slujbe, şi de ce? Pentru că nu are rost, pentru că banii sunt prea puțini? Şi ce dacă? Trebuie să încerci, trebuie să treci peste această etapă, ai nevoie de experiența asta. Crede-mă că e mai bine decât să stai degeaba în casă.

— Tata îşi urăşte slujba. Mereu se plânge că şefii sunt lipsiți de educație, că n-au nici o pregătire în domeniu şi că pătimeşte mult la serviciu. Mereu intră în conflict cu ei şi asta i-a măcinat nervii. M-a făcut să urăsc ideea de a lucra, să-mi fie chiar frică de asta.

— Bun, deci măcar eşti conştient de ce ți-e teamă să munceşti. Să vedem ce-ar face un om matur într-o astfel de situație. S-ar lăsa măcinat de ură şi teamă, aruncând vina pe ceilalți şi găsindu-şi mereu scuze, sau ar încerca să

înfrunte greutățile? Chiar şi din cea mai rea experiență poți trage învățături care să te ajute să-ți construieşti viitorul.

— Eşti rupt de realitățile din societatea noastră. Acolo totul depinde de relațiile pe care le ai, regulile nu contează. Nu am forța să lupt cu asta, sunt obosit. Nu am motivația necesară şi nu ştiu cum s-o găsesc.

Unchiul Mehdi a intervenit nemilos:

— Se vinde la magazinul din colț. Vrei să meargă tata să-ți cumpere?

Aruncându-i lui Mehdi o privire aspră, plină de reproş, unchiul Mohammad a continuat:

— Fiecare din noi are o motivație lăuntrică. Ai ascuns-o, ai îngropat-o sub mii de gânduri negative şi pesimiste. Caut-o! Cu siguranță o vei găsi. S-ar putea să fie doar un grăunte, doar o sămânță pe care va trebui să o cultivi pentru a creşte şi a deveni parte din tine. Va fi mereu cu tine şi nu-i vei mai simți niciodată lipsa. Dacă înveți să priveşti lucrurile într-o lumină mai bună, vei găsi oriunde un motiv de bucurie şi speranță. Altminteri, pentru tine lumea va rămâne pururi rece şi tristă şi nu vei scăpa niciodată de deznădejde şi nefericire.

După o tăcere îndelungată, unchiul Mehdi s-a ridicat de la locul lui şi s-a apropiat de Siroos, cu o expresie complet

golită de disprețul şi furia pe care le arătase cu doar câteva momente în urmă. L-a îmbrățişat afectuos şi i-a spus:

— Dragul meu, gândeşte-te bine la ce ți-a spus. Crede-mă, şi la noi e plin de oameni deprimați, deznădăjduiți şi obosiți de viață, chiar dacă soarta le-a oferit tot ce şi-au dorit. De-ai şti ce mare e rata sinuciderii! În starea ta de spirit de acum, viața te-ar distruge şi acolo, poate chiar mai repede decât dacă rămâi acasă. Te rog, nu-ți mai chinui bieții părinți, nu-i mai face să se simtă atât de vinovați. Dacă vor păți ceva, ai suferi mai mult decât oricine altcineva. Ia o decizie! Alege să-ți trăieşti viața!

Siroos a trecut pe lângă unchiul Mehdi ca un somnambul, cu privirea absentă, de parcă nu mai vedea nimic în jurul lui. Cu mişcări automate, ca de robot, a deschis uşa şi a ieşit din încăpere. Nu-mi puteam imagina ce e în mintea lui. Nu era furios, pentru că, spre deosebire de data trecută, nu a trântit uşa. Nu era nici bucuros, pentru că nu schițase nici un zâmbet. Nu părea nici trist. Oare unde plecase?

*

Mama s-a ridicat cu greutate, ținându-se cu mâinile de şale. Îmi dădeam seama că o doare spatele, dar pe chip i se

citea limpede mulțumirea interioară. Îi ştiam bine starea asta, când încrețiturile de pe față îi dădeau o expresie mai veselă.

— Cât e ora?

— E trecut de două.

— O, ce mult am vorbit! Unde sunt copiii? Ştie cineva?

— Hamidi i-a dus în oraş, a răspuns mătuşa Maryam. Au zis că vor lua prânzul acolo.

— Bun, hai să vedem ce mâncăm şi noi de prânz. Suntem toți flămânzi.

Unchiul Mohammad a scos din buzunar o carte de vizită.

— Am aici numărul de telefon al restaurantului de pe ponton. Au mâncare destul de bună, am fost odată acolo. O să comand acum ceva de mâncare, ajunge cam într-o jumătate de oră. Până atunci, pregătiți masa.

Toată lumea a început să forfotească. Păreau mai afectuoşi şi mai apropiați unii de ceilalți. Unchiul Mohsen, care rămăsese pe canapea, i-a strâns mâna unchiului Mohammad când acesta a trecut prin fața lui. S-au privit unul pe altul şi un zâmbet cald le-a luminat chipurile.

*

Ca printr-un acord tacit, spre seară ne-am adunat iar. Ştiam că au mai rămas lucruri de discutat. Şi-a găsit fiecare un loc comod unde să se aşeze, dar nimeni nu vorbea. În cele din urmă, mătuşa Mahnaz s-a adresat zâmbind mătuşii Maryam:

— Ia zi, Maryam, tu cum ai dus-o în acest timp? Cred că, dintre noi toți, ai fost singura care-a avut o viață bună. Erai mult mai mică decât noi patru, chiar şi decât Habib, şi toți eram topiți după tine. Erai frumoasă şi mereu veselă, încă îmi răsună în minte clinchetul râsului tău. Trăieşti într-o lume pe care o accepți, ai un serviciu bun şi o situație financiară confortabilă, soțul tău ocupă o funcție importantă, eşti de acord cu felul în care e guvernată țara, nu ai suferit amărăciunea exilului, nu ai fost chinuită, ai avut mereu familia alături. Eşti o norocoasă, parcă totul ți-a mers din plin.

Mătuşa Maryam a privit-o surprinsă. A ridicat din umeri şi a răspuns cu un zâmbet amar, uşor ironic:

— N-aş zice! Ce înțelegi prin viață bună? Dacă vrei să spui că norocul meu a fost să rămân în Iran, aşa este, am rămas. Dar o familie înseamnă toți membrii ei. Când ați plecat, ați luat cu voi o parte din familie şi ați lăsat un gol dureros. Crede-mă că e mai greu să rămâi în urmă privind

golul lăsat de cei dragi decât să pleci. Când ați plecat, v-ați găsit într-o altă lume, diferită, cu care ați fost nevoiți să vă obişnuiți, în care ați descoperit lucruri şi oameni noi. Noi am rămas cu aceeaşi viață, cu aceleaşi probleme de care voi ați fugit, cu aceleaşi lipsuri. În timp ce voi sufereați de singurătate într-o lume nouă, eu mă simțeam singură în propria casă, în propriul oraş şi în propria țară.

Eu am fost mereu cea care v-a condus la plecare, privind în urma voastră. Nu mi-am dorit niciodată să plec, dar absența voastră mi s-a înfipt în inimă ca un ghimpe, iar durerea a rămas la fel de ascuțită chiar şi după ce-au trecut atâția ani. Voi eraţi totul pentru mine, fraţii şi surorile mele, pe care vă iubeam din tot sufletul, dar dintr-odată m-ați abandonat. Plecarea fiecăruia dintre voi mi-a pricinuit o suferință diferită. Când a plecat Mohammad, am simțit prima dată tristețea despărțirii. Aveam opt, nouă ani şi mi-a fost mai uşor să-i accept plecarea, pe care o vedeam ca pe-un semn de succes, de speranță: urma să devină doctor renumit şi apoi să se întoarcă. Eram toți mândri de el. Îmi imaginam cum va fi când se va întoarce, le spuneam colegilor că fratele meu va fi doctor şi va vindeca toți bolnavii. Eram convinsă că, după ce va reveni Mohammad, nu va mai fi nici un bolnav în toată țara! Ajunsesem să-l divinizez şi mă lăudam mereu cu el.

Plecarea ta şi a copiilor a fost diferită. Ştii cât eram de ataşată de voi. Nu puteam nici măcar să vorbesc despre asta. Singura mea soră, care jucase un rol atât de important în viața mea, poate chiar mai important decât mama, mă părăsise brusc. Îți aminteşti cum voiai să mă ajuți să realizez toate dorințele tale neîmplinite, de la facultate şi îmbrăcăminte, până la căsătorie şi zestre? Apoi ai dispărut într-o clipită. Ceva s-a frânt în mine când ai plecat şi nu s-a mai vindecat niciodată. Ce m-a durut şi mai tare decât plecarea ta a fost distanța care s-a căscat între noi, tot mai mare şi mai mare, până am ajuns să simt că nu te mai cunosc. Se spune că cei care pleacă în străinătate ajung reci şi lipsiți de afecțiune. Nu am vrut să cred asta, dar am văzut că în cazul tău aşa s-a întâmplat. Încet-încet am uitat că am o soră mai mare şi nu te-am iertat niciodată pentru asta. Dar tragedia cea mai mare a fost pierderea lui Habib, care a fost o lovitură atât de puternică pentru toți, încât nu ne-am revenit niciodată cu adevărat. Plecarea lui Habib a atenuat tristețea despărțirii de voi, pentru că, în cazul vostru, oricât de departe ați fost, puteam cel puțin să sperăm şi să visăm că ne vom revedea într-o zi. Pe Habib nu-l mai putem revedea decât pe lumea cealaltă. Singura mea alinare era Mehdi, dar, din senin, a plecat şi el. Am suferit îngrozitor. Rămăsesem doar cu Mohsen, care era atât de absent şi

închis în sine, încât putea la fel de bine să fi plecat şi el cu voi. Chiar dacă la început avusesem cinci fraţi şi surori, acum rămăsesem singură cu părinţii bătrâni şi îndureraţi. Grija pentru ei a fost multă vreme singurul meu motiv de a trăi. Sunt dintr-o generaţie care a trăit din plin durerea şi pierderea. Aş fi putut să mă las copleşită de tristeţe, venin şi durere. Aş fi putut să mă revolt, să ţip, să-mi risc viaţa. Sau, asemenea vouă, aş fi putut să fug într-un colţ sigur de lume. Dar nu suportam să stau degeaba văicărindu-mă. Raţiunea îmi spunea că revolta e zadarnică – orice voce potrivnică era înăbuşită înainte să se poate face auzită. Iar ataşamentul de părinţi nu mă lăsa să-i părăsesc. Aşa că a trebuit să învăţ să mă adaptez. Am acceptat situaţia aşa cum era şi mi-am continuat viaţa.

— Cum ai reuşit să-ţi păstrezi starea de spirit? Nu văd în comportamentul tău nici o urmă a tuturor suferinţelor de care ai vorbit.

— La început m-am simţit pierdută, buimacă, cu mintea plină de întrebări fără răspuns. Nu vedeam nimic încurajator în jur. Trebuia să găsesc ceva de preţ de care să mă agăţ şi care să dea vieţii mele din nou un sens. Aşa l-am descoperit pe Dumnezeu, un Dumnezeu bun şi iertător, cu care pot vorbi, care îmi dăruieşte speranţă. Cu El nu sunt niciodată singură. Mi-a dat răspunsul la toate întrebările şi

m-a eliberat de îndoieli şi frământări. Totul a căpătat o noimă, pentru că era voința divină. Pe atunci, sentimentele mele nu aveau nimic de-a face cu religia, credința mea era simplă, pură şi frumoasă. La fel ca păstorul din poemul lui Rumi, nu aveam nevoie de nici un ritual ca să simt legătura cu Dumnezeu. Hamidi a fost cel care m-a învățat ritualurile şi practicile religioase şi le urmez acum şi eu, dar regret că am pierdut legătura profundă şi autentică de la început. Ştiu, surioară, că pentru tine e straniu şi greu de înțeles, dar credința m-a salvat şi m-a ajutat să îndur toate greutățile. Sunt profesoară, mamă, fiică, am atât de multe responsabilități, încât nu am nici timpul necesar şi nici dreptul de a mă lăsa pradă regretelor şi tristeții. Mi-am acceptat soarta, îmi îndeplinesc îndatoririle şi încerc să-mi învăț copiii să se bucure de viață.

— Bravo ție! Nu suport oamenii religioşi şi îi consider responsabili pentru toate nenorocirile prin care-am trecut, dar îmi plac convingerile tale. Cred că mulți oameni, la fel ca tine, au nevoie de spiritualitate pentru a-şi găsi rostul, şi aceasta îmbracă multe forme. Oamenii au nevoie să creadă într-o forță superioară, dincolo de ei, pentru că altfel lumea pare fără speranță. Oricum, mă bucur că credința îți oferă pace şi alinare. Dar nu înțeleg totuşi cum poți să închizi ochii la atâtea orori.

— Ce orori? Asta e interpretarea voastră, iar eu nu sunt de acord cu ea. Da, văd în jur lucruri care poate sunt rele, dar nimic mai grav decât ce se întâmplă în orice altă societate. Nu trăim într-o lume utopică. Soluția mea e să evit relatările negative, spre deosebire de Mohsen, care e mereu în căutare de ştiri groaznice şi apoi se necăjeşte din cauza lor.

— Şi atunci cum afli adevărul?

— Nu voi putea afla niciodată care este adevărul, sau măcar realitatea. Aşa că am renunțat. Atâta timp cât nu-mi stă-n putere să schimb ceva, nu o să mă chinui degeaba. Îi evit pe cei care au o viziune critică şi negativistă asupra lucrurilor şi nu ascult ştirile mincinoase, indiferent dacă sunt ale noastre sau de dincolo. E o lecție pe care-am învățat-o uitându-mă la Mohsen. Am construit o viață de familie în care copiii mei să fie feriți de contradicții şi duplicitate. În loc să-i învăț să se comporte într-un fel în casă şi altfel în societate, am ales un singur de mod de viață şi îl respect întru totul.

— Adică resemnare totală...

— Mi-e mai uşor aşa şi e mai sănătos şi mai sigur pentru copii.

— Serios?! Şi cum rămâne cu lupta pentru libertate şi drepturi? N-ai scris tu în clasa a şaptea o compunere despre

nedreptatea directorului, care pedepsise un copil nevinovat? Abia după o lună întreagă de rugăminți a reuşit tata să-i convingă să te reînmatriculeze! Iar acum închizi ochii, îți astupi urechile şi îi eviți pe cei care se plâng de greutăți. Te ascunzi în spatele rugăciunilor şi prelegerilor religioase. Ce ai devenit? Cine eşti? Chiar nu te mai recunosc...

— Ah, Mahnaz, scuteşte-mă! N-ai habar de nimic. Te-ai aşezat pe un piedestal confortabil şi reciți lozinci.

— Vezi? Îndată ce spun ceva ce nu-ți convine, mă reduci la tăcere şi susții c-o duc bine şi n-am dreptul să vorbesc! Da, o duc bine, dar asta nu înseamnă că nu sunt gata să fac orice pentru sora mea. Tu, în schimb, ce faci pentru tine însăți?

— Te rog să mă laşi în pace! Nu mai suport! Vreau doar să-mi trăiesc viața în tihnă. Am acceptat situația şi vreau să-mi feresc copiii de suferințele prin care am trecut eu sau copiii lui Mohsen.

— Deci ai reuşit să te convingi că e totul bine şi copiii vor creşte fericiți. Vor ajunge ca tatăl lor, ceea ce probabil consideri că e minunat.

— Nu, nu vreau să ajungă ca tatăl lor. Hamidi nu e un om liniştit, adesea e nervos şi intolerant. Vreau să fie fericiți şi deschişi la minte.

— Şi crezi că drumul pe care l-ai ales duce într-acolo?

— Nu ştiu! Nu mai ştiu... Când erau mici, aveam totul sub control, dar, pe măsură ce cresc, am tot mai multe îndoieli. Întrebările şi dorinţele lor mă îngrijorează uneori. În pofida străduinţelor mele, credinţa lor pare şubredă şi mi-e teamă că n-am să-i pot salva.

— De la ce să-i salvezi? a întrebat unchiul Mohammad.

— De toate pericolele care-i pândesc... De corupţie şi depravare, de deznădejde, de orientările politice... Nu vreau să avem iar probleme din cauza unor lucruri fără însemnătate. Mi-a ajuns!

— Crezi că vei putea să-i păzeşti toată viaţa? Trebuie să le oferi informaţii, să-i laşi să cunoască lumea de afară pentru a se putea feri singuri de pericole. Trebuie să le deschizi uşa şi să-i laşi să aleagă.

— Tocmai asta e problema! Hamidi e foarte sever, nu va accepta nici o schimbare. Mi-e teamă că-i va îndepărta pe copii.

Mătuşa Mahnaz a pus în sfârşit întrebarea care-i stătea pe limbă încă din prima zi:

— De ce te-ai măritat cu el? E un habotnic în toată regula. Iartă-mă, nu vreau să ne certăm din nou, dar întrebarea asta m-a frământat încontinuu de când am venit. Tu, care ai un suflet atât de blând şi delicat, cum ai putut să te măriţi cu unul ca el?

— Şi el are un suflet blând. Poate nu crezi, dar am multe motive să-l iubesc, e un adevărat tovarăş de viaţă. Şi nu se comportă aşa de dragul aparenţelor, ci din pură convingere. Sunt de acord că uneori e strict, habotnic, iute la mânie, dar nu e vina lui. Aşa a fost crescut. Tatăl lui a fost ucis de SAVAK[10].

— Doar pentru că SAVAK i-a omorât tatăl acum treizeci de ani nu înseamnă că toţi trebuie să îngenunchem în faţa lui! Se răzbună pe fiecare dintre noi pentru moartea tatălui său. Cum ar fi dacă în viitor copiii mei s-ar întoarce în ţară şi s-ar apuca să ucidă oameni sub pretextul că tatăl lor a fost executat de regim?

— N-ar avea dreptul. Nici el nu are acest drept. Dar nu se poate abţine, şi-a trăit întreaga viaţă în ură. Încă se trezeşte noaptea tremurând ca un copil din cauza coşmarurilor în care-şi vede tatăl schingiuit până la moarte. Când vorbeşte despre copilăria lui, de sărăcia, singurătatea, persecuţiile prin care a trecut, înţeleg de ce e aşa de dur acum. Asta nu înseamnă că-l aprob, şi o ştie şi el. A încercat din răsputeri să se schimbe, să fie mai îngăduitor, mai puţin rigid şi habotnic. Chiar dacă uneori îşi mai pierde cumpătul, învaţă încet-încet să fie mai tolerant. Dacă aţi da la o parte prejudecăţile şi v-aţi apropia de el cu mai multă bunăvoinţă,

[10] Poliţia secretă iraniană în vremea şahului Mohammad Reza Pahlavi.

i-ați descoperi părțile bune. Ați vedea că e în stare să se sacrifice pentru dreptate.

— Care dreptate? Ceea ce crede el că e dreptate? Sau ceea ce spun eu că e drept?

— Dreptatea e una singură!

— Nu-i adevărat! Dreptatea e relativă. Fiecare ideologie îi dă altă definiție, în funcție de propriile interese. De-asta nu poți avea încredere în el, e posibil să facă mult rău în numele a ceea ce consideră el că e dreptatea, aşa cum fac şi teroriştii sinucigaşi.

— Nu! N-ar ucide niciodată pe nimeni! Nici nu ştii ce inimă bună are, n-ar face rău nici unei muşte. Nu e un monstru. Încearcă să-l înțelegi!

Mătuşa Mahnaz s-a scuturat din tot corpul şi a schițat o grimasă de dezgust.

— Îmi pare rău, Maryam, dar nu-l pot suferi! Mă trec fiorii când îi văd barba şi mărgelele de rugăciune, prefăcătoria, cum evită să mă privească în ochi. Văd în el întruchiparea tuturor necazurilor pe care le-am avut.

— Bietul Hamidi! Mi-a spus că îl priveşti cu ură, dar nu l-am crezut. I-am spus că e paranoic, că iar încearcă să găsească vinovați pentru moartea tatălui său, că te priveşte cu duşmănie. Mi-a răspuns că nu se poate abține, pentru că te uiți la el atât de urât, încât intră automat în defensivă.

Mahnaz, dacă lucrurile continuă tot aşa, nu veți putea niciodată să vorbiți unul cu altul, să vă înțelegeți şi să puneți capăt vrăjmăşiei dintre voi.

— La ce bun să mă înțeleg cu el? Asta ar însemna să mă dau cu duşmanul, după toate suferințele pe care mi le-au pricinuit. Nu, niciodată!

— Cum adică la ce bun? E parte din familie. Vrei, nu vrei, trebuie să-l accepți. Dacă într-o bună zi veți reuşi să preluați puterea în Iran şi vă veți întoarce să trăiți alături de noi, ce-i vei face atunci tatălui copiilor mei? O să-l exilezi? O să-l ostracizezi? O să-l execuți? Mama avea dreptate, semănați ca două picături de apă. Toată vorbăria despre libertate şi democrație e doar de fațadă. Îți închipui că eu îl am la suflet pe domnul Shafaghi, că sunt de acord cu el? Nu, nici pe departe! Dar trebuie să îl accept ca membru al familiei.

Mătuşa Mahnaz a rămas tăcută şi îngândurată. De fapt, eram toți pe gânduri. Ce era de făcut dacă aveam păreri şi gusturi atât de diferite? Mai exista oare vreo cale de conciliere? Mama a rupt, în cele din urmă, tăcerea şi a spus pe un ton categoric:

— Era vorba să nu mai discutăm politică. Nu înțeleg, toate astea au legătura cu politica sau cu familia?

Mătuşa Mahnaz a schițat un zâmbet forțat:

— Mamă, uneori nu poți separa politica de viață şi familie. Mai ales în familia noastră, care a fost profund afectată de mişcările politice.

Cu multă zarvă, copiii au dat buzna deodată în grădină. Ne-am întors toți spre ferestre. Agitația era prea mare, sigur se întâmplase ceva. Ardeshir a alergat înaintea tuturor şi a deschis uşa salonului, strigându-le celor care veneau în urmă:

— Aduceți-l înăuntru! Stați să-i țin piciorul. Bun, acum întoarceți-vă şi intrați prin spate.

Priveam toți uimiți spre uşă. Am văzut întâi spatele unuia din copii, purtat pe umeri de altcineva, dar Nader era chiar în fața mea şi nu-mi dădeam seama despre cine era vorba. Am întins capul să văd dintr-o parte. Domnul Hamidi a intrat gâfâind, cărându-l pe Sam. Ne-am îmbulzit toți în jurul lor. Hamidi s-a dus lângă canapea şi a încercat să-l dea jos de pe umerii lui şi să-l pună pe canapea. Sam a scos un țipăt de durere. Unchii i-au sărit în ajutor. Odată întins pe canapea, s-a liniştit. Avea zgârieturi pe față şi o pată de sânge închegat deasupra sprâncenelor.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat aproape în cor.

Domnul Hamidi s-a prăbuşit pe un fotoliu, cu brațele atârnându-i pe lângă corp. Stropi de transpirație i se prelingeau pe obraji, pierzându-se în barba deasă. Era

foarte palid şi părea incapabil să vorbească. Ne-am întors spre Ardeshir:

— Ce s-a întâmplat?

Cu aerul mândru al unuia care are toate informațiile de care ceilalți au nevoie, a început să explice cu aplomb:

— A căzut! A alunecat pe un deal... Era să moară. Şi şi-a rupt piciorul.

Eram sigură că exagerează. Domnul Shafaghi a intrat şchiopătând. Pesemne că se întâlniseră unii cu alții. Mătuşa Mahnaz s-a repezit spre el:

— Ce s-a întâmplat?

Toate privirile s-au ațintit asupra lui.

— Se jucau pe un deal. Nu ştiu ce s-a întâmplat, dar Sam a căzut la vale. Doctore, cred că şi-a fracturat piciorul. Ce să facem? Să-l ducem la spital?

Unchiul Mohammad s-a aşezat pe canapea şi a examinat cu atenție rănile, sub privirile noastre tăcute şi îngrijorate. Cu ochii înroşiți şi umezi, domnul Shafaghi părea că are şi el dureri. Mătuşa Mahnaz îşi frângea mâinile. Înainte ca unchiul Mohammad să-i atingă piciorul, Sam a scos un țipăt puternic. Unchiul Mohammad i-a spus cu blândețe:

— Dragul meu, nici nu te-am atins încă. Vreau doar să-ți tai pantalonii ca să-ți examinez piciorul. Promit să nu-l mişc.

Mătuşa Mahnaz a fugit spre bucătărie, a scos o foarfecă dintr-un sertar şi i-a adus-o unchiului Mohammad, care a făcut o mică tăietură şi a rupt ţesătura pantalonilor. Gamba lui Sam era învineţită şi plină de zgârieturi. Unchiul Mohammad examina rana cu atenţie, în timp ce Sam plângea. Nu suportam să văd aşa ceva, am întors privirea. Sara stătea într-un colţ, muşcându-şi un colţ al bluzei şi plângând. Somayeh o consola. Am căutat-o cu privirea pe mătuşa Maryam. Îngenunchease lângă canapea, alături de Hamidi, şi îi întindea îngrijorată un pahar cu sirop. Nu ştiu când avusese timp să-l pregătească. A luat un şerveţel şi a şters cu grijă transpiraţia de pe faţa soţului ei. Iubirea pe care i-o purta i se citea în ochi.

În cele din urmă, unchiul Mohammad s-a ridicat de lângă Sam, s-a îndreptat şi a spus:

— Nu e grav. Din fericire, nu e fractură.

Am răsuflat cu toţii uşuraţi.

— Să-mi aducă cineva trusa medicală, o să-l bandajez. Trebuie să se odihnească şi să-şi menajeze piciorul câteva zile.

Chipul domnului Shafaghi s-a luminat.

— Slavă Domnului! a exclamat mătuşa Mahnaz.

Michael i-a întins tatălui său trusa medicală şi unchiul a început să bandajeze piciorul. Sam nu se mai văita, se pare

că durerea dispăruse în momentul în care aflase că n-are piciorul rupt. Mătuşa Mahnaz a întrebat:

— Tu nu erai cu ei? Cum s-a întâmplat?

— Nu ştiu. Stăteam pe-o bancă de vorbă cu alt iranian când am auzit copiii ţipând. M-am zăpăcit, nu ştiam ce să fac. S-a uitat în jur până a dat cu ochii de domnul Hamidi şi l-a privit recunoscător: Slavă Domnului că a ajuns Hamidi la timp, altfel nu ştiu ce-aş fi făcut.

Unchiul Mohsen s-a întors spre Hamidi, care abia îşi recăpătase suflarea.

— Cum ai reuşit să-l ridici şi să-l cari până aici? E foarte greu!

— Eh, n-a fost mare lucru. N-am ajuns chiar invalid, mai pot duce un copil.

— Dar în situaţia ta...

Mătuşa Mahnaz s-a întors spre mama şi a întrebat-o în şoaptă:

— Ce-a păţit?

— A, nu ştii? Are corpul plin de schije, una i-a rămas înfiptă foarte aproape de inimă. N-are voie să facă efort prea mare.

Mătuşa Mahnaz a ridicat din sprâncene cu o expresie neîncrezătoare şi a lăsat colţurile gurii în jos.

*

Situația a revenit la normal şi lumea a început să vorbească despre cină. Am ieşit din cameră. Nu ştiu ce naiba era cu mine. În jur totul părea să fie în regulă, dar nu simțeam linişte sau bucurie. Exista un zid între mine şi ei. Rămăsesem cu un nod în gât. Pe mine de ce nu mă întrebase nimeni prin ce trecusem? Eu n-aveam dreptul să-mi vărs amarul? Un glas lăuntric mi-a spus: „Dacă ratezi acest prilej, vei rămâne pe vecie pierdută în groapa asta întunecoasă". Viața mi-a trecut prin fața ochilor ca un album foto cu paginile arse. Din fiecare imagine rămăseseră doar bucăți rupte şi mototolite, iar unele pagini se pierduseră cu totul sau erau goale. Nu ştiam unde dispăruseră anii aceia negri. Vocea lui Sanaz m-a făcut să mă întorc:

— Dokhi, hai înăuntru, ne aşezăm la masă.

— Nu mi-e foame.

— Bine, nu trebuie să mănânci. Hai să-i asculți pe tata şi pe unchiul Mehdi, sunt foarte simpatici.

— Lasă-mă-n pace. N-am chef.

Privirea lui Sanaz a sclipit surprinsă în lumina felinarului de pe terasă. Şi-a înclinat capul, încercând să-mi desluşească fața în întunericul grădinii:

— De ce? Ai pățit ceva?

— Nu, lasă-mă-n pace. Vreau să fiu singură.

A ridicat din umeri şi s-a întors în casă.

M-am plimbat o vreme prin grădină şi m-am aşezat în cel mai întunecat colţ, după nişte copaci, cu capul sprijinit de gard. Nu ştiu cât timp a trecut, mii de gânduri mi se învălmăşeau minte. De ce nu eram şi eu ca ceilalţi tineri, veselă şi fără griji, de ce nu puteam să mă bucur de viaţă? De unde apăruseră anxietatea, frica şi nesiguranţa, care nu-mi dădeau pace nici în momentele cele mai liniştite, această tristeţe profundă şi sentimentul permanent de vinovăţie? Mama spune că, în esenţă, sunt un om vesel, dar că voioşia mi-a fost umbrită de factori exteriori. Nu-mi spune niciodată care au fost aceştia.

Zgomotul m-a făcut să-ntorc capul din nou. O forfotă neobişnuită se iscase în casă şi prin curte. Am ciulit urechile. Din spatele meu s-a auzit vocea lui Michael:

— Aici erai? Toată lumea te caută. De ce stai aici?

— De ce să mă caute? Doar nu m-am rătăcit!

— Păi te strigăm de-o oră! De ce nu răspunzi?

— De-o oră? N-am auzit!

— Hai, ridică-te. Vino în casă înainte s-o ia pe mama cu leşin.

M-am oprit în mijlocul camerei de zi. Eram zăpăcită de puhoiul de întrebări care se revărsa în urma mea.

— Unde-ai fost?

— Nu te simți bine?

— Ți-e rău?

— Te-a supărat cineva?

— Ai nevoie de ceva?

Am simțit sângele năvălindu-mi în tot corpul. Mi-am pierdut cumpătul şi am țipat:

— Păi ce-am făcut? N-am şi eu dreptul să fiu singură cu gândurile mele? Michael dispare de dimineața până seara şi nimeni nu merge să-l caute. Eu lipsesc o oră, şi uite ce faceți!

— Scumpo, ție nu-ți stă în obicei să pleci fără să ne spui. Ne-a fost teamă că ai pățit ceva.

— Exact! E vina mea că v-am învățat prost.

Mă priveau toți stupefiați. Unchiul Mohammad s-a apropiat de mine şi mi-a spus cu blândețe:

— Hai, spune. E rândul tău.

— Ce să spun?

— Lucrurile care-ți stau pe limbă şi te deranjează atât de tare, încât te fac să te porți de parcă n-ai fi tu. Vorbeşte. Pune întrebări. E dreptul tău şi datoria noastră să-ți

răspundem. Îți promit că nu vom lăsa nici o întrebare fără răspuns.

Ochii mi s-au umplut de lacrimi de furie.

— Atunci spuneți-mi! Să nu ne mai jucăm de-a v-ați ascunselea, ajunge! Cine sunt eu? Tot ce ştiu este că tatăl meu, Habib, pe care nu l-am cunoscut niciodată, era al patrulea copil din familie. Dar despre mama nu ştiu nimic. Cine era? De ce nu există nici o fotografie, nici o imagine cu ea, nici un nume, nici o amintire? De câte ori întreb, spuneți că a murit. Dar de ce? Când? Cum? M-ați crescut în confuzie şi incertitudine. Pentru voi sunt doar o amintire a doliului, vă uitați la mine şi-l vedeți pe dragul vostru Habib şi oftați de dorul lui. Mă iubiți pentru că vă amintesc de el. Vă purtați frumos cu mine pentru că simțiți că i-o datorați lui. Dar eu, în sine, nu am nici o valoare pentru voi. Nici măcar nu pomeniți numele mamei mele. De ce nu-mi spuneți adevărul? Până când trebuie să mă mai chinuie coşmarurile? Vă implor, puneți capăt chinului, aici şi acum!

Lacrimile îmi şiroiau pe obraji şi tremuram din tot trupul. Nu-mi recunoşteam propria voce. Era prima dată când țipam în mod conştient. Mătuşa Mahnaz a venit la mine şi m-a îmbrățişat.

— Linişte-te, draga mea. Linişte-te. Eşti darul nostru cel mai de preţ. Ne eşti mai dragă decât propriii noştri copii. Nu te mai necăji aşa!

— Nu, nu vreau! Nu mai vreau să fiu cuminte. Mi-era atât de frică să nu vă supăr, încât am făcut mereu tot ce mi-aţi spus fără să crâcnesc. Dar acum o să-mi spuneţi adevărul, altminteri pe cuvânt c-o să dispar!

Mă priveau stupefiaţi. Citeam pe chipurile lor nedumerire, nu le venea să creadă că sunt aceeaşi Dokhi pe care o ştiau. Mama a rupt tăcerea spunând cu vocea sugrumată:

— Habib a fost al patrulea copil, dar tot ce făcea el era cu totul nou. Nu semăna deloc cu ceilalţi. Avea o bunătate şi un altruism care ne făceau să ne ruşinăm şi pe noi, adulţii. Ori de câte ori voiam să-l pedepsesc pe Mohsen, lua vina asupra lui. Îţi aminteşti, Mohsen?

— Da! Mă scotea din sărite! Se purta mereu de parcă el era fratele mai mare şi trebuia să aibă grijă de mine.

— Avea aceeaşi atitudine protectoare faţă de toţi, nu conta dacă erau mari sau mici. Era gata să se sacrifice pentru oricine. Tatăl vostru îşi făcea mereu griji pentru viitorul lui, spunea că toată lumea o să-l păcălească şi va profita de el. Ceea ce s-a şi întâmplat.

Unchiul Mohammad a intervenit pe un ton prevenitor:

— Şi-a ales singur drumul, mamă! Nu a profitat nimeni de el, ai grijă ce spui.

A făcut un semn spre mine. Mama a continuat:

— N-aveam ce-i face, mamă. Era în al doilea an de facultate când ne-a spus într-o bună zi că vrea să se căsătorească. Şi eu, şi tatăl lui am fost foarte surprinşi. I-am spus că e prea tânăr, că nu are încă serviciu, casă, o viaţă a lui, că nu şi-a terminat facultatea şi nici stagiul militar. Cum să se însoare? Dar nici n-a vrut s-audă, ţinea morţiş să mergem la peţit. El, care nu ne ieşea niciodată din vorbă, era acum încăpăţânat şi sfidător şi voia să ne supunem voinţei lui. O uram pe fata care-i furase inima şi îl făcuse să se întoarcă împotriva noastră. Nu i-a păsat de părerea noastră şi, într-o zi, a adus-o acasă. Am fost şocată, nu ştiam cum să reacţionez. Nici măcar nu era frumoasă. Era clar că e mai în vârstă decât Habib şi, când am pomenit de asta n-au negat. Era foarte încrezătoare în sine şi mi-a spus că se vor căsători indiferent dacă ne place sau nu. Mi-am dat seama că e un inamic redutabil, dar n-am avut tactul de a renunţa la confruntarea deschisă şi de a căuta o altă cale de rezolvare. Am făcut nişte săpături, am aflat că locuia cu mama ei, dar n-am reuşit să aflăm nimic despre tată, nu ştiam dacă murise sau pur şi simplu îşi părăsise familia. Abia mai târziu am aflat că e în Germania de Est. Nu îmi

plăcea absolut nimic la ea. Mătuşa Shamsi spunea c-o fi vreo vrajă sau descântec la mijloc, dar eu ştiam că n-ar fi fost nevoie de aşa ceva. Îl ştiam pe Habib, era atât de uşor să-i trezeşti spiritul de salvator, şi-atunci era gata să meargă până-n pânzele albe. Până la urmă, au câştigat bătălia, Habib şi-a strâns lucrurile şi-a plecat. Am plâns, am implorat, am blestemat, am leşinat... degeaba. M-a privit trist şi tulburat, dar nu s-a întors din drum. Au urmat zile negre. Tot nu înțelegeam care-i adevărul. Credeam că e vorba doar de iubire orbească, nu ştiam încă în ce necaz intrase. Nu ştiu nici acum dacă se alăturase acelui grup dinainte şi asta-l făcuse să ia la decizia prostească de-a se însura cu ea, sau ea îl convinsese să se alăture grupului după căsătorie. Oricum ar fi, ea mi-a furat şi mi-a distrus fiul. N-am iertat-o niciodată şi de aceea nu-i pomenesc nici măcar numele.

Mătuşa Mahnaz a luat-o de mână pe mama şi a spus:

— Fii mai blândă! N-a fost întru totul vina ei. A fost şi voința lui. Dokhi, nu te necăji prea tare.

Mama s-a înfuriat:

— Păi n-ați vrut tot adevărul şi numai adevărul? Ei bine, pentru mine ăsta e adevărul. Să nu mai zic nimic ca să nu se necăjească Dokhi?

— Nu, spune!

Unchiul Mohsen s-a ridicat de la locul lui, a făcut câțiva paşi agitat şi îngândurat, apoi şi-a dus mâinile la tâmple şi a spus:

— Nu, nu! Mamă, dacă e să spunem adevărul, atunci trebuie să fim drepți şi cu biata fată nevinovată! N-am vorbit atâta vreme despre asta ca să nu te supărăm, dar adevărul e că, atunci când e vorba de copiii tăi, îți pierzi rațiunea. Îi absolvi pe ei de vină şi o arunci în cârca altora.

Afsaneh l-a mustrat:

— Lasă astea acum, Mohsen! Ce rost are? Las-o pe mama să spună ce-are de spus şi poți să-i explici lui Dokhi după aceea.

— Nu, ce vreau să spun nu e doar pentru binele lui Dokhi, ci şi al meu. Vreau să-mi eliberez conştiința. De ani de zile mama a făcut-o pe fata aceea să pară un monstru, dar nu e ăsta adevărul. Mamă, Habib era un băiat foarte bun, dar de ce crezi că a fost nevoie de atâtea insistențe din partea ei ca să se căsătorească? Ea n-a avut nimic de-a face cu faptul că Habib s-a îndreptat spre grupul ăla politic. Căsătoria lor a fost o decizie comună şi pentru binele lui Habib, fiindcă în casa noastră erau un program şi o organizare foarte stricte, iar Habib n-ar fi putut să dispară zile întregi fără nici o explicație. Trebuia să fim acasă la ore fixe, aşa că Habib n-ar fi putut să-şi îndeplinească sarcinile

în organizație. Soluția pe care au găsit-o pentru a-l putea lua de-acasă fără a trezi suspiciuni a fost să-l însoare cu cineva din interior. Au ales-o pe biata Maliheh, un membru mărunt, dar devotat. În condițiile astea, sacrificiul ei a fost mai mare decât al lui Habib. I-a oferit refugiu, o viață mai ușoară și, în cele din urmă, chiar s-a îndrăgostit de el. I-am văzut de câteva ori și aveau o relație foarte frumoasă și multe idealuri. Maliheh nu era cu nimic mai prejos în blândețe, puritate și altruism decât Habib. Poate că, dacă n-ar fi acceptat această căsătorie, ar fi reușit mai târziu să se retragă din activitățile politice, ca atâția alții, însă Habib a tras-o după el până s-a înecat. Nu e drept să vorbești cu asprime despre ea.

Mama privea în gol, cufundată în gânduri, și a zis ca pentru sine:

— De ce nu mi-am dat seama? De ce eram așa de departe? Când mi-au spus că a fost ucis într-o altercație, nu mi-a venit să cred. Vedeam în fiecare zi oameni arestați, dar nu mi-aș fi închipuit niciodată că fiul meu va fi unul din ei. Le-am spus că trebuie să fie o greșeală, fiul meu e artist, n-are treabă cu politica. Dar apoi tata s-a întors palid, cu ochii goi și încovoiat de durere după ce-a fost cu Mohsen să identifice cadavrul și am aflat adevărul. N-am vrut niciodată să știu din ce grup făcea parte și de ce fusese ucis. Ce mai

conta? Ştiam doar că îl voi plânge tot restul vieții. N-am vrut să ştiu nimic nici despre soția lui. Nici ea n-a venit pe la noi.

La patru ani după ce l-am pierdut pe Habib, m-au sunat într-o zi de la închisoarea Evin. O voce răguşită m-a întrebat dacă sunt mama lui Habib Yousefi. Mi-a stat inima-n loc, un potop de gânduri mi-au năvălit în minte, dar cel de care m-am agățat a fost că poate făcuseră o greşeală sau mințiseră şi Habib era încă în viață. Am spus că eu sunt şi vocea mi-a zis doar „Veniți să ridicați copilul". Am scăpat telefonul din mână. Eram încremenită. Credeam că visez. Tata a luat receptorul, nu ştiu ce i-au spus, dar, orice-ar fi fost, l-au convins că e copilul lui Habib. Era atât de ciudat, nu-mi venea să cred că Habib are un copil de patru-cinci ani despre care nici unul din noi nu ştia nimic. Pe de-o parte, era toată furia pe care o simțeam față de femeia care mi-l furase şi nu voiam s-o văd în fața ochilor; pe de altă parte, acum aveam o amintire neprețuită de la Habib şi abia aşteptam s-o strâng în brațe.

Ne-am dus la administrația închisorii. Am aflat că în acelaşi incident în care fusese ucis Habib o arestaseră şi pe soția lui, care atunci era însărcinată. Copilul se născuse şi crescuse în închisoare, pentru că femeia le spusese ca nu are pe nimeni care să-l ia în grijă. Mama ei murise, iar nouă nu voia să ne spună de copil de teamă că i-l vom lua. Am

întrebat de ce se hotărâse acum să ne încredințeze copilul şi am aflat că fusese executată. Pentru prima dată mi-a fost milă de ea.

N-am să uit niciodată clipa când au adus-o pe Dokhi. O ținea de mână o fată îmbrăcată în uniformă de deținut. Era foarte slabă şi palidă şi avea mişte ochi negri care păreau neobişnuit de mari pentru fețişoara ei. Părul îi era tăiat neuniform şi purta haine din acelaşi material ca *chador*-ul fetei care o însoțea. Mi s-a strâns inima când am văzut-o. Nu vedeam în ea nici o urmă de bucurie copilăroasă, iar tristețea profundă pe care o citeam în ochii săi m-a făcut să tremur. Strângea din buze şi nu voia să-i dea drumul fetei. Cu lacrimi în ochi, fata a spus: „Ea e scumpa noastră Irandokht, aveți grijă de ea!". I-a lăsat mâna, dar Dokhi se lipise tare de ea şi încerca să se ascundă în spatele său. Fata a împins-o uşor spre mine şi i-a spus: „Du-te, scumpo, du-te. Doamna aceasta e bunica ta". Însă Dokhi a exclamat: „Nu, mami! Nu vreau să plec! O să fiu cuminte, promit!". Am întrebat mirată de ce îi spune „mami" şi mi-a răspuns: „Am învățat-o să ne spună «mamă» la toate şase. Aşa, dacă una din noi nu mai e, alta va putea să-i poarte de grijă şi să-i fie mamă. Dar nu e bine pentru ea să mai rămână aici. E singura noastră bucurie în infernul care e aici, dar locul ăsta îi ucide spiritul". Dokhi tot spunea că nu vrea să vină.

Fata a ridicat-o la piept, mi-a pus-o în braţe şi a ieşit în fugă din încăpere. Copilul tot striga după ea: „O să fiu cuminte! Lasă-mă să rămân! Nu mai umblu la valiză!”.

Eram buimacă. La bătrâneţe, mă trezisem din senin cu un copil de patru, cinci ani, şi încă un copil ciudat pe deasupra. Plângea tot mai tare, până când vocea unui paznic a făcut-o să tacă. A pornit după mine parcă lipsită de viaţă. Înţelesese că nu există altă cale şi trebuie să-şi accepte soarta. N-a mai plâns. N-a vorbit. N-a obiectat. Dar era atât de tristă, încât nici nu puteam s-o privesc. Nimic nu i-a atras atenţia pe drum. Pentru un copil născut şi crescut în închisoare, lumea de afară, străzile şi vacarmul ar fi trebuit să fie fascinante, dar ea părea că nu vede nimic. Era plecată într-o lume a ei, pe care eu n-o cunoşteam.

Când am ajuns acasă, mi-am dat seama că are febră. Timp de o săptămână s-a chinuit cu febră foarte mare şi stări de delir. Am fost la mai mulţi medici şi, treptat, a început să se refacă, deşi era în continuare foarte slabă şi palidă. Putea să stea ore întregi într-un colţ, uitându-se în tavan. Nu făcea nici o poznă, nu se juca, nu cerea nimic. De fapt, nu era copil. Era un adult într-un corp micuţ şi fragil. A durat un an până s-a obişnuit cu noi şi a acceptat că face parte din familie. M-am ataşat foarte mult de ea, îi mulţumeam lui Dumnezeu că-mi trimisese acest înger în

locul lui Habib. Era lumina şi mângâierea bătrâneții mele, iar după ce-a murit tatăl vostru, a rămas singurul meu motiv să mai trăiesc. Mi-a umplut viața de iubire, aidoma tatăl său. Nu vorbea niciodată de mamele ei, şi asta mă bucura. Am crezut că uitase. Doar coşmarurile mă îngrijorau. Când era mică, medicii ne-au spus că nu e grav, că e ceva normal la copiii de vârsta ei şi cu timpul va trece. Dar n-a fost aşa. Ba acum chiar e mai rău ca oricând! Ați văzut cum i s-a tăiat respirația ultima oară, puțin a lipsit să se sufoce.

Aşteaptă mereu să deschid eu vorba despre trecut, dar nu îndrăzneşte să mă întrebe nimic. Iar eu evit subiectul, pentru că nu ştiu ce să-i zic. Cum spui cuiva că a fost prizonier încă de la naştere? Că a stat patru ani în închisoare fără nici o vină? Nu ştiu prin ce-a trecut acolo, dar cu siguranță n-a fost ceva frumos. Coşmarurile sunt dovada unui trecut amar.

N-am mai auzit nimic din ce s-a spus după aceea. Parcă ieşeam dintr-o ceață groasă. Încă era întuneric, dar mintea îmi era asaltată de străfulgerări care-mi dezvăluiau scene şi imagini ce începeau să se lege treptat. Am început să vorbesc ca pentru mine, cu o voce care mi-era străină, venită din adâncul ființei:

— Ele îmi spuneau Irandokht. Voi de ce-mi spuneți Dokhi?

Simțeam mirosul încăperii, umezeală amestecată cu mirosul bucătăriei de alături şi duhoare de urină.

— Tocmai fuseseră aduse în celula noastră. Mami Goli a spus: „Doar şapte persoane? Nu-mi vine să cred! Şi una dintre ele e copil!”. Înainte stătuseră numai în celule înghesuite, cu treizeci, patruzeci de oameni, aşa că o celulă cu şapte persoane li se părea un adevărat paradis, mai ales că se cunoşteau şi puteau avea încredere una în cealaltă. Mami Zari a exclamat: „Chiar nu avem nici o antenă aici?”. Ştiam ce vrea să zică prin „antenă”. Ştiam toate cuvintele astea, au fost primele pe care le-am învățat. M-au îmbrățişat şi m-au sărutat. Încă din seara aia au hotărât să fie toate mama mea, în caz că una va păți ceva. Celelalte femei, pe care le vedeam în curte sau la baie, îmi erau mătuşi. Pe ele şase însă le strigam „mami”. În noaptea aceea... În noaptea aceea blestemată nimeni nu voia să se joace cu mine. Vorbeau şi tot vorbeau între ele. Eram obişnuită cu felul lor de-a vorbi pe furiş, în şoaptă. Se duceau în spatele celulei, unde erau o toaletă şi o chiuvetă murdară, şi se prefăceau că spală ceva. Îşi lipeau capetele şi şuşoteau... Dura foarte mult. Priveam pereții murdari şi înalți, becul prăfuit care atârna din tavan, gaura de pe marginea tavanului acoperită

cu plasă, din care ieşea un cablu şi de unde ne priveau mereu ochi invizibili. Mă plictiseam. Cât timp poate un copil să se tot uite la pereți? Mi-am căutat păpuşa. Mamele mele cususeră fiecare câte o bucată din ea. Avea o rochiță verde şi nasturi în loc de ochi, unul negru, unul maro. Dar n-o găseam! Nu era nicăieri! Am întrebat unde mi-e păpuşa. N-a răspuns nimeni. M-am dus lângă paturile suprapuse aflate într-un colț al camerei. Cel de jos era plin de vase de bucătărie, haine şi o mulțime de alte lucruri. Am tras valiza veche de dedesubt. Încuietorile se înnegriseră şi erau înțepenite şi greu de deschis. Am scos tot ce era înăuntru. Pe fundul valizei era o gaură mică, în care mi-am prins degetul. Când am încercat să-l scot, s-a mişcat şi placa de pe fundul valizei, de parcă ar mai fi fost ceva dedesubt. Am apăsat cu degetul şi a început să mă doară, dar s-a cufundat tot mai mult în gaură. Apoi l-am îndoit şi l-am tras, scoțând fundul valizei cu totul. Dedesubt erau hârtii! Ah, ce ne mai plăcea hârtia! Puteam să scriem, să desenăm, mamele îmi făceau păpuşi din ea. Erau păpuşi fermecate, la început vedeai una singură, dar dacă deschideai hârtia apăreau dintr-odată mai multe care se țineau de mână. Ne prăpădeam de râs jucându-ne cu ele! Mă întrebau: „Cine sunt?” şi eu răspundeam: „Mami Ashi, mami Parvin, mami Zari, mami Nahid, mami Maliheh şi mami Goli!”. Acum

aveam mai multe foi. Le-am scos din valiză. Una din mame a țipat. Au fugit spre mine şi au început să strângă frenetic toate lucrurile. Uşa s-a dat de perete. Paznicii... Paznicii... Paznicii.... Am fugit înspăimântată într-un colț. Am încercat să mă ascund în spatele mamelor. Toate tremurau. Nu le mai văzusem niciodată atât de îngrozite. Au luat hârtiile şi pe mama. Au dus-o...

Ridicam glasul tot mai tare, nu mă mai puteam controla. Vocea mi se transformase într-un țipăt.

— Au dus-o! Au dus-o! Nu înțelegeți ce înseamnă asta! N-aveți cum să înțelegeți, n-ați văzut... Nu ştiți cum arăta când au adus-o înapoi... Am dat la o parte paharul de apă pe care mi-l întinsese cineva. Am auzit ceva spărgându-se. Mi-am acoperit urechile cu mâinile şi am strigat din răsputeri: Nu mai avea picioare! Când s-a întors, nu mai avea picioare! Mama mea nu mai avea picioare! Doi oameni o țineau de subsuori şi o târau după ei. Nu putea să meargă. Au pus-o în patul ei şi a adormit. M-am dus lângă ea. Mami Zari a uns-o pe picioare cu o alifie galbenă care mirosea groaznic. Avea picioarele ciopârțite, umflate şi învinețite, într-un amestec de culori oribile – negru, roşu şi, mai sus, galben şi verde. S-a tânguit toată noaptea. Nici una din noi n-a putut să doarmă. Când au venit a doua zi s-o ia din nou, m-am

dus spre ei, eram foarte hotărâtă să-i înfrunt. Creştetul abia dacă-mi ajungea puțin mai sus de genunchii lor. M-am înălțat cât de mult am putut şi le-am spus: „Luați-mă pe mine! A fost vina mea!”. M-au privit toți şi o femeie mătăhăloasă m-a împins la o parte. Cred că n-a înțeles ce ziceam. Au mers spre mama şi au luat-o. Cred că am țipat toată ziua „A fost vina mea! A fost vina mea! Eu am făcut asta!”.

Unchiul Mohammad mă ținea strâns în brațe. Tremuram atât de tare, încât îl făceam şi pe el să tremure. Cineva i-a întins un pahar cu apă, mi l-a adus la buze, mi-a pus în gură o pastilă şi m-a ajutat să iau câteva înghițituri. Mi-am sprijinit capul de pieptul său. Lacrimile mele i-au udat cămaşa. Pe mâini îmi picurau lacrimile lui.

A zecea zi

Nu voiam să deschid ochii. Toate lucrurile pe care le spusesem în noaptea dinainte mi se învârteau în cap şi amintirile luau o formă tot mai clară, dar era ciudat că nici una nu mi se părea nouă. Într-un colț adânc al minții mele le cunoşteam deja. Acum însă aveam în fața ochilor o imagine limpede şi luminoasă, amintirile nu mă mai puteau tulbura prin obscuritatea lor. Deşi amare şi sumbre, îmi

erau totuşi familiare. Am deschis ochii cu un sentiment nou şi straniu.

Pe fereastră vedeam un petic de cer. Avea o nuanță alburie, deci noaptea trecuse şi dimineața era pe drum. Îmi era foarte sete. Mi-am turnat un pahar de apă din carafa de deasupra patului şi l-am băut pe nerăsuflate. S-a auzit un zgomot înfundat. Am întors capul, dar nu puteam desluşi decât o siluetă întunecată, ghemuită într-un colț al camerei. Am deschis ochii larg, încercând să văd mai bine. Era mama? De ce părea aşa de mică? Umerii îi tremurau, plângea iar. Am umplut paharul, m-am dat jos din pat şi m-am îndreptat uşor amețită spre ea.

— Vrei nişte apă, mamă?

Mi-a aruncat o privire, dar în clarobscurul zorilor nu-i puteam citi chipul. M-a întrebat cu voce răguşită:

— Cum te simți?

— Bine, pe cuvânt! Un pic buimacă, dar cred că e din cauza pastilelor de la unchiul Mohammad. Hai să bei nişte apă.

Bunica a luat paharul, mâna îi tremura. Patul ei era neatins.

— N-ai dormit deloc? Ai stat aici plângând toată noaptea?

A început să suspine, iar umerii i se scuturau tot mai puternic. Era să-i cadă paharul din mână. I l-am luat şi l-am pus pe masă.

— Ce-ai păţit? Ce-i cu tine? De ce plângi aşa?

Avea vocea atât de sugrumată, încât abia auzeam ce spune.

— De ce plâng? Plâng pentru tot ce s-a întâmplat. Pentru toţi cei dragi. Pentru toţi copiii mei. Pentru Mohammad, despre care credeam că e un doctor de succes şi trăieşte fericit în cel mai bun loc de pe lume, dar acum văd cât e de singur şi cât suferă. Pentru Michael, care nu ştie cine este şi nici măcar dacă îl cheamă Darius sau Michael. Pentru Mahnaz, despre care am crezut că o duce bine în cel mai frumos oraş din lume, ca să aflu că fiica mea răsfăţată şi mândră s-a chinuit din greu, singură cu doi copii. Pentru Mohsen, care mi-a fost alături toată viaţa, dar a regretat mereu că n-a plecat. Pentru dragul meu Habib, care abia prinsese gustul tinereţii când şi-a dat viaţa pentru nişte visuri şi idealuri. Pentru Maryam, care suportă totul cu zâmbetul pe buze. Şi pentru mezinul meu, Mehdi, care mai avea doar un semestru de facultate când a fost nevoit să ia calea exilului spre un pământ întunecat şi rece. Pentru tine şi experienţele amare care ţi-au furat copilăria. Pentru Afsaneh, care şi-a dorit mereu să plece spre tărâmurile

visurilor ei şi a ajuns să-şi înece tinerețea în invidie şi întuneric. Pentru Siroos, crescut în teamă şi ură, care n-a reuşit s-o ia pe drumul lui, care nu a găsit sensul vieții şi a îmbătrânit de tânăr. Pentru Nazila, sacrificată din cauza problemelor părinților ei, care şi-a transformat revolta într-un pumnal pe care şi l-a înfipt în inimă. Pentru Nader, care a fost martor la toate acestea. Pentru toți copilaşii nevinovați care nu-şi înțeleg limba în gura celorlalți, a căror lume ne e necunoscută, care nu au rădăcini şi nu ştiu cine sunt. Se spune că un copil fericit, care reuşeşte în viață, este cea mai mare bucurie pentru părinți. Copiii mei nu sunt fericiți, nici unul nu duce o viață tihnită şi veselă. Nici cei care-au plecat, nici cei care-au rămas. Tuturor le-a fost greu. Toți au suferit. De ce să nu plâng?

— Mamă, nu mă aşteptam de la tine. Nu tu spuneai că viața are şi bune, şi rele, iar ceea ce contează e rezultatul final? Păi acum toți sunt fericiți şi au reuşit în viață. Nu te mai chinui singură, te rog. Eşti sprijinul nostru, al tuturor. Dacă tu eşti nefericită şi deznădăjduită, atunci suntem pierduți cu toții. Tu eşti motivul pentru care azi suntem împreună. Eşti obosită. Hai să dormi puțin. Să-l chem pe unchiul Mohammad?

— Nu, mamă! Doar lasă-mă cu ale mele. O să-mi fac rugăciunea şi mă culc dup-aceea.

— Te rog să dormi, altfel mă duc să-i trezesc pe toți şi le spun că ai stat să plângi toată noaptea.

*

Până la urmă, mama a adormit. Mi-am luat jurnalul şi am ieşit pe terasă. Aerul de dimineață era răcoros şi proaspăt, iar briza plăcută a mării îl făcea şi mai înviorător. Aveam foarte multe de scris. Chiar dacă inima mi-era cuprinsă de-o tristețe adâncă, mă simțeam atât de uşoară, încât aş fi putut să zbor. Parcă renăscusem. O voce lăuntrică mi-a spus: „Nu! N-a fost vina ta!”. Acum ştiam de unde îmi izvora neliniştea. Ştiam de cine îmi este dor. Ştiam ce am de înfruntat. Eram hotărâtă să nu las ura şi întunericul să-mi rămână în suflet, să mă înfrângă. Voiam să reconstruiesc totul, voiam să trăiesc. M-am întins pe bancă. M-am pierdut în albastrul nesfârşit, cu mii de nuanțe diferite. Până atunci nu observasem puzderia de culori dinaintea răsăritului. Vârfurile verzi ale crengilor copacilor se legănau pe fondul azuriu, iar frunzele păreau că zboară. M-am învelit cu o pătură subțire pe care mama şi-o punea uneori pe picioare când stăteam seara pe terasă. Am alunecat într-un somn liniştit.

*

Am simțit căldura soarelui şi privirea unchiului Mehdi. Am mijit ochii şi mi-am întins mâinile deasupra capului.

— Te întinzi ca o pisică abia trezită din somn, a râs unchiul Mehdi.

Am râs şi eu. Răceala îi dispăruse din ochi.

— Cât e ora? Ceilalți s-au trezit?

— E zece şi-un sfert. Azi toată lumea a dormit mai mult. Nici mama n-a coborât încă.

— A stat trează şi-a plâns toată noaptea, până dimineața.

— De ce?

— Pentru copiii ei. E prima oară când aude prin ce-ați trecut de fapt.

— Cred că toți am fost frământați de gânduri aseară.

— Unchiule, ştii că e prima dată în astea zece zile când stăm de vorbă doar noi doi?

— Serios? Parcă aveam un zid în jurul meu care nu mă lăsa să mă deschid în fața voastră. Ce absurd am devenit!

*

Într-un final s-a trezit toată lumea. Erau somnoroşi şi cu ochii încercănați, dar nu-şi mai evitau privirile şi nici nu

mai încercau să se țină cât mai la distanță când treceau unii pe lângă alții.

Mătuşa Mahnaz, Afsaneh şi mătuşa Maryam pălăvrăgeau la masa din bucătărie. Unchiul Mohammad l-a bătut prieteneşte pe spate pe Siroos, care tocmai trecea prin fața lui, şi i-a spus:

— Cum îți e? Să ştii că am foarte multe planuri pentru tine!

Siroos l-a privit neîncrezător şi a răspuns:

— Întâmplător, şi eu am multe planuri pentru mine.

Mătuşa Maryam a întrebat cu îngrijorare în glas:

— De ce nu coboară mama? Să mă duc s-o trezesc?

— Nu! a exclamat unchiul Mohammad. Las-o să doarmă, are nevoie de odihnă. Dacă vă e foame, mâncați. Nu e nevoie s-o aşteptați.

— Copiii şi-au mâncat de mult micul dejun, au plecat la joacă. Vor să profite la maximum de ultima zi aici.

Afsaneh i-a întins mătuşii Mahnaz un pachet. Aceasta l-a deschis mirată.

— Oh, ce bluză frumoasă! Mi-o amintesc, chiar te-am întrebat de unde-ai cumpărat-o.

— Ştiu că ți-a plăcut, aşa c-am vrut să ți-o dăruiesc ție. Şi-acum să nu mai facem atâta caz de asta!

— Mulțumesc mult!

Mătuşa Maryam s-a ridicat şi a sărutat-o pe Afsaneh pe obraz, cu multă căldură, apoi s-a întors spre mine:

— Mi-ai văzut baticul ăsta? E nou. Uită-te la etichetă, e de firmă. E drăguț, nu-i aşa?

— Da. De unde e?

— Mahnaz mi l-a cumpărat. Mahnaz a râs. De ce râzi?

— Ştii ce înseamnă asta? Înseamnă că te iubesc cu tot cu *hijab*!

— Ei, ştiam asta şi dacă nu-mi cumpărai baticul!

Unchiul Mohsen stătea pe canapeaua mare şi era absorbit într-o conversație însuflețită cu unchiul Mehdi. Prefăcându-mă că am nevoie de un platou de lângă ei, m-am apropiat cu urechile ciulite ca să aud ce spun.

— Crede-mă, poți! Foarte mulți s-au întors. Chiar eu l-am văzut recent pe stradă pe Abbas Rafiei. L-am întrebat cum a reuşit să se întoarcă, mi-a spus că mulți dintre cei care au plecat ilegal din țară au primit permisiunea de a se întoarce. Mă ocup eu de acte. Chiar dacă n-o să vii să locuieşti acolo, e bine să ai paşaport. Aşa vei putea să ne vizitezi oricând.

Am văzut speranța licărind în ochii unchiului Mehdi. Michael a întrebat entuziast:

— Pot să vin şi eu?

— Fireşte, în cazul tău nu e nici o problemă. Dar chiar vrei să vii?

— Da, din toată inima! Acum, că v-am găsit, nu vă mai las să scăpați aşa uşor!

Unchiul Mohammad a spus râzând:

— Michael vorbeşte serios, aşa că aveți grijă!

Am râs cu toții. Mătuşa Maryam a spus:

— Scumpule, eşti bine-venit oricând la noi acasă.

Uşa de la camera mătuşii Mahnaz s-a dat de perete. Sam a ieşit sprijinindu-se într-un băț mare, pe care nu ştiu unde-l găsise. Tatăl lui îl ținea de braț. Țopăind într-un picior, a intrat în camera de zi şi s-a aşezat pe o canapea. Domnul Shafaghi a intrat în bucătărie, a pus un pahar pe o tavă şi a dat să-şi toarne ceai, însă mânerul ceainicului era foarte fierbinte şi s-a ars la mână. Căutând o mănuşă de bucătărie, mătuşa Mahnaz s-a dus să-l ajute. Au început să discute în timp ce aranjau untul şi brânza pe tavă.

Domnul Hamidi, palid şi slăbit, a coborât scările încet, ținându-se de balustradă. Mătuşa Maryam a fugit spre el ca să-l ajute, dar el i-a dat mâna la o parte şi i-a spus ceva în şoaptă la ureche. Părea fâstâcit de faptul că toate privirile erau ațintite asupra lui. Încercând să meargă cât mai drept, s-a dus spre canapea şi s-a aşezat. Mătuşa Maryam a intrat

în bucătărie şi a început să pregătească o tavă cu micul dejun alături de domnul Shafaghi.

Sam îl privea fix pe domnul Hamidi, care, observându-l, a început să se foiască stânjenit. După o vreme şi-a pierdut răbdarea şi l-a întrebat:

— Ce-i, fiule? De ce te uiți aşa la mine?

— Chiar ai fost pe front? Ai luptat în război?

— Păi, da. De ce întrebi?

Ochii lui Sam sclipeau de entuziasm.

— Ai fost vreodată într-un tanc? Cum faci să-l încarci cu muniție ca să poți trage din el?

— Am fost o dată sau de două ori, dar nu ştiu cum să-l acționez. Noi eram într-o unitate diferită.

— Şi ce armament aveați? Dormeați în tranşee noaptea?

Meysam a alergat spre ei şi a spus cu mândrie:

— Tata ştie să tragă cu tot felul de arme. În război a tras şi c-un RPG-7[11].

— Serios?

Domnul Hamidi a râs. Expresia letargică, lipsită de viață de acum câteva minute îi dispăruse. S-a aplecat spre Sam şi a început să-i povestească ceva cu înflăcărare. Ceilalți copii s-a adunat pe rând în jurul lor.

---

[11] Lansator de rachete rusesc.

Domnul Shafaghi a pus tava cu micul dejun în faţa fiului său şi s-a aşezat în faţa domnului Hamidi. Mi-era teamă să nu înceapă o nouă ceartă. M-am întors spre mătuşa Maryam, dar era absorbită de conversaţia cu mătuşa Mahnaz şi nu băga de seamă ce se întâmplă în jur. Cu urechile ciulite, m-am furişat spre ele.

— Uite, Maryam, nu se poate să stai cu mâinile în sân. Sunt mai multe opţiuni de tratament în Europa. Ştim şi noi câţiva medici buni. Măcar vino cu el în vizită, şi apoi mai vedem.

Sprâncenele mătuşii Maryam se ridicaseră mult, proporţional cu uimirea pe care o simţea. Nu cred că s-ar fi putut ridica mai mult de-atât.

— N-o să vină. Ştii cât e de îndărătnic.

— Păi nu-i spui că a fost ideea lui Shafaghi. Organizează totul ca şi cum ar fi ideea ta.

Cred că şi sprâncenele mele s-au ridicat şi au rămas înţepenite de mirare.

Unchiul Mohsen şi unchiul Mohammad au intrat de pe terasă. Unchiul Mohsen s-a întors spre domnul Shafaghi şi a spus cu un ton ridicat şi serios:

— Am o nemulţumire în ce te priveşte. Noi nu suntem oameni?

Am tăcut toți, privindu-l cu uimire. Chiar are de gând să înceapă iar? După câteva clipe, domnul Shafaghi şi-a venit în fire şi a întrebat mirat:

— Ce s-a întâmplat?

— Mohammad şi Mehdi au primit cartea ta, dar mie nu mi-ai dat-o.

Am răsuflat toți uşurați. Domnul Shafaghi a răspuns zâmbind:

— N-am crezut că ți-ar plăcea. Am pus înapoi în bagaje exemplarul pe care îl adusesem pentru tine.

— De ce să nu-mi placă? Mohammad a zis că e o lucrare foarte bine documentată şi interesantă.

— Mohammad e foarte amabil. Nu ştiu dacă e interesantă sau nu, dar puteți fi siguri că m-am documentat foarte atent. Am studiat subiectul mai mulți ani, am scotocit prin toate bibliotecile mari din Europa. Nu cred că există carte despre Iranul antic pe care să n-o fi citit.

— Din ce mi-a spus Mohammad, mi s-a părut un subiect foarte interesant. E adevărat că săpăturile recente au dus la descoperirea atâtor informații noi?

Domnul Shafaghi şi-a îndreptat spatele în scaun şi mi s-a părut că era dintr-odată mai înalt. A început să dea explicații cu atât entuziasm, încât ne-am adunat toți în jurul

lui. Avea un fel foarte plăcut şi captivant de a vorbi şi mi-a părut iar rău că nu-l avusesem profesor în facultate.

Domnul Hamidi îl asculta în tăcere. Shafaghi s-a întors spre el şi a spus:

— Ţi-am adus şi ţie un exemplar, dacă vrei.

— Sigur că vreau. Îmi plac mult lucrările ştiinţifice. De fapt, singurul lucru pentru care vă invidiez este că acolo aţi avut atât de multe posibilităţi şi opţiuni de studiu care nouă ne-au lipsit. Din copilărie mi-am dorit să studiez.

— Şi de ce n-ai făcut asta?

— N-am avut timp. În loc de facultate, m-am dus pe front. În loc de cărţi, am pus mâna pe arme. Apoi au apărut toate problemele şi responsabilităţile... Nu mai contează, acum e prea târziu.

*

Nader şi Sanaz se întorceau abătuţi de pe plajă. Se pare că erau singurii care se treziseră devreme. Mi-a părut rău pentru ei când am văzut cât sunt de trişti, ştiam că le va fi greu să se despartă. De fapt, tuturor ne era greu. Abia începuserăm să ne cunoaştem din nou unii pe alţii şi deja trebuia să ne luăm rămas-bun.

Mătuşa Mahnaz a aruncat o privire îngrijorată spre scări.

— De ce nu vine mama? Încă doarme?

S-a uitat întrebător spre mine.

— A plâns toată noaptea.

— E vina noastră. N-ar fi trebuit să spunem de față cu ea tot ce-am spus.

— Planul mamei a fost să vorbim din nou unii cu alții, a spus unchiul Mehdi gânditor. Până la urmă, a reuşit.

Chiar atunci s-au auzit paşii mamei şi toate capetele s-au întors spre scări. Mătuşa Mahnaz s-a ridicat şi s-a îndreptat spre ea.

— Bună dimineața, mamă! Cum te simți?

Chipul mamei era palid şi obosit, dar fără umbră de tristețe sau de deznădejde. Doar ochii umflați mai trădau lacrimile din noaptea trecută.

— Ce nu voiați să spuneți de față cu mine?

— Toate lucrurile pe care le-am spus ieri. Cred că te-au necăjit şi de-asta n-ai putut să dormi.

— Nu! Mă bucur că le-ați spus. Asta mi-am dorit, de fapt. Chiar dacă unele au fost amare, e important că s-a spus adevărul. În toți anii aceştia ne-am îndepărtat atât de mult, încât singurul lucru pe care îl mai aveam în comun era numele de familie. Dacă ne-am fi despărțit aşa, nu ne-am mai fi întâlnit niciodată. Acum măcar ştim că toți am îndurat greutăți, indiferent unde ne-am aflat. Fireşte, e

foarte dureros pentru o mamă să audă cât i-au suferit copiii, dar asta e viața, cu suişurile şi coborâşurile ei. Important e că, după toate cele prin care am trecut, ne avem în continuare unii pe alții. Da, asta e cel mai important... Astăzi voi pleca de-aici cu inima uşoară. Poate că n-o să mai am prilejul să vă revăd, dar vă rog să vă ajutați mereu, în orice împrejurare. Fiți alături unii de alții oriunde v-ați afla.

*

A fost o zi plină de agitație. După micul dejun, am început să ne facem bagajele.

— Ce repede au trecut zilele-astea! a exclamat mătuşa Maryam. Nu-mi vine să cred că deja ne despărțim. Cine ştie când o să ne mai vedem.

Unchiul Mohammad i-a răspuns pe un ton serios şi hotărât:

— În curând! Eu, unul, n-am să mai las distanța să ne înstrăineze. Data viitoare, promit că ne vom revedea acasă, în Teheran.

Ultimele ore le-am petrecut făcând planuri şi promisiuni că ne vom revedea. Clipa despărțirii a fost grea, dar plină de iubire şi căldură.

Pământul îmi fuge în viteză prin fața ochilor. Copacii risipiți în depărtare ne însoțesc o vreme, apoi dispar în goană. Munții par neclintiți la orizont. Mama stă pe bancheta din fața mea. Chipul îi este de o seninătate neobişnuită, fără nici un semn al agitației de la venire. Nu pare nici tristă. Unchiul Mohsen şi Afsaneh stau tăcuți unul în fața celuilalt.

— Ah, ce lung e drumul! oftează Afsaneh. Când ajungem oare?

Unchiul Mohammad o priveşte lung.

— Te grăbeşti? Să nu-mi spui că ți-e dor de casă!

— Ba da, să ştii că mi-e foarte dor!

Îmi răsună în urechi ultimele cuvinte al unchiului Mohammad:

— Deci nu vii cu mine, Dokhi.

— Cum aş putea, unchiule? Numele meu e Irandokht. Am o mulțime de treburi neterminate. Mulți oameni pe care vreau să-i găsesc. Abia am ajuns să mă cunosc pe mine însămi şi am multe de reconstruit. Tu eşti cel care trebuie să vină.

— O să vin. O să venim cu toții. Îți promit.

Jajrood,
1 iulie 2006